

KALLELSE / UNDERRÄTTELSE

KOMMUNSTYRELSEN

Plats: Kommunhuset i Lomma, Stora Sessionssalen

Tid: 2018-05-16 klockan 19:00

Ärende

- 1 Upprop
- 2 Val av justeringsperson
- 3 Meddelanden och delegationsbeslut
- 4 Beslut om start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. (nordöstra Borgeby och Majas förskola)
- 5 Beslut om planuppdrag avseende detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (Majas förskola)
- 6 Fastställande av arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun
- 7 Förslag till reviderat styrdokument för Lomma kommuns styrsystem samt kommunfullmäktiges visions- och målarbete
- 8 Fastställande av strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun
- 9 Yttrande över "Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne"
- 10 Yttrande över förslag till "Grönprogram med handlingsplan för Lunds kommun"
- 11 Beslut om planbesked avseende detaljplan för del av Alnarp 1:1 (Mellangård), Lomma tätort
- 12 Revidering av riktlinjer för användning av sociala medier
Ärendet behandlas av kommunstyrelsens arbetsutskott 2018-05-16.
- 13 Utseende av ombud och uppdrag till ombud inför förestående årsstämma i Sydsvatten AB
- 14 Uppdrag till ombud inför förestående årsstämma i Kävlingeåns vattenråd
Ärendet behandlas av kommunstyrelsens arbetsutskott 2018-05-16.
- 15 Uppdrag till ombud inför förestående årsstämma i Höje å vattenråd
Ärendet behandlas av kommunstyrelsens arbetsutskott 2018-05-16.

Anmäl förhinder till Maria Franzén Waljenäs, maria.franzen.waljenas@lomma.se eller tfn 040-641 16 45.

Lomma 2018-05-11

Välkommen!

Ordföranden

Gruppmöten

Moderata samlingspartiets grupp träffas kl. 17.30

Borgerliga gruppen träffas kl. 18.15

Liberalernas grupp träffas kl. 17.30

Socialdemokratiska gruppen träffas kl. 17.30

3

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Kansliavdelningen

2018-05-08

Vår referens: Ingrid Grönkvist
Direkttel: /RedigerareTelefon/
E-post: ingrid.gronkvist@lomma.se
Diariernr: /Ärendebeteckning/
Er referens:

Meddelanden och delegationsbeslut KS 2018-05-16

Ärendebeskrivning

Föreligger förteckning över beslut fattade på grund av delegationsuppdrag:

Delegationsbeslut fattade av kommunstyrelsens ordförande

- nr 10/18 Tecknande av borgen, Lomma Servicebostäder AB
KS/KF 2018:98.045
- nr 11/18 Tecknande av borgen, Lomma Servicebostäder AB
KS/KF 2018:98.045
- nr 12/18 Uppdrag till ombud inför förestående årsstämma i Lomma Servicebostäder AB
KS/KF 2018:92.042

Delegationsbeslut fattade av kanslichefen

- nr 49-57/18 Beslut om inhämtande av yttranden från övriga nämnder och styrelser och beslut om överlämnande för handläggning

Delegationsbeslut fattat av ekonomichefen

- nr 9/18 Tecknande av leasingavtal avseende IT-utrustning
KS/KF 2015:128.060

Delegationsbeslut fattade av HR-chefen

- nr 4-5/18 Kommunal tjänstepension
KS/KF 2018:8.002
- nr 6-11/18 Överläggning inför lönerrevision 2018
KS/KF 2018:8.002

Delegationsbeslut fattade av chefen för samhällsbyggnadsförvaltningen

- nr 6/18 Reviderad vidaredelegationsordning samhällsbyggnadsförvaltningen, enligt kommunstyrelsens delegation
KS/KF 2015:410.002
- nr 7/18 Markanvisningsavtal, Lomma 11:298
KS/KF 2017:276.259

Protokoll från sammanträde 2018-04-18, 2018-04-25 och 2018-05-02 med kommunstyrelsens arbetsutskott.

Protokoll från sammanträde 2018-05-02 med planledningsgruppen.

Föreligger förteckning över meddelanden:

Protokoll från sammanträde 2018-04-19 med kommunfullmäktige.

Skrivelse från Trafikverket, 2018-04-24, avseende uppehåll i planlägningsprocessen gällande vägplan för ombyggnad/omdragning av väg 913, Bjärred – Flädie, delen söder om Flädie i Lomma kommun, Skåne län.

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen lägger delegationsbesluten och meddelandena till handlingarna.

Ingrid Grönkvist
Assistent

4

KS AU § 73

KS KF/2016:350 - 259

Beslut om start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. (nordöstra Borgeby och Majas förskola)**Ärendebeskrivning**

Föreligger förslag till start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. (nordöstra Borgeby och Majas förskola).

Vid arbetsutskottets sammanträde lämnar planarkitekt Peter Hultin och exploateringschef Helena Sääf en redogörelse.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-04-25 från tf. planeringschefen och planarkitekten
- Område för start PM Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl.
- Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (nordöstra Borgeby och Majas förskola), daterat 2018-03-20
- Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl., daterade 2018-03-20
- Exploateringskalkyl (förkalkyl), daterad 2018-04-25
- Bjärred och Borgeby inför detaljplan inom Flädie 23:4 m.fl., Arkeologisk utredning steg 1, 2017, Arkeologerna, Statens Historiska Museer, Rapport 2018:23

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen godkänner start-PM för Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. (nordöstra Borgeby och Majas förskola).
- Kommunstyrelsen uppdrar till planeringsavdelningen att ta markägarkontakter inom exploateringsområdet och teckna nödvändiga avtal, samt att därefter söka planuppdrag hos kommunstyrelsen för Borgeby 15:22 m.fl.

Sändlista

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

2018-04-25

Vår referens: Peter Hultin

Direkttel: 040-6411044

Kommunstyrelsen

E-post: peter.hultin@lomma.se

Diariennr: KS KF/2016:350

Er referens:

Exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. – beslut om start-PM (nordöstra Borgeby och Majas förskola)

Ärendebeskrivning

En start-PM (bilaga 2) har tagits fram för exploatering av rubricerat område. I start-PM ingår även Majas förskola (Borgeby 15:108, 15:20, 15:21, 15:43 och 17:134) men denna bör behandlas i ett separat planuppdrag på grund av skillnader i tidpunkt för utbyggnad och i huvudsak skild ekonomi. Området är inte tidigare planlagt.

Området är utpekad som utbyggnadsområde i Översiktsplan 2010, antagen av KF 2011-02-10 och ingår som område "B2 Östra Borgeby, Etapp 2", i Bostads- och markförsörjningsprogrammet 2013-2026 för Lomma kommun, godkänt av KS 2013-04-24.

Då detaljplanen är av intresse för allmänheten sker planprövningen med utökat planförfarande (5 kap 7§ PBL). En behovsbedömning ska tas fram innan samråd. Den preliminära bedömningen är dock att planen inte kommer att medföra en betydande miljöpåverkan.

Plangruppen har 2018-04-16 tagit del av ärendet och har ingen erinran.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner start-PM för Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. (nordöstra Borgeby och Majas förskola). Kommunstyrelsen uppdrar även åt planeringsavdelningen att ta markägarkontakter inom exploateringsområdet och teckna nödvändiga avtal, samt att därefter söka planuppdrag hos kommunstyrelsen för Borgeby 15:22 m.fl.

Lovisa Liljenberg
Tf. Planeringschef

Peter Hultin
Planarkitekt

Bilaga 1: Område för start-PM med ungefärlig avgränsning

Bilaga 2: Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108

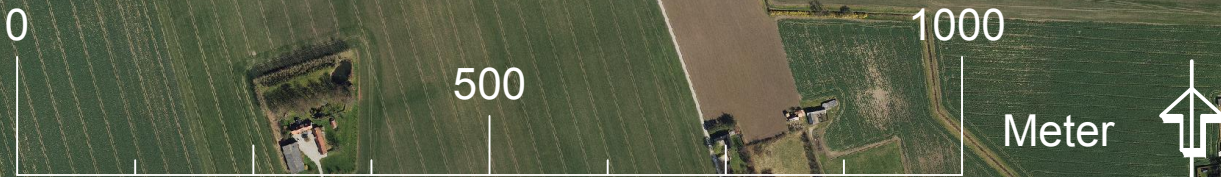
Bilaga 3: Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl

Bilaga 4: Exploateringskalkyl ("förkalkyl") 2018-04-25

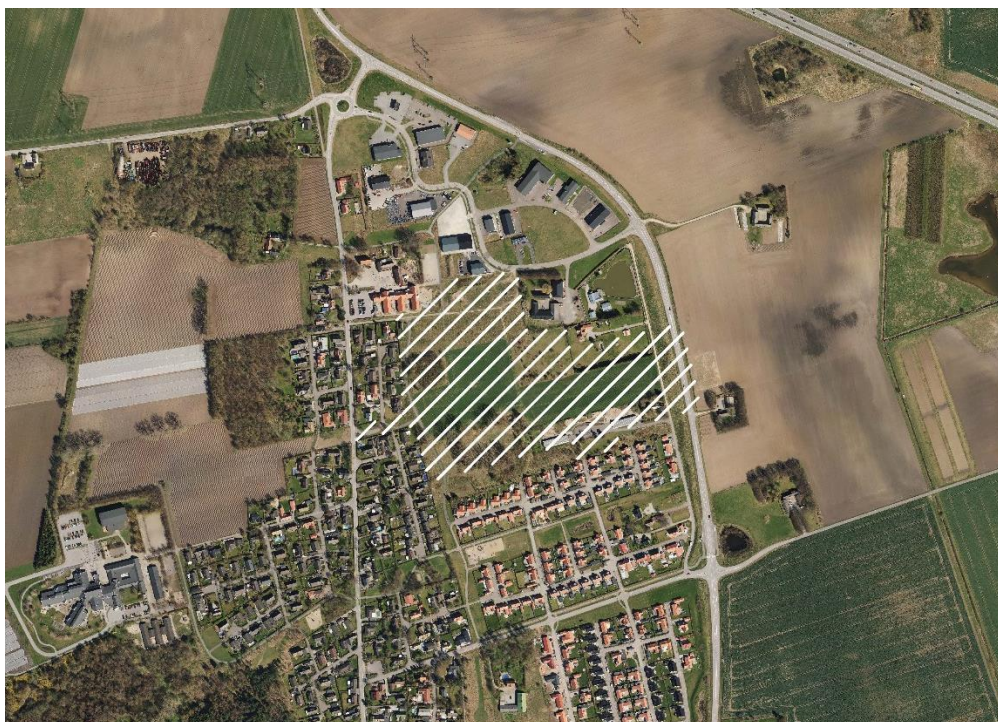

Område för
start-PM
Borgeby 15:22 m.fl.
och
Borgeby 15:108 m.fl.

Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m fl och Borgeby 15:108 m fl i Borgeby, Lomma kommun (nordöstra Borgeby och Majas förskola)

Ungefärligt exploateringsområde markerat med skraffering.

HANDLINGAR

Till Start-PM hör följande handlingar, utredningar och underlag:

- Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl
- Arkeologisk utredning steg 1, 2017, Arkeologerna, Statens Historiska Museer, Rapport 2018:23
- Exploateringskalkyl ("förkalkyl") 2018-04-24

SYFTE OCH BAKGRUND

Syftet med exploateringen av Borgeby 15.22 m.fl. är att förtäta Borgeby genom att ge möjlighet till byggnation av nya bostäder i enlighet med Bostads- och markförsörjningsprogrammet 2013-2026 för Lomma kommun, godkänt av KS 2013-04-24.

Området söder om planområdet har redan förtätats med småhus och norr om planområdet ligger ett verksamhetsområde.

En mindre del av exploateringsområdet som ansluter till Norra Västkustvägen ingår i det i övrigt angränsande området Borgeby, upptaget i kulturmiljöprogrammet, antaget av KF 2005-11-24. Exploateringsområdet berör inga kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

I kulturmiljöprogrammet står att "Borgeby är en miljö med kulturvärden att värna om. Därför bör man vid eventuell nyproduktion i området ta hänsyn till den befintliga bebyggelsen när det gäller volym". Eftersom föreslagen exploatering inte sker utmed Norra Västkustvägen eller de övriga befintliga historiska gaturummen i Borgeby förväntas inte exploateringen påverka kulturmiljön nämnvärt.

Området är utpekad som utbyggnadsområde i Översiktsplan 2010, antagen av KF 2011-02-10.

UPPDRAG OCH MÅL

Planeringsavdelningen fick 2016-09-26 i uppdrag av plangruppen att, i enlighet med den antagna exploateringspolicyn, ta fram ett start-PM för 6 stycken utbyggandsområden i Borgeby.

Planeringsavdelningen har kommit fram till att gå vidare med ett av områdena. Övriga områden anses inte vara aktuella i dagsläget beroende på fornlämningar och övriga utbyggnadsprojekt.

Behov av att utöka verksamheten i Majas förskola har uppkommit, varvid detta start-PM inkluderar Majas förskola. Planuppdrag för Majas förskola söks dock separat.

Målet är att exploateringsområdet ska vara färdigställt år 2023. Majas förskola har dock en separat tidsplan.

AKTUELLT OMRÅDE

Exploateringsområdet ligger i Borgeby och avgränsas av handels- och industriområde för ickestörande och lättare industri i norr, Österleden i öster, villabebyggelse och grönstråk i söder samt villabebyggelse i väster.

Exploateringsområdet består av följande fastigheter:

Borgeby 15:18	privatägd
Borgeby 15:22	privatägd
Borgeby 15:43	E.ON Energidistribution Aktiefbolag (64 kvm stor fastighet för teknisk anläggning)
Borgeby S:7	Vägsamfällighet (Fyrhusvägen)
Borgeby 15:68	50% privatägd och 50% Lomma kommun
Borgeby 15:20	Lomma kommun
Borgeby 15:21	Lomma kommun
Borgeby 15:23	Lomma kommun
Borgeby 15:24	Lomma kommun
Borgeby 15:108	Lomma kommun
Borgeby 16:12	Lomma kommun
Borgeby 17:98	Lomma kommun
Borgeby 17:134	Lomma kommun

Fastigheten Borgeby s:7 kan vara aktuell att planlägga som gatumark med kommunalt huvudmannaskap.

Exploateringsområdet omfattar ca 9 ha (varav ca 1,5 ha beräknas planläggas separat för Majas förskola).

Jordbruksarrende finns inom fastigheterna Borgeby 15:22, 15:23 och 15:24. I mitten av exploateringsområdet och med två förgreningar västerut finns en ledningsrätt för befintliga vattenledningar till förmån för Lomma kommun.

Fastigheter tänkta att ingå i exploateringsområdet.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Området består av jordbruksmark, grönytor, vägar, samt gång- och cykelvägar. Jordarten är sand enligt SGU:s jordartsinformation. Jordbruksmarken har klass 8/9 av 10.

Genom området har kommunen vattenledningar som kan behöva flyttas till allmän platsmark eller anpassas för att kunna ligga i vägkroppar.

Exploateringsområdet ligger centralt i Borgeby och har två skolor, en förskola, Borgeby idrottsplats och Borgebyhallen i närheten. Busshållplatser finns längs Österleden, del vid korsningen till Rutborgsvägen, men även norr om verksamhetsområdet.

Söder om exploateringsområdet finns en ekologisk korridor utpekad i översiktsplanen, denna utgör även ett mellankommunalt grönt stråk enligt översiktsplanen.

Frågor som särskilt bör studeras

I den arkeologiska utredning som gjorts föreslås att en arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning (arkeologisk utredning steg 2) utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 65 000 kvadratmeter stort område. Länsstyrelsen Skåne har meddelat att de ställer sig bakom bedömningen.

Skulle utredningen visa på behov av att flytta och dokumentera fornlämningarna kan detta medföra väsentliga kostnader och eventuell omDispositionering av bebyggelse och antalet bostäder.

Inom exploateringsområdet finns områden med högre naturvärden. Exploateringskalkylen har tagit hänsyn till dessa områden. Områdena kommer att behöva utredas vidare och strukturen på framtida exploatering bör anpassas så att både ekologiska, biologiska och rekreativa värden kan tillvaratas och utvecklas.

Trafikdragningen, inklusive gång- och cykeltrafik, till och genom det nya området bör särskilt utredas, och utredningen bör undersöka exempelvis kopplingar till Österleden, Norra västkustvägen och Desideriavägen.

Området är stort och omfattande investeringar i gator, vatten- och spillvattennät etc. kommer att krävas vid en exploatering. Genom området har kommunen vattenledningar som kan behöva flyttas till allmän platsmark. I ett tidigt skede bör trafikutredning, utredning kring flytt av huvudledningar för vatten, samt utredning kring kapacitet i ledningsnät för spillvatten och reningsverk tas fram.

Markprover för att undersöka eventuella förekomster av miljöfarliga ämnen bör framför allt tas inom fastigheten Borgeby 15:18 där det tidigare funnits ett större växthus, men även området omkring fastigheten, inne på Borgeby 15:22, kan behöva undersökas.

Över fastigheterna Borgeby 15:22 och 15:18 går en elledning som måste grävas ned/flyttas.

Preliminärt utredningsbehov

- Arkeologisk utredning (steg 2)
- Vatten och spillvatten samt reningsverkets kapacitet
- Utredning kring flytt av huvudledningar för vatten
- Dagvatten
- Trafik, inklusive gång- och cykelvägar
- Buller
- Markföroreningar
- Geoteknisk utredning
- Förekommande djur- och växtarter
- Miljövärdesbedömning

Tidplan, etappindelning

Beslut om planuppdrag bör kunna fattas årskiftet 2018/2019 och detaljplanen bedöms kunna antas hösten år 2021. Exploateringen bedöms kunna inledas år 2022 och området beräknas vara färdigställt år 2024.

Planuppdrag bör ges separat för Majas förskola då det finns skillnader i tidpunkt för tänkt utbyggnad mellan denna och övriga exploateringsområdet.

Avtal

Lomma kommun har initialt för avsikt att med respektive berörd privat fastighetsägare teckna avtal avseende lottfördelning av byggklar mark samt fördelning av kostnader.

Därefter avses exploateringsavtal tecknas för att säkerställa genomförandet av den slutgiltiga detaljplanen. Exploateringsavtalen ska godkännas av kommunfullmäktige när detaljplanen antas.

Lantmäteriförrättningar

Fastighetsbildning ska ske i enlighet med upprättad och lagakraftvunnen detaljplan. En eller flera gemensamhetsanläggningar kan komma att bildas för områdets gemensamma behov av t.ex. sophus.

Exploateringskalkyl

Se bilaga.

Kvartersmark för bostadsändamål/byggrätter/antal tomter respektive kostnader för exploateringen fördelas efter ingående markareal i förhållande till totalytan som exploateras, exklusive området för Majas förskola, Borgeby 15:20-21 och 17:134. Beroende på eventuell ändrad tillfart till Majas förskola kan denna behöva bidra till kostnaden för anläggandet av vägar i området. Befintliga huvudvattenledningar kan behöva anpassas till exploateringen. Kapaciteten på reningsverk och ledningsnät för spillvatten utanför området är ej utredd. Projektets beslut ska dock bära skälig del av de kostnader som kan komma att krävas för att anpassa dessa funktioner till en högre belastning.

Planförfarande

Exploateringsområdet föreslås planläggas med utökat planförfarande. Detta innebär att samrådsförslaget ska kungöras i lokaltidningar och på kommunens anslagstavla och att samråds- och granskningstid är minst 3 veckor.

Byggherre

I dagsläget inte bestämt.

Projektgrupp

Projektledare

Projektledare DP

Arbetsgrupp

exploateringschef

planarkitekt

miljöstrateg, VA-chef, gatu- & parkchef, miljöinspektör för buller, och förorenad mark, samordnare bygglovsenheten, övriga förvaltningar stäms av vid behov samt i plangruppen av projektledare DP.

SAMHÄLLBYGGNADSFÖRVALTNINGEN

Tommy Samuelsson
Samhällsbyggnadschef

Helena Sääf
Mark- och
exploateringschef

Peter Hultin
Planarkitekt

Planeringsavdelningen
2017-03-20

Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl.

Syftet är att göra en översiktlig genomgång av platsens planeringsförutsättningar inför eventuell exploatering av fastigheten Borgeby 15:22 m.fl. med bostäder och service samt planläggning av Borgeby 15:108 m.fl. för skola.

Tidigare kommunala beslut: Utpekad som utbyggnadsområde i Översiktsplan 2010, antagen av KF 2011-02-10. Ingår som område "B2 Östra Borgeby, Etapp 2", i *Bostads- och markförsörjningsprogrammet 2013-2026 för Lomma kommun*, godkänt av KS 2013-04-24.

Nuvarande markanvändning: Jordbruksmark, grönytor, förskola, HVB-hem, gc-vägar, bostäder, verksamheter

Markägare:

Borgeby 15:18	privatägd
Borgeby 15:22	privatägd
Borgeby 15:43	E.ON Energidistribution Aktiebolag
Borgeby S:7	Vägsamfällighet (Fyrhusvägen)
Borgeby 15:68	50% privatägd och 50% Lomma kommun.
Borgeby 15:20	Lomma kommun
Borgeby 15:21	Lomma kommun
Borgeby 15:23	Lomma kommun
Borgeby 15:24	Lomma kommun
Borgeby 15:108	Lomma kommun
Borgeby 17:98	Lomma kommun.
Borgeby 17:134	Lomma kommun

Arrende: Jordbruksarrende finns inom fastigheten Borgeby 15:22, Borgeby 15:23, 15:24 och 15:20.

Rättigheter/servitut (ej fullständig): I mitten av området finns en ledningsrätt för Lomma kommun att ha vattenledningar. Denna ledningsrätt har två förgreningar åt förgreningar åt väster.

Översiktsplanen:

Mellankommunala intressen (ÖP s 37): Grönt stråk söder om planområdet. Planområdet har anpassats för att en av kommunen ägd och tidigare planlagd bostadstomt som ligger i det gröna stråket ska kunna planläggas som naturmark.

Ekologiska korridorer/kompensering (ÖP s 49): Tillkommande korridor söder om planområdet. Planområdet har anpassats för att en av kommunen ägd och tidigare planlagd bostadstomt som ligger i det gröna stråket ska kunna planläggas som naturmark.

Natura 2000 (ÖP s 51): Nej

Naturvärde (ÖP s 51): Nej

Åkerklassning (ÖP s 56): 8/9

Kulturmiljö (ÖP s 58): Nej

Utbyggnad/utrednings-område för bostäder (ÖP s 67): Ja, Östra Borgeby (2021-2030, 100 lgh)

Verksamhetsområden (ÖP s 72): Angränsar till Borgeby verksamhetsområde i norr

Rekreation och fritid (ÖP s 82): Nej

Kommunikationer och vägar (ÖP s 90): Nej

Teknisk försörjning (ÖP s 95): Gasledning norr och öster om planområdet.

Lämplig plats för fordonsgas vid cirkulationsplats Desideriavägen,

N. Västkustvägen, Tegelbruksvägen och Österleden.

Miljö- och riskfaktorer (ÖP s 104): Gasledning vid Österleden och Desideriavägen.

FÖP och program:

Fördjupad översiktsplan för Bjärred-Borgeby i Lomma kommun, antagen av KF 1999-06-17. Området pekas ut som utbyggnadsområde för bostäder samt blandad användning (bostäder och skolor, off. institutioner).

Gällande detaljplan/fastighetsplan/områdesbestämmelser:

Förslag till Stadsplan för Borgeby 15:2 mfl. (nr 116). Västra delen av planområdet (anslutning till Norra Västkustvägen/Ernst Norlinds väg) är planlagd som Parkmark och Gata.

Detaljplanen vann laga kraft 1974-09-17 och genomförandetiden har gått ut. Utbredningen för användningen gata stämmer inte med hur gatan har utformats och en planändring kan bli aktuell med tanke på detta, men även på grund av att en infart till aktuellt planområde behöver skapas.

Del av Borgeby 16:12 mfl. Verksamhetsområde (nr 03/03). Norra delen av planområdet (anslutningen till Desideriavägen) är planlagd som Industri, Handel, Kontor. Utrymme finns för att ansluta till Desideriavägen utan att inträda på kvartersmark. Detaljplanen vann laga kraft 2003-10-14 och genomförandetiden har gått ut.

Del av Borgeby 16:8 mfl. Österleden (nr 02/01). Nordöstra hörnet av fastigheten Borgeby 15:2 och Borgeby 15:105 är planlagd som lokalgata. Detaljplanen vann laga kraft 2002-01-31 och genomförandetiden har gått ut.

Del av Borgeby 15:8 MFL, område kring Rutborgsvägen (05/07). Fastigheten Borgeby 17:134 i planområdets södra del (mitt emot förskola Maja) är planlagd som bostadstomt. Fastigheten ägs av kommunen och ligger mitt i ett mellankommunalt grönt stråk och en tillkommande ekologisk korridor, båda utpekade i översiktsplanen. Fastigheten föreslås därför planläggas som natur eller "skogspark" som är användningen för området väster och öster om fastigheten i nämnda detaljplan.

Borgeby 34:1. Borgeby skola. Mindre del planlagd som naturmark, men som idag sköts av skolan (den del av naturmarken där det inte går en cykelbana). Eftersom den delen av naturmarken idag sköts av skolan, som en del av deras skolgård och den inte bedöms tillföra grönstrukturen i området några rekreativa värden eller naturvärden så föreslås den planläggas som skolmark så att den kan regleras över till skolfastigheten.

Naturmiljöprogram: Nej

Kulturmiljöprogram: Anslutningen till tänkt planområde Bjärred 15:22 m fl Norra Västkustvägen/Ernst Norlinds väg ingår i området *Borgeby* i kulturmiljöprogrammet och planområdet angränsa till området *Borgeby*. Planområdet berör inga kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Mark- och bostadsförsörjningsprogram: Område B2 Östra Borgeby, Etapp 2. Området föreslås att byggas ut (efter område B4 Nordvästra Borgeby) med ca 100 småhus, byggstart omkring 2022-2023.

Strandskydd: Nej

Landskapsbildskydd: Nej

Riksintressen: Riksintresse för kustzon enligt 4 kap. 1 och 4 §, Miljöbalken.

Naturreservat: Nej

Byggnadsminne: Nej

Fornlämningar: Öster om planområdet enligt RAÄ. Fosfatkartering visar på höga fosfatvärden, vilket kan tyda på att det finns fornlämningar inom området. I den arkeologiska utredning (steg 1) som gjorts föreslår Arkeologerna, Statens Historiska Museer att arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning (arkeologisk utredning steg 2) utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 65 000 kvadratmeter stort område. Skulle denna visa på behov av att flytta och dokumentera fornlämningarna kan detta medföra väsentliga kostnader.

Radonrisk: Lågriskområde.

Dikningsföretag: Ja. Ansluter till båtnadsområde i sydvästra hörnet av planområdet (http://ext-dokument.lansstyrelsen.se/skane/Vattenarkiv/PDF_Skane/12-LN-1052.pdf).

Kända föroreningar: Nej. Inom fastigheten Borgeby 15:18 har det funnits ett växthus (ca. 3000 kvm). Markprover måste genomföras för att undersöka om marken innehåller miljöfarliga ämnen.

Buller (Trafik och/eller industri): En kommuntäckande bullerberäkning har utförts under 2017. Denna tyder på att gällande riktvärden för buller innehålls utmed Österleden. En

bullerutredning behöver dock göras för att utreda bullersituationen närmare med tillkommande trafik/vägar.

Markförhållanden: Jordarten är sand enligt SGU:s kartläsare.

I planbeskrivningen för detaljplan *Del av Borgeby 15:8 MFL, område kring Rutborgsvägen (05/07)* som ligger strax söder om planområdet står det: *" Under de ytliga lagren av 0,3-0,8 m mulljord/mullhaltig sand består jordlagren av sand/siltig sand i väster och i öster av sand på växelvisa lager av sand, silt och lera. Fastheten är minst medelhög.*

Grundläggningsförhållandena är troligen relativt goda, småhusbebyggelse kan ges konventionell grundläggning utan särskild grundförstärkning."

Översvämning: Nej

Instängt område: Nej

Verksamhetsområde vatten, spillvatten och dagvatten: Ja. Kapaciteten för hela nätet och reningsverket i Borgeby behöver utredas. Över exploateringsområdet går vattenledningar som förmodligen kommer att behöva flyttas.

Omfattning av gröna miljövärden:

De viktigaste naturvärdena inom området består av:

- 1) Gräsmarker med hedvegetation och torräng finns i sydvästradeln av området samt i den centrala delen av området. Dessa gräsmarker har en hög artrikedom av kärlväxter. Vegetationstypen gynnar ett rikt insektsliv (som exempelvis solitärbin) och därmed även fåglar och fladdermöss. Flera av de biologiska värdena i dessa vegetationstyper gynnas av störning, exempelvis av besökare, som motverkar igenväxning och uppbyggnad av humus i den sandiga marken. I de centrala delarna är vegetationstypen även bevuxen med utspridda solitärt växande unga ekar som har god potential att långsiktigt hysa en hög biologisk mångfald.
- 2) I norra delen av området finns sydvända jordhögar som har potential att utgöra livsmiljö för backsvalor, i så fall krävs det dock att rasbranter skapas på kullarna. I närheten av kullarna noterades vid en inventering 2011 att ett stort antal frodiga plantor av den rödlistade (kategori NT, "nära hotad") och i Skåne mycket sällsynta arten ävjebrodd växte i vattenpölar. Det är viktigt att förekomsten av ävjebrodd följs upp.
- 3) De uppvuxna skogsdungarna som växer utmed den södra kanten av området och breder ut sig in i den sydvästra delen är värdefulla för fåglar och troligtvis även fladdermöss. Utöver det utgör de även ett mycket högt upplevelsevärde för rekreation och naturpedagogik då de är tätortsnära och angränsar till förskolan.

Behov av naturvärdesinventering: Ja

Preliminärt behov av utredningar:

Arkeologisk utredning (steg 2)

Vatten och spillvatten samt reningsverkets kapacitet

Utredning kring flytt av huvudledningar för vatten

Dagvattenutredning

Trafik, inklusive gång- och cykelvägar

Buller

Markföroreningar

Geoteknisk utredning

Förekommande djur- och växtarter

Miljövärdesbedömning

Övrigt: utbyggnader av gator inom området och infarter från Norra Västkustvägen krävs, eventuellt även en ny infart från fyrhusvägen. Eventuellt behöver bullerskyddet mot Östra leden kompletteras.

Omfattande utbyggnad av dagvattennät, transformatorstationer och annan teknisk infrastruktur krävs. Över exploateringsområdet går vattenledningar som förmodligen kommer att behöva flyttas. Över fastigheten 15:22 och 15:18 går en elledning som måste flyttas och ersättas av underjordisk ledning istället för luftburen.

EXPLOATERINGSKALKYL ("FÖRKALKYL") 2018-04-25

"Nordöstra Borgeby", ca 7 ha

INKOMSTER

Tomtförsäljning (kommunägd kvartersmark för bostadsändamål)	31 500 000
Exploateringsersättning från privata fastighetsägare (ersättning för kostnader fördelat efter ingående markareal)	21 000 000
SUMMA	52 500 000

UTGIFTER

Exploateringskostnader (utredningar, detaljplan, fastighetsbildning, administration)	2 500 000
Åtgärder för allmän plats (gata, park, natur, torg) (anläggning, projektering etc.)	35 000 000
SUMMA	37 500 000

BOKFÖRT VÄRDE INGÅENDE KOMMUNÄGD MARK

1 500 000

VA

INKOMSTER - anslutningsavgifter	7 000 000
UTGIFTER - utbyggnad (va-kollektivet)	7 000 000

D&U ALLMÄN PLATS, KR/ÅR

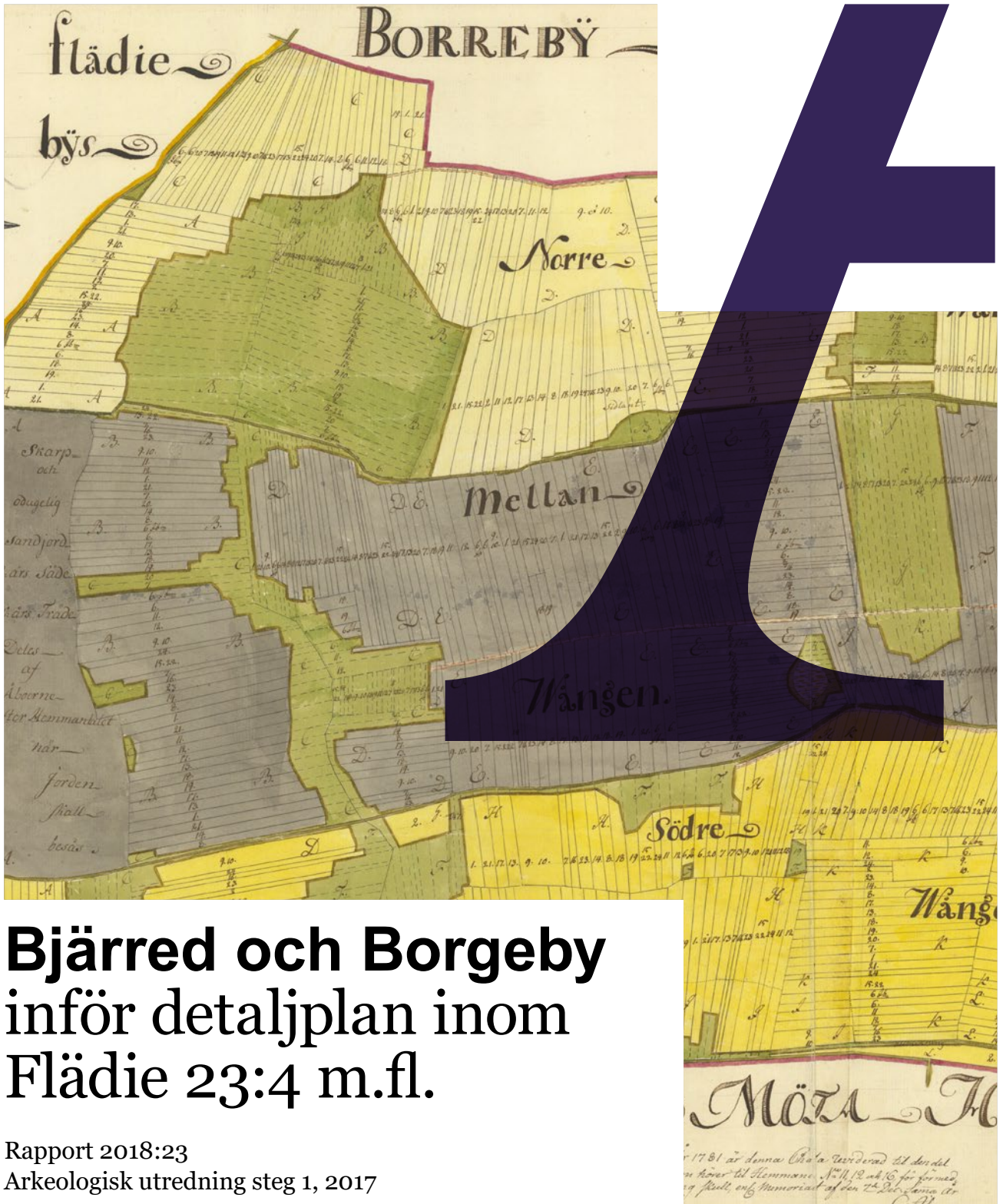
150 000

INVESTERINGSKALKYL "MAJAS FÖRSKOLA"

Borgeby 15:20 och 15:108, ca 1,3 ha

UTGIFTER

Exploateringskostnader (utredningar, detaljplan, fastighetsbildning, administration)	1 000 000
Åtgärder inom Borgeby 15:20 och 15:108 Skola (8 avdelningar inkl. tillagningskök), skolgård, skolparkering	75 000 000
Åtgärder i anslutning till Borgeby 15:20 och 15:108 (hantering av dagvatten, tillfartsväg)	500 000
SUMMA	76 500 000

Bjärred och Borgeby inför detaljplan inom Flädie 23:4 m.fl.

Rapport 2018:23
Arkeologisk utredning steg 1, 2017

Skåne, Lomma kommun,
Borgeby och Flädie socknar, fastighet Flädie 23:4 m.fl.

Bengt Söderberg & Kennet Stark

Den uppdragsarkeologiska processen

Arkeologiska undersökningar görs i tre etapper: utredning, förundersökningar och undersökning. Processen syftar i första hand till att bevara fornlämningarna, vilket är grundtanken i kulturmiljölagen (KML). Arkeologisk utredning görs i två steg: steg 1 (AU1) innebär att tillgänglig kunskap i form av inventeringar och äldre undersökningar sammanställs och att en inventering görs i fält, i syfte att lokalisera fornlämningar. Steg 2 utgör den särskilda utredningen (AU2) där sökschaktsgrävning utförs. Om det då konstateras förekomst av dolda fornlämningar så är en arkeologisk förundersökning (FU) nästa steg i processen.

Om fornlämningen efter förundersökning bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential görs en arkeologisk undersökning. De första etapperna, arkeologisk utredning (AU) och förundersökning (FU) utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd till ingrepp i fornlämning i form av en arkeologisk undersökning.

Mer information om den uppdragsarkeologiska processen finns på Riksantikvarieämbetets hemsida: (<http://www.raa.se/kulturarvet/arkeologi-fornlamningar-och-fynd/den-uppdragsarkeologiska-processen/>).

Uppdragsarkeologin regleras av 2 kap. 10–14§§ i Kulturmiljölagen (KML) och av föreskrifter.

Bjärred och Borgeby inför detaljplan inom Flädie 23:4 m.fl.

Rapport 2018:23
Arkeologisk utredning steg 1, 2017

Skåne, Lomma kommun, Borgeby och Flädie socknar,
fastighet Flädie 23:4 m.fl.

Dnr 5.1.1-2017-00920

Bengt Söderberg & Kennet Stark

Arkeologerna
Statens historiska museer

Arkeologerna

Statens historiska museer

Våra kontor

Linköping

Lund

Möln dal

Stockholm

Uppsala

Kontakt

010-480 80 00

info@arkeologerna.com

fornamn.efternamn@arkeologerna.com

www.arkeologerna.com

Arkeologerna

Statens historiska museer

Rapport 2018:23

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Bildredigering: Henrik Pihl

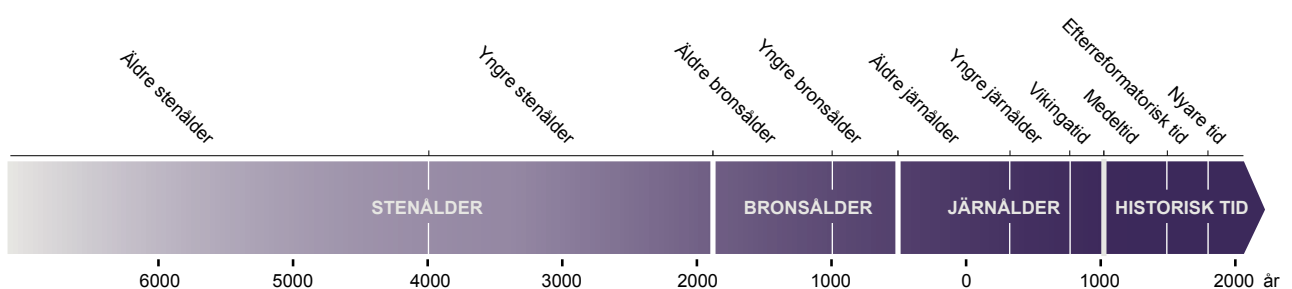
Layout: Henrik Pihl

Omslag framsida: Utsnitt av storskifteskarta Flädie 1781.

Tryck/utskrift: ÄTTA.45 Tryckeri AB, 2018

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund och syfte	7
Antikvariska och arkeologiska förutsättningar och bevarandebestånden	7
Rapportupplägg	8
Topografi och fornlämningsituation	8
Naturgeografiska förutsättningar	8
Kulturmiljö, källmaterial och fornlämningar	8
Metod och genomförande	13
Byråinventering	13
Fältarbete	13
Rapport	14
Beskrivning av utredningsområde A–D: fornlämningar och arkeologiska utredningsobjekt	14
Område A	14
Delområde A:1 (norr om Domedejla mosse)	16
Delområde A:2 (mellan Domedejla mosse och Österleden)	18
Delområde A:3 (den sydöstra delen)	20
Område B	26
Område C	29
Område D	31
Utvärdering och åtgärdsförslag	33
Referenser	37
Litteratur och rapporter	37
Databaser (internet)	39
Kartor	39
Administrativa uppgifter	40

Figur 1. Utredningsområdet markerat på utsnitt ur Terrängkartan, blad 504 Landskrona (skala 1:50 000), och Sverigekartan.

Sammanfattning

Lomma kommun avser att ta fram detaljplaner för områdena mellan tätorterna Bjärred och Borgeby samt de norra delarna av Borgeby.

Arkeologerna vid Statens historiska museer har genomfört en arkeologisk utredning som omfattar fyra områden: ett cirka 100 hektar stort område mellan de båda tätorterna och tre mindre områden i norra delen av Borgeby, totalt cirka 16 hektar.

Områdena ligger mellan fem och tio meter över havet, nära kusten i väster och Lödde å i norr. Ett gammalt kommunikationsstråk löper utmed strandvallarna, som gränsar mot fuktområden och mindre vattendrag. Flera arkeologiska undersökningar visar att just detta stråk har utgjort en attraktiv miljö under förhistorisk tid. Trakten är rik på fornlämningar från jägarstenålder fram till sen vikingatid, då kusten avfolkas för att användas som betesmark av byarna Borgeby och Flädie som ligger ett stycke inåt landet. Under 1800-talets andra hälft etableras bebyggelsen åter på strandvallarna.

Länsstyrelsen framhåller att området ska betraktas som en samlad fornlämningsmiljö med stort tidsdjup. Några av de fornlämningar som ligger inom planområdena har tidigare varit föremål för arkeologiska undersökningar. Dessa har resulterat i ny kunskap samtidigt som de har utförts med små resurser och inte varit heltäckande. Länsstyrelsen vill att utredningen särskilt ska beakta om det återstår ytor inom fornlämningarna att undersöka.

Utredningsarbetet består av byråinventering, översiktliga fältinventeringar samt rapport. Resultaten av utredningen utvärderas och presenteras dels områdesvis mer i detalj, dels översiktligt i form av tabeller och kartor.

I fortsatt planering inför eventuell exploatering föreslås att arkeologisk utredning i form av söschaktsgrävning utförs inom sex arkeologiska utredningsobjekt vilka totalt omfattar cirka 45,5 hektar (455 000 kvadratmeter).

De totalt 21 fornlämningar som helt eller delvis ligger inom planområdena är i första hand koncentrerade till delområde A:3 mellan tätorterna. Flertalet utgörs emellertid av undersökta och borttagna boplatslämningar respektive fyndplatser. I händelse av exploatering förordas fortsatta åtgärder i form av förundersökning inom totalt nio fornlämningar och ett kulturhistoriskt objekt.

Inledning

Lomma kommun ämnar utreda möjligheterna att bygga samman tätorterna Bjärred och Borgeby samt att förtäta de norra delarna av tätorten Borgeby.

På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne har Arkeologerna (Lund), Statens historiska museer, genomfört en arkeologisk utredning steg 1 av fyra områden, varav ett större område mellan tätorterna och tre mindre i norr. Det större området är drygt 100 hektar stort medan de tre mindre områdena i norr omfattar totalt drygt 16 hektar. Detta inkluderar ytor med naturreservat, vägar och bebyggd tomtmark som inte är arkeologiskt tillgängliga.

Den arkeologiska utredningen steg 1 omfattade byråinventering med genomgång av relevant arkivmaterial samt fältarbete i form av översiktliga inventeringar. Arbetet utfördes under december 2017 och januari 2018. Uppdraget bekostades av Lomma kommun. Ansvarig för utredning och rapport var Bengt Söderberg med stöd av Kennet Stark.

Bakgrund och syfte

Inför framtagande av nya detaljplaner för de aktuella områdena begärde Lomma kommun samråd enligt 2 kap. 10 § Kulturmiljölagen med Länsstyrelsen. Initialt önskade kommunen att en undersökningsplan med två separata kostnadsberäkningar utfördes, en för det större området mellan tätorterna och en för de tre mindre områdena i norr. Länsstyrelsen lämnade ett förfrågningsunderlag med denna utformning till Arkeologerna, Lund (Lst dnr 431-25977-2017). I samband med upprättande av undersökningsplan föreslog Arkeologerna emellertid att utredningarna kunde slås samman, vilket var fördelaktigt ur kostnadssynpunkt. Detta accepterades av Länsstyrelse och kommun.

Arkeologerna lämnade sålunda en undersökningsplan med en kostnadsberäkning (SHMM dnr 5.1.1-2017-920). Länsstyrelsen fattade beslut om arkeologisk utredning den 8 november 2017. Fältarbetet utfördes under december månad.

Syftet med utredningen är att fastställa i vilken utsträckning som fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Syftet kan anses vara uppnått när resultaten kan användas av Länsstyrelsen i den fortsatta beslutsprocessen och av Lomma kommun för fortsatt planering av arbetsföretaget.

Antikvariska och arkeologiska förutsättningar och bevarandeintressen

Länsstyrelsens bedömning är att sannolikheten är stor för att det finns under mark dolda fornlämningar inom de berörda områdena. Enligt förfrågningsunderlaget ska den arkeologiska utredningen fokusera på området Borgeby–norra Bjärred som en samlad fornlämningsmiljö med stort tidsdjup.

Området tangerar Lödde ås dalgång i norr, vilken räknas som en särskilt värdefull kulturmiljö, där bland annat fornlämningarna är av

stor betydelse eftersom de visar på åns centrala betydelse i landskapet alltsedan stenålder (Länsstyrelsens kulturmiljöprogram).

Vidare konstaterar Länsstyrelsen i förfrågningsunderlaget att trakten har varit föremål för arkeologiska undersökningar som resulterat i ny kunskap av stor betydelse för sydvästra Skånes förhistoria och tidiga medeltid. Samtidigt har dessa undersökningar utförts med små resurser, varför det finns anledning att antaga att fornlämningarna endast är delvis undersökta, och att lämningar kan finnas utanför de ytor som undersökts. Länsstyrelsen framhåller särskilt vikten av att utredningen beaktar denna möjlighet.

Rapportupplägg

Rapporten inleds med ett avsnitt om projektets bakgrund och premisser. De naturgeografiska förutsättningarna och fornlämningsituationen presenteras sedan med utgångspunkt från de källmaterial som ligger till grund för kunskapen om landskapsavsnittet. Därefter följer en kort redogörelse av metod och genomförande.

Resultatdelen består av separata områdesbeskrivningar där fornlämningar och arkeologiska utredningsobjekt presenteras i detalj. Avslutningsvis utvärderas materialet och åtgärdsförslag sammanfattas översiktligt i form av tabeller och karta.

Topografi och fornlämningsituation

Naturgeografiska förutsättningar

De utredda områdena är belägna ett par kilometer från Öresund i väster och Lödde å i norr. De utnyttjas idag främst som åkermark, men innehåller också viss bebyggelse och naturområden. Topografin kan med något enstaka undantag beskrivas som flack. Nivåer på mellan fem och 10 meter över havet dominerar i denna miljö som innan det äldre kulturlandskapets omdaning under 1700- och 1800-talen i stor utsträckning bestod av strandängar och strandvallar omväxlande med våtmarker, små vattendrag och fuktområden. Naturreservatet Domedejla mosse, som så sent som i början av 1900-talet var en liten grund sjö, kan ses som en rest av det gamla landskapet.

Jordartsmässigt överlagras lermoränen till stor del av lätta jordar och sand. Den nord-sydligt orienterade gamla kustvägen som följde utmed strandvallarna sammanfaller i stort sett med dagens sträckning av Västkustvägen.

Kulturmiljö, källmaterial och fornlämningar

Kunskap om markanvändningen i äldre tider såväl som framväxten av dagens samhälle kan med fördel ta sin utgångspunkt i de historiska kartor som finns över området. Eftersom området genomkorsas av sockengränsen berörs både Borgeby socken i norr medan Flädie socken vidtar i söder. För Borgebys vidkommande finns storskifteskartan (1781) och laga skifteskartan (1859) och för Flädies del, konceptet till den geometriska kartan (1770). Den häradsökonomiska kartan (1910–1915) är värdefull för att förstå tätorternas tillblivelse. Den skånska rekognosceringskartan (1812–1820) är förenklad och på grund av mätfel delvis missvisande för det aktuella området, men

innehåller ändå information av intresse. Slutligen används en karta som visar fosfathalterna i skånska jordar, eftersom förhöjda fosfathalter kan indikera lägen för förhistoriska boplatser (Arrhenius 1934).

Av de historiska kartorna och annat källmaterial är det känt att bebyggelsen i de båda socknarna under medeltiden och fram till 1800-talet med något undantag utgjordes av de stora kyrkbyarna ett stycke inåt land, Flädie by och Borgeby by, vid slottet med samma namn. De äldsta skriftliga beläggen för byarna härrör från 1100-talet. Av ortnamnet Borgeby framgår att byn namngivits efter en borg som följaktligen bör ha varit äldre än byn. Arkeologiska undersökningar har visat att den medeltida borgen hade en föregångare i form av en ringborg som uppfördes under vikingatiden (Svanberg & Söderberg 2000).

De aktuella utredningsområdena ligger perifert i förhållande till de båda byarna, vid gränsen mellan kustfäladens betesmarker och de uppodlade inägorna som låg till respektive by (fig. 3).

I det historiska kartmaterialet kan man följa hur den gamla byabygden genomgick stora strukturförändringar under 1800-talet. Genom skiftena splittrades byarna upp och många gårdar fick flytta ut till sina odlingslotter som nu låg samlade gårdsvis. Samtidigt ökade traktens jordlösa befolkning kraftigt i antal, vilket ledde till att nya gathusbebyggelser för jordbruksarbetare och hantverkare växte fram. Genom ny teknik vidgades åkerarealerna, inte minst på kustfäladen.

Från 1860-talet växte en hussamling fram utmed Västkustvägen i Borgeby som idag utgör kärnbebyggelsen i tätorten Borgeby (fig. 4). En liknande utveckling skedde i Bjärred som dock skilde sig genom att orten under 1800-talets senare del blev attraktiv för sommargäster, i synnerhet Lundabor.

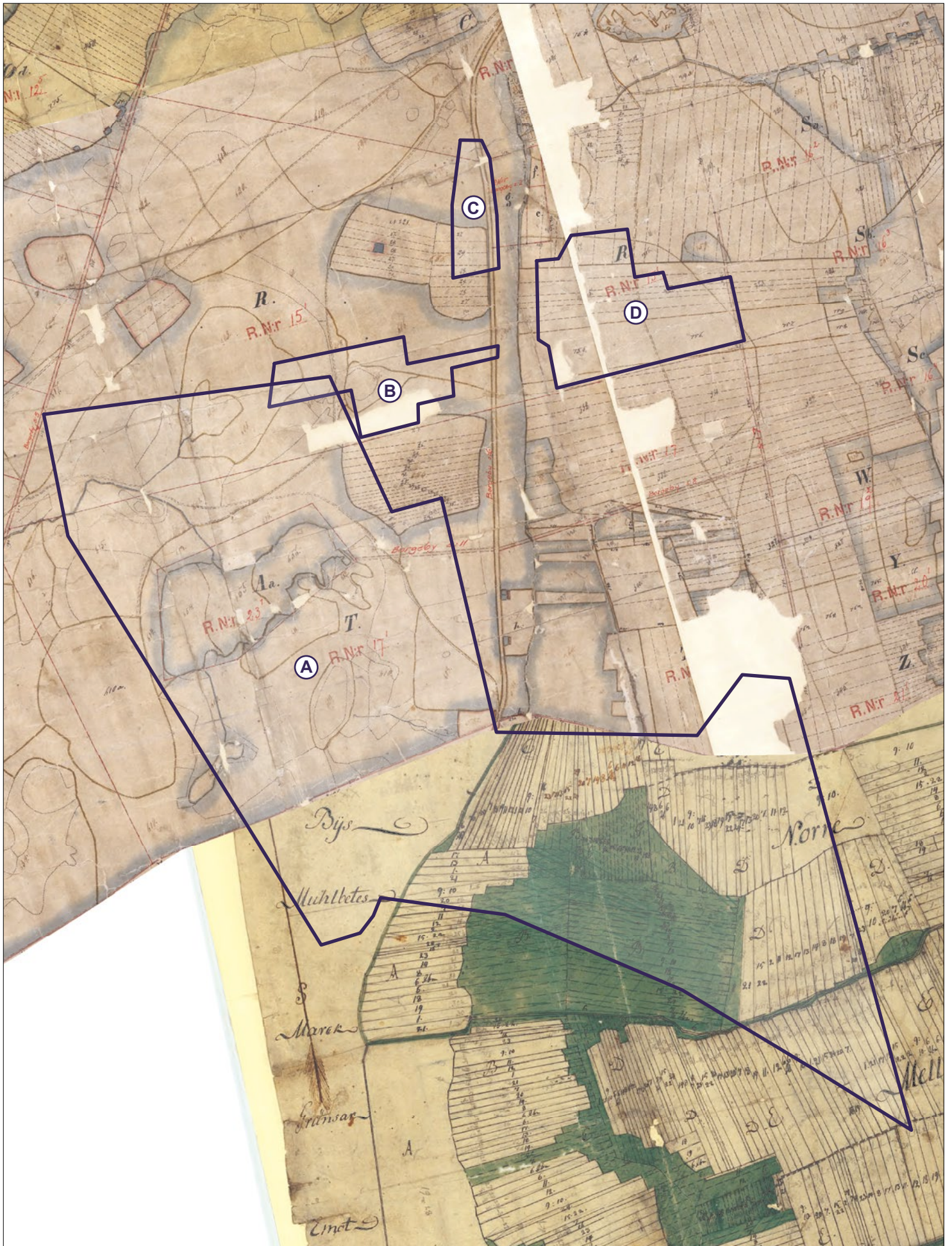
Kunskapen om traktens och lokalområdets förhistoria vilar främst på de arkeologiska undersökningar och inventeringar som har utförts. Till de senare hör först och främst den reviderade fornminnesinventeringen, som i Skåne utfördes under mitten av 1980-talet och kännetecknas av en likvärdig ambitionsnivå och jämnhet i utförandet (jfr Runcis 2002:39). En bebyggelsehistoriskt orienterad studie över fornlämningarna i Borgeby socken finns i form av en akademisk uppsats (Eckerbom & Norberg 1994) liksom en arkeologisk utredning steg 1 som gjordes inför byggandet av Österleden (Schmidt Sabo 1999).

Det stora flertalet arkeologiska undersökningar som har utförts i närområdet har varit små i omfång men några av dem har likväl resulterat i studier av syntetiserande karaktär (Andersson 1982; Pettersson & Brorsson 2002; Runcis 2002; Becker 2006).

Sammantaget visar resultaten att lokalområdet generellt sett är rikt på fornlämningar från förhistorisk tid. I det följande görs en översiktlig kronologisk genomgång av fornlämningarna (se tidslinjen i rapportens inledning). Översiktskartan figur 2 visar lägena för de fornlämningar som nämns i texten.

De äldsta kända lämningarna i området, från mesolitikum eller jägarstenålder (cirka 8000 till 4000 f Kr), är främst koncentrerade längs med femmeters-kurvan utmed Lödde å i norr – exempelvis fyndplatserna Borgeby 8:1 och 47:1 – men yxor från den senare delen av perioden förekommer också i många gårdssamlingar från trakten. Man kan således räkna med att i alla fall yngre mesolitiska lämningar finns spridda i området medan boplatser från de äldre skedena är sämre kända (Eckerbom & Norberg 1994:8 ff; Runcis 2002).

Figur 3. Montage av historiska kartor över Borgeby (1859; överst) och Flädie (1770) med utredningsområde A–D markerade. Skala 1:10 000.

Figur 4. Utsnitt av den häradsekonomiska kartan (1910–1915) med utredningsområdena A–D markerade. Skala 1:20 000.

Neolitikum eller yngre stenålder (från cirka 4000 till 1800 f Kr) är tveklöst den bäst representerade perioden vilket hänger samman med att boplatserna är relativt enkla att finna i odlad åkermark, genom förekomst av bearbetad flinta och bergartsföremål. Samtliga delar av denna period – tidig- mellan och senneolitikum – är väl representerade. Boplatserna är mer spridda än under föregående period, även om det fortfarande finns en koncentration av särskilt rika fyndboplatser nära Lödde å, exempelvis klustret med fornlämningarna Borgeby 25:1, 42:1 och 43:1 som sluter an till de äldre fyndplatserna. I Borgeby socken har också flera depåfynd, ackumulerade enkelfynd och enkelfynd av offerkaraktär registrerats som dateras till flera skeden av yngre stenålder (Karsten 1994: nr 398–405). Inom flera fornlämningar (t ex fornlämning Borgeby 13:1 och 14:1) och gårds-samlingar i anslutning till de nu aktuella områdena framstår senneolitikum som en särskilt väl representerad period.

Den mest kända lämningen från yngre stenålder som undersökts inom de aktuella områdena är annars ett litet mellaneneolitiskt gravfält i den östra delen av område A:3 (fornlämning Flädie 7:3). I detta gravfält, som är närmast unikt, fanns endast barngravar. Totalt sjutton tätt liggande gropar avtecknade sig som mörka fläckar i sanden och tolkades som barngravar. Av de gravlagda barnen återstod endast tandfragment men föremål i form av bärnsten – ofta yxformiga amuletter – keramikkräsl eller keramikkräslor samt föremål av bearbetad flinta och bergart fanns i gravarna (Runcis 2002).

Från den efterföljande perioden, bronsåldern (cirka 1800 till 500 f Kr) märks i synnerhet bronsåldershögar från periodens äldre skeden. Vid område C ligger *Svinhögarna* (fornlämning Borgeby 3:1, 4:1) och, närmare än i norr, *Vallshögarna* (fornlämning Borgeby 8:1 – 3), samtliga i varierande grad skadade eller bortodlade. I anslutning till Svinhögarna vid område C har också flatmarksgravar med datering till yngre bronsålder undersökts på 1930-talet (fornlämning Borgeby 19:1). Fynd av yngre bronsålderskeramik nämns också i flera undersökningsrapporter från området.

Ser vi till Borgeby socken i sin helhet så har Eckerbom och Norberg (1994) registrerat inte mindre än åtta lös- och depåfynd, däribland ett par bronslurar (SHM 5531) och ett par halsringar av brons (LUHM 27500). Dessa har stämts av mot Oldebergs katalog som också innehåller åtta poster, varav flertalet poster, främst olika typer av yxor och knivar överlappar (Oldeberg 1974).

Bosättningar från olika skeden av äldre järnålder (cirka 500 f Kr till 400 e Kr) har framkommit på flera platser utmed strandvallarna längs Västkustvägen. Ett större boplatsskomplex (fornlämning Borgeby 14:1) tangerar område A:3 i norr. Aktiviteter från ungefär samma perioder har även dokumenterats på samma höjdsträckning drygt en kilometer i nordlig riktning (fornlämning 13:1). Eckerbom och Norberg har registrerat ett lösfynd av en fotbägare från äldre järnålder (LUHM 28304) med okänd fyndplats.

Den yngre järnåldern (cirka 400–1050) och i synnerhet dess avslutande period, vikingatiden (cirka 800 till 1050 e Kr) är väl representerad i området. Flera viktiga funktioner var samlade kring Lödde ås utlopp, där både en lokal social elit, den danska kungamakten och så småningom också kyrkan hade intressen. Löddeköpinge var en så kallad ”köpinge-ort” med omfattande bebyggelse, marknadsplats och hamn, samt tidiga träkyrkor och en tidigkristen begravningsplats

med uppskattningsvis 2500 gravar. Vid Borgeby slott är det främst ringborgen som visar på platsens betydelse (Svanberg & Söderberg 2000) men sannolikt finns det en omfattande vikingatida bebyggelse också i detta område.

Inom det aktuella område A finns två närbelägna områden med bebyggelse som ingår i detta nätverk av platser kring Lödde å. De var parallellt i bruk från tiden omkring cirka 700 till 900-talets andra hälft och har undersökts vid upprepade tillfällen (fornlämning Flädie 8:1 och 9:1–5). Bebyggelserna skiljer sig åt, både vad avser struktur och i fråga om fyndmaterial, och kan betraktas som olika delar av en och samma by, där bebyggelserna fyllde olika funktioner (Becker 2006).

Undersökningsresultaten visar att båda bebyggelserna tycks ha övergivits samtidigt, i slutet av 900-talet. Omläggningen av bebyggelsen framstår därmed som både genomgripande och varaktig. Kusten avfolkades och användes först under 1800-talet åter för bebyggelse.

Övergivandet var en del av ett större mönster; arkeologiska undersökningar har visat att många skånska kustboplatser upphörde under loppet av 900-talet (Callmer 1986:200). Det kan ligga nära till hand att konstatera att aktiviteterna i Borgeby och Löddeköpinge ett stycke uppströms Lödde å intensifierades vid ungefär samma tid (Svanberg & Söderberg 2000). Det är troligt att det var till dessa mer lättkontrollerade platser som kustbefolkningen flyttade.

Metod och genomförande

Utredningsarbetet kan delas in i byråinventering, fältinventering och rapportarbete.

Byråinventering

Byråinventeringen omfattar följande moment:

- Genomgång av registrerade forn- och kulturlämningar i fornminnesregistret (FMIS) och tidigare arkeologiska undersökningar, iakttagelser samt fynd och fyndsamlingar i tillgängliga fynddatabaser.
- Excerpering av relevant topografisk litteratur och antikvariska rapporter.
- Genomgång av historiska kartor och lantmäteriakter via Lantmäteriets söktjänst för att söka fornlämningsindikationer, marknamn och äldre markanvändning.

Fältarbete

Eftersom markanvändning och grödor varierar påtagligt inom områdena gjordes bedömningen att en översiktlig inventering är att föredra. Detta innebär att topografiska lägen i kombination med resultaten av byråinventeringen blir avgörande för de förslag och rekommendationer som utfärdas.

Område A:3 uppvisar en högre grad av komplexitet vad gäller de registrerade, delvis undersökta fornlämningar som berörs. Enligt Länsstyrelsens direktiv har en särskild översyn av dessa fornlämningar gjorts.

Möjliga lägen för under mark dolda fornlämningar definieras och beskrivs. Detta gäller redan registrerade fornlämningar såväl som de nya arkeologiska utredningsobjekt som identifieras.

Rapport

Rapportarbetet innefattar bearbetning och sammanställning av det insamlade materialet, vilket analyseras och utvärderas för att klargöra om, var och varför fortsatta arkeologiska åtgärder kan komma att aktualiseras.

Beskrivning av utredningsområde A–D: fornlämningar och arkeologiska utredningsobjekt

Som arbetsunderlag tillhandahöll Lomma kommun en fil i PDF-format med ungefärliga planområden för arkeologisk utredning (här benämnda område A–D). Planområdena som redovisas i följande figurer överensstämmer inte helt med befintliga fastighetsgränser och det finns en viss överlappning mellan område A och B. Deras utbredning och storlek är således att betrakta som ungefärliga.

I följande text beskrivs område A–D med inriktning på de fornlämningar och utredningsobjekt som är belägna inom respektive områden. Områdespresentationerna avslutas med en sammanställning av åtgärdsförslag för fornlämningar och föreslagna utredningsobjekt (fig. 14 samt tabell 1 och 2).

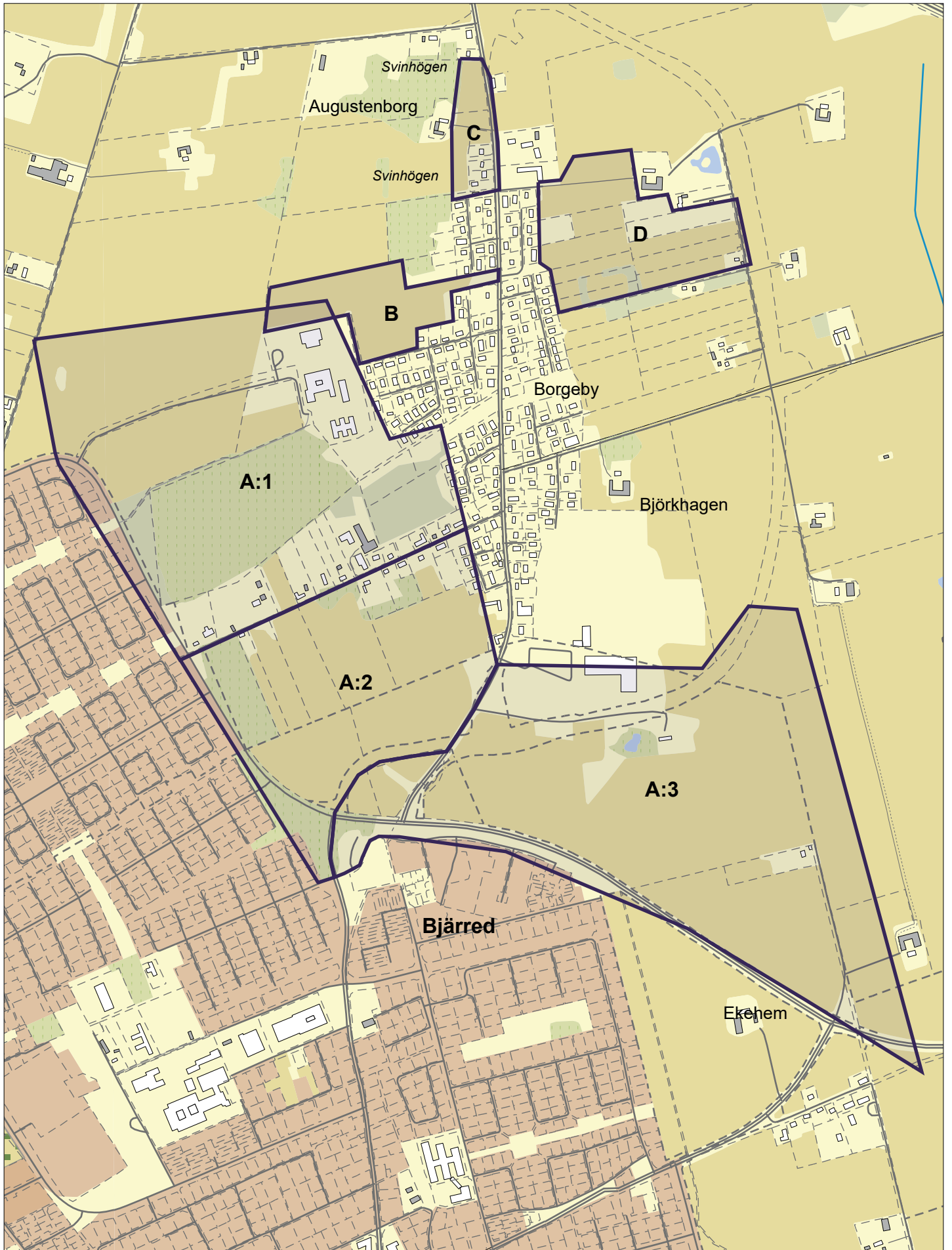
Område A

Område A är drygt 100 hektar stort och omfattar flera typer av miljöer. Åkermarken dominerar, i synnerhet i områdets sydöstra delar där vägar, idrottsplats och viss bebyggelse utgör andra inslag. Ett mer påtagligt inslag av annan markanvändning finns i väster, där en stor sammanhängande yta upptas av naturreservatet Domedejla mosse med omgivningar, trädbevuxna områden och bebyggd tomtmark. I nordost finns dessutom ett område med skola och förskola. Totalt omfattar dessa arkeologiskt ej tillgängliga områden cirka 26 hektar eller drygt 25 % av hela område A.

Ett relativt stort antal registrerade fornlämningar finns inom område A, av vilka flertalet är belägna i områdets östra del, i Flädie socken. I följande områdesbeskrivning delas område A in i tre delområden, A:1–3 (fig. 5).

Den nordvästra delen av område A är belägen i Borgeby socken och den sydöstra delen i Flädie socken. Sockengränsen är belägen i områdets centrala del, ett stycke norr om Österleden (fig. 6).

De historiska kartorna (fig. 3) visar att den västra delen av område A utgjordes av fäladsmark vid tiden för skiftena. Områdets östra delar (A:3) tangerar däremot vångarna eller inägorna i respektive byar och främst då Flädies norra vång, där stora partier dock utgjordes av ängsmark som bildade ett sammanhängande våtmarksområde. Skånska rekognosceringskartan 1812–1815 visar att ett mindre bäckflöde, namngivet som Bredbäcken, sträckte sig utmed strandvallarna i nord-sydlig riktning.

Figur 5. Utredningsområdena A–D. Område A indelat i tre delområden (A:1–3). Skala 1:10 000.

Figur 6. Sockengränsen mellan Borgeby i norr och Flädie i söder är i dag endast synlig genom variationer i markanvändning, eftersom fastighetsgränserna fortfarande relaterar till sockengränsen utmed vissa sträckor. Foto från väster: Arkeologerna.

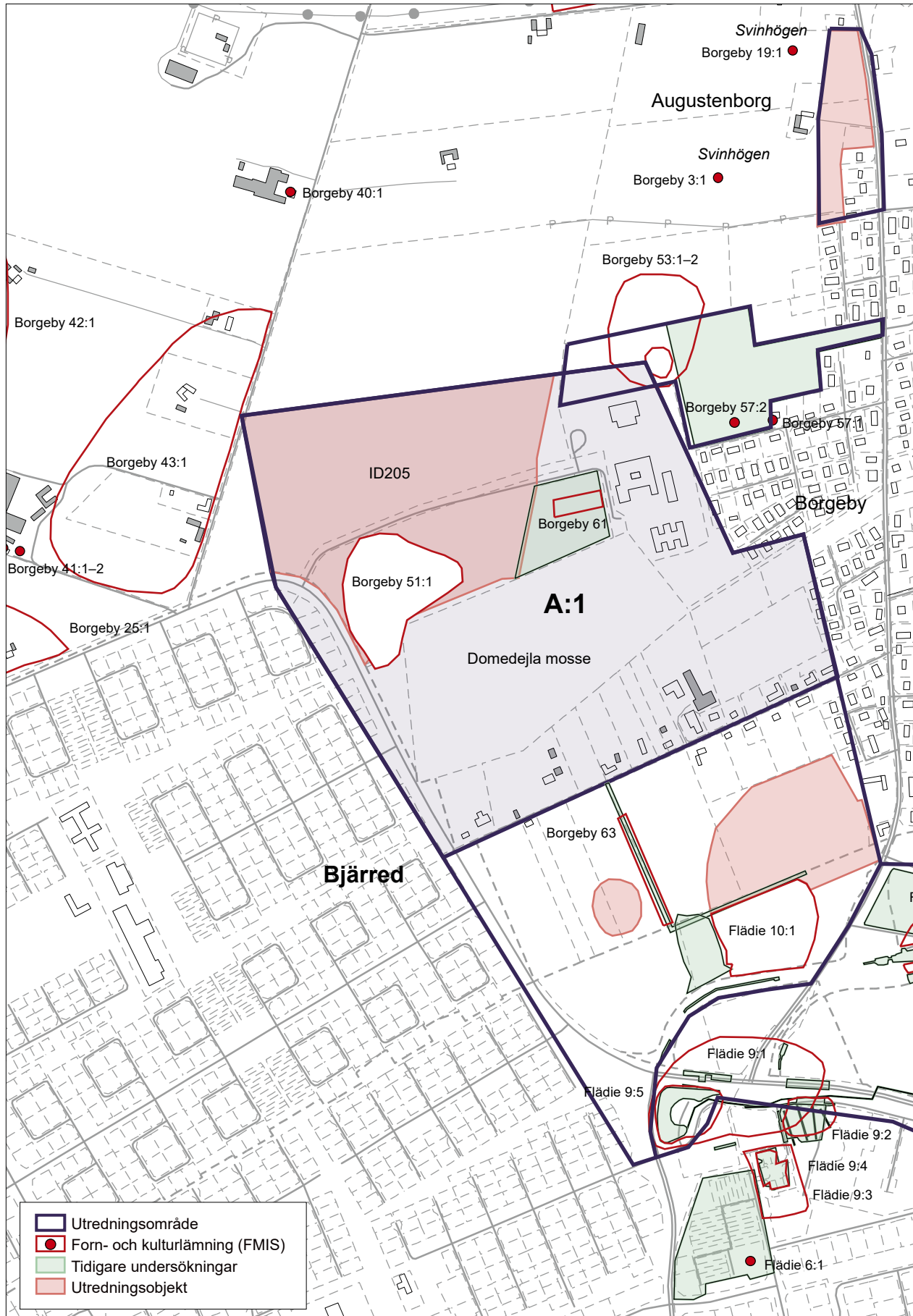
I laga skifteskartan 1859 upptas större delen av fäladsmarken i områdets västra del av streckade linjer och ytor som relaterar till markanvändning, vegetation och liknande (fig. 3). På Borgeby-sidan framträder främst Domedejla mosse tydligt och öster om denna tangerar området ett större block med långsmala markstycken som gränsar mot den nu markerade Västkustvägen i öster. Häradskartan 1912 visar att en bebyggelse av gathuskaraktär så småningom kom att etableras på denna mark och söder om mossen (fig. 4). Vidare etablerades ett par utskiftade gårdar i områdets östra delar under loppet av 1800-talet.

Delområde A:1 (norr om Domedejla mosse)

Delområde A:1 utgörs idag av odlad mark och genomkorsas av Domedejlavägen mellan Västanvägen och Rutsborgskolan (fig. 7). Terrängen är flack, med flera sydsluttningar ned mot mossen. Särskilt fina boplatslägen finns i områdets nordvästra hörn, i anslutning till fornlämning Borgeby 43:1, väster om Västervångsvägen. Förhöjda fosfatvärden har uppmätts i områdets nordvästra utkant och södra del. Två registrerade fornlämningar finns inom området (Borgeby 51:1 i sydost och Borgeby 61 i väster, vid Rutsborgskolan).

Strax nordväst om delområdet breder ett kluster av stenåldersboplatser ut sig. En omfattande samling av flint- och bergartsföremål finns på gården Borgeby 9 som brukat denna mark (fornlämning Borgeby 41:2). Det uppges att man har hittat "säckvis" med fornsaker tidigare under åren, vilka sålts av till "kringresande uppköpare" (FMIS). En av dessa stenåldersboplatser (fornlämning Borgeby 43:1) där ett flertal fynd av flintredskap och bearbetad flinta framkom vid inventeringen, har avgränsats på ett sätt som får anses vara betingat

Figur 7. Delområde A:1 med fornlämningar, utredningsobjekt och tidigare undersökta ytor. Skala 1:8000.

av grödornas utbredning vid inventeringstillfället och har sannolikt sträckt sig in i delområdet.

Fornlämning 51:1

Denna boplats registrerades vid revideringsinventeringen 1985, då rikligt med flintavslag observerades. Fornlämningsområdet uppgår till cirka 20 000 kvadratmeter och har inte varit föremål för någon undersökning. Boplatsen ska ses i relation till det nämnda klustret av stenåldersboplatser strax nordväst om delområde A:1, vilka breder ut sig över ett större område (se utredningsobjekt ID205).

- Förundersökning rekommenderas i händelse av exploatering.

Fornlämning 61:1

Denna fornlämning är en del av ett tidigare utrett område, där anläggningar av förhistorisk karaktär lokaliserades vid sökschaktsgrävning 2003. Dessa utgjordes av ett mindre antal gropar, stolphål och en ränna. Bearbetad flinta förekom både i matjorden och ytligt i en grop. Anläggningarna var emellertid få till antalet och bevaringsförhållandena uppgavs vara dåliga (Svanberg 2003).

- Inga fortsatta åtgärder rekommenderas.

Utredningsobjekt ID205

Utifrån spridningen av registrerade fornlämningar inom och strax nordost om delområde A:1, fynduppgifter, topografiska förhållanden och förhöjda fosfatvärden, bedöms sannolikheten vara mycket stor att under mark dolda fornlämningar finns inom området.

- Inför planering av exploatering föreslås att arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 75 000 kvadratmeter stort område norr om Domedejlavägen och ett cirka 25 000 kvadratmeter stort område söder om denna väg, totalt cirka 100 000 kvadratmeter.

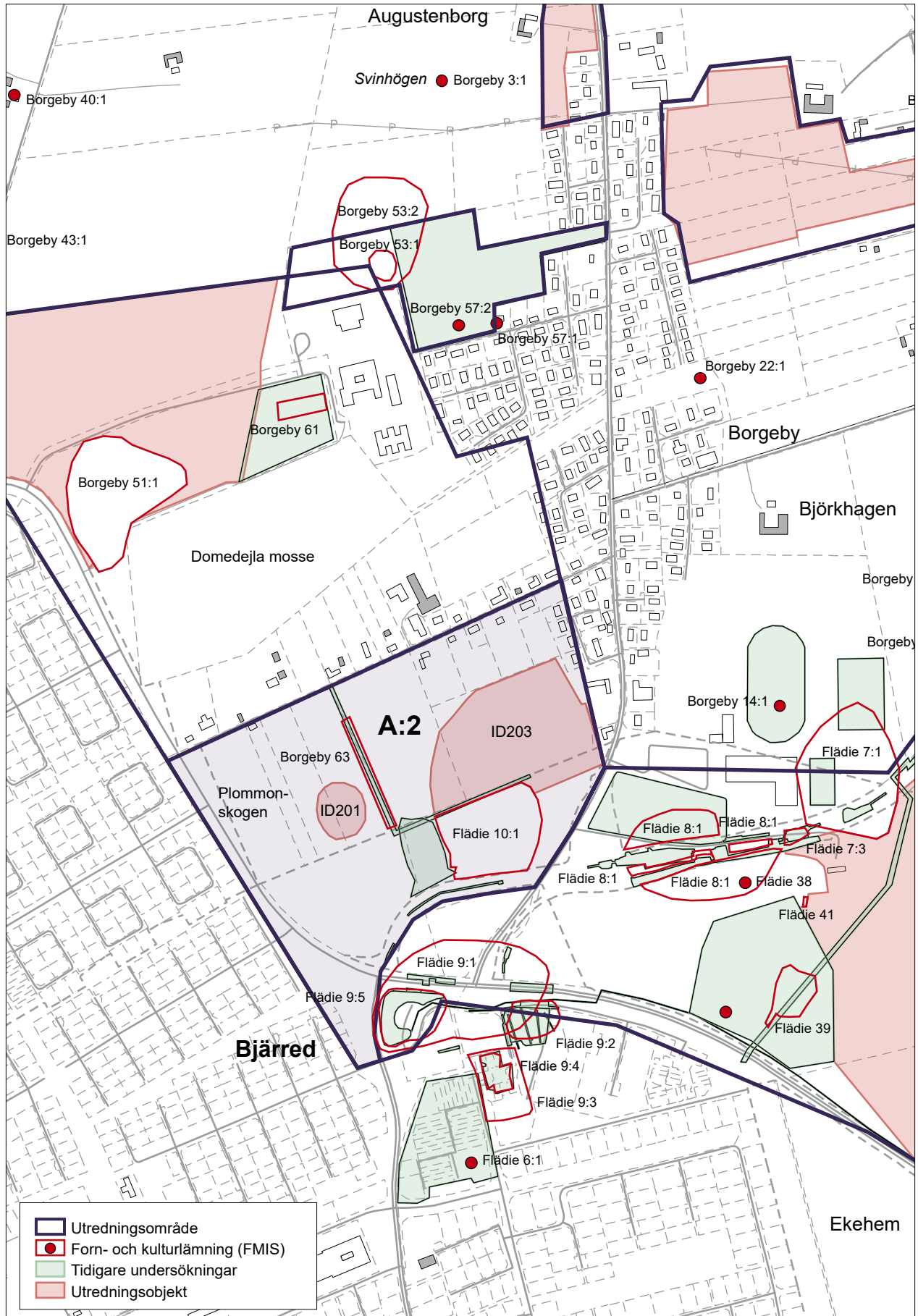
Delområde A:2 (mellan Domedejla mosse och Österleden)

Utöver åkermarken, som utgör det dominerande markslaget, finns ett knappt två hektar stort område kallat "Plommonskogen" som ligger utmed Västanvägen (fig. 8). Här finns ett trädbestånd med flera arter vars ålder kan variera mellan 50–75 år. I övrigt finns ymnigt med täta buskage och sly. Området är svårt att inventera men topografin förefaller inte skilja ut sig nämnvärt från angränsande terräng i åkermarken.

Åkermarken i den västra delen av område A:2 domineras av flacka sluttningar mot nordväst. Enstaka förhöjda terrängpartier förekommer, vilka kan utgöra gynnsamma boplatsslägen. I områdets östra del där strandvallarna tar vid, finns tydligare markerade sluttningar mot söder och väster, med goda boplatsslägen. I åkermarken finns två registrerade fornlämningar (fornlämning Borgeby 63 och Flädie 10:1).

Fornlämning Borgeby 63

Fornlämningen har formen av ett cirka 170×12 meter stort schakt som grävdes i samband med ledningsarbeten. Vid grävningen framkom

Figur 8. Delområde A:2 med fornlämningar, utredningsobjekt och tidigare undersökta ytor. Skala 1:8000.

boplatslämningar, vilka undersöktes och togs bort. Åtta anläggningar i form av härdar och gropar dokumenterades och bearbetad flinta observerades (Salminen 2005). Lämningarna uppfattades som en perifer del av en boplat, antingen med koppling till högre belägna terrängpartier i närheten eller till fornlämning Flädie 10:1 i sydost (a.a.).

- Fornlämningen är undersökt och borttagen. Inga fortsatta åtgärder föreslås (se utredningsobjekt ID201).

Fornlämning Flädie 10:1

Flädie 10:1 är registrerad som ett 15 500 kvadratmeter stort boplatsområde, med fynd av bearbetad flinta och flintredskap. Avgränsningen mot norr sammanfaller med fastighets- och sockengränsen (fig. 6), vilket vanligtvis beror på att hela området inte var tillgängligt vid inventeringstillfället, på grund av grödor (jämför delområde A:1). I samband med nämnda undersökning av Borgeby 63 grävdes även ett schakt utmed gränsen, dock utan att några förhistoriska lämningar påträffades (a.a.).

Den södra delen av Borgeby 10:1 förundersöktes år 2000, inför anläggandet av Österleden, varvid två stolphål framkom i det 110 meter långa schakt som grävdes (Runcis 2000a). Vid en förundersökning med anledning av planerat dammbygge dokumenterades sex anläggningar av förhistorisk karaktär i den västra utkanten av fornlämningen (Becker 2003).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det arkeologiska utbytet hittills har varit ganska magert, även om det har framkommit enstaka anläggningar av förhistorisk karaktär.

- Förundersökning rekommenderas i händelse av exploatering.

Utredningsobjekt ID 201

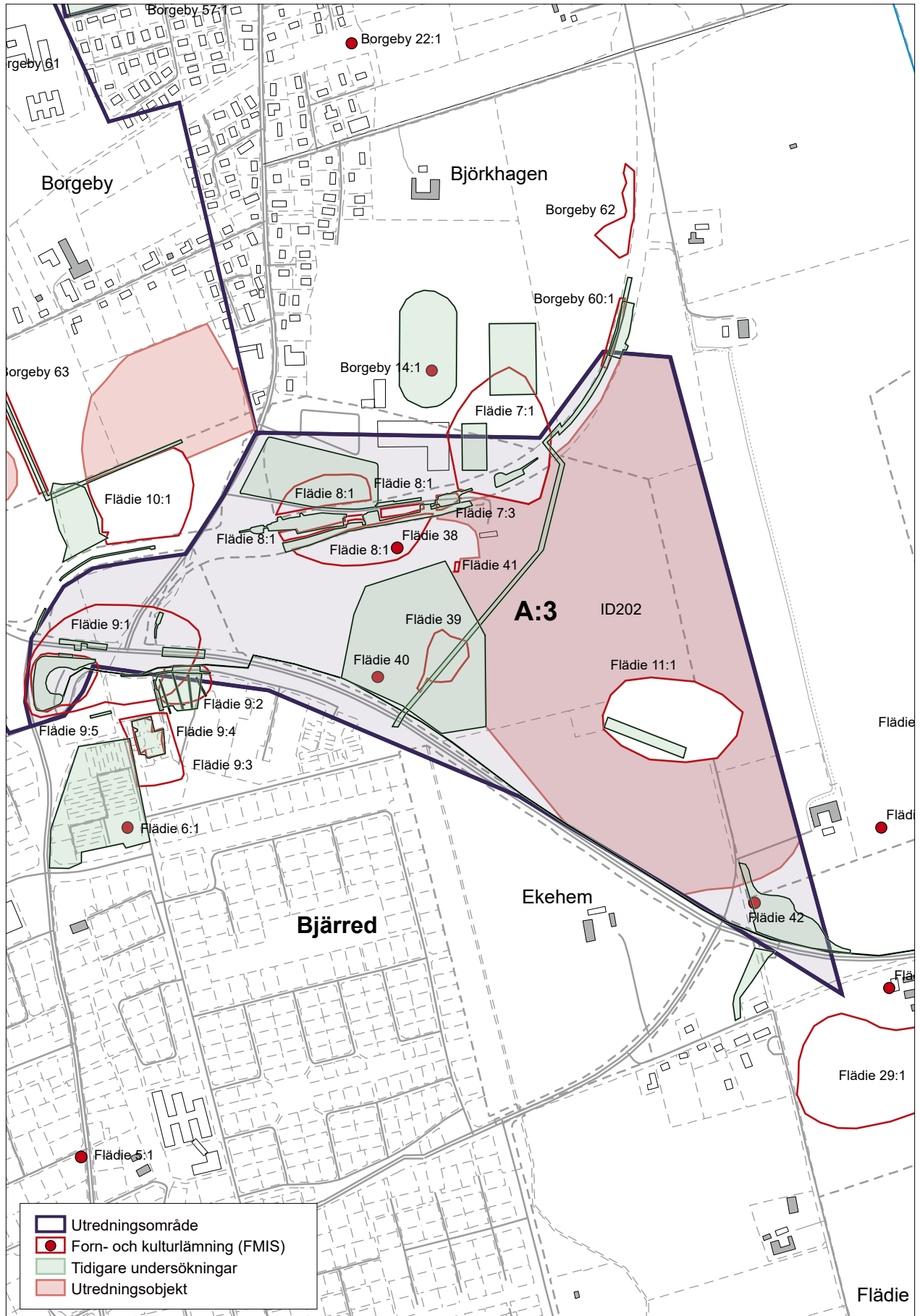
Utifrån närheten till fornlämning Borgeby 63 och det topografiska läget på en flack förhöjning i åkermarken bedöms sannolikheten vara stor att under mark dolda fornlämningar finns inom området.

- Inför planering av exploatering föreslås arkeologisk utredning i form av sökschaktsträvning inom ett cirka 4600 kvadratmeter stort område.

Utredningsobjekt ID 203

Detta objekt kan sägas utgöra en förlängning av fornlämning Flädie 10:1 mot gynnsamma topografiska lägen i norr och nordost. Inom detta område finns flera gynnsamma topografiska lägen, inte minst på sluttningarna mot sydväst från strandvallen i öster. Sannolikheten bedöms vara stor att under mark dolda fornlämningar finns inom området.

- Inför planering av exploatering föreslås arkeologisk utredning i form av sökschaktsträvning inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 35 500 kvadratmeter stort område.

Figur 9. Delområde A:3 med fornlämningar, utredningsobjekt och tidigare undersökta ytor. Skala 1:8000.

Delområde A:3 (den sydöstra delen)

Detta område domineras av öppen, odlad åkermark, men flera ytor som ligger i vall finns också (fig. 9). Centralt i området finns ett parti med lägre terräng där man har anlagt dammar, vilket motsvarar den inledningsvis nämnda våtmarken och läget för Bredbäcken. Norr om Österleden tangerar området bebyggda ytor vid idrottsplatsen. Området längst i öster utgörs av högre terrängpartier cirka tio meter över havet och ställvis markerade sluttningar mot väster och sydväst. De registrerade fornlämningarna är koncentrerade till områdets västra delar.

Flera fornlämningar, bland annat Flädie 7:1 och 3, 8:1, och 9:1, 2 och 5, som har varit föremål för upprepade arkeologiska undersökningar, ligger helt eller delvis inom delområde A:3. Dessa fornlämningar knyter an till andra registrerade fornlämningar som är belägna ett stycke utanför delområdet. Grovt sett kan två större komplex av fornlämningar skönjas, vilka följer utmed de nord-sydligt orienterade strandvallarna. I söder utgör Flädie 9:1, 2 och 5 och söder om dessa Flädie 9:3 och 4 samt 6:1 ett i stora drag sammanhängande, cirka 30 000 kvadratmeter stort komplex av boplatser med huvudsakliga dateringar till framför allt yngre järnålder men också yngre stenålder (Pettersson 2002:23).

Nordost om Flädie 9:1 finns ett parti med lägre terräng, därefter vidtar nästa större fornlämningskomplex. Detta utgörs av boplatserna Fjelle 7:1, 8:1 och 60:1 vars södra delar är belägna inom delområde A:3, tillsammans med det lilla stenåldersgravfältet 7:3. Ett kort stycke norr om delområdet finns boplatserna Borgeby 14:1. Dessa fornlämningar utgör ett i det närmaste sammanhängande, omkring 100 000 kvadratmeter stort komplex, med dateringar till olika perioder av yngre stenålder, bronsålder samt äldre och yngre järnålder.

Undersökningar av fornlämningarna i dessa båda komplex inleddes tidigt. I söder undersöktes fornlämningen Flädie 6:1 redan 1966. Denna undersökning hade karaktären av nödgrävning av bland annat grophus (hus med försänkt golv), vilka framkommit i samband med schaktningsarbeten. Av ett ursprungligen stort område undersöktes endast en 750 kvadratmeter stor yta, som dessutom var hårt nerschaktad. Det är okänt om liknande lämningar fanns i andra delar av radhusområdet som byggdes vid denna tid, men flera indikationer tyder på att så var fallet (Pettersson 2002:25).

Något liknande inträffade år 1975, då arkeologer kallades in i samband med att idrottsplatsen i det norra komplexet anlades. Stora schaktningsarbeten hade då påbörjats och delar av fornlämningen Borgeby 14:1 var bortschaktade (Nagmér 1980).

Även vid senare tillfällen har undersökningar inom dessa båda fornlämningskomplex ibland utförts som nödutryckningar, eller med jämförelsevis små resurser och i flera etapper, vilket dels har bidragit till viss fragmentering av dem, dels till att kunskapsutbytet har blivit lidande. I något fall (Flädie 8:1) omges exempelvis ej undersökta ytor av undersökta ytor och mer generellt råder viss osäkerhet angående undersökningshistorik och fornlämningarnas avgränsningar.

Under senare år har en arkeologisk utredning utförts som visar att det finns fornlämningar också i de centrala, lägre liggande partierna inom delområde A:3 (Ekstrand 2014).

Fornlämning Flädie 7:1 och 3

Det cirka 200×150 meter stora, delvis undersökta boplatssområdet 7:1 är registrerad som grav- och boplatssområde tillsammans med den i söder belägna fornlämning 7:3, ett undersökt och borttaget gravfält från yngre stenålder. Gravfältet beskrivs kort i kapitlet *Kulturmiljö, källmaterial och fornlämningar*.

Då fornlämningen är belägen på ömse sidor av gränsen mellan Borgeby och Flädie socknar har den tidigare varit uppdelad i fornlämning Borgeby 56 norr om gränsen och Flädie 7 söder om gränsen. Nu har emellertid båda fornlämningarna förts samman till Flädie 7:1 (FMIS). Fornlämningens södra delar är belägen inom delområde A:3.

Fornlämningskomplexet undersöktes första gången 1982, då boplatsslämningar från stenålder samt äldre och yngre järnålder dokumenterades i fornlämningens sydvästra del. Bland annat framkom ett grophus (Nagmér 1987). År 1987 utfördes en förundersökning då en fotbollsplan skulle anläggas i fornlämningens norra del. Då boplatsslämningar och kulturlager framkom, anlade man fotbollsplanen 40 meter längre norrut (Löfgren 1988).

Vid de undersökningar som utfördes i samband med att Österleden byggdes framkom dels boplatsslämningar utan närmare datering (7:1) och dels det nämnda gravfältet (7:3) med datering yngre stenålder (Runcis 2000b). Den fortsatta undersökningen fokuserade helt på gravfältet (Runcis 2002).

Bevarade partier av fornlämning 7:1 kan finnas både norr och söder om Österleden, med reservation för att täkter har grävts i dessa områden under äldre tid. Uppskattningsvis rör det sig om en cirka 3000 kvadratmeter stor yta i norr, omedelbart väster om 1982 års undersökningssyta. Söder om Österleden återstår en cirka 2000 kvadratmeter stor yta inom den registrerade fornlämningen. Fornlämningen kan dock inte sägas vara avgränsad på ett tillfredsställande sätt.

- I händelse av exploatering föreslås att förundersökning sker inom de totalt 5000 kvadratmeter stora ytorna som återstår av fornlämning 7:1, på ömse sidor av Österleden. För fornlämning 7:3 föreslås inga fortsatta åtgärder.

Fornlämning Flädie 8:1

Fornlämningen utgörs av ett cirka 230×130 meter stort, delvis undersökt boplatssområde som överlappar fornlämning Flädie 7:1 i öster. Österleden delar även denna fornlämning i två delar.

Ursprungligen identifierades boplatssneden vid den reviderade fornminnesregistreringen, då såväl bearbetad flinta som redskap av flinta och keramikskärvor observerades. År 1990 genomfördes en förundersökning i fornlämningens norra del, då kommunen ville öppna en grustäkt (Olsson 1990). På grund av att omfattande boplatsslämningar framkom skrinlades dock dessa planer. Det samlade materialet från förundersökningen pekade på dateringar till yngre stenålder och bronsålder.

I samband med bygget av Österleden utfördes såväl arkeologisk förundersökning (Runcis 2000b) som särskild arkeologisk undersökning (Becker 2001). Något senare utfördes ytterligare en arkeologisk undersökning, som ett resultat av reviderade planer för en GC-väg och en infart (Becker 2003). Omfattande lämningar framkom vid de båda undersökningarna, och flera perioder var representerade men fram-

förallt dokumenterades en omfattande grophusbebyggelse som var i bruk från cirka 700 till 900-talets slut (Becker 2006) vilken beskrivs kort i kapitlet *Kulturmiljö, källmaterial och fornlämningar*.

Fornlämning 8:1 är i sin helhet belägen inom delområde A:3. Norr om Österleden är den bevarade delen cirka 5 000 kvadratmeter stor och söder om Österleden och GC-vägen återstår ett drygt 8 000 kvadratmeter stort område. Det bör noteras att det dessutom finns orörda remsor av fornlämningen mellan Österleden och gång- och cykelvägen. På dessa remsor har en jordvall lagts upp. Fornlämningen får anses vara väl avgränsad mot lägre terräng i söder och väster medan avgränsningar i övriga väderstreck framstår som mer oklar.

- I händelse av exploatering rekommenderas att förundersökning utförs inom de totalt cirka 13 000 kvadratmeter stora ytorna på ömse sidor av Österleden samt markremSORna mellan Österleden och GC-vägen.

Fornlämning Flädie 9:1, 2 och 5

Den norra delen av detta boplatskomplex ligger inom delområde A:3.

Till komplexet hör även fornlämning Flädie 9:3 och 4 samt 6:1 som är belägna söder och väster om delområdet. Som tidigare nämnts har dessa fornlämningar undersökts vid olika tillfällen mellan 1966 och 1999, i samband med husbyggnation och anläggandet av Västanvägen.

Fornlämningen 9:1 upptäcktes i samband med anläggandet av Västanvägen då lämningar framkom med dateringar till yngre stenålder, äldre järnålder och vikingatid (Wallin 1986). Söder om Västanvägen, på platsen för fornlämning 9:2–5, dominerar lämningar efter bebyggelse, som representerar totalt sex gårdar i en by. I likhet med bebyggelsen inom fornlämning Flädie 8:1 i norr dateras byn till perioden cirka 700 till 900-talets senare del (se även kapitlet *Kulturmiljö, källmaterial och fornlämningar*).

Fornlämning 9:1 är delvis undersökt medan 9:2 och 5 anges vara undersökta och borttagna (FMIS). Man kan ifrågasätta avgränsningen av byn i västlig riktning, där ett cirka 2 000 kvadratmeter stort område mellan Västkustvägen och Mellanvångsvägen hade banats av innan arkeologer tillkallades. Denna yta rensades emellertid upp i efterhand, utan att kulturlager eller anläggningar kunde identifieras (Löfgren 1990). En samlad bedömning är att fornlämningskomplexet söder om Västanvägen får anses vara undersökt och borttaget. Det bedöms inte vara troligt att lämningar har bevarats vid Västkustvägen i sydväst, där en återvinningsstation finns idag.

Den cirka 10 000 kvadratmeter stora delen av fornlämning 9:1 norr om Västanvägen har endast varit föremål för en mindre förundersökning i samband med att Österleden och en gång- och cykelväg anlades. På platsen för den senare dokumenterades fyra stolphål eller gropar medan schaktet i fornlämningens västra utkant var resultatöst. Utgrävaren bedömde att avgränsningen av fornlämning 9:1 mot norr var i huvudsak rimlig (Runcis 2000b:13).

- I händelse av exploatering föreslås att förundersökning sker av den cirka 10 000 kvadratmeter stora ytan norr om Västanvägen som återstår av fornlämning 9:1. För fornlämningarna 9:2 och 5 föreslås inga fortsatta åtgärder.

Fornlämning Flädie 11:1

Fornlämningen är registrerad som en cirka 210×120 meter stor stenåldersboplats. Inom fornlämningen finns bebyggd tomtmark och en tillfartsväg från Västanvägen. Vid den reviderade fornminnesinventeringen tillvaratogs både flintredskap och keramikskärvor. En mindre undersökning i samband med nedläggning av vattenledning som utfördes redan 1975 resulterade i att två härdar och en ränna dokumenterades (Jacobsson 1976).

- I händelse av exploatering bör förundersökning utföras inom de delar av fornlämningen som berörs.

Fornlämning Flädie 38

Denna fornlämning är fyndplatsen för en skafthålsyxa av okänt material. Platsen är inte undersökt och ligger i den södra utkanten av fornlämningen Flädie 8:1.

- Eftersom fyndplatsen är belägen inom fornlämningen Flädie 8:1 blir den föremål för förundersökning om exploatering sker inom denna del av fornlämningen.

Fornlämning Flädie 39, 40 och 41

Dessa fornlämningar registrerades i samband med en arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning inom ett drygt 37 000 kvadratmeter stort område inför anläggande av en damm (Ekstrand 2014). I rapporten rekommenderas arkeologisk förundersökning av fornlämning 39 i händelse av exploatering. Inom den angivna, cirka 3500 kvadratmeter stora ytan, finns ett boplatsoområde med stolphål, gropar, en härd och en kokgrop.

Utgrävaren föreslår inga fortsatta åtgärder inom fornlämning Flädie 40, vilken utgörs av tre stolphål som framkom i ett tio löpmeter långt schakt. Idag är denna yta belägen i direkt anslutning till den damm som anlades.

Inte heller föreslås fortsatta åtgärder inom fornlämning Flädie 41 som utgörs av ett kulturlager bestående av grå sand med inslag av skörbränd sten och slagen flinta, vilket framkom i ett 15 meter långt sökschakt. I fornminnesregistret anges emellertid fornlämning 40 och 41 som delvis undersökta (FMIS).

- I händelse av exploatering föreslås att förundersökning utförs inom fornlämning 39. Inga fortsatta åtgärder föreslås inom fornlämning 40. För fornlämning 41 bör lagskyddet kvarstå. I händelse av exploatering föreslås förundersökning alternativt att fornlämningen införlivas i utredningsobjekt ID202.

Fornlämning Flädie 42

Denna fornlämning är registrerad som en undersökt och borttagen boplatzlämning (FMIS). Det rör sig om en grop av förhistorisk karaktär vilken dokumenterades i samband med en arkeologisk utredning av gång- och cykelväg som tangerar det sydöstra hörnet av område A:3 (Hulting Lindgren 2015).

- Inga fortsatta åtgärder föreslås inom fornlämning 42 (se utredningsobjekt ID202)

Fornlämning Borgeby 60:1

Fornlämningen utgörs av ett cirka 200×20 meter stort schakt med boplatzlämningar som undersöktes år 2000, då Österleden skulle anläggas. Den är således registrerad som undersökt och borttagen boplatzlämning (FMIS), vars södra del är belägen inom A:3. Här undersöktes en så kallad slagplats, där flintsmeden tillverkade flintredskap eller liknande. Slagplatsen omgavs av ett kulturlager. Ett stycke åt norr dokumenterades bland annat ett grophus och flera stolphus med dateringar till olika skeden av järnålder. Av lämningarnas spridning framgår att boplatserna omfattar större ytor i riktning mot öster och väster (Becker 2001).

- Inga fortsatta åtgärder föreslås inom fornlämning 42 (se utredningsobjekt ID202).

Utredningsobjekt ID202

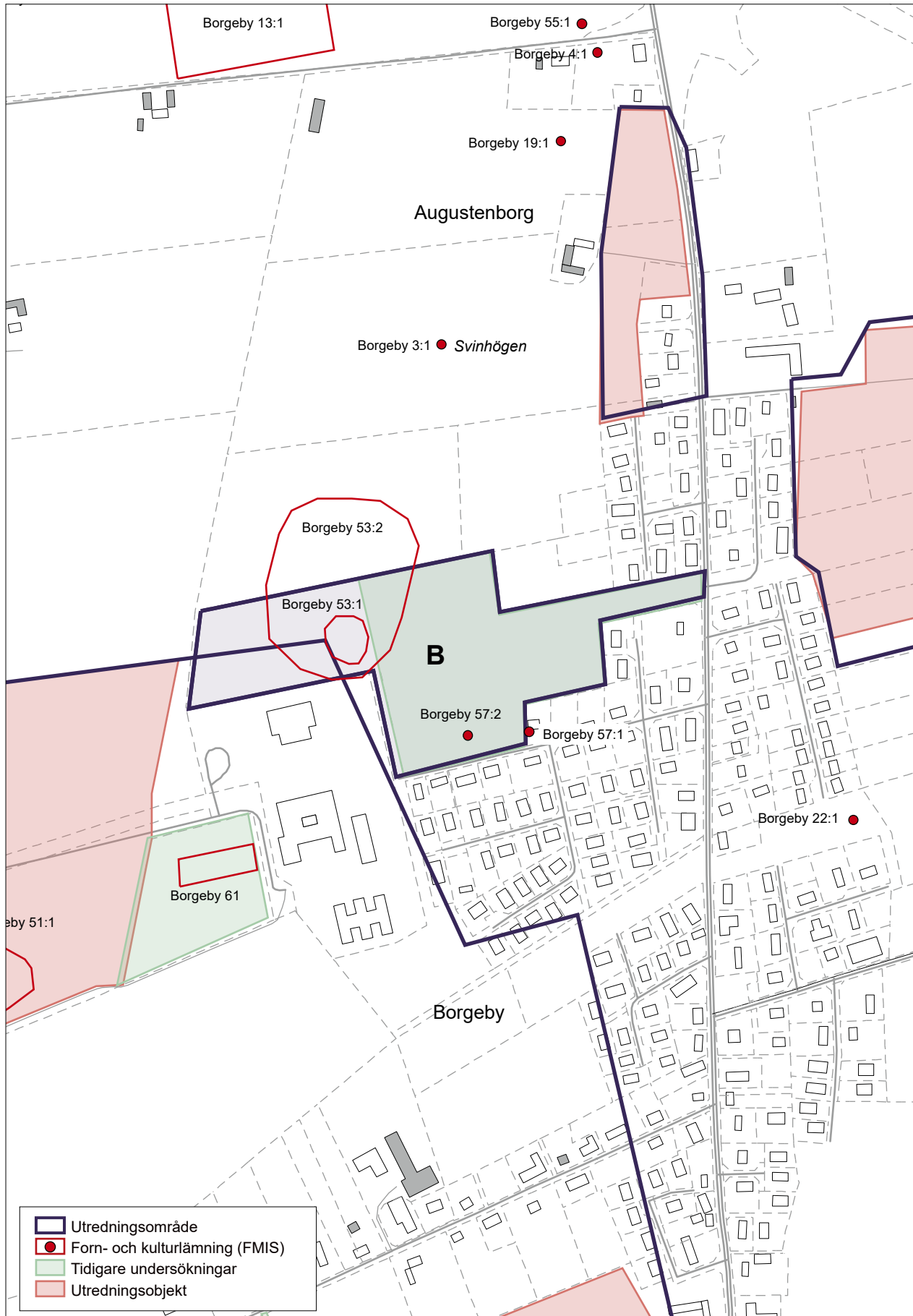
Längst i öster inom område A:3 stiger terrängen till cirka tio meter över havet och planar ut. På denna höjdpåsar och i sluttningarna ned mot den lägre terrängen i väster och sydväst finns flera lägen som får anses vara gynnsamma för både boplatser och gravar, vilket fornlämningsbilden också understryker. Centralt inom området finns exempelvis fornlämning Flädie 11:1 och i övrigt gränsar objektet mot 2014 års utredningsområde (fornlämning Flädie 39, 40 och 41) och fornlämningarna Flädie 7:1, 7:3, 8:1 och Borgeby 60:1. Vid en ledningsdragning 2007 som berörde den nordvästra delen av utredningsobjektet, i höjd med fornlämning Flädie 7:1, framkom en härd och ett stolphål (Andersson 2007). Slutligen har partier med förhöjda fosfatvärden uppmätts inom delar av området (Arrhenius 1934).

- Inför planering av exploatering föreslås arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning på topografiskt gynnsamma delar av det cirka 235 000 kvadratmeter stort område. I denna areal ingår bebyggd tomtmark, vägar och infarter, samt äldre schakt och området för fornlämningen Flädie 11:1.

Område B

Området är cirka 46 000 kvadratmeter stort och utgörs till större delen av åkermark (fig. 10). I det nordvästra hörnet finns ett drygt 5 000 kvadratmeter stort trädbevuxet område. Terrängen sluttar från nordväst mot sydost. Område B gränsar mot område A i väster och några hundra meter i sydvästlig riktning finns naturreservatet Domedejla mosse.

Av storskifteskartan framgår endast att området vid denna tid ligger i fäladsmark till Borgeby socken (fig. 3). Laga skifteskartan från år 1859 visar att området ligger mellan två parcellerade områden, vilket kan innebära att det inte intogs det mest fördelaktiga läget för odling och bebyggelse enligt den tidens syn på markanvändning. Istället tangerar området ett parti av kartan med tidigare nämnda linjer och ytor som relaterar till markanvändning, vegetation och liknande. Liknande strukturer förekommer också i andra partier av kartan, och kan i en del fall – då de är jämförelsevis små och runda eller fyrkantiga till formen – tolkas som gravhögar eller fornlämningsliknande lämningar (fig. 11).

Figur 10. Område B med forn lämningar och tidigare undersökt yta markerade. Skala 1:5000.

Figur 11. Utsnitt av skifteskartan år 1859 med utredningsområden och strukturer som har tolkats som fornlämningsliknande lämning eller gravhög markerade (Borgeby 53:1, 3:1 och 4:1). Notera förekomsten av flera runda strukturer vid 4:1 i norr. Skala 1:5000.

Fornlämning 53:1–2

Den senare tolkningen har anförts för fornlämning Borgeby 53:1, en rund struktur som är belägen inom området. Enligt fornminnesregistret avtecknar denna sig också på ortofotokartan, som en tydligt avgränsad, rund struktur cirka 40 meter i diameter, vilken beskrivs som ”crop mark, rest av hög eller stensättning?” (FMIS).

Denna runda struktur är belägen i den södra delen av en stenåldersboplats (fornlämning Borgeby 53:2), vars södra hälft är belägen inom område B. En förundersökning som utfördes 1990 inleddes med systematisk ytinventering (Söderberg 1991). I områdets södra del framkom ett spånblock (fyndplats, Borgeby 57:2) och ett kort stycke från denna en del av en tunnackig slipad flintyxa (fyndplats, Borgeby 57:1). De totalt cirka 350 meter sökschakt som grävdes koncentrerades till stenåldersboplatsen i norr och de båda fyndplatserna i söder. En härd och ett stolphål framkom i norr, strax väster om den runda strukturen som låg strax utanför exploateringsområdet. Bedömningen var emellertid att odling hade orsakat så pass stora skador på fornlämningen att inga fortsatta åtgärder föreslogs. Den nordvästra delen av området, där större delen av fornlämning 53:2 och hela 53:1 är belägen, ingick dock inte i det område som förundersöktes år 1990.

Det bör tillfogas att fornlämning 53:1 inte är synlig i terrängen, men att det kan röra sig om en starkt utplöjd hög, vilket ju inte minst den rumsliga relationen till ett stråk med högar och flatmarksgravar som följer utmed strandvallarna i norr kan tyda på.

- I händelse av exploatering föreslås förundersökning inom den tidigare ej undersökta ytan med fornlämning 53:1–2, vilken omfattar cirka 7 000 kvadratmeter. Vidare föreslås att det bör finnas möjlighet att ta upp schakt utanför fornlämningsytan om resultaten av förundersökningen visar att detta är befogat, exempelvis i avgränsande syfte.

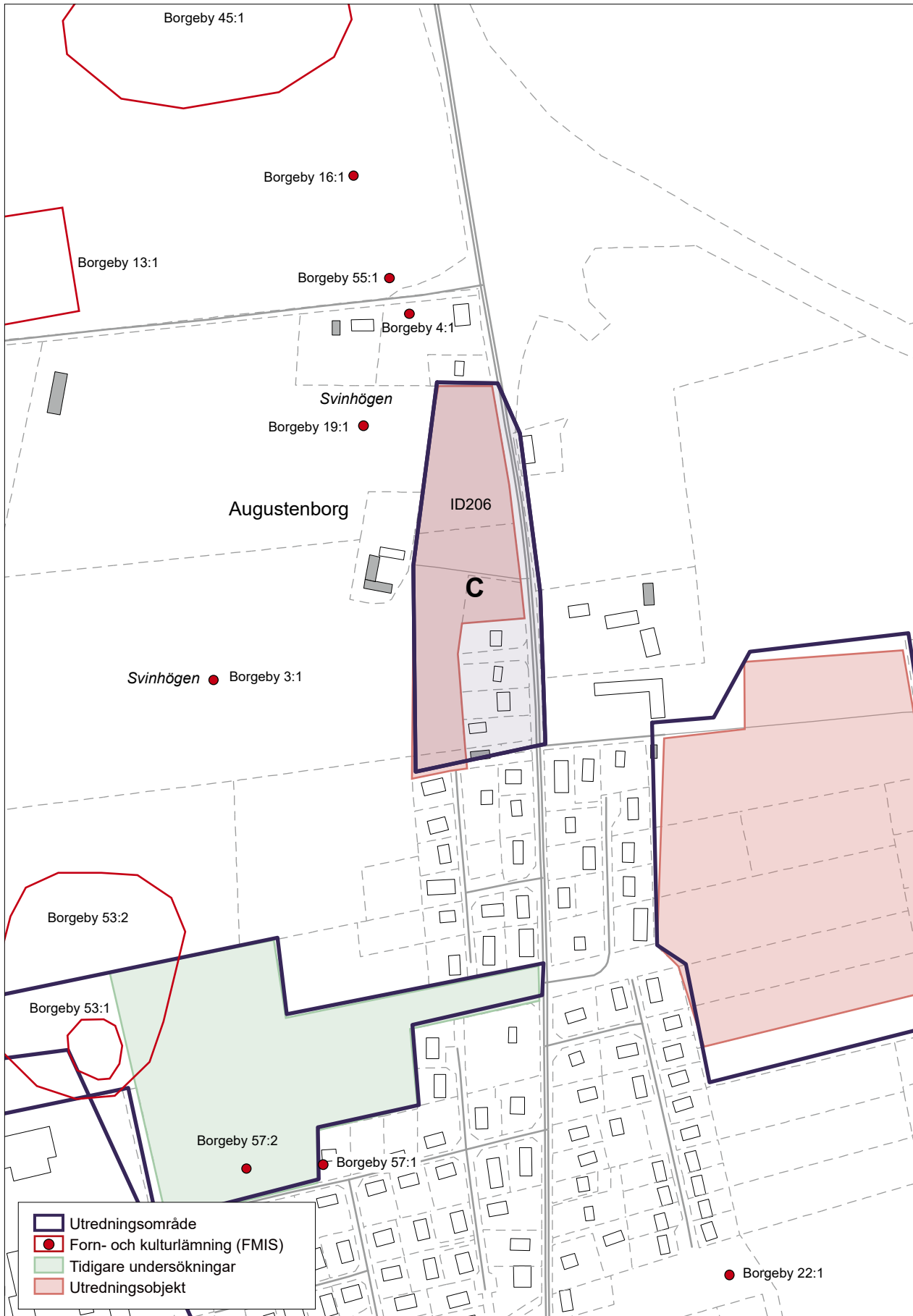
Område C

Detta område är totalt cirka 22 500 kvadratmeter stort och beläget i en flack sluttning från den gamla strandvallen mot väster (fig. 12). I öster avgränsas området av Västkustvägen och i den sydöstra delen finns bebyggd tomtmark. Området genomkorsas av en väg till gården i väster. I övrigt utgörs marken av gräsade ytor och ett trädbevuxet parti i sydvästra hörnet.

Av storskifteskartan från år 1781 framgår att området vid denna tid ligger i fäladsmark till Borgeby socken. I Laga skifteskartan från år 1859 syns Västkustvägens sträckning och en indelning i långsmala markstycken i områdets södra del som är bebyggd idag (fig. 11). Enligt detta äldre kartmaterial har det funnits partier med våtmarker ett stycke nordost om området.

Det finns inga registrerade fornlämningar inom området, men på ett avstånd av cirka 100 meter i väster och nordväst finns flera förhistoriska gravar. Dessa utgörs av de i dag synliga högarna benämnda ”Svinahögarna” (fornlämning Borgeby 3:1 och 4:1) och möjligen visar storskifteskartan från 1781 att ytterligare några gravhögar har funnits i nordväst (fig. 11). Till detta kommer så fornlämning 19:1, plats för flatmarksgravar. Dessa ska ha framkommit i en grustäkt 1931 och dateras till yngre bronsålder. Fynden finns i SHM:s samlingar (inv. nr 19757: a - fyra keramikkarl, krukskärvor samt rakkniv, pincett,

Figur 12. Område C med fornlämningar och utredningsobjekt markerade. Skala 1:4000.

syl och skära av brons). På något längre avstånd i nordost finns fyndplats Borgeby 55:1, där man funnit en liten tunnbladig flintyxa, samt flera boplatser, varav fornlämningarna Borgeby 13:1 och 16:1 har varit föremål för undersökning. På den förra fanns lämningar från flera perioder: senneolitikum, yngre bronsålder och äldre järnålder (Petersson 1975; Andersson 1982). På den senare platsen undersöktes en grop av förhistorisk karaktär som dock inte innehöll något fyndmaterial (Wallin 1981).

Utredningsobjekt ID 206

Utifrån den beskrivna spridningen av registrerade fornlämningar, läget invid en kommunikationsled och topografiska förhållanden bedöms sannolikheten vara mycket stor att under mark dolda fornlämningar finns inom området.

- Inför planering av exploatering föreslås att arkeologisk utredning i form av söschaktsgrävning utförs inom ett cirka 15 000 kvadratmeter stort område.

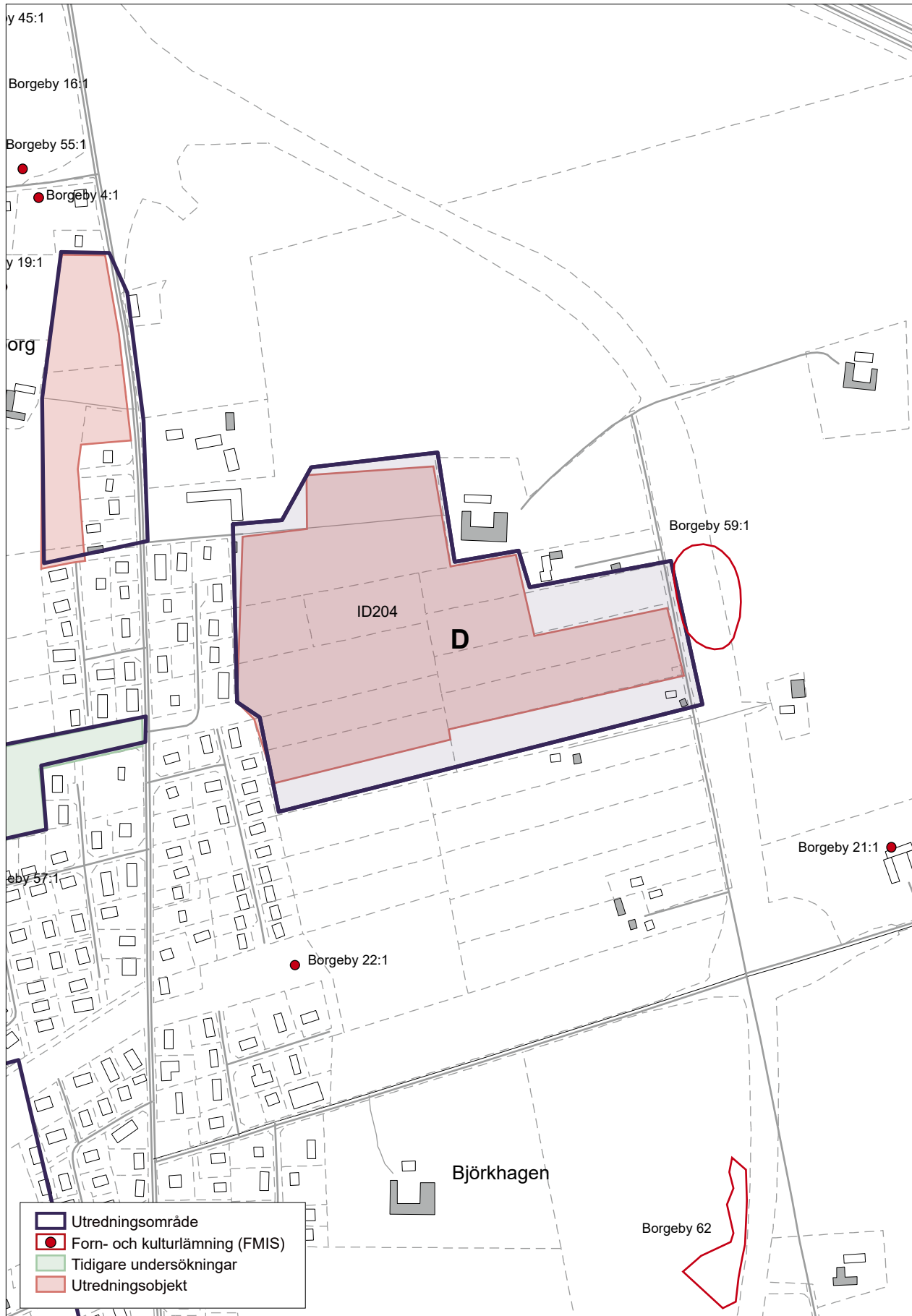
Område D

Område D är cirka 90 000 kvadratmeter stort och innefattar flera flacka syd- och västsluttningar (fig. 13). I den norra delen av området finns en hel del sly, ogräs och buskar. Längst i norr har jordmassor lagts upp i högar och i nordväst finns ett trädbevuxet område. I områdets nordöstra hörn finns bebyggd tomtmark. En stor del av områdets södra parti ligger i vall men längst i sydost finns en förskola och väster om denna ett trädbevuxet område. Slutligen sträcker sig en luftledning diagonalt genom området, i riktning sydost-nordväst.

På storskifteskartan från 1781 ligger området perifert i den västra delen av Borgebys södra åkervång, i parcellindelad mark. Det tycks ha dröjt en tid efter Laga skifte 1859 innan några gårdar lokaliserades till denna del av den gamla åkervången (fig. 3). Den häradsekonomiska kartan från 1910–1915 visar emellertid att flera gårdar och gathus har uppförts i närområdet och i ett fall också inom själva området (fig. 4). Slutligen visar de äldre kartorna att det har funnits flera partier med våtmarker öster om området.

Det finns endast en registrerad fornlämning med koppling till området och denna är avgränsad så, att den upphör vid dess östra gräns. Det rör sig om fornlämning 59:1, registrerad som fyndplats. Inom fornlämningsområdet observerades rikligt med bearbetad flinta i matjorden. Inför anläggandet av Österleden grävdes ett 270 meter långt söschakt i vägens längdriktning. Då detta endast resulterade i att två anläggningar i form av små gropar eller stolphål upptäcktes, förordades inga fortsatta åtgärder (Runcis 2000a). Man kan inte utesluta att schaktet drogs genom en perifer del av en boplatz vars centrala delar kan ligga inne på område B.

Ytterligare en boplatzindikation består i att förhöjda fosfatvärden har uppmätts inom begränsade ytor i både norr och söder (Arrhenius 1934).

Figur 13. Område D med fornlämningar och utredningsobjekt markerade. Skala 1:5000.

Utredningsobjekt ID204

Utifrån den samlade fornlämningsbilden, förhöjda fosfatvärden och topografiska förhållanden bedöms sannolikheten vara stor att under mark dolda fornlämningar finns inom delar av området. Då terrängen är flack är det emellertid svårt att peka ut enskilda, särskilt bra boplatslägen.

- Inför planering av exploatering föreslås att arkeologisk utredning i form av söschaktsgrävning utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 65 000 kvadratmeter stort område.

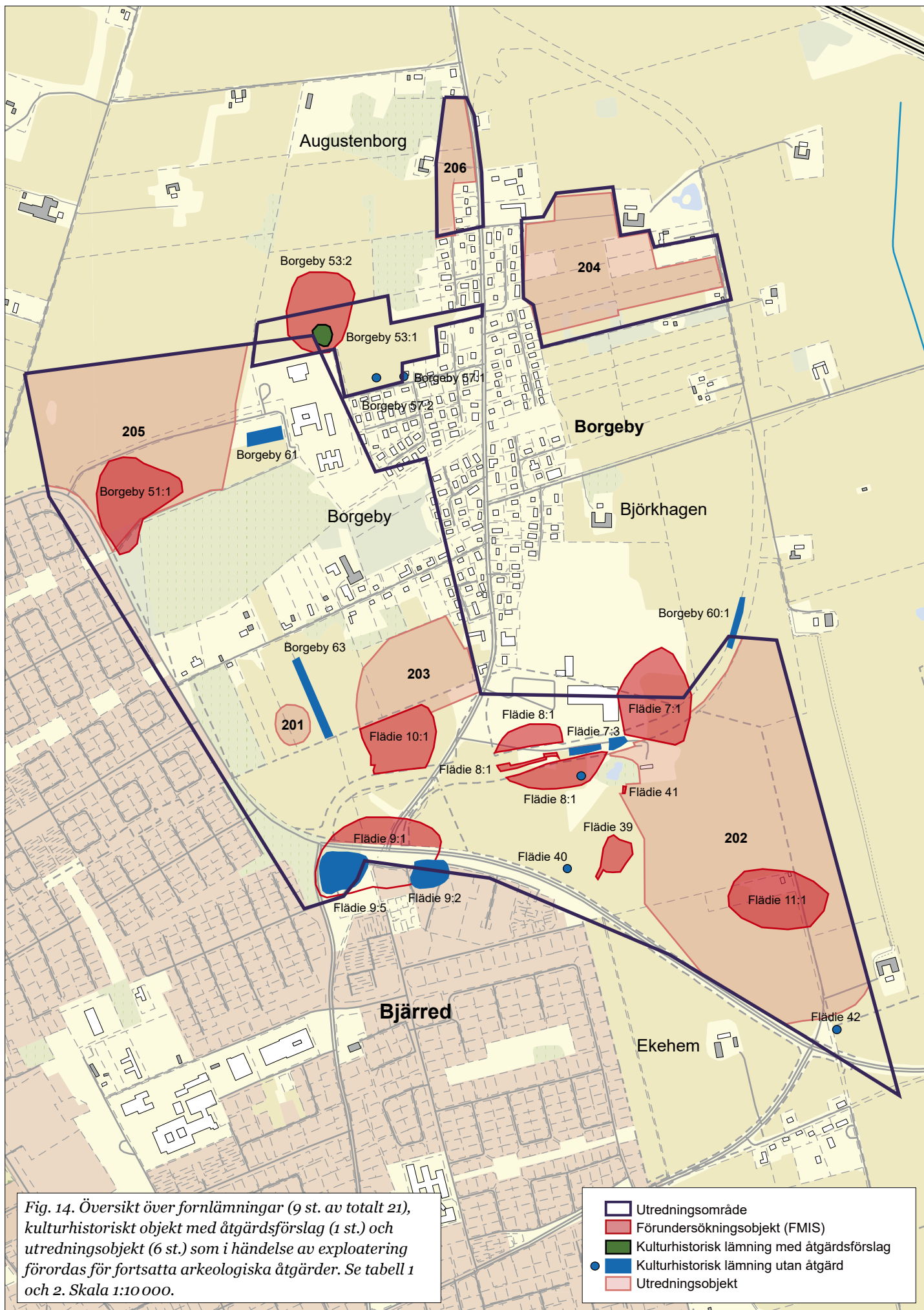
Utvärdering och åtgärdsförslag

Samtliga åtgärdsförslag som rör fornlämningar och arkeologiska utredningsobjekt inom de utredda områdena har ställts samman i tabell 1 och 2 samt en översiktsskarta (fig. 14). Totalt berörs 21 registrerade fornlämningar av vilka några överlappar varandra i fysisk eller administrativ mening (tabell 1). Fornlämningarna utgörs som regel av boplatser eller boplatksområden, i två fall grav- och boplatksområden, och i ett fall en fornlämningsliknande lämning.

Flertalet fornlämningar (11 st.) är inte aktuella för fortsatta åtgärder. De är antingen helt eller delvis undersökta och borttagna (8 st.) eller så rör det sig om fyndplatser (3 st.). Den nämnda fornlämningsliknande lämningen utgör ett undantag. Till skillnad från till exempel fyndplatserna, vilka också klassificeras som "Övrig kulturhistorisk lämning" av FMIS, kan det inte uteslutas att det rör sig om en utplöjd hög. Därför förordas förundersökning av Borgeby 53:1.

Bland de fornlämningar som förordas för fortsatta åtgärder (9 st.) har flertalet tidigare varit föremål för en eller flera undersökningar, men ej undersökta delar kvarstår inom utredningsområdet. Flertalet fornlämningar är belägna i den södra delen av område A (delområde A:3) där de arkeologiska undersökningsinsatserna också har varit mest frekvent förekommande. Om exploatering inte kan styras bort från de delar av fornlämningarna som inte har undersökts och är belägna inom de nu aktuella områdena förordas arkeologiska förundersökningar (fig. 14).

Tabell 1. Status och åtgärdsförslag för registrerade fornlämningar inom de utredda områdena. AU – Arkeologisk utredning, FU – Förundersökning, SU - Särskild arkeologisk undersökning.

Område	Fornlämn. nr	Lämningstyp	Status	Referens	Åtgärdsförslag i händelse av exploatering
A:1	Borgeby 51:1	Boplats	Ej undersökt fornlämning	FMIS	FU
A:1	Borgeby 61	Boplatsområde	Delundersökt övrig kulturhistorisk lämning (AU)	Svanberg 2003	Ingen åtgärd
A:2	Borgeby 63	Boplats	Undersökt och borttagen (FU)	Salminen 2005	Ingen åtgärd
A:2	Flädie 10:1	Boplatsområde	Delundersökt (AU, FU)	Runcis 2000 b; Becker 2003; Salminen 2005	FU
A:3	Flädie 7:1	Grav- och boplatsområde	Delundersökt fornlämning (FU, SU)	Nagmér 1987; Löfgren 1988; Runcis 2000b	FU av ytor norr och söder om Österleden
A:3	Flädie 7:3	Grav- och boplatsområde (17 flatmarksgravar)	Undersökt och borttagen övrig kulturhistorisk lämning (FU, SU)	Runcis 2000b, 2002	Ingen åtgärd
A:3	Flädie 8:1	Boplats	Delundersökt fornlämning (FU, SU)	Olsson 1990; Runcis 2000b, Becker 2001, 2003, 2006	FU av yta norr om Österleden, ej undersökta ytor söder om Österleden och ytor mellan Österleden och GC-väg i söder
A:3	Flädie 9:1	Boplats	Delundersökt fornlämning (FU, SU)	Wallin 1986; Löfgren 1990; Runcis 2000; Pettersson & Brorsson 2002	FU av yta norr om Västänvägen
A:3	Flädie 9:2	Boplats	Undersökt och borttagen övrig kulturhistorisk lämning (FU, SU)	Kriig & Pettersson 1996, 1997; Pettersson & Brorsson 2002	Ingen åtgärd
A:3	Flädie 9:5	Boplats	Undersökt och borttagen övrig kulturhistorisk lämning (FU, SU)	Wallin 1986; Löfgren 1990; Pettersson & Brorsson 2002	Ingen åtgärd
A:3	Flädie 11:1	Boplats	Delundersökt fornlämning (nyupptäckt fornlämning)	Jacobsson 1976	FU av ej exploaterade ytor. Obs läget inom utredningsobjekt ID202
A:3	Flädie 38	Fyndplats: skafthålsyxa	Övrig kulturhistorisk lämning (revideringsinventering)	FMIS	Inom boplats Flädie 8:1
A:3	Flädie 39	Boplats	Ej undersökt fornlämning (AU)	Ekstrand 2014	FU
A:3	Flädie 40	Boplatslämning övrig	Ej undersökt fornlämning (AU)	Ekstrand 2014	Ingen åtgärd. Invid grävd damm
A:3	Flädie 41	Boplats	Delundersökt fornlämning (AU)	Ekstrand 2014	FU
A:3	Flädie 42	Boplatslämning övrig	Undersökt och borttagen (AU)	Hulting Lindgren 2015	Ingen åtgärd
A:3	Borgeby 60:1	Boplats	Undersökt och borttagen övrig kulturhistorisk lämning (AU, SU)	Runcis 2000a; Becker 2001	Ingen åtgärd
B	Borgeby 53:1	Fornlämningsliknande lämning	Ej undersökt övrig kulturhistorisk lämning	Söderberg 1991	FU Inom boplats Borgeby 53:2
B	Borgeby 53:2	Boplats	Delundersökt fornlämning (FU)	Söderberg 1991	FU av ej undersökt del av fornlämningen i väster
B	Borgeby 57:1	Fyndplats: fragment av tunnackig slipad flintyxa	Delundersökt övrig kulturhistorisk lämning (FU)	Söderberg 1991	Ingen åtgärd
B	Borgeby 57:2	Fyndplats: konisk kärna med plattform (flinta)	Delundersökt övrig kulturhistorisk lämning (FU)	Söderberg 1991	Ingen åtgärd

Tabell 2. Förslag på arkeologiska utredningsobjekt.

Område	ID	Yta (m ²)	Rumslig relation till fornlämningar	Anmärkning
A:1	205	100 000	Omger Borgeby 51:1 inom område A:1, invid Borgeby 43:1 som gränsar till A:1 i nordost	Flera vägar ingår i området
A:2	201	4 500	Nära Borgeby 63:1 inom område A2	
A:2	203	35 500	Invid Flädie 10:1 inom område A2	
A:3	202	235 000	Omger Flädie 11:1 och invid Flädie 7:1, 7:3, 8:1, 39:1, 41 och 42 samt Borgeby 60:1, samtliga helt eller delvis inom område A:3	Vägar och bebyggd tomtmark ingår i området
C	206	15 000	Stråk med högar (Borgeby 3:1 och 4:1) och flatmarksgravar (Borgeby 19:1) väster om område C	
D	204	65 000	Borgeby 59:1 väster om område D	Luftledning genom området

Inför fortsatt planering av exploatering föreslås att arkeologisk utredning steg 2, i form av sökschaktsgrävning, utförs inom totalt sex utredningsobjekt, sammanlagt cirka 455 000 kvadratmeter (tabell 2). Av dessa är fyra objekt belägna inom område A och ett inom respektive område C och D.

Den samlade fornlämningsbilden och de undersökningar som hittills har utförts visar tydligt att strandvallarna, som löper i ett nord-sydligt stråk genom Bjärred och Borgeby, var mycket attraktiva som kommunikationsstråk och för lokalisering av bebyggelse och gravar under stora delar av förhistorisk tid. De arkeologiska utredningsobjekten ID202, 203, 204 och 206, som tar stora ytor i anspråk, berör i något varierande utsträckning dessa särskilt attraktiva miljöer och är i stort sett de sista större områdena som inte har exploaterats utmed detta stråk.

På Länsstyrelsens uppmaning har utredningen särskilt granskat de stora, kända fornlämningskomplexen i detta stråk, som helt eller delvis berörs inom planområdena (Flädie 7:1 och 3, 8:1 och 9:1 och 5). Samtliga har kopplingar till fornlämningar som är belägna utanför det aktuella planområdet vilka uppvisar en minst sagt komplicerad undersökningshistorik. Detta gäller emellertid ytor som är belägna utanför de nu aktuella områdena. Fornlämningarna Flädie 8:1 och 9:1, 2 och 5 framstår som rimligt avgränsade inom det aktuella planområdet, medan Flädie 7:1 sannolikt har en större utbredning mot öster och sydost. Flädie 7:3 omges av ytor där täktverksamhet har ägt rum.

När det gäller Flädie 8:1 är det olyckligt att ej undersökta remsor återstår, vilka omges av undersökta ytor för Österleden respektive gång- och cykelväg. Eftersom jordvallar har lagts upp på dessa remsor är risken för ingrepp dock kanske inte så stor.

Ett annat kommunikationsstråk av betydelse, utmed Lödde ås dalgång i norr, berörs mer marginellt av planområdena. Här breder ett komplex av stora stenåldersboplatser ut sig. Utredningsobjekt ID205 omfattar ett stort område med sydsluttningar som bildar utmärkta boplatslägen ned mot en registrerad stenåldersboplatz invid Domejla mosse.

Slutligen visar den arkeologiska utredningen 2014 (Ekstrand 2014) som utfördes i området med lägre terräng, söder om fornlämningen Flädie 8:1, att det finns boplatslämningar också i tydligt sekundära lägen, utanför huvudstråket. Flera exempel finns. Exakt vad dessa lämningar representerar är okänt. Eftersom man av olika orsaker ännu inte har gått vidare med dessa lämningar saknas exempelvis

dateringsunderlag. Utredningsobjekt ID201 kan ses som ett exempel på denna typ av lägen, det vill säga ytmässigt begränsade flacka förhöjningar som är omgivna av lägre terrängpartier med sporadiskt förekommande förhistoriska anläggningar. De står i kontrast mot de mer intensiva aktiviteterna på strandvallarna och kan eventuellt belysa aspekter av ett förhistoriskt landskapsutnyttjande som är väl så viktigt för förståelsen av området som helhet.

Referenser

Litteratur och rapporter

- Andersson, T. 1982. En studie av två utgrävningar i Borgeby. Seminarieuppsats i arkeologi, särskilt nordeuropeisk (AK 003). Arkeologiska institutionen, Lunds universitet.
- Andersson, T. 2007. Arkeologisk utredning 2007. Förstärkningsledning längs Österleden. Skåne, Borgeby och Flädie socknar, fastigheterna Borgeby 15:8 och Flädie 23:4, Lomma kommun. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2007:16*.
- Becker, N. 2001. Arkeologisk undersökning 2000. En grophusbebyggelse vid Bjärred. Boplatsslämningar och grophusbebyggelse från den äldre och yngre järnåldern. Skåne, Borgeby och Flädie socknar Dnr 423-2468-2000. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Dokumentation av fältarbetsfasen 2001:2*.
- Becker, N. 2003. Arkeologisk undersökning 2002. Mer grophusbebyggelse vid Bjärred. Reglerad grophusbebyggelse från den yngre järnåldern. Skåne, Flädie socken, Flädie 23:4, RAÄ 8. Dnr 423-1230-2002. *Riksantikvarieämbetet UV Syd, Dokumentation av fältarbetsfasen 2003:2*.
- Becker, N. 2006. Gårdar på rad. I: Larsson, S. (red.). *Centraliteter. Människor, strategier och landskap*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Bergensträhle, I. 1997. Arkeologisk förundersökning 1996. Skåne, Flädie socken, Bjärred 9:6, Lomma kommun. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1997:17*.
- Bondesson Hvid, B. 2012. Arkeologisk förundersökning 2011. Flädie 23:4, RAÄ 8, Flädie socken, Lomma kommun i Skåne. RAÄ dnr 3.4.2-1640-2012. *CMB uppdragsarkeologi AB, Rapport 2012:7*.
- Callmer, J. 1986. To stay or to move? *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum 1985 – 1986*. New Series Vol. 6.
- Ekstrand, S. 2014. Arkeologisk utredning 2014. Boplatsslämningar vid en våtmark. Flädie 23:4, Flädie socken, Lomma kommun i Skåne. RAÄ dnr 3.4.2-4417-2014. *CMB uppdragsarkeologi AB Rapport 2014:44*.
- Hulting Lindgren, C. 2015. Arkeologisk utredning 2015. GC-väg mellan Flädie och Bjärred. Flädie socken, Lomma kommun i Skåne. RAÄ dnr 3.4.2-2880-2015. *CMB Uppdragsarkeologi AB Rapport 2015:28*.
- Jacobsson, B. 1976. Arkeologisk undersökning 1975. Nyupptäckta boplatsslämningar, Skåne, Flädie socken, Flädie 27:21. *Riksantikvarieämbetet Rapport*. ATA.
- Jacobsson, B. 2007. Arkeologisk slutundersökning 2006. Boplatsslämningar i Borgeby. Skåne, Borgeby socken, Borgeby 15:8, Lomma kommun. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2007:12*.

- Karsten, P. 1994. *Att kasta yxan i sjön*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No 23. Stockholm.
- Kriig, S. & Pettersson, C.B. 1996. Arkeologisk slutundersökning 1993. En vendel-/vikingatida boplatz i Bjärred, Skåne, Flädie socken, Bjärred 9:5. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1996:61*.
- Kriig, S. & Pettersson, C.B. 1997. Den fattige grannen. Kustbönder och boskapskötare i skuggan av Löddeköpinge. I: Karsten, P. (red.). *Carpe Scaniam. Axplock ur Skånes förflutna*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 22. Stockholm.
- Lindskog, I. 1967. Arkeologisk undersökning 1967. Rapport över den arkeologiska undersökningen på Flädie 36:1, Bjärred, Flädie socken. *Lunds Universitet Historiska Museet Rapport*. ATA.
- Löfgren, A. 1988. Förundersökning 1987. Borgeby 17:67, Borgeby socken, Skåne. Förundersökning. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Löfgren, A. 1990. Arkeologisk förundersökning 1990. Stenålder och yngre järnålder. Bjärred 9:5 m fl. Flädie socken, Fornlämning 9, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Nagmér, R. 1976. Arkeologisk undersökning 1976. Tidigare ej kända boplatzlämningar. Borgeby 23:1, Borgeby socken, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Nagmér, R. 1980. Arkeologisk undersökning 1975. Boplatzlämningar, yngre förromersk järnålder och äldre romersk järnålder Borgeby, Borgeby socken, Skåne. *Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer Rapport. Undersökningsverksamheten 1980:1*.
- Nagmér, R. 1987. Arkeologisk delundersökning 1982 av tidigare registrerad boplatz, RAÄ 7, Skåne, Flädie socken, Flädie 23:44, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Oldeberg, A. 1974. *Die ältere Metallzeit in Schweden 1*. Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm.
- Olsson, M. 1990. Arkeologisk förundersökning. Flädie 23:4, RAÄ 8, Flädie socken, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Petersson, J. 1975. Arkeologisk undersökning 1970. Nyupptäckta boplatzlämningar Borgeby 2:5, 2:6, Borgeby socken, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport B3*. ATA.
- Petersson, C. B. 2001. Arkeologisk undersökning 1990. Gårdarna vid vägen – Vendel och vikingatida boplatzlämningar. Arkeologiska undersökningar. Skåne, Flädie socken, Bjärred 9:6. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2001:12*.
- Petersson, C. B. & Brorsson, T. 2002. "Bott vid en landsväg..." I: Mogren, M. (red.). *Märkvärt, medeltida. Arkeologi ur en lång skånsk historia*. Riksantikvarieämbetet. Skrifter No 43. Stockholm.
- Runcis, J. 2000a. Arkeologisk utredning 2000. Ny väg förbi Borgeby samhälle (norra och östra delen). Skåne, Borgeby socken, "Österleden". *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2000:80*.
- Runcis, J. 2000b. Arkeologisk förundersökning 2000. Gravar och boplatzlämningar i Borgeby från stenålder till yngre järnålder. Skåne, Flädie socken, RAÄ 7 – 10. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2000:99*.
- Runcis, J. 2002. *Bärnstensbarnen. Bilder, berättelser och betraktelser*. Riksantikvarieämbetet. Skrifter No 41. Stockholm.

- Salminen, L. 2005. Borgeby 16:8 m fl. Arkeologisk schaktövervakning 2003, fornlämning 51 respektive 10 Borgeby respektive Flädie socken, Lomma kommun, Skåne län. *Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Arkivrapport 7/2005*.
- Schmidt Sabo, K. 1999. Arkeologisk utredning steg 1, 1999. ”Österleden” förbifart Borgeby. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1999:56*.
- Svanberg, F. 2003. Arkeologisk utredning 2003. Borgeby 17:85, Skåne, Borgeby socken. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 2003:11*.
- Svanberg, F. & Söderberg, B. 2000: *Porten till Skåne. Löddeköpinge under järnålder och medeltid*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Skrifter nr. 32. Stockholm.
- Söderberg, B. 1991. Arkeologisk förundersökning 1990. Borgeby 13:341, Borgeby socken, Skåne, fornlämning 53. Förundersökning. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Wallin, L. 1981. Arkeologisk undersökning 1981. Boplatsrest, Skåne, Borgeby socken, Borgeby 2:7 och 2:8. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. ATA.
- Wallin, L. 1986. Arkeologisk undersökning 1984. Flädie 15:47 och 36:32 (väg 913). *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*.

Databaser (internet)

Fornminnesregistret, Riksantikvarieämbetet:

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Samla, Riksantikvarieämbetets öppna arkiv:

<http://samla.raa.se/xmlui/>

Sök i samlingarna, Statens Historiska Museum:

<http://mis.historiska.se/mis/sok/sok.asp>

Kartor

Arrhenius, O. 1934. Fosfathalten i skånska jordar. Sveriges geologiska undersökningar Ser. C. N:o 383. Årsbok 28. Stockholm.

Historiska kartor. Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS) och Lantmäterimyndighetens arkiv (LMM).

Socken	By	Atgård	Årtal	Akt nr	Arkiv
Borgeby	Borgeby	Storskifte	1781	L25-2:4	LMS
Borgeby	Borgeby	Enskifte	1861	12-bor-7	LMM
Flädie	Flädie	Konceptkarta	1770	12-flä-1	LMM

Häradsekonomska kartan. Blad Bjärred 1910–15. J112-1-39. Rikets allmänna kartverks arkiv.

Skånska Rekognosceringskartan. Framställd av Fältmättningsbrigaden 1812–1820. 1986. Lantmäteriet och krigsarkivet. Stockholm.

Administrativa uppgifter

SHMMs dnr: 5.1.1-2017-00920.

Länsstyrelsens dnr: 431-25977-2017.

SHMMs projektnr: A13766.

Intrasisprojekt: A2017_174.

Undersökningstid: Fältinventering 6 – 7 december 2017.

Projektgrupp: Kennet Stark och Bengt Söderberg.

Utredningsområdenas storlek: 116 hektar.

Läge: Fastighetskartan, 2C6f Borgeby.

Koordinatsystem: Sweref 99 TM.

Koordinater för utredningsområdets sydvästra hörn:

Easting: 376050,08 Northing: 6177215,70.

Höjdsystem: Rikets, RH 2000.

Dokumentationshandlingar som förvaras i Statens historiska museers arkiv (SHMM), Stockholm: Intrasisdatabas.

Fynd: -

Bjärred och Borgeby inför detaljplan inom Flädie 23:4 m.fl.

Lomma kommun vill ta fram detaljplaner för områden mellan tätorterna Bjärred och Borgeby samt i de norra delarna av Borgeby. För att klarlägga fornlämningsbilderna har Arkeologerna vid Statens Historiska Museer utfört en arkeologisk utredning steg 1. Arkeologiska rapporter av tidigare undersökningar, historiska kartor och annat arkivmaterial ligger tillsammans med översiktliga fältinventeringar till grund för förslag på fortsatta åtgärder.

Utredningen visar att den kustnära miljön varit attraktiv för människor under tusentals år, från jägarstenålder fram till slutet av 900-talet, då man överger bosättningarna vid kusten till förmån för de historiska byarna ett stycke in i landet. Först under 1800-talet flyttar man tillbaka.

Inom några av de redan kända fornlämningarna i området kan det bli aktuellt med förundersökningar i händelse av exploatering. Dessutom föreslås att sökschakt grävs med grävmaskin inom totalt sex områden för att ta reda på om fler fornlämningar döljer sig under marken.

Arkeologerna

Statens historiska museer

5

KS AU § 74

KS KF/2016:350 - 259

Beslut om planuppdrag avseende detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (Majas förskola)**Ärendebeskrivning**

Föreligger förslag till planuppdrag avseende detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (Majas förskola).

Vid arbetsutskottets sammanträde lämnar planarkitekt Peter Hultin en redogörelse.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-04-25 från tf. planeringschefen och planarkitekten
- Karta över ungefärligt planområde Borgeby 15:108 m.fl.
- Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (nordöstra Borgeby och Majas förskola), daterat 2018-03-20
- Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl., daterade 2018-03-20
- Exploateringskalkyl (förkalkyl), daterad 2018-04-25

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen uppdrar till planeringsavdelningen att upprätta förslag till detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (Majas förskola).

Sändlista

Vår referens: Peter Hultin

Direkttel: 040-6411044

Kommunstyrelsen

E-post: Peter.hultin@lomma.se

Diariernr: KS KF/2016:350

Er referens:

Detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun – beslut om planuppdrag (Majas förskola)

Ärendebeskrivning

Ett behov av att bygga ut och att göra Majas förskola permanent har uppkommit. Därför föreslås en planläggning av fastigheterna Borgeby 15:108 och 15:20 för skola. Fastigheten Borgeby 15:21 används idag för bostad och bör planläggas för både skola och bostad för att i framtiden kunna möta olika behov.

I planområdet bör även Borgeby 17:134 ingå då denna bostadsfastighet ligger på ett i översiktsplanen utpekad grönt stråk samt en ekologisk korridor. Fastigheten Borgeby s:7 bör också ingå i planområdet för att utreda om hela eller delar av Fyrhusvägen kan ligga kvar som samfällighet/gemensamhetsanläggning eller om den bör planläggas som gata med kommunalt huvudmannaskap och lösas in. Fastigheten Borgeby 15:43 bör också vara med i planområdet så att en dialog kan föras med E.ON Energidistribution AB som äger fastigheten om placering av den tekniska anläggning som ligger på fastigheten.

Enbart fastigheten Borgeby 17:134 är idag planlagd, i övrigt är området ej tidigare planlagt. Detaljplan för del av Borgeby 15:8 m.fl, som vann laga kraft 2005-12-30 anger markanvändningen bostad på fastigheten Borgeby 17:134. Planen har en genomförandetid till 2020-12-30.

Då detaljplanen är av intresse för allmänheten sker planprövningen med utökat planförfarande (5 kap 7§ PBL). En behovsbedömning ska tas fram innan samråd. Den preliminära bedömningen är dock att planen inte kommer att medföra en betydande miljöpåverkan.

Plangruppen har 2018-04-16 tagit del av ärendet och har ingen erinran. Plankostnad föreslås belasta investeringsprojektet Majas förskola. Planprocessen sker med utökat planförfarande.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen uppdrar åt planeringsavdelningen att upprätta förslag till detaljplan för Borgeby 15:108 m.fl. i Borgeby, Lomma kommun (Majas förskola)

Lovisa Liljenberg
Tf. Planeringschef

Peter Hultin
Planarkitekt

Bilaga 1: Planområde med ungefärlig avgränsning

Bilaga 2: Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108

Bilaga 3: Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl

Bilaga 4: Exploateringskalkyl ("förkalkyl") 2018-04-25

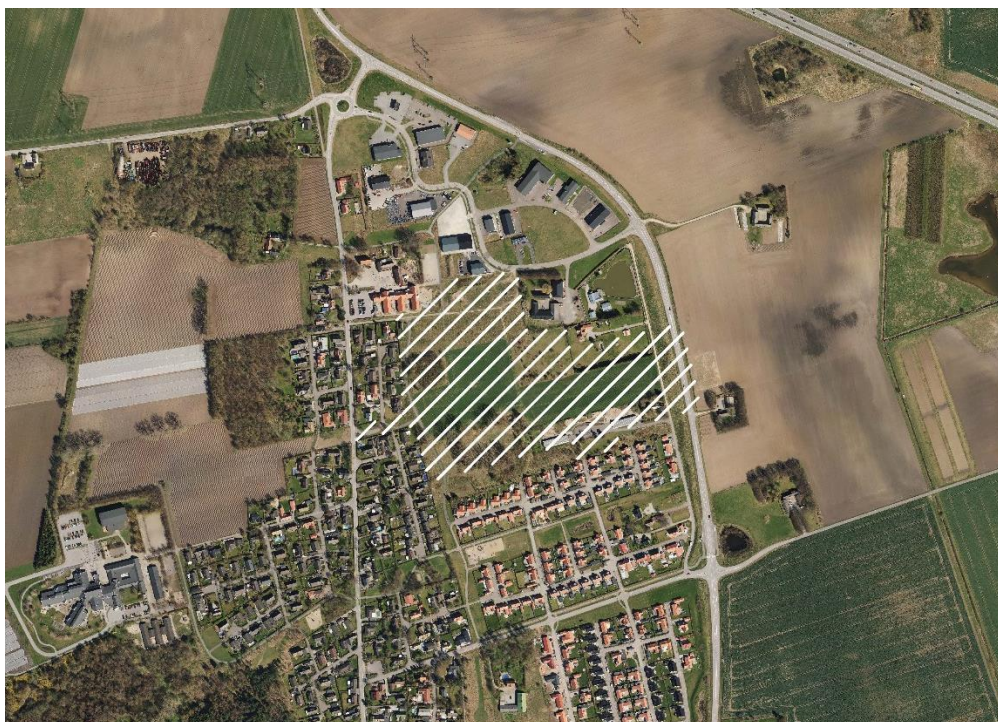

Ungefärligt
planområde
15:108 m.fl.

Start-PM för exploatering av Borgeby 15:22 m fl och Borgeby 15:108 m fl i Borgeby, Lomma kommun (nordöstra Borgeby och Majas förskola)

Ungefärligt exploateringsområde markerat med skraffering.

HANDLINGAR

Till Start-PM hör följande handlingar, utredningar och underlag:

- Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl
- Arkeologisk utredning steg 1, 2017, Arkeologerna, Statens Historiska Museer, Rapport 2018:23
- Exploateringskalkyl ("förkalkyl") 2018-04-24

SYFTE OCH BAKGRUND

Syftet med exploateringen av Borgeby 15.22 m.fl. är att förtäta Borgeby genom att ge möjlighet till byggnation av nya bostäder i enlighet med Bostads- och markförsörjningsprogrammet 2013-2026 för Lomma kommun, godkänt av KS 2013-04-24.

Området söder om planområdet har redan förtätats med småhus och norr om planområdet ligger ett verksamhetsområde.

En mindre del av exploateringsområdet som ansluter till Norra Västkustvägen ingår i det i övrigt angränsande området Borgeby, upptaget i kulturmiljöprogrammet, antaget av KF 2005-11-24. Exploateringsområdet berör inga kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

I kulturmiljöprogrammet står att "Borgeby är en miljö med kulturvärden att värna om. Därför bör man vid eventuell nyproduktion i området ta hänsyn till den befintliga bebyggelsen när det gäller volym". Eftersom föreslagen exploatering inte sker utmed Norra Västkustvägen eller de övriga befintliga historiska gaturummen i Borgeby förväntas inte exploateringen påverka kulturmiljön nämnvärt.

Området är utpekats som utbyggnadsområde i Översiktsplan 2010, antagen av KF 2011-02-10.

UPPDRAG OCH MÅL

Planeringsavdelningen fick 2016-09-26 i uppdrag av plangruppen att, i enlighet med den antagna exploateringspolicyn, ta fram ett start-PM för 6 stycken utbyggandsområden i Borgeby.

Planeringsavdelningen har kommit fram till att gå vidare med ett av områdena. Övriga områden anses inte vara aktuella i dagsläget beroende på fornlämningar och övriga utbyggnadsprojekt.

Behov av att utöka verksamheten i Majas förskola har uppkommit, varvid detta start-PM inkluderar Majas förskola. Planuppdrag för Majas förskola söks dock separat.

Målet är att exploateringsområdet ska vara färdigställt år 2023. Majas förskola har dock en separat tidsplan.

AKTUELLT OMRÅDE

Exploateringsområdet ligger i Borgeby och avgränsas av handels- och industriområde för ickestörande och lättare industri i norr, Österleden i öster, villabebyggelse och grönstråk i söder samt villabebyggelse i väster.

Exploateringsområdet består av följande fastigheter:

Borgeby 15:18	privatägd
Borgeby 15:22	privatägd
Borgeby 15:43	E.ON Energidistribution Aktiebolag (64 kvm stor fastighet för teknisk anläggning)
Borgeby S:7	Vägsamfällighet (Fyrhusvägen)
Borgeby 15:68	50% privatägd och 50% Lomma kommun
Borgeby 15:20	Lomma kommun
Borgeby 15:21	Lomma kommun
Borgeby 15:23	Lomma kommun
Borgeby 15:24	Lomma kommun
Borgeby 15:108	Lomma kommun
Borgeby 16:12	Lomma kommun
Borgeby 17:98	Lomma kommun
Borgeby 17:134	Lomma kommun

Fastigheten Borgeby s:7 kan vara aktuell att planlägga som gatemark med kommunalt huvudmannaskap.

Exploateringsområdet omfattar ca 9 ha (varav ca 1,5 ha beräknas planläggas separat för Majas förskola).

Jordbruksarrende finns inom fastigheterna Borgeby 15:22, 15:23 och 15:24. I mitten av exploateringsområdet och med två förgreningar västerut finns en ledningsrätt för befintliga vattenledningar till förmån för Lomma kommun.

Fastigheter tänkta att ingå i exploateringsområdet.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Området består av jordbruksmark, grönytor, vägar, samt gång- och cykelvägar. Jordarten är sand enligt SGU:s jordartsinformation. Jordbruksmarken har klass 8/9 av 10.

Genom området har kommunen vattenledningar som kan behöva flyttas till allmän platsmark eller anpassas för att kunna ligga i vägkroppar.

Exploateringsområdet ligger centralt i Borgeby och har två skolor, en förskola, Borgeby idrottsplats och Borgebyhallen i närheten. Busshållplatser finns längs Österleden, del vid korsningen till Rutborgsvägen, men även norr om verksamhetsområdet.

Söder om exploateringsområdet finns en ekologisk korridor utpekad i översiktsplanen, denna utgör även ett mellankommunalt grönt stråk enligt översiktsplanen.

Frågor som särskilt bör studeras

I den arkeologiska utredning som gjorts föreslås att en arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning (arkeologisk utredning steg 2) utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 65 000 kvadratmeter stort område. Länsstyrelsen Skåne har meddelat att de ställer sig bakom bedömningen.

Skulle utredningen visa på behov av att flytta och dokumentera fornlämningarna kan detta medföra väsentliga kostnader och eventuell omDispositionering av bebyggelse och antalet bostäder.

Inom exploateringsområdet finns områden med högre naturvärden. Exploateringskalkylen har tagit hänsyn till dessa områden. Områdena kommer att behöva utredas vidare och strukturen på framtida exploatering bör anpassas så att både ekologiska, biologiska och rekreativa värden kan tillvaratas och utvecklas.

Trafikdragningen, inklusive gång- och cykeltrafik, till och genom det nya området bör särskilt utredas, och utredningen bör undersöka exempelvis kopplingar till Österleden, Norra västkustvägen och Desideriavägen.

Området är stort och omfattande investeringar i gator, vatten- och spillvattennät etc. kommer att krävas vid en exploatering. Genom området har kommunen vattenledningar som kan behöva flyttas till allmän platsmark. I ett tidigt skede bör trafikutredning, utredning kring flytt av huvudledningar för vatten, samt utredning kring kapacitet i ledningsnät för spillvatten och reningsverk tas fram.

Markprover för att undersöka eventuella förekomster av miljöfarliga ämnen bör framför allt tas inom fastigheten Borgeby 15:18 där det tidigare funnits ett större växthus, men även området omkring fastigheten, inne på Borgeby 15:22, kan behöva undersökas.

Över fastigheterna Borgeby 15:22 och 15:18 går en elledning som måste grävas ned/flyttas.

Preliminärt utredningsbehov

- Arkeologisk utredning (steg 2)
- Vatten och spillvatten samt reningsverkets kapacitet
- Utredning kring flytt av huvudledningar för vatten
- Dagvatten
- Trafik, inklusive gång- och cykelvägar
- Buller
- Markföroreningar
- Geoteknisk utredning
- Förekommande djur- och växtarter
- Miljövärdesbedömning

Tidplan, etappindelning

Beslut om planuppdrag bör kunna fattas årskiftet 2018/2019 och detaljplanen bedöms kunna antas hösten år 2021. Exploateringen bedöms kunna inledas år 2022 och området beräknas vara färdigställt år 2024.

Planuppdrag bör ges separat för Majas förskola då det finns skillnader i tidpunkt för tänkt utbyggnad mellan denna och övriga exploateringsområdet.

Avtal

Lomma kommun har initialt för avsikt att med respektive berörd privat fastighetsägare teckna avtal avseende lottfördelning av byggklar mark samt fördelning av kostnader.

Därefter avses exploateringsavtal tecknas för att säkerställa genomförandet av den slutgiltiga detaljplanen. Exploateringsavtalen ska godkännas av kommunfullmäktige när detaljplanen antas.

Lantmäteriförrättningar

Fastighetsbildning ska ske i enlighet med upprättad och lagakraftvunnen detaljplan. En eller flera gemensamhetsanläggningar kan komma att bildas för områdets gemensamma behov av t.ex. sophus.

Exploateringskalkyl

Se bilaga.

Kvartersmark för bostadsändamål/byggrätter/antal tomter respektive kostnader för exploateringen fördelas efter ingående markareal i förhållande till totalytan som exploateras, exklusive området för Majas förskola, Borgeby 15:20-21 och 17:134. Beroende på eventuell ändrad tillfart till Majas förskola kan denna behöva bidra till kostnaden för anläggandet av vägar i området. Befintliga huvudvattenledningar kan behöva anpassas till exploateringen. Kapaciteten på reningsverk och ledningsnät för spillvatten utanför området är ej utredd. Projektets beslut ska dock bära skälig del av de kostnader som kan komma att krävas för att anpassa dessa funktioner till en högre belastning.

Planförfarande

Exploateringsområdet föreslås planläggas med utökat planförfarande. Detta innebär att samrådsförslaget ska kungöras i lokaltidningar och på kommunens anslagstavla och att samråds- och granskningstid är minst 3 veckor.

Byggherre

I dagsläget inte bestämt.

Projektgrupp

Projektledare

Projektledare DP

Arbetsgrupp

exploateringschef

planarkitekt

miljöstrateg, VA-chef, gatu- & parkchef, miljöinspektör för buller, och förorenad mark, samordnare bygglovsenheten, övriga förvaltningar stäms av vid behov samt i plangruppen av projektledare DP.

SAMHÄLLBYGGNADSFÖRVALTNINGEN

Tommy Samuelsson
Samhällsbyggnadschef

Helena Sääf
Mark- och
exploateringschef

Peter Hultin
Planarkitekt

Planeringsavdelningen
2017-03-20

Planeringsförutsättningar Borgeby 15:22 m.fl. och Borgeby 15:108 m.fl.

Syftet är att göra en översiktlig genomgång av platsens planeringsförutsättningar inför eventuell exploatering av fastigheten Borgeby 15:22 m.fl. med bostäder och service samt planläggning av Borgeby 15:108 m.fl. för skola.

Tidigare kommunala beslut: Utpekad som utbyggnadsområde i Översiktsplan 2010, antagen av KF 2011-02-10. Ingår som område "B2 Östra Borgeby, Etapp 2", i *Bostads- och markförsörjningsprogrammet 2013-2026 för Lomma kommun*, godkänt av KS 2013-04-24.

Nuvarande markanvändning: Jordbruksmark, grönytor, förskola, HVB-hem, gc-vägar, bostäder, verksamheter

Markägare:

Borgeby 15:18	privatägd
Borgeby 15:22	privatägd
Borgeby 15:43	E.ON Energidistribution Aktiebolag
Borgeby S:7	Vägsamfällighet (Fyrhusvägen)
Borgeby 15:68	50% privatägd och 50% Lomma kommun.
Borgeby 15:20	Lomma kommun
Borgeby 15:21	Lomma kommun
Borgeby 15:23	Lomma kommun
Borgeby 15:24	Lomma kommun
Borgeby 15:108	Lomma kommun
Borgeby 17:98	Lomma kommun.
Borgeby 17:134	Lomma kommun

Arrende: Jordbruksarrende finns inom fastigheten Borgeby 15:22, Borgeby 15:23, 15:24 och 15:20.

Rättigheter/servitut (ej fullständig): I mitten av området finns en ledningsrätt för Lomma kommun att ha vattenledningar. Denna ledningsrätt har två förgreningar åt förgreningar åt väster.

Översiktsplanen:

Mellankommunala intressen (ÖP s 37): Grönt stråk söder om planområdet. Planområdet har anpassats för att en av kommunen ägd och tidigare planlagd bostadstomt som ligger i det gröna stråket ska kunna planläggas som naturmark.

Ekologiska korridorer/kompensering (ÖP s 49): Tillkommande korridor söder om planområdet. Planområdet har anpassats för att en av kommunen ägd och tidigare planlagd bostadstomt som ligger i det gröna stråket ska kunna planläggas som naturmark.

Natura 2000 (ÖP s 51): Nej

Naturvärde (ÖP s 51): Nej

Åkerklassning (ÖP s 56): 8/9

Kulturmiljö (ÖP s 58): Nej

Utbyggnad/utrednings-område för bostäder (ÖP s 67): Ja, Östra Borgeby (2021-2030, 100 lgh)

Verksamhetsområden (ÖP s 72): Angränsar till Borgeby verksamhetsområde i norr

Rekreation och fritid (ÖP s 82): Nej

Kommunikationer och vägar (ÖP s 90): Nej

Teknisk försörjning (ÖP s 95): Gasledning norr och öster om planområdet.

Lämplig plats för fordonsgas vid cirkulationsplats Desideriavägen,

N. Västkustvägen, Tegelbruksvägen och Österleden.

Miljö- och riskfaktorer (ÖP s 104): Gasledning vid Österleden och Desideriavägen.

FÖP och program:

Fördjupad översiktsplan för Bjärred-Borgeby i Lomma kommun, antagen av KF 1999-06-17. Området pekas ut som utbyggnadsområde för bostäder samt blandad användning (bostäder och skolor, off. institutioner).

Gällande detaljplan/fastighetsplan/områdesbestämmelser:

Förslag till Stadsplan för Borgeby 15:2 mfl. (nr 116). Västra delen av planområdet (anslutning till Norra Västkustvägen/Ernst Norlinds väg) är planlagd som Parkmark och Gata.

Detaljplanen vann laga kraft 1974-09-17 och genomförandetiden har gått ut. Utbredningen för användningen gata stämmer inte med hur gatan har utformats och en planändring kan bli aktuell med tanke på detta, men även på grund av att en infart till aktuellt planområde behöver skapas.

Del av Borgeby 16:12 mfl. Verksamhetsområde (nr 03/03). Norra delen av planområdet (anslutningen till Desideriavägen) är planlagd som Industri, Handel, Kontor. Utrymme finns för att ansluta till Desideriavägen utan att inträda på kvartersmark. Detaljplanen vann laga kraft 2003-10-14 och genomförandetiden har gått ut.

Del av Borgeby 16:8 mfl. Österleden (nr 02/01). Nordöstra hörnet av fastigheten Borgeby 15:2 och Borgeby 15:105 är planlagd som lokalgata. Detaljplanen vann laga kraft 2002-01-31 och genomförandetiden har gått ut.

Del av Borgeby 15:8 MFL, område kring Rutborgsvägen (05/07). Fastigheten Borgeby 17:134 i planområdets södra del (mitt emot förskola Maja) är planlagd som bostadstomt. Fastigheten ägs av kommunen och ligger mitt i ett mellankommunalt grönt stråk och en tillkommande ekologisk korridor, båda utpekade i översiktsplanen. Fastigheten föreslås därför planläggas som natur eller "skogspark" som är användningen för området väster och öster om fastigheten i nämnda detaljplan.

Borgeby 34:1. Borgeby skola. Mindre del planlagd som naturmark, men som idag sköts av skolan (den del av naturmarken där det inte går en cykelbana). Eftersom den delen av naturmarken idag sköts av skolan, som en del av deras skolgård och den inte bedöms tillföra grönstrukturen i området några rekreativa värden eller naturvärden så föreslås den planläggas som skolmark så att den kan regleras över till skolfastigheten.

Naturmiljöprogram: Nej

Kulturmiljöprogram: Anslutningen till tänkt planområde Bjärred 15:22 m fl Norra Västkustvägen/Ernst Norlinds väg ingår i området *Borgeby* i kulturmiljöprogrammet och planområdet angränsa till området *Borgeby*. Planområdet berör inga kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Mark- och bostadsförsörjningsprogram: Område B2 Östra Borgeby, Etapp 2. Området föreslås att byggas ut (efter område B4 Nordvästra Borgeby) med ca 100 småhus, byggstart omkring 2022-2023.

Strandskydd: Nej

Landskapsbildskydd: Nej

Riksintressen: Riksintresse för kustzon enligt 4 kap. 1 och 4 §, Miljöbalken.

Naturreservat: Nej

Byggnadsminne: Nej

Fornlämningar: Öster om planområdet enligt RAÄ. Fosfatkartering visar på höga fosfatvärden, vilket kan tyda på att det finns fornlämningar inom området. I den arkeologiska utredning (steg 1) som gjorts föreslår Arkeologerna, Statens Historiska Museer att arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning (arkeologisk utredning steg 2) utförs inom topografiskt gynnsamma delar av ett cirka 65 000 kvadratmeter stort område. Skulle denna visa på behov av att flytta och dokumentera fornlämningarna kan detta medföra väsentliga kostnader.

Radonrisk: Lågriskområde.

Dikningsföretag: Ja. Ansluter till båtnadsområde i sydvästra hörnet av planområdet (http://ext-dokument.lansstyrelsen.se/skane/Vattenarkiv/PDF_Skane/12-LN-1052.pdf).

Kända föroreningar: Nej. Inom fastigheten Borgeby 15:18 har det funnits ett växthus (ca. 3000 kvm). Markprover måste genomföras för att undersöka om marken innehåller miljöfarliga ämnen.

Buller (Trafik och/eller industri): En kommuntäckande bullerberäkning har utförts under 2017. Denna tyder på att gällande riktvärden för buller innehålls utmed Österleden. En

bullerutredning behöver dock göras för att utreda bullersituationen närmare med tillkommande trafik/vägar.

Markförhållanden: Jordarten är sand enligt SGU:s kartläsare.

I planbeskrivningen för detaljplan *Del av Borgeby 15:8 MFL, område kring Rutborgsvägen (05/07)* som ligger strax söder om planområdet står det: "Under de ytliga lagren av 0,3-0,8 m mulljord/mullhaltig sand består jordlagren av sand/siltig sand i väster och i öster av sand på växelvisa lager av sand, silt och lera. Fastheten är minst medelhög.

Grundläggningsförhållandena är troligen relativt goda, småhusbebyggelse kan ges konventionell grundläggning utan särskild grundförstärkning."

Översvämning: Nej

Instängt område: Nej

Verksamhetsområde vatten, spillvatten och dagvatten: Ja. Kapaciteten för hela nätet och reningsverket i Borgeby behöver utredas. Över exploateringsområdet går vattenledningar som förmodligen kommer att behöva flyttas.

Omfattning av gröna miljövärden:

De viktigaste naturvärdena inom området består av:

- 1) Gräsmarker med hedvegetation och torräng finns i sydvästradeln av området samt i den centrala delen av området. Dessa gräsmarker har en hög artrikedom av kärlväxter. Vegetationstypen gynnar ett rikt insektsliv (som exempelvis solitärbin) och därmed även fåglar och fladdermöss. Flera av de biologiska värdena i dessa vegetationstyper gynnas av störning, exempelvis av besökare, som motverkar igenväxning och uppbyggnad av humus i den sandiga marken. I de centrala delarna är vegetationstypen även bevuxen med utspridda solitärt växande unga ekar som har god potential att långsiktigt hysa en hög biologisk mångfald.
- 2) I norra delen av området finns sydvända jordhögar som har potential att utgöra livsmiljö för backsvalor, i så fall krävs det dock att rasbranter skapas på kullarna. I närheten av kullarna noterades vid en inventering 2011 att ett stort antal frodiga plantor av den rödlistade (kategori NT, "nära hotad") och i Skåne mycket sällsynta arten ävjebrodd växte i vattenpölar. Det är viktigt att förekomsten av ävjebrodd följs upp.
- 3) De uppvuxna skogsdungarna som växer utmed den södra kanten av området och breder ut sig in i den sydvästra delen är värdefulla för fåglar och troligtvis även fladdermöss. Utöver det utgör de även ett mycket högt upplevelsevärde för rekreation och naturpedagogik då de är tätortsnära och angränsar till förskolan.

Behov av naturvärdesinventering: Ja

Preliminärt behov av utredningar:

Arkeologisk utredning (steg 2)

Vatten och spillvatten samt reningsverkets kapacitet

Utredning kring flytt av huvudledningar för vatten

Dagvattenutredning

Trafik, inklusive gång- och cykelvägar

Buller

Markföroreningar

Geoteknisk utredning

Förekommande djur- och växtarter

Miljövärdesbedömning

Övrigt: utbyggnader av gator inom området och infarter från Norra Västkustvägen krävs, eventuellt även en ny infart från fyrhusvägen. Eventuellt behöver bullerskyddet mot Östra leden kompletteras.

Omfattande utbyggnad av dagvattennät, transformatorstationer och annan teknisk infrastruktur krävs. Över exploateringsområdet går vattenledningar som förmodligen kommer att behöva flyttas. Över fastigheten 15:22 och 15:18 går en elledning som måste flyttas och ersättas av underjordisk ledning istället för luftburen.

EXPLOATERINGSKALKYL ("FÖRKALKYL") 2018-04-25

"Nordöstra Borgeby", ca 7 ha

INKOMSTER

Tomtförsäljning (kommunägd kvartersmark för bostadsändamål)	31 500 000
Exploateringsersättning från privata fastighetsägare (ersättning för kostnader fördelat efter ingående markareal)	21 000 000
SUMMA	52 500 000

UTGIFTER

Exploateringskostnader (utredningar, detaljplan, fastighetsbildning, administration)	2 500 000
Åtgärder för allmän plats (gata, park, natur, torg) (anläggning, projektering etc.)	35 000 000
SUMMA	37 500 000

BOKFÖRT VÄRDE INGÅENDE KOMMUNÄGD MARK

1 500 000

VA

INKOMSTER - anslutningsavgifter	7 000 000
UTGIFTER - utbyggnad (va-kollektivet)	7 000 000

D&U ALLMÄN PLATS, KR/ÅR

150 000

INVESTERINGSKALKYL "MAJAS FÖRSKOLA"

Borgeby 15:20 och 15:108, ca 1,3 ha

UTGIFTER

Exploateringskostnader (utredningar, detaljplan, fastighetsbildning, administration)	1 000 000
Åtgärder inom Borgeby 15:20 och 15:108 Skola (8 avdelningar inkl. tillagningskök), skolgård, skolparkering	75 000 000
Åtgärder i anslutning till Borgeby 15:20 och 15:108 (hantering av dagvatten, tillfartsväg)	500 000
SUMMA	76 500 000

6

KS AU § 76

KS KF/2018:

Förslag till arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun**Ärendebeskrivning**

Föreligger förslag till arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun. Den arbetsgivarpolitiska strategin föreslås ersätta Personalpolicy för Lomma kommun, och dokumenten Medarbetaruppdrag och Chefsuppdrag.

Vid arbetsutskottets sammanträde lämnar HR-chef Marie Härstedt en redogörelse.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-05-16 från HR-chefen
- Bilaga: Förslag till arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun, daterat 2018-05-16
- Bilaga: Förslag till handlingsplan för arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun, daterat 2018-05-16

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen fastställer arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun i enlighet med bilaga. Den arbetsgivarpolitiska strategin ersätter Personalpolicy för Lomma kommun, och dokumenten Medarbetaruppdrag och Chefsuppdrag.

./.

Bilaga.

Sändlista

Kommunledningskontoret/Kommunstyrelsen
HR-avdelningen

2018-05-16

Vår referens:

Direkttel:

E-post:

Diariern:

Er referens:

Arbetsgivarpolitisk strategi

Förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår Kommunstyrelsen besluta att fastställa Arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun enligt bilaga. Strategin ersätter dokumenten Personalpolicy, Medarbetaruppdrag samt Chefsuppdrag.

Bakgrund

Lomma kommuns invånarantal växer stadigt. Med en ökad befolkning ökar också kraven på den kommunala servicen vilket i sin tur ökar kommunens behov av att anställa mer personal med rätt kompetens. Tillsammans med det löpande behovet av att kontinuerligt ersätta erfarna medarbetare som går i pension och de som byter arbetsgivare av olika anledningar, är detta en av kommunens viktigaste utmaningar. Lomma kommun konkurrerar både med den privata marknaden och med 289 andra kommuner om tillgänglig kompetens.

Kommunfullmäktige i Lomma kommun har som ett av sina övergripande mål 2015-2018 beslutat att: "Lomma kommun ska vara en attraktiv, utvecklande arbetsgivare som erbjuder en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö". Med anledning av detta mål startades hösten 2016 ett projekt, kallat Jobba@Lomma, med målet att ta fram en sammanhållen strategi för kommunens långsiktiga kompetensförsörjningsarbete.

Mål och syfte med en Arbetsgivarpolitisk strategi

I den föreslagna strategin knyts en arbetsgivarpolitisk vision samman med ett arbetsgivarlöfte, kommunens värdegrund samt vår syn på medarbetarskap och ledarskap. Tillsammans bildar detta en arbetsgivarpolitisk strategi för Lomma kommun. Strategins delar är alla viktiga faktorer för kommunens attraktivitet och har som syfte att styra oss i vårt agerande som arbetsgivare, chefer och medarbetare.

Den arbetsgivarpolitiska strategin kommer även att kompletteras med en handlingsplan med aktiviteter som säkrar att vi lever upp till strategin och vidareutvecklar kommunen som arbetsgivare. Handlingsplanen är ett levande dokument som ägs och årligen revideras av kommunledningsgruppen.

Resultat av projekt Jobba@Lomma

Flera aktiviteter genomfördes i projektets regi. Dels för att skaffa underlag för en kommande strategi men också för att testa olika koncept som kan påverka attraktiviteten.

Inledningsvis genomförde Jobba@Lomma en enkätundersökning riktad till alla medarbetare med frågeställningar om vad som kännetecknar en attraktiv arbetsgivare och i vilken mån kommunen når upp till dessa påståenden. Till exempel kunde konstateras att kommunens medarbetare upplever sig ha ett intressant och meningsfullt arbete, trygga anställningsförhållande, ett gott arbetsklimat samt bra inflytande över sin arbetsituation. Enkäten visade att kommunens främsta utvecklingsområden var professionell och personlig utveckling, feedbackkultur och ledarskap. Det enskilt mest omnämnda förbättringsförslaget var ett höjt friskvårdsbidrag.

Våren 2017 ansökte Jobba@Lomma och representanter för Burlöv och Kävlinge kommun om EU-medel från ESF för att tillsammans genomföra ett 2-årigt kompetens- och verksamhetsutvecklingsprojekt inom området hälsofrämjande arbetsmiljö. Då begreppen hälsofrämjande arbetsmiljö och Attraktiv arbetsgivare går hand i hand såg kommunerna stora möjligheter att genom projektet få en extra skjuts i det viktiga arbetet mot att bli mer attraktiva och hälsofrämjande arbetsgivare.

ESF beviljade ansökan och anslog 16 miljoner kronor till projekt PEPP, Personligt Engagemang På Plats - för ett hållbart arbetsliv. Projektets målsättning är att öka kommunernas förutsättningar att kunna erbjuda ett hållbart arbetsliv med mer engagerat medarbetarskap, ett hälsofrämjande ledarskap och goda organisatoriska förutsättningar.

I projekt Jobba@Lommas regi har dessutom en kommungemensam introduktionsdag för nyanställda återinförts, friskvårdsbidraget höjts från 900kr till 1500 kr och en kommunutmaning med fokus på att öka våra hälsosamma och miljömedvetna val genomförts. I början av 2018 lanserades en förnyad värdegrund med tillhörande verktyg för att levandegöra värdegrunden i vardagen.

Sammantaget har Jobba@Lommas ovanstående aktiviteter, tillsammans med en gedigen omvärlds- och framtidspaning, bildat underlag för den strategi som nu föreslås.

Samverkan

Den arbetsgivarpolitiska strategin är samverkad i den kommuncentrala samverkansgruppen den 24 april samt den 15 maj.

Marie Hårstedt
HR-chef

Lomma kommuns arbetsgivarpolitiska strategi

Allt arbete i Lomma kommun bedrivs för våra invånare. För att kunna bibehålla den höga servicenivån till dem som bor och verkar i kommunen och fortsätta ligga i topp bland Sveriges kommuner när det gäller verksamhetens kvalitet är uppfyllelsen av kommunens övergripande arbetsgivarpolitiska mål avgörande. Allt för att behålla och attrahera den bästa kompetensen.

Lomma kommun ska vara en attraktiv och utvecklande arbetsgivare som erbjuder en god hälsofrämjande arbetsmiljö.

Lomma kommuns arbetsgivarpolitiska vision 2030

Lomma kommun som arbetsgivare verkar för ett hållbart arbetsliv som genomsyrar kommunens verksamheter från chefer till medarbetare. Lomma kommun är en av Sveriges bästa kommuner att arbeta i.

Värdegrund

Lomma kommuns värdegrund utgår från orden *öppenhet*, *respekt* och *ansvar*. Den ger uttryck för ett synsätt som ska guida medarbetare och bidra till en kultur där målet är att förbättra vardagen för kommuninvånarna. Engagerade, kompetenta och delaktiga medarbetare driver utvecklingen framåt och gör Lomma kommun till en arbetsgivare som stimulerar till glädje och engagemang.

Medarbetarskap

I Lomma kommun har alla ett medarbetarskap. En organisation i utveckling kräver proaktiva och förändringsbenägna medarbetare med ett engagerat, ansvarsfullt och samarbetsinriktat förhållningssätt.

Varje medarbetare har ansvar och befogenheter kopplade till sina arbetsuppgifter. Som medarbetare förväntas man att följa lagar, regler och riktlinjer men också att vara aktiv och delaktig i det gemensamma uppdraget, skapa goda resultat och att bidra till en välmående arbetsplats.

Ledarskap

Ett engagerat medarbetarskap kräver ett ledarskap som tillvaratar och möjliggör utveckling för medarbetarna och verksamheten med resultat, kvalitet och ett hållbart arbetsliv i fokus.

För att stötta medarbetarskapet behöver våra ledare ha förmåga att leda, motivera och delegera. Som chef ska du säkerställa att medarbetarna har rätt förutsättningar att påverka och bidra till verksamhetens uppdrag och mål samt även ge återkoppling på det arbete som utförs.

Chefer i Lomma kommun ska axla rollen som ledare och arbetsgivarföreträdare som tar ansvar för personal, ekonomi och verksamhet och lojalt genomför fattade beslut. Chefer ska vara ett föredöme för sina medarbetare och agera etiskt och moraliskt utifrån en humanistisk grundsyn.

Arbetsgivarlöfte

Lomma kommun ska vara en arbetsgivare som erbjuder sina nuvarande och blivande medarbetare:

✓ *Meningsfullt arbete*

Medarbetare i Lomma kommun bidrar till Sveriges välfärd och medverkar till att varje invånare upplever att kommunen har dem i fokus genom livets alla skiften. Välfärdsuppdraget tillsammans med kollegor med olika kompetenser skapar ett sammanhang och en arbetsmiljö som gör arbetet extra meningsfullt.

✓ *Utveckling*

Medarbetare utvecklas och utvecklas i samklang med verksamheten vilket framför allt sker genom ansvarsfulla uppdrag, praktiska erfarenheter, tillit, öppenhet för nytänkande och förbättringar samt sociala interaktioner. Utöver detta erbjuds relevanta utbildningar, kurser och seminarier. Varje medarbetare kan förvänta sig fortlöpande stöd och återkoppling genom dialog i vardagen, utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner.

✓ *Tydlighet*

Handlingskraft och målmedvetenhet utifrån kommunens målkedja leder till att uppdrag genomförs och mål nås. Det är tydligt för varje medarbetare vad som förväntas i arbetet utifrån ansvar och uppdrag.

✓ *Samarbete och delaktighet*

Tillsammans blir vi klokare. Genom gränsöverskridande samarbete stärker vi kommunens utveckling och fattar klokare beslut. Medarbetares delaktighet och kompetens är avgörande bidrag till verksamheternas målluppfyllelse. Det vardagliga arbetet baseras på tillit, förtroende och eget ansvarstagande.

✓ *Hållbarhet*

Lomma kommun värnar hållbarhet utifrån perspektiven arbetsmiljö, ekonomi, miljö och socialt engagemang. Arbetsmiljöarbetet integreras i det dagliga arbetet och medarbetare erbjuds en arbetssituation med god balans mellan engagemang och återhämtning.

✓ *Trygghet*

Framtidsjobben finns i välfärden och i Lomma kommun erbjuds trygga anställningsförhållande med heltid som utgångspunkt, en arbetsplats fri från diskriminering och kränkningar, följsamhet till lagar, avtal och riktlinjer samt en ekonomi i balans.

✓ *Konkurrenskraftiga anställningsvillkor*

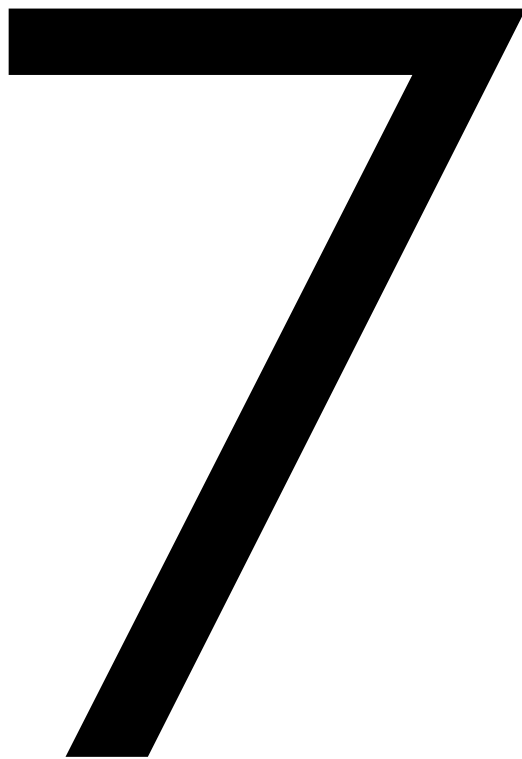
Våra löner är konkurrenskraftiga och individuella med en tydlig koppling till arbetets ansvar och prestation.

Lomma kommuns handlingsplan till den arbetsgivarpolitiska strategin

Lomma kommuns arbetsgivarpolitiska strategi kompletteras av en 3-årig handlingsplan med aktiviteter som säkrar att vi lever upp till strategin och vidareutvecklar kommunen som arbetsgivare. Handlingsplanen är ett levande dokument som ägs och årligen revideras av kommunledningsgruppen.

Arbetsgivarpolitisk handlingsplan	År
➤ Inom ramen för ESF-projektet PEPP med målet att ge ökade förutsättningar för ett hållbart arbetsliv utveckla det <ul style="list-style-type: none"> ○ det engagerade medarbetarskapet ○ hälsofrämjande ledarskapet ○ kommunens organisatoriska förutsättningar	18-19
➤ Levandegöra kommunens värdegrund med målet att stärka medarbetares engagemang, organisatoriska tillit och förhållningssätt gentemot varandra, våra medborgare och samarbetspartners	18-19
➤ Förnya och utveckla samverkansprocessen med målet att nå ett effektivt, enhetligt och inkluderande samarbete med våra medarbetare och fackliga organisationer som ger möjlighet till information, inflytande och påverkansmöjlighet	19
➤ Utforma program för verksamhetsnära ledarutveckling och chefsintroduktion som utgår ifrån aktuella utmaningar med målet att kommunen har trygga chefer som förstår sitt uppdrag och sin kontext	19-20
➤ Inom ramen för likabehandlingsarbetet implementera och följa upp likabehandlingsplan med målet att motverka diskriminering och främjande av likabehandling samt minska förekomsten av deltidsarbete	18
➤ Genomföra en verksamhets- och kompetensanalys med målet att fastställa en kompetensförsörjningsplan som identifierar framtida kompetensbehov- och gap och lämpliga åtgärder för att möta detta	19-20
➤ Utveckla Lomma kommuns rekryteringsprocess med målet att leverera en professionell kvalitetssäker och välkomnande rekryteringssituation	18
➤ Synliggöra befintliga och utveckla nya förmåner för våra anställda med målet att attrahera och behålla medarbetare	18-19
➤ Utveckla uppföljningen av arbetsmiljö och hälsa (individ/organisation) med målet att ständigt ha en aktuell bild för var insatser behöver sättas in	19-20
➤ Verkställa beslutad digital agenda och erbjuda moderna verktyg, digitala lösningar och molntjänster med målet att göra det lättare att lära, sprida kunskap, ge ökad produktivitet och effektivare samarbete	18-20
➤ Utveckling av kommunens interna kommunikation med målet att ha enhetlig och effektiv kommunikation	18-20

KS AU § 79

KS KF/2018:18 - 012

Förslag till reviderat styrdokument för Lomma kommuns styrsystem samt kommunfullmäktiges visions- och målarbete

Ärendebeskrivning

Lomma kommuns styr- och kvalitetssystem fastställdes av kommunfullmäktige 2007-03-15. Styr- och kvalitetssystemet utvecklas kontinuerligt och har sedan det antogs reviderats vid sex tillfällen, bland annat under år 2016 för att anpassas till den nya tidsplanen för budgetprocessen. I styrdokumentet som beskriver styr- och kvalitetssystemet anges att det – om behov finns – ska uppdateras årligen.

Överst i styr- och kvalitetssystemets målkedja återfinns en vision för Lomma 2030, följt av 21 stycken övergripande mål inom områdena kvalitet, hållbarhet, service och trygghet. Visionen och de övergripande målen är ett viktigt styrmedel för kommunfullmäktige när det gäller att visa färdriktningen för kommunen i sin helhet, och ange den gemensamma viljeinriktning som samtliga nämnder ska bidra till.

Det styrdokument som innehåller den nuvarande visionen för Lomma kommun och de övergripande målen antogs av kommunfullmäktige 2015-06-11, § 60. Detta styrdokument är giltigt fram till och med juni 2019 och ska revideras i samband med den nya mandatperioden.

Kommunstyrelsen beslutade 2018-02-07, § 10, att uppdra till kommundirektören att se över Lomma kommuns styr- och kvalitetssystem, och återkomma till kommunstyrelsen med eventuellt förslag på reviderat system. Vidare beslutade kommunstyrelsen att uppdra till kommundirektören att stödja och samordna kommunfullmäktiges arbete för att utveckla en ny vision och nya övergripande mål.

Kommundirektören har gett kommunledningskontorets utvecklingsavdelning i uppdrag att leda och samordna översynen i nära samarbete med ekonomiavdelningen.

Utvecklingsavdelningen har tillsammans med ekonomiavdelningen utarbetat ett förslag till reviderat styrdokument för Lomma kommuns styrsystem: "Så här styrs Lomma kommun – styrsystem för att leda, utveckla och följa upp verksamheten genom mål".

Kommundirektör Jan Sohlmér och utvecklingschef Tove Dannestam föreslår i skrivelse 2018-05-02 att kommunstyrelsen ska besluta föreslå kommunfullmäktige att fastställa styrdokument för Lomma kommuns styrsystem i enlighet med föreliggande förslag.

KOMMUNSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT

2018-05-09

Vidare föreslår kommundirektören och utvecklingschefen att kommunstyrelsen ska besluta föreslå kommunfullmäktige att förlänga planperioden för kommunens budget med ett fjärde år, så att budgeten omfattar ett budgetår och tre planår från och med år 2020.

Vid arbetsutskottets sammanträde lämnar utvecklingschef Tove Dannestam en redogörelse.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-05-02 från kommundirektören och utvecklingschefen
- Bilaga: Förslag till styrdokument för Lomma kommuns styrsystem: "Så här styrs Lomma kommun – styrsystem för att leda, utveckla och följa upp verksamheten genom mål"

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen rekommendera kommunfullmäktige besluta följande:

- Styrdokument för Lomma kommuns styrsystem fastställs i enlighet med bilaga.
- Planperioden för kommunens budget förlängs med ett fjärde år, vilket innebär att budgeten omfattar ett budgetår och tre planår från och med år 2020.

./.

Bilaga.

Sändlista

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Utvecklingsavdelningen

2018-05-02

Vår referens: Tove Dannestam
Direkttel:
E-post: Tove.Dannestam@lomma.se
Diariernr: KS KF/2018:18.012
Er referens:

Förslag till reviderat styrdokument för Lomma kommuns styrsystem samt kommunfullmäktiges visions- och målarbete

Bakgrund

Lomma kommuns styr- och kvalitetssystem fastställdes av kommunfullmäktige den 15 mars 2007 (KS KF 2016:325.041). Styr- och kvalitetssystemet utvecklas kontinuerligt och har sedan det antogs reviderats vid sex tillfällen, bland annat under 2016 för att anpassas till den nyligen reviderade budgetprocessen. Kommunstyrelsen beslutade den 17 januari 2018 att ge kommundirektören i uppdrag att se över Lomma kommuns styr- och kvalitetssystem och vid behov återkomma med eventuellt förslag på reviderat system (KS KF/2018:18.012).

Kommundirektören har gett kommunledningskontorets utvecklingsavdelning i uppdrag att leda och samordna översynen i nära samarbete med ekonomiavdelningen. Kontinuerliga avstämningar har ägt rum i kommunens ledningsgrupp och i kommunstyrelsens arbetsutskott (till exempel genom en lägesrapport den 11 april 2018).

Kommunstyrelsen har även gett kommundirektören i uppdrag att stödja och samordna kommunfullmäktiges arbete för att utveckla en ny eller förnyad vision samt nya övergripande mål. Nuvarande vision och mål antogs av kommunfullmäktige den 11 juni 2015, är giltiga fram till och med juni 2019 och ska revideras i inledningen av varje ny mandatperiod.

Med anledning av att en ny mandatperiod för kommunfullmäktige träder i kraft den 15 oktober 2018 ska ett visions- och målarbete påbörjas under hösten. Ambitionen är att vision och övergripande mål ska beslutas av kommunfullmäktige i mars 2019 för att kunna bilda en gemensam utgångspunkt för nämndernas arbete med att sätta mål för sin verksamhet inför 2020.

Ärendet

För att en utvecklad modell för mål- och resultatstyrning ska vara på plats i god tid innan det är dags för kommunfullmäktiges visions- och målarbete har den första fasen av uppdraget, det vill säga översynen av själva styrsystemet, genomförts under våren 2018. Föreliggande ärende utgör resultatet av översynen.

Den första delen av ärendet innehåller förslag om en delvis förändrad modell och arbetsprocess för mål- och resultatstyrning i Lomma kommun. Förändringarna presenteras i det bilagda förslaget på reviderat styrdokument för styrsystemet samt översiktligt i föreliggande tjänsteskrivelse.

I ärendets andra del ges en översiktlig presentation av kommande arbete enligt det nya styrsystemets arbetsprocess. Det avser perioden från oktober 2018, då kommunfullmäktige tar fram ett underlag inför beslut om vision för Lomma 2040 och nya mål, till det att nämnderna under följande vår formulerar mål för sin verksamhet inför 2020 utifrån den nya inriktningen.

Del ett: översyn av styrsystemet – förslag till reviderat styrdokument

Kommunstyrelsens inriktning på översynen

Som grund för de förändringar av styrsystemet som föreslås genom föreliggande ärende finns kommunstyrelsens inriktning på översynen i enlighet med vad som beslutats vid sammanträdet den 17 januari 2018 (KS KF/2018:18.012). Kommunstyrelsen framhöll då att det styr- och kvalitetssystem som har utvecklats i kommunen under många år bör bibehållas men samtidigt förfinas och förändras. Centralt är att säkerställa kommunfullmäktiges möjlighet att på ett övergripande plan styra kommunens verksamhet genom mål- och resultatstyrning.

Översynen av styr- och kvalitetssystemet ska behandla hur målkedjans olika nivåer ska konstrueras så att de hänger samman på bästa sätt. Det avser till exempel hur den befintliga nivån ”övergripande mål” ska utformas samt få större betydelse i styrningen som viljeinriktning för kommunen i sin helhet. Kommunstyrelsen angav vidare att målstyrningsarbetet i än högre grad ska integreras med den ordinarie budgetprocessen i kommunen och att översynen ska omfatta hur detta kan ske på bästa sätt.

Behov av att utveckla styrsystemet

Ett styrsystem är – och bör vara – i ständig utveckling. Genom att utveckla hur den kommunala organisationen styrs blir det möjligt att använda resurser på ett effektivt sätt och tillhandahålla tjänster med hög kvalitet till invånare och brukare.

Utgångspunkten för de förändringar som föreslås är kommunstyrelsens ambition att tydliggöra kommunfullmäktiges roll i styrningen genom ett utvecklat styrsystem. Kommunfullmäktige är kommunens högsta och enda direkt folkvalda organ. Det befintliga styrsystemet har därmed reviderats för att skapa former som kan stärka kommunfullmäktiges möjlighet att – i enlighet med sin ordinarie, grundläggande och överordnade roll – styra kommunens verksamhet på ett övergripande plan.

I det reviderade styrsystemet införs nya styrmedel genom ytterligare målnivåer på övergripande nivå. Vidare ges kommunfullmäktige en roll i processen då nämndsmål fastställs. Kommunstyrelsen har, i enlighet med sitt uppdrag att leda, samordna och ha uppsikt över hela kommunens verksamhet – en ledande, beredande och uppföljande roll i mål- och resultatstyrningen som stöd till kommunfullmäktige.

Genom det styrsystem som föreslås ges kommunens ledande politiska organ möjlighet att på ett övergripande plan styra och leda kommunen i den gemensamma riktning som de politiska målen anger. Det handlar om att skapa förutsättningar för organisationen att agera sammanhållet som *en* kommun. Helheten kan främjas genom att de centrala organen säkerställer att nämnderna och förvaltningarna har möjlighet att bedriva sin verksamhet utifrån sina respektive ansvarsområden och utifrån den färdriktning som ska vara gemensam för kommunen.

På samma gång ges nämnder och förvaltningar – utifrån den specifika kännedom och sakkunskap de besitter – utrymme att påverka inriktningen och ambitionsnivån såväl för den verksamhet de ansvarar för som för kommunens utveckling i stort. Inriktningen och ambitionsnivån för verksamheten utformas således genom ett ständigt samspel mellan dels kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och kommunledningskontoret och dels nämnderna och förvaltningarna.

Ambitionen är att processen att styra genom mål och resultat ska präglas av tydlig roll- och ansvarsfördelning, samarbete och tillit. Framöver är det därför centralt att vidareutveckla olika mötesplatser för dialog kring verksamhetsstyrningen mellan förtroendevalda i de olika politiska organen samt mellan förtroendevalda och chefstjänstemän.

Om det reviderade styrdokumentet och dess benämning

Det reviderade styrdokumentet benämns hädanefter "Så här styrs Lomma kommun – styrsystem för att leda, utveckla och följa upp verksamheten genom mål". Det innehåller riktlinjer för hur kommunen ska tillämpa mål- och resultatstyrning och ska vara gällande för samtliga nämnder och förvaltningar. Det finns möjlighet för kommunstyrelsen att årligen se över och vid behov revidera dokumentet.

Styrdokumentet är baserat på det tidigare styrande dokumentet på området (KS KF 2016:325.041). Styrsystemet har dock förändrats i ett antal centrala avseenden och de större förändringarna presenteras nedan. Därtill har själva texten gjorts om, utvecklats och uppdaterats i enlighet med det reviderade styrsystemet och ett antal redaktionella ändringar har utförts.

Tidigare kallades Lomma kommuns modell för mål- och resultatstyrning för styr- och kvalitetssystemet. En enklare benämning föreslås kort och gott vara *styrsystem för Lomma kommun*. Begreppet styrsystem återspeglar att det handlar om en modell, en struktur och ett arbetssätt för att på ett strukturerat och systematiskt sätt styra, leda, följa upp och utveckla verksamheten med hjälp av mål och resultat.

Styrsystemets målkedja

Lomma kommun använder idag en målkedja med mål på olika nivåer som beslutas av de politiska organen. Överst i målkedjan återfinns i dagsläget en vision för Lomma 2030, följt av 21 stycken övergripande mål. I syfte att åstadkomma mål som på ett tydligare sätt hänger samman, får en styrande effekt och kan brytas ned på olika nivåer föreslås en reviderad målkedja.

Den nya målkedjan innehåller följande nivåer: *vision, övergripande mål, riktade mål, nämndsmål* samt *mål och aktiviteter* på verksamhetsnivå. I styrdokumentet har samtliga nivåer i målkedjan förtydligats. Några av målnivåerna kommenteras i korthet i följande avsnitt (en utförlig beskrivning återfinns i bilagan).

Övergripande mål

De övergripande målen är ett viktigt styrmedel för kommunfullmäktige när det gäller att ange den gemensamma viljeinriktning för kommunen som helhet vilken samtliga nämnder ska bidra till. Under 2017 gjordes en uppföljning av de övergripande målen vilken visade att flera av målen lämnades därhän. I den reviderade målkedjan förändras därmed utformningen av de övergripande målen.

För att öka den styrande effekten föreslås de övergripande målen bli färre till antalet och utformas på ett delvis annorlunda sätt. Vidare görs i samband med årsredovisningen en samlad kvalitativ bedömning av nämndernas arbete i riktning mot den viljeinriktning som de övergripande målen anger.

Riktade mål

I den utvecklade målkedjan införs riktade mål till nämnderna som en ny målnivå på kommunfullmäktigenivå. Kommunfullmäktige formulerar riktade mål som en beställning till en eller flera nämnder. Det riktade målet anger vilket resultat som nämnden ska åstadkomma och när i tid (på ett till fyra års sikt).

De riktade målen blir ett sätt för kommunfullmäktige att utifrån en bedömning av behoven i hela kommunen lyfta fram verksamhetsområden av särskild betydelse där det är nödvändigt att kvaliteten ökar eller övrig utveckling kommer till stånd. Nivån riktade mål inkluderar även de mål enligt god ekonomisk hushållning som kommunen ska ha i enlighet med kommunallagen.

Om en nämnd fått ett riktat mål från kommunfullmäktige till sig ska nämnden ange hur den ska följa upp målet genom mått och bryta ned målvärde per år för den tidsperiod som målet omfattar.

Kommunfullmäktige tar del av hur det går med de riktade målen genom nämndens rapportering i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Nämndsmål

Utöver eventuella riktade mål formulerar nämnden egna mål. I styrdokumentet förtydligas vad nämnden bör ha i åtanke när den formulerar mål inom sitt ansvarsområde. Nämnden uppmanas bland annat att formulera ett litet antal nämndsmål, vilket ökar möjligheten att göra prioriteringar och styra verksamheten i riktning mot målen. En ytterligare förändring jämfört med tidigare är att nämndsplanen föreslås gälla under en mandatperiod. Planen ska dock ses över årligen och revideras om behov finns.

Kommunfullmäktige fastställer slutligen nämndsmålen i enlighet med sin grundläggande roll och överordnade ställning i kommunen. Syftet är att se till att nämndsmålen ligger linje med kommunfullmäktiges viljeinriktning såsom den uttrycks bland annat genom visionen, de övergripande målen och de riktade målen. Vidare säkerställs att nämnden tagit sig an eventuella riktade mål som nämnden fått tilldelat sig. Nämnden följer upp målen i samband med den rapportering som sker till kommunfullmäktige vid delårsrapport och årsredovisning.

En integrerad mål- och budgetprocess

I det reviderade styrsystemet integreras mål- och budgetprocessen i större utsträckning. Kommunfullmäktige beslutar om vision och övergripande mål en gång per mandatperiod. De riktade målen ska finnas på plats när nämnden på våren får de ekonomiska ramarna för sin verksamhet inför nästkommande år.

Kommunens befintliga så kallade budgetupptakt kommer att utvecklas till ett mål- och budgetseminarium med nämnderna. Då påbörjas mål- och budgetarbetet bland annat genom en målverkstad där nämnderna utifrån kommunfullmäktiges vision och mål kan börja formulera mål inför nästa år. Målverkstaden skapar möjlighet till samarbete och synergier över nämndsgränser samt blir ett gemensamt forum för överläggningar om kommunens utveckling i sin helhet.

För en tydligare koppling mellan kommunfullmäktiges budget och mål föreslås att budgetens planperiod förlängs med ett fjärde år från och med år 2020. Det innebär att budgeten omfattar ett budgetår och tre planår (istället för två planår vilket gäller för närvarande).

Del två: Kommunfullmäktiges mål- och visionsarbete

Kommunstyrelsen har också beslutat att ge kommundirektören i uppdrag att stödja och samordna kommunfullmäktiges kommande visions- och målarbete (KS KF/2018:18.012). Det utgör den andra fasen av uppdragets genomförande – att fylla det reviderade styrsystemet med innehåll.

Den andra fasen tar vid efter att det nyvalda kommunfullmäktige konstituerats i oktober 2018 och då kan börja utveckla en ny eller förnyad vision samt nya övergripande mål. Därefter bereder kommunstyrelsen ett underlag med sikte på slutgiltig politisk behandling av kommunfullmäktige i mars 2019. En sådan tidplan möjliggör att nämndsmålen för 2020 utvecklas utifrån kommunfullmäktiges övergripande inriktning för verksamheten och integreras med den ordinarie budgetprocessen.

Under den andra fasen blir det centralt att säkerställa att det reviderade styrsystemet implementeras i organisationen genom olika aktiviteter såsom exempelvis utbildnings- och kommunikationsinsatser för såväl tjänstemän som förtroendevalda.

Tidplan för processen från vision för Lomma kommun år 2040 till nämndsplaner för år 2020

I följande avsnitt ges en översikt av processen från att styrsystemet revideras till att nämnderna arbetar med sina nämndsplaner för 2020 utifrån det nya arbetssättet samt kommunfullmäktiges vision och mål.

Januari-juni 2018

Översyn och revidering av styrsystemet. Avsikten är att det reviderade styrdokument för styrsystemet ska behandlas av kommunstyrelsen den 16 maj och av kommunfullmäktige den 7 juni 2018.

Oktober-december 2018

Visions- och målseminarium äger rum med det nyligen konstituerade kommunfullmäktige den 18 oktober 2018. Därefter bereds vision, övergripande mål och riktade mål. Ambitionen är att vision och övergripande mål ska remitteras innan jul till de partier som har representation i kommunfullmäktige.

Mars 2019

Vision och övergripande mål beslutas av kommunfullmäktige. Riktade mål och ekonomiska ramar bereds av kommunstyrelsen. Kommunfullmäktige fastställer sedan de slutgiltiga målen (det vill säga riktade mål och nämndsmål) samt de ekonomiska ramarna genom budgeten i oktober.

Mars-april 2019

Kommunstyrelsen bjuder in nämnderna till en utvecklad budgetupptakt med mål- och budgetseminarium. Genomgång av preliminära budgetramar samt kommunfullmäktiges vision, övergripande mål och riktade mål. Utifrån detta påbörjas nämndernas arbete med framtagande av nämndsmål inför 2020 (målverkstad).

April 2019

Budgetdialog med nämnderna.

Juni 2019

Nämnderna antar budgetförslag och preliminära nämndsmål.

September 2019

Budgetberedning. Kommunstyrelsen bereder nämndernas budgetmaterial och preliminära nämndsmål samt utarbetar förslag till budget för 2020.

Oktober 2019

Kommunfullmäktige beslutar om kommunens budget samt riktade mål och nämndsmål.

November 2019

Nämnden fastställer sin budget och nämndsplan för 2020.

Kommunstyrelsen bjuder in nämnderna till kommundialog kring aktuella ekonomi- och verksamhetsfrågor.

December 2019

Nämndernas budget och nämndsplaner rapporteras till kommunstyrelsen.

Januari 2020

Förvaltningarnas verksamhetsplaner fastställs av förvaltningscheferna efter hörande hos berörd nämnd/berörda nämnder. Avdelningsplaner fastställs efter hörande hos närmaste chef.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

- Att fastställa reviderat styrdokument för Lomma kommuns styrsystem enligt bilaga.
- Att planperioden för kommunens budget förlängs med ett fjärde år vilket innebär att budgeten omfattar ett budgetår och tre planår från och med år 2020.

Jan Sohlmér
Kommundirektör

Tove Dannestam
Utvecklingschef

Bilaga

- Förslag till styrdokument för Lomma kommuns styrsystem: "Så här styrs Lomma kommun – styrsystem för att leda, utveckla och följa upp verksamheten genom mål".

Så här styrs Lomma kommun!

STYRSYSTEM FÖR ATT LEDA, UTVECKLA OCH FÖLJA UPP
VERKSAMHETEN GENOM MÅL

LOMMA
KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

OM STYRSYSTEMET	3
Bakgrund	3
Upplägg	3
LOMMA KOMMUNS STYRSYSTEM	4
Hur styrs en kommun?	4
Styrsystemets syfte	4
Mål- och resultatstyrning	5
Centrala begrepp	6
ROLLER OCH ANSVAR	7
Vem gör vad?	7
Kommunfullmäktige	7
Kommunstyrelse	7
Nämnder	8
Förvaltningar	8
MÅLKEDJA	9
Styrning genom mål på olika nivåer	9
Målkedjans olika nivåer	10
STYRHJUL	15
Arbetsprocess	15
Planera	16
Genomföra	16
Följa upp	17
Förbättra	17
DETTA HÄNDER UNDER ÅRET	18
Årshjul	20
Bilaga 1 ORDLISTA	21

Styrdokument för Lomma kommuns styrsystem

Beslutat av kommunfullmäktige XXXX 2018.

Styrdokumentet ses över årligen och revideras vid behov.

Har du frågor eller förslag?

Vänd dig till kommunledningskontorets utvecklingsavdelning.

Illustrationer: Ingrid Henell och Eva Jansson.

OM STYRDOKUMENTET

BAKGRUND

Kommunstyrelsen gav den 17 januari 2018 kommundirektören i uppdrag att se över Lomma kommuns styrsystem och vid behov återkomma med förslag på revideringar (KS/KF 2018:18). Föreliggande styrdokument utgör resultatet av översynen och representerar en delvis förändrad modell för mål- och resultatstyrning i kommunen. Det ersätter därmed tidigare styrdokument på området (se KS/KF 2016:365).

Styrdokumentet beskriver Lomma kommuns styrsystem för att leda, utveckla och följa upp verksamheten genom mål. Det innehåller riktlinjer för hur kommunen ska tillämpa mål- och resultatstyrning. Samtliga nämnder och förvaltningar ska arbeta enligt den modell och det arbetssätt som styrsystemet innehåller.

Syftet med föreliggande styrdokument är att tydliggöra spelreglerna för hur styrsystemet ska fungera och användas av förtroendevalda, chefer och medarbetare. Genom välkända spelregler och ett kontinuerligt arbete för att utveckla styrningen skapas förutsättningar för att organisationen ska kunna agera sammanhållet i enlighet med den riktning som de politiska besluten anger. Genom att roller och ansvar klagörs blir ansvarsfördelningen mellan den politiska nivån och förvaltningsorganisationen tydlig.

Ett styrsystem är – och bör vara – i ständig utveckling. Det gäller både själva systemets utformning och metoder för hur det på bästa sätt kan användas i den organisatoriska vardagen. Kommunstyrelsen har därför möjlighet att årligen se över styrdokumentet och revidera det vid behov. Samtliga nämnder och förvaltningar har ansvar för att utveckla optimala arbetssätt för att tillämpa styrsystemet i praktiken.

UPPLÄGG

I styrdokumentets inledande del ges en övergripande och generell introduktion till vad mål- och resultatstyrning innebär. Ansvar och roller för kommunens olika politiska organ samt förvaltningsorganisationens chefer och medarbetare definieras. Därefter återfinns en beskrivning av hur Lomma kommuns styrsystem är utformat genom en målkedja med mål på olika nivåer. Avsnittet ger vägledning till vad som är viktigt att ha i åtanke när det gäller att formulera och följa upp mål och resultat.

Vidare beskrivs hur verksamhetsstyrning kan ske i praktiken genom faserna planera, genomföra, följa upp och förbättra. Den årligt återkommande budgetprocessen – inom vilken målarbetet bedrivs – presenteras på ett övergripande plan. Slutligen ges en översikt över årets olika händelser inom mål- och resultatstyrningsprocessen.

LOMMA KOMMUNS STYRSYSTEM

Hur styrs en kommun?¹

Lomma kommuns huvudsakliga uppdrag är att erbjuda välfärd, service och tjänster av hög kvalitet till de som bor och verkar i kommunen genom livets alla skeden. Kommunen är en politiskt styrd organisation som styrs, leds och utvecklas på olika sätt. Det sker bland annat genom organisationens struktur, kultur och ett särskilt styrsystem som är gällande för hela organisationen.²

FIGUR 1: Styrning av en kommunal organisation.

Organisationens struktur motsvarar den indelning som görs av organisationen i olika nivåer och delar vilken samtliga förtroendevalda, chefer och medarbetare verkar inom. Det är till exempel genom strukturen som chefer ges mandat att leda verksamheten och sina medarbetare framåt.

Organisationens kultur är den uppsättning gemensamma värderingar, attityder och normer som finns i organisationen och som påverkar hur individer och grupper förhåller sig till varandra. Kommunens värdegrund beskriver den kultur som ska prägla organisationen.

Styrsystemet är ett sätt att säkerställa att den politiska viljeinriktningen – såsom den uttrycks genom de mål som de förtroendevalda beslutar om i de politiska organen – blir praktisk verklighet. Det utgör en modell, ett verktyg och ett arbetssätt för

att formulera och följa upp mål för verksamheten på ett enhetligt och strukturerat sätt.

Utgångspunkten i ett effektivt arbete för att styra, leda och utveckla verksamheten är att olika nivåer av organisationen har tydliga roller och ansvar. Mycket förenklat beslutar de förtroendevalda i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och nämnder *vad* som ska uppnås. *Hur* detta sedan ska genomföras i det dagliga arbetet är en fråga för förvaltningsorganisationen.

Styrsystemets syfte

Genom styrsystemet skapas förutsättningar för att använda kommunens resurser på ett effektivt sätt och tillhandahålla tjänster med god kvalitet till invånarna och brukarna. Styrsystemet syftar både till att verksamheten ska kunna följas upp (genom att blicka bakåt) och utvecklas (genom att blicka framåt).

Genom att kontinuerligt analysera verksamhetens resultat går det att säkerställa att organisationen arbetar på ett målmedvetet och kostnadseffektivt sätt. Då blir det möjligt för förtroendevalda, chefer och medarbetare att tillsammans förbättra och utveckla verksamhetens inriktning och arbetssätt så att kvaliteten ökar. Utvärdering – det vill säga en mer djupgående analys och värdering av om insatserna fått de avsedda effekterna – är också ett viktigt underlag för verksamhetsutveckling. Uppföljning och utveckling utgör på så sätt vis två dimensioner av mål- och resultatstyrning som kompletterar varandra.

Att arbeta i enlighet med styrsystemet skapar systematik, tydlighet, gemensamhet och ett gemensamt förhållningssätt i styrningen av verksamheten. Arbetssättet ska präglas av samverkan, dialog, öppenhet och tillit samt ett tydligt fokus på dem som Lomma kommuns verksamhet är till för – det vill säga medborgarna och brukarna. Insyn i verksamheten är nödvändig för att medborgarna ska kunna utkräva ansvar och ha förtroende för kommunen som del av ett demokratiskt och representativt styrelseskick.

¹ I bilaga 1 finns en ordlista med centrala begrepp i styrsystemet.

² Se till exempel Mats Alvesson, *Organisationskultur och ledning* (2015).

FIGUR 2: Styrsystemets syfte

Mål- och resultatstyrning

Lomma kommuns styrsystem bygger på en mål- och resultatstyrning av verksamheten. Att styra mot resultat handlar i grunden om att sätta upp mål som beskriver vad kommunen vill åstadkomma och att få organisationen att sträva mot att uppnå dessa mål. Begreppet resultat står för att de tjänster som levereras utförs på ett sådant sätt att det ur brukaren eller medborgarens synvinkel har skapats ett mervärde och god kvalitet i mötet med kommunens verksamhet.

I mål- och resultatstyrning är det väsentligt både att formulera relevanta mål och att skapa förankring av målen, vilket är en förutsättning för att de ska bli styrande och få effekt i verksamheten. För att styra mot resultat läggs fokus på att löpande följa upp och analysera hur väl kommunen lyckas uppnå de fastställda målen. Om målen inte kan mätas genom träffsäkra mått är det svårt att skilja goda resultat från dåliga.

Arbetet med mål- och resultatstyrning är en del av Lomma kommuns ordinarie budgetprocess. Lomma kommuns budget är det övergripande och

överordnade styrdokumentet för kommunens nämnder och anger inriktningen för verksamheten genom mål och ekonomi. I enlighet med kommunallagen beslutar kommunfullmäktige varje år om en budget för nästkommande år. Till budgeten hör en plan för ekonomin vilken avser de kommande tre åren (efter budget för år 1).³

Budgeten skapar förutsättningar för att planera och styra vad verksamheten ska uppnå och vilka ekonomiska medel som finns tillgängliga för det samma. Så långt det är möjligt ska kommunens mål- och budgetprocess vara integrerad så att det samtidigt kan arbetas med den verksamhetsmässiga och den ekonomiska styrningen av verksamheterna.

En integrerad mål- och budgetprocess innebär till exempel att då nämnderna bjuds in till vårens årliga budgetupptakt ska kommunfullmäktiges ramar för såväl verksamhetens inriktning som dess ekonomiska förutsättningar presenteras. På så vis finns möjlighet att skapa en sammanhållen process för målformulering respektive resurstilldelning då verksamhetens mål och medel bör vara intimt sammanlänkade.

³ Lomma kommun använder begreppet "kommunfullmäktigeverksamhet" då nettokostnaderna fastställs per KF-verksamhet och anslag ges för driftsbudgeten.

Centrala begrepp

I styrsystemet görs en åtskillnad mellan de centrala begreppen mål, målvärden, mått och aktiviteter.

Mål

Mål har fokus på vad som ska uppnås och när, det vill säga vilket resultat eller vilka effekter som ska åstadkommas inom en viss tidsperiod. Målen ska vara få till sitt antal och mätbara för att få en styrande effekt. De kan ha ett utvecklingsfokus på så vis att de motsvarar områden där kommunen behöver utvecklas eller förbättras. Att sätta upp ett mål kan också återspegla ett behov att bibehålla en viss kvalitet i en verksamhet eller en särskild position i jämförelse med andra kommuner.

Mål på en övergripande nivå utgör *effektmål* på så vis att de anger vilka effekter som ska uppnås i kommunens verksamhet, för invånaren eller brukaren. Effektmål har fokus på de långsiktiga effekter som kommunen strävar efter. De uppnås inte inom en kort tidsperiod utan effekterna uppkommer först på längre sikt.

Några av de målnivåer som används i Lomma kommuns styrsystem utgörs av *resultatmål* – riktade mål, nämndsmål och mål satta på verksamhetsnivå. De är tidsatta för att ett visst resultat ska uppnås inom den angivna tidsperioden.

De resultatmål som formuleras i kommunen ska vara så kallade SMARTA-mål, det vill säga specifika, mätbara, accepterade, realistiska, tidsatta och ansvarsfördelade.

Målvärde och mått

Målvärdet anger själva nivån på målen, det vill säga ambitionsnivån för vart verksamheten vill nå inom en viss tidsperiod. Vilket målvärde som är rimligt för ett visst mål med utgångspunkt i ambitionerna och förutsättningarna för verksamheten utvecklas med fördel i dialog mellan förtroendevalda och tjänstemän.

Ett mått är ett sätt att följa upp och mäta resultat i *förhållande till* de uppsatta målen. Ett enskilt mått mäter aldrig alla aspekter av ett mål, men ger signaler om hur väl kommunen uppnår eller är på väg att uppnå önskade resultat. Det är viktigt att använda så relevanta och träffsäkra mått som möjligt för att kunna få en indikation på när ett mål är uppfyllt. Det är även önskvärt att kunna följa hur måluppfyllelsen utvecklas över tid och att värdera resultatet i förhållande till andra kommuner.

Mått behöver kompletteras med en *analys*. Analysen inriktas på varför resultatet ser ut som det gör och vad som orsakade resultatet, vilket möjliggör att vid behov vidta åtgärder.

Aktivitet

En aktivitet är mer konkret än ett mål och utgör en handling som bidrar till att uppfylla målen. Aktiviteter ska vara ansvarsfördelade och tidsatta. Det resultat som uppstår när en aktivitet har genomförts ska medverka till att målet uppfylls. Vanligtvis krävs det många olika aktiviteter för att ett mål ska kunna uppfyllas.

ROLLER OCH ANSVAR

Vem gör vad?

Att arbeta enligt ett särskilt styrsystem innebär att olika nivåer av organisationen i Lomma kommun ges tydliga roller och ansvar. Figur 3 illustrerar en teoretisk modell över den grundläggande roll- och ansvarsfördelningen i en kommun.

De politiskt beslutande organen har det övergripande ansvaret för processen att styra, utveckla och följa upp verksamheterna med hjälp av mål. De förtroendevalda styr bland annat genom att besluta om mål och budget för hela kommunens verksamhet. Det handlar om *vad* som ska uppnås och *när* i tiden det ska ske. Tjänstemännen ska sedan svara upp mot och förverkliga de förtroendevaldas viljeinriktning såsom den uttrycks genom mål och budget. *Hur* målen genomförs och av *vem* är en fråga för förvaltningsorganisationen.

Figuren ska betraktas som teoretisk i den meningen att den kommunala organisationens vardagliga praktik präglas av ett ömsesidigt samspel – snarare än en strikt uppdelning och skiljelinje – mellan politik och förvaltning. Det innebär att det kommunala uppdraget i praktiken genomförs i ett ständigt växelspel mellan den politiska nivån och verksamhetsnivån, vilket i figuren illustreras med hjälp av en vågrörelse mellan de båda nivåerna.

Detta växelspel medför att det är centralt att föra en dialog kring roller, ansvar och var skiljelinjen ska gå i olika frågor och uppdrag. Överhuvudtaget är ömsesidig respekt och förståelse för att politiker och tjänstemän har olika uppdrag och roller i en kommun en framgångsfaktor för en organisation som vill präglas av tillit och samarbete i ett ständigt arbete för att uppnå goda resultat.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är kommunens högsta och enda direkt folkvalda politiska organ och bestämmer i principiella frågor och i ärenden av större vikt för kommunen. Kommunfullmäktige beslutar om budget, vision och mål på övergripande nivå.

FIGUR 3: Roll- och ansvarsfördelning i styrsystemet.

Genom att anta ett reglemente för varje nämnd avgör kommunfullmäktige vilka ansvarsområden, uppdrag och uppgifter som nämnderna har. Genom att fastställa vision och mål styr kommunfullmäktige inriktningen på nämndernas arbete. Kommunfullmäktige tilldelar ekonomiska resurser till nämnderna och sätter därmed ramarna för omfattningen av deras verksamhet.

Kommunstyrelse

Kommunstyrelsens uppdrag är att leda och samordna kommunens verksamhet och ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet.

Kommunstyrelsen ska stå för ett helhetsperspektiv på verksamheten och fungerar som ett beredningsorgan till kommunfullmäktige. Det innebär

bland annat att kommunstyrelsen samordnar och bereder utformningen av mål och de ekonomiska ramarna för den kommunala verksamheten.

Därtill står kommunstyrelsen för uppföljningen av hela kommunens resultat med avseende på mål och ekonomi ur ett kommunövergripande perspektiv.

Nämnder

Varje nämnd ansvarar för den verksamhet som tillhör dess ansvarsområde såsom det beskrivs i det reglemente kommunfullmäktige antagit. Nämnderna ska anpassa verksamheten till de lagar och riktlinjer som gäller för verksamhetsområdet.

Nämnden sätter upp mål för sin verksamhet och ska kunna ange hur dessa bidrar till att uppnå kommunfullmäktiges mål. Nämnden ansvarar också för att följa upp och analysera vad som åstadkommit i förhållande till kommunfullmäktige respektive nämndens egna målsättningar samt vidta åtgärder om så krävs.

Förvaltningar

Lomma kommun består av flera förvaltningar som gemensamt utgör den förvaltningsorganisation som ska förverkliga de politiska intentionerna och genomföra kommunens verksamhet. En förvaltning rapporterar till en eller flera nämnder alternativt till kommunstyrelsen. Förvaltningen

ansvarar i det dagliga arbetet för att planera, genomföra, följa upp och förbättra verksamheten.

Kommundirektören är kommunens ledande tjänsteman. Tillsammans med övriga förvaltningschefer företräder och utvecklar kommundirektören verksamheten. Förvaltningscheferna deltar i utvecklingen av kommunen i stort, ansvarar därtill för arbetet inom sin förvaltning, beslutar om hur nämndsmålen ska uppnås och vilken avdelning som är ansvarig för genomförandet.

Övriga chefer och ledare på förvaltningarna ansvarar för att leda, planera, följa upp och utveckla verksamheten inom sitt uppdrag. De ser till att olika aktiviteter genomförs i syfte att svara upp gentemot nämndens, styrelsens och förvaltningens mål för verksamheten.

Chefer och ledare bör i möjligaste mån involvera medarbetarna i mål- och resultatstyrningen. Det handlar om ett ledarskap som har tillit till och tar tillvara på medarbetarnas professionella kompetens när verksamheten planeras, följs upp och utvecklas.

Medarbetaren i Lomma kommun ansvarar för att genomföra de större aktiviteter som anges i avdelningsplanen. Medarbetaren bidrar aktivt till planeringen, utvecklingen och uppföljningen av verksamheten.

MÅLKEDJA

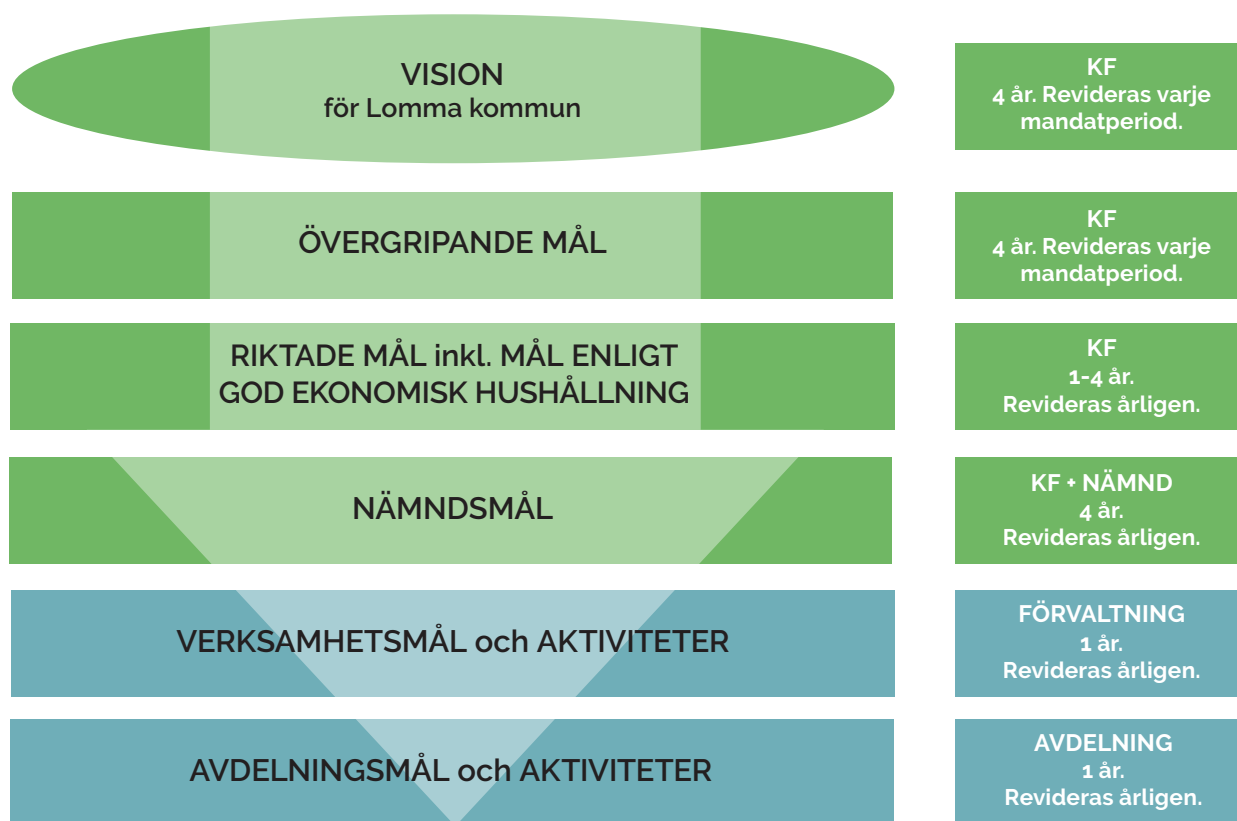
Styrning genom mål på olika nivåer

Styrssystemet är uppbyggt av en målkedja som länkar samman mål på olika nivåer. Målkedjan synliggör hur målsättningar från de politiska organen bryts ned och omsätts till aktiviteter i den enskilda verksamheten. För varje nivå i kedjan förtydligas vad som ska uppnås. Abstraktionsnivån rör sig därmed från det övergripande och idémässiga till det konkreta och handlingsorienterade.

Högst upp i målkedjan återfinns Lomma kommuns vision som beskriver ett önskvärt framtida tillstånd för kommunen. Som ett sätt att konkretisera

visionen och ange särskilt prioriterade områden för mandatperioden fastställer kommunfullmäktige övergripande mål. Kommunfullmäktige beslutar också om riktade mål vilka utgör en beställning till berörd nämnd.

Utifrån kommunfullmäktiges inriktning formulerar sedan nämnderna mål som anger fokus för arbetet inom nämndens ansvarsområde under kommande fyra år. Nämndens riktade respektive egna mål bryts därefter ned av förvaltningen som utvecklar hur målen ska uppfyllas genom olika konkreta aktiviteter under året.

FIGUR 4: Målkedjan i Lomma kommun. De gröna nivåerna i figuren beslutas av de olika politiska organen medan de blå nivåerna beslutas av förvaltningarna. Figuren visar även hur länge målen gäller och vilket organ som fastställer desamma. KF: Kommunfullmäktige.

Målkedjans olika nivåer

Följande avsnitt innehåller en beskrivning av de olika nivåerna i styrsystemets målkedja. I vissa fall illustreras de olika nivåerna med hjälp av exempel på mål, målvärden och hur målen kan mätas. Exempelen utgör inte reella mål utan ska betraktas som vägledande illustrationer av hur mål kan brytas ned i enlighet med målkedjan.

Vision

Visionen anger det önskvärda framtida tillståndet för Lomma kommun som samhälle. Den visar vilken färdriktning kommunens utveckling ska ta utifrån ett långsiktigt perspektiv. Visionen utgör en politisk viljeinriktning från kommunfullmäktige. I samband med en ny mandatperiod utvecklas en ny vision eller så sker en översyn av den befintliga.

Lomma kommuns vision är styrande och gäller för samtliga nämnder och förvaltningar. Kom-

munen har *en* gemensam vision som ska fungera motiverande och sammanhållande för organisationen. Dess visionära – och nästintill utopiska – karaktär innebär att den inte är möjlig att uppnå. Den utgör istället en ledstjärna, skapar framförhållning och är vägledande för formuleringen av mål på lägre nivåer.

- **Visionen beslutas av kommunfullmäktige.**

Övergripande mål

Kommunfullmäktige formulerar övergripande mål av särskild betydelse för kommunens verksamhet och utveckling. Dessa verkar i visionens riktning och utgör viktiga områden av strategisk karaktär för de kommande fyra åren. På kommunfullmäktigenivå läggs därmed fokus på vad som är gemensamt och prioriterat för kommunen under de närmsta fyra åren. Samtliga nämnder ska utifrån sitt ansvarsområde bidra till och verka utifrån de övergripande målen.

De övergripande målen ska beskriva hur kommunen ska förflytta sig från ett nuläge till ett nyläge. Målen ska vara få till sitt antal för att få en styrande effekt och beskriver vad som ska uppnås

och vilka effekterna blir. De utgör *effektmål* (se vidare i avsnittet med centrala definitioner).

De övergripande målen formuleras utifrån kommunens vision, politiska ambitioner, nulägesbeskrivning, omvärldsanalys samt vilka trender och tendenser som kan tänkas påverka kommunen framöver. I samband med årsredovisningen görs en samlad kvalitativ bedömning av nämndernas arbete i riktning mot den viljeinriktning de övergripande målen anger. De övergripande målen ses över inför en ny mandatperiod.

- **De övergripande målen beslutas av kommunfullmäktige.**

Exempel på övergripande mål:

Lomma kommun ska leverera välfärdstjänster och service av högsta kvalitet till den växande befolkningen.

Lomma är en attraktiv och växande kommun som lockar många nya invånare. Samtidigt sätter befolkningstillväxten stor press på kommunens verksamheter att fortsätta leverera tjänster och service av hög kvalitet till invånarna. Kommunen måste därför under de kommande åren växa på ett balanserat sätt och fokusera på att behålla eller höja kvaliteten inom sina verksamheter.

Riktade mål

Utifrån de övergripande målen sätter kommunfullmäktige riktade mål till en eller flera nämnder. Ett riktat mål är precis till sin karaktär och anger vad som ska åstadkommas på ett visst område eller i en viss verksamhet. De utgör *resultatmål* (se vidare i avsnittet med definitioner). Kommunfullmäktige anger när i tid nämnden ska ha uppfyllt det riktade målet. Det kan variera i tidsspann från ett till fyra år.

De riktade målen har en särskild betydelse då de utgör en direkt beställning från kommunfullmäktige till ansvarig nämnd. Syftet är att åstadkomma en förflyttning på områden där kvaliteten behöver öka och fokus ska vara på vilka resultat som ska uppnås.

När en nämnd fått ett riktat mål tilldelat sig anger nämnden hur den ska ta sig an målet och bryter ned målvärde per år för den tidsperiod som målet omfattar. Nämnden ska också specificera vilket/vilka mått som ska användas för att följa upp det riktade målet.

De riktade målen ska vara få till antalet och ses över årligen av kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen har – i enlighet med sin ordinarie beredningsfunktion till fullmäktige – en beredande roll i denna process.

Det ska vara tydligt för kommunfullmäktige hur det går med de riktade mål som nämnden fått tilldelade sig. Därför sker uppföljning av de riktade målen genom nämndens rapportering till

kommunfullmäktige i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Mål enligt god ekonomisk hushållning avser både finansiella och verksamhetsmål och har fokus på kommunens effektivitet. Dessa mål ingår som några av de riktade målen. Kommunen ska, enligt kommunallagen, ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Begreppet "god ekonomisk hushållning" har både ett finansiellt perspektiv och ett verksamhetsperspektiv.

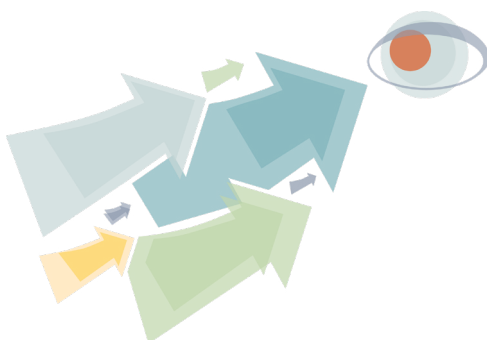
God ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv utgår ifrån att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning och att varje generation själv måste bära kostnaderna för servicen som den konsumerar. Det senare innebär att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat.

God ekonomisk hushållning ur ett verksamhetsperspektiv tar sikte på kommunens förmåga att bedriva sin verksamhet på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt. För att skapa förutsättningar för en god ekonomisk hushållning måste det finnas ett klart samband mellan resursåtgång, prestationer, resultat och effekter. God ekonomisk hushållning uppnås när såväl de finansiella målen som verksamhetsmålen huvudsakligen är uppfyllda.

- **Kommunstyrelsen bereder förslag på riktade mål. Kommunfullmäktige beslutar om desamma.**

Exempel på riktat mål från kommunfullmäktige till socialnämnden:

Kvaliteten i Lomma kommuns äldreomsorg och hemtjänst ska förbättras så att brukarnöjdheten ligger över genomsnittet i riket år 2022

Nämndsmål

De mål som finns för en nämnds verksamhet utgörs både av ett eventuellt riktat mål från kommunfullmäktige och av nämndens egna mål.

Om en nämnd fått ett riktat mål från kommunfullmäktige tilldelat till sig ska det tydligt framgå i nämndsplanen. Nämnden tar sig an det riktade målet och anger genom mått hur det ska följas upp samt anger målvärde per år.

De mål nämnden själv formulerar kallas för nämndsmål. Nämndsmålen beskriver vilket resultat som nämnden ska åstadkomma för att bidra till att de övergripande målen uppfylls. De utgörs även av övriga mål som nämnden vill prioritera utifrån sitt ansvarsområde enligt reglemente och lagstiftning etcetera.

Nämndsmålen ska i huvudsak vara tydliga och mätbara mål för de verksamheter som nämnden ansvarar för. De anger vad som ska uppnås och ska vara riktade mot dem som nämndens verksamhet är till för. De utgör *resultatmål* (se vidare i avsnittet med centrala definitioner).

När nämnden sätter sina mål tas hänsyn till övriga mål (nationella) och relevanta styrdokument (kommunala). Detta beskrivs i nämndsplanen. Nämndsplanen gäller under en mandatperiod (4 år). Den ses över årligen och revideras om behov finns. Det gäller till exempel om nämnden har fått ett ettårigt riktat mål från kommunfullmäktige.

Nämndsmålen ska vara få till sitt antal för att få till stånd en tydlig styrning. Det ska framgå vad som krävs för att målen ska vara uppfyllda och hur uppföljning ska ske. Målen ska ha högst två till tre mått kopplade till sig och dessa kan vara av både kvalitativ och kvantitativ karaktär. Måtten ska ha fokus på att mäta resultat för medborgaren eller brukaren. Nämnden följer upp målen med hjälp av måtten i samband med den rapportering som sker till kommunfullmäktige vid delårsrapport och årsredovisning.

Nämnderna initierar och formulerar sina egna mål. Kommunfullmäktige fastställer slutligen nämndsmålen i enlighet med sin grundläggande roll och överordnade ställning i kommunen. Syftet är att säkerställa att nämndsmålen ligger linje med kommunfullmäktiges viljeinriktning såsom den uttrycks bland annat genom visionen, de övergripande målen och de riktade målen. Vidare säkerställer kommunfullmäktige att nämnden tagit sig an det eventuella riktade mål som nämnden fått tilldelat sig. Därmed skapas förutsättningar för att målkedjan hänger samman över de olika nivåerna och att målen får genomslag i praktiken.

I denna process har kommunstyrelsen – i enlighet med sin ordinarie beredningsfunktion till fullmäktige – en beredande roll kring nämndsmålen. Nämnden beslutar sedan slutgiltigt om sin budget och nämndsplan.

- **En nämnd kan både ha riktade mål från kommunfullmäktige och egna nämndsmål. Nämndsmål formuleras av respektive nämnd och fastställs sedan av kommunfullmäktige. Nämnden beslutar om sin nämndsbudget och sin nämndsplan.**

Exempel på riktat mål från kommunfullmäktige till socialnämnden som nämnden bryter ned och sätter målvärde för per år enligt följande:

Kvaliteten i Lomma kommuns äldreomsorg och hemtjänst ska förbättras så att kommunen ligger över genomsnittet i riket år 2022.

Målet mäts via SKL:s brukarundersökningar, dels bedömning av särskilt boende och dels bedömning av hemtjänst. Nämnden sätter målvärde fram till år 2022 enligt tabellen nedan (revideras årligen).

Målet mäts alltså genom att nämnden använder följande mått:

- Nationell brukarenkät av särskilt boende. 2017: Lomma kommun 74 %. Medelvärde i landet 82 %. Bäst i landet 100 %.
- De äldres bedömning av hemtjänst. 2017: Lomma kommun 79 %. Medelvärde i landet 92 %. Bäst i landet 100 %.

Mått samt senaste resultat år 2017	Målvärde 2019	Målvärde 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Äldreomsorg 74%	78 %	82 %	85 %	88 %
Hemtjänst 79%	84 %	87 %	91 %	93 %

Verksamhetsplan

Verksamhetsplanen består av de aktiviteter som förvaltningen ska genomföra under året för att målen i nämndsplanen ska uppnås. Verksamhetsplanen beskriver på ett konkret sätt *hur* nämndsplanen ska förverkligas.

Det ska tydligt framgå i planen vad som ska göras (aktiviteter), var uppdraget eller aktiviteten kommer ifrån (uppdragsgivare), vilken avdelning eller enhet som är ansvarig för att genomföra aktiviteten (ansvar) och när den ska vara klar (tid). Verksamhetsplanen ska också sättas i relation till de resurser förvaltningen har till sitt förfogande och övriga förutsättningar.

Varje förvaltningschef ansvarar för att ta fram en verksamhetsplan och den går till berörd nämnd/berörda nämnder för hörande. Det finns en möjlighet för förvaltningschefen att sätta förvaltnings-specifika verksamhetsmål. Verksamhetsplanen ska dessutom beskriva andra typer av mål som förvaltningen ska arbeta med, till exempel nationella mål. Det ska även framgå om verksamheten ska anpassas tillförändrad lagstiftning eller andra förutsättningar.

- **Verksamhetsplanen beslutas av förvaltningschef efter hörande hos berörd nämnd/berörda nämnder.**

Avdelningsplan

En avdelningsplan beskriver verksamhetens fokus för aktuellt år. Den anger *hur* avdelningen bidrar till att genomföra förvaltningens verksamhetsplan. Den specificerar även övriga aktiviteter under året. Det finns även en möjlighet att utveckla planer på enhetsnivå.

Om ett nämndsmål är direkt riktat mot en avdelning ska det finnas beskrivet i planerna. Det finns möjlighet att sätta specifika mål för verksamheten. Det ska tydligt framgå i planen vad som ska göras (aktiviteter), var uppdraget eller aktiviteten kommer ifrån (uppdragsgivare), vem på avdelningen som är ansvarig för att genomföra aktiviteten (ansvar) och när den ska vara klar (tid).

Avdelningsplaner utvecklas av ansvarig chef och förankras hos dennes närmsta chef. Planerna är ett bra verktyg för chefer vad gäller att leda, styra och planera sin verksamhet. En utvecklad plan skapar tydlighet för medarbetarna kring vad som ska uppnås under året och är ett verktyg för dialog om detsamma.

- **Avdelningsplanen beslutas av avdelningschef efter hörande hos dennes närmaste chef.**

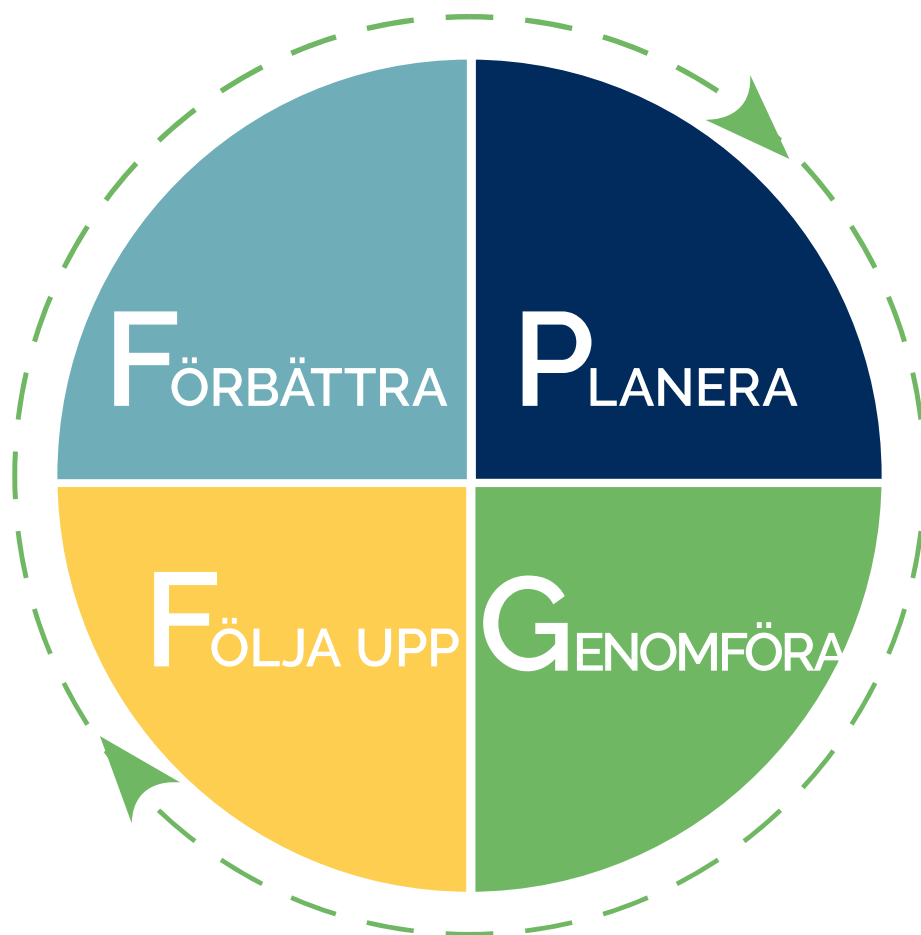
STYRHJUL

Arbetsprocess

Lomma kommuns arbetsprocess inom styrsystemet utgår ifrån ett styrhjul som är baserat på den så kallade PDSA-cykeln,⁴ vilken utgör en grundmodell för ett flertal styr- och ledningssystem i offentlig verksamhet. I kommunens styrhjul används begreppen *planera, genomföra, följa upp*

och förbättra. Genom att organisationen arbetar systematiskt med styrhjulets fyra faser skapas förutsättningar för goda resultat i verksamheten. De olika faserna beskrivs i kommande avsnitt och den årliga tidplanen presenteras (se vidare avsnittet "Vad händer under året").

FIGUR 5: Lomma kommuns styrhjul.

⁴ PDSA står för Plan, Do, Study, Act och har utarbetats av W Edward Deming.

Planera

Planering sker utifrån mål, medel och resultat. I planeringsfasen sätter kommunfullmäktige och nämnderna mål för verksamheten samt avsätter resurser till densamma.

Respektive nämnd utarbetar en nämndsplan och ett budgetförslag med utgångspunkt i kommunfullmäktiges övergripande och riktade mål samt ekonomiska ramar för nämndernas verksamhet.

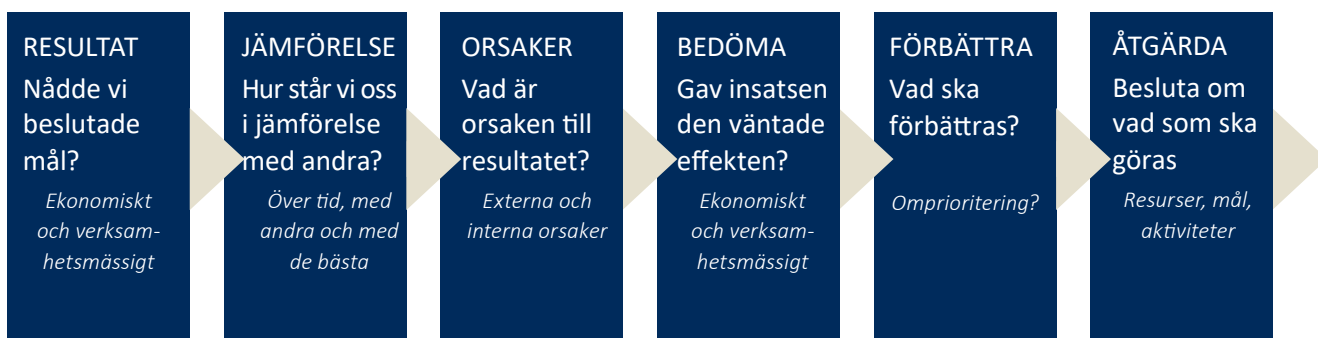
Under budgetberedningen bereder kommunstyrelsen nämndernas budgetförslag och preliminära nämndsmål. Kommunfullmäktige fastställer sedan kommunens budget och mål, och därefter antar nämnden sin budget och nämndsplan för kommande år. Förvaltningarna kan sedan ta vid och beskriva vad verksamheten avser göra för att bidra till uppfyllandet av de riktade målen och nämndsmålen.

Genomföra

Under denna fas bedrivs verksamheten och olika aktiviteter genomförs i enlighet med nämndens mål och förvaltningens uppdrag. Respektive chef ansvarar för att den verksamhet som bedrivs ligger i linje med de upprättade mål och den budget som formulerades under planeringsfasen.

Att genomföra en rad aktiviteter betyder inte per automatik att ett mål blir uppfyllt. Det är därför viktigt att löpande följa upp, analysera och kvalitetssäkra genomförandet och se om ytterligare aktiviteter behövs. Att arbeta med att bryta ned mål och planera aktiviteter som kan bidra till deras förverkligande ökar förutsättningarna för ett genomförande som fungerar väl. Styrningen av verksamheten blir helt enkelt lättare.

FIGUR 6: Analysmodell för förbättringsfasen.

Följa upp

Under uppföljningsfasen följs resultaten i verksamheten upp. Det är i denna fas som eventuella avvikelser rapporteras i förhållande till de ursprungliga planerna.

Uppföljningen syftar till att samtliga nämnder, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige regelbundet ska få information om vad som händer i verksamheten och om det är nödvändigt att vidtaga eventuella åtgärder. Uppföljningen ligger även till grund för den fas som syftar till förbättring av verksamheten.

Vid ett antal tillfällen per år redovisar nämnderna sitt utfall med avseende på mål och budget till kommunstyrelsen som för kommunfullmäktiges räkning sammanställer rapporter för hela kommunens verksamhet. Rapportering av ekonomiskt utfall sker till kommunstyrelsen efter mars, maj och oktober samt till kommunfullmäktige vid delårsrapporten och årsredovisningen.

De övergripande målen följs upp i samband med årsredovisningen, medan de riktade målen respektive nämndsmålen även följs upp i samband med delårsrapporten. Utöver detta följer nämnderna löpande sin verksamhet och avgör själva hur ofta verksamheten ska följas upp i den egna nämnden.

Ett ytterligare sätt att följa verksamheten är genom intern kontroll, vilken syftar till att hantera risker som kan hindra kommunen från att nå sina mål. Något förenklat handlar det om att säkerställa att verksamheten gör rätt sak, i rätt tid och av rätt personer.

Interna kontrollmoment ska vara integrerade i verksamhetens ordinarie processer för att styra ekonomi och verksamhet mot uppsatta mål. Kommunstyrelsen och nämnderna tar årligen fram en plan för intern kontroll som följs upp och analyseras i samband med bokslut och årsredovisning (se reglemente och anvisningar för intern kontroll KS/KF 2017:259).

FÖLJA UPP

Förbättra

Att åskådliggöra bakomliggande orsaker till verksamhetens resultat och initiera förbättringar är centralt för att utveckla kommunens verksamhet. Under förbättringsfasen analyseras resultaten genom bland annat bedömningar och jämförelser. Olika förbättringsområden, behov och önskemål identifieras och en prioritering görs utifrån de resurser som finns till förfogande.

Att arbeta med ständiga förbättringar förutsätter en nära dialog mellan dels den politiska nivån och förvaltningsorganisationen, dels mellan medarbetare och chefer. En metod är också medborgar- och brukardialog i syfte att fånga upp önskemål, behov och synpunkter på kommunens utveckling och dess verksamhet. Om sådan dialog initieras är det av yttersta vikt att på förhand precisera ett tydligt syfte och avgöra hur de synpunkter som kommer in ska tas om hand samt hur återkoppling till deltagarna ska ske.

Som stöd i förbättringsfasen kan en analysmodell (se figur 6) användas som ger vägledning i bedömningen av verksamhetens resultat och för att göra jämförelser med andra. Analysmodellen syftar till att hitta verksamhetens utvecklingsområden och vilka åtgärder som ska genomföras om måluppfyllelsen inte är tillfredsställande.

FÖRBÄTTRA

DETTA HÄNDER UNDER ÅRET

PLANERING

UPPFÖLJNING

JANUARI

Förvaltningarnas verksamhetsplaner fastställs för innevarande år, inklusive avdelningsplaner.

Uppföljningsrapport och analys av föregående års interna kontroll. Årets plan för intern kontroll påbörjas.

Uppföljning och sammanställning av föregående års arbete till årsredovisningen.

FEBRUARI

Årets plan för intern kontroll sammanställs.

Uppföljning av föregående års interna kontroll redovisas i respektive nämnd. Rapport överlämnas till kommunstyrelsen för granskning.

MARS

Kommunstyrelsen behandlar ekonomiska ramar, befolkningsprognos och riktade mål.

Kommunstyrelsen bjuder in nämnderna till budgetupptakt. Nämnderna kan påbörja sitt arbete med nämndsbudget och nämndsmål.

Plan för intern kontroll fastställs av respektive nämnd för innevarande år.

Årsredovisningen behandlas av kommunstyrelsen.

APRIL

Kommunstyrelsen bjuder in nämnderna till kommundialog kring aktuella ekonomi- och verksamhetsfrågor.

Investeringsplaneringsgrupp arbetar med förslag på investeringsplan för kommunen.

Årsredovisningen beslutas i kommunfullmäktige.

Kvartalsrapport för januari-mars behandlas av kommunstyrelsen.

MAJ

Nämnderna följer upp sin ekonomi och lämnar en ekonomisk rapportering till kommunstyrelsen. Sker i månadsskiftet maj/juni.

JUNI

Nämnderna beslutar om förslag till internbudget och preliminära nämndsmål.

JULI

AUGUSTI

Anvisningar inför delårsrapport skickas ut.

SEPTEMBER

Kommunstyrelsen bereder och behandlar nämndernas budgetförslag och preliminära nämndsmål.

Uppföljning av riktade mål, nämndsmål och ekonomi i delårsrapport som behandlas av kommunstyrelsen.

OKTOBER

Kommunfullmäktige beslutar om kommunens budget för kommande år, efterföljande plan för ekonomin samt riktade mål och nämndsmål.

Delårsrapport behandlas i kommunfullmäktige.

Nämnderna följer upp sin ekonomi och lämnar en ekonomisk rapportering till kommunstyrelsen. Sker i månadsskiftet oktober/november.

NOVEMBER

Kommunstyrelsen bjuder in nämnderna till kommundialog kring aktuella ekonomi- och verksamhetsfrågor.

Respektive nämnd fastställer internbudget och nämndsplan för kommande år.

Förvaltningarna kan börja planera kommande års verksamhet utifrån nämndsplan och internbudget.

Anvisningar inför årsredovisningen skickas ut.

DECEMBER

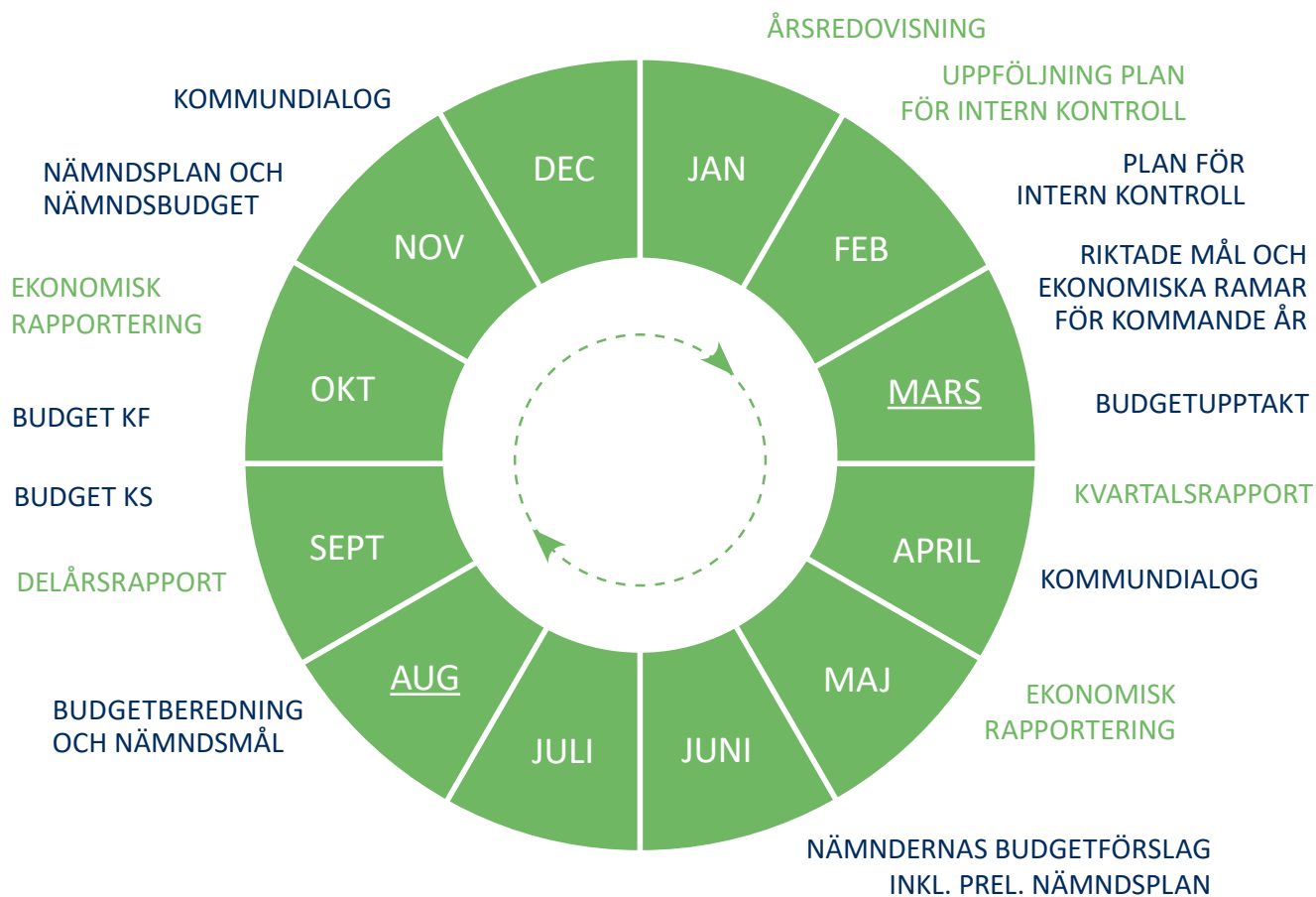
Återrapportering till kommunstyrelsen av nämndernas internbudget och nämndsplan.

Nämndernas uppföljning av mål och ekonomi till årsredovisningen förbereds.

Samtliga kontroller enligt nämndernas plan för intern kontroll ska vara utförda.

Årshjul

BLÅTT: Planering framåt	GRÖNT: Uppföljning av förgående eller innevarande år
-------------------------	--

FIGUR 7: Årshjul för planering och uppföljning av ekonomi och verksamhet.

KS: Kommunstyrelsen, KF: Kommunfullmäktige

ORDLISTA

Det är viktigt att vara noga med vilka begrepp som används i olika sammanhang när vi kommunicerar kring styrning av verksamheten. Därför finns i denna bilaga en ordlista med ett urval av några av de centrala begreppen.

Aktivitet: En handling som bidrar till att uppfylla nämnden eller förvaltningens mål. Aktiviteter ska vara konkreta, ansvarsfördelade och tidsatta.

Anvisningar: Av kommunstyrelsen fastställda generella regler för hur verksamheten ska bedrivas.

Avdelningsplaner: Beskriver respektive avdelnings fokus för verksamheten under året och innehåller en översikt över de aktiviteter som ska genomföras för att bidra till uppfyllandet av nämndens mål och förvaltningens verksamhetsplan.

Budget: Kommunfullmäktige fastställer årligen en budget för nästkommande år med tillhörande plan för ekonomin för ytterligare tre år. Utgör det övergripande och överordnade styrdokumentet för kommunens nämnder och anger inriktningen för verksamheten genom mål och ekonomi.

Budgetramar: Tilldelat budgetutrymme inför nämndens arbete med att upprätta förslag på internbudget för sin verksamhet.

Delårsrapport: Uppföljning av ekonomi och verksamhet och avser perioden januari-augusti (innevarande år). I kvartals- och delårsrapport ska en analys göras av periodens utfall per KF-verksamhet samt en prognos för helåret.

God ekonomisk hushållning: Enligt kommunallagen ska kommunen ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet (KL 8 kap 4-5 §§). Mål enligt god ekonomisk hushållning avser både finansiella och verksamhetsmål och utgör några av de riktade mål som kommunfullmäktige antar.

Intern kontroll: Process för att säkerställa att nämnden och förvaltningen driver en ändamålsenlig verksamhet genom kontroller och granskning av verksamheten.

Kommunfullmäktigeverksamhet: Begrepp som används då anslag ges för driftbudgeten. En nämnd kan ha en eller flera kommunfullmäktigeverksamheter. Kommunfullmäktige fastställer nettokostnaderna per KF-verksamhet.

Kvartalsrapport: Uppföljning av ekonomi och verksamhet och avser perioden januari-mars (innevarande år). I kvartals- och delårsrapport ska en analys göras av periodens utfall per KF-verksamhet samt en prognos för helåret.

Mål: Mål anger vad som ska uppnås – vilka resultat eller effekter som ska åstadkommas – inom en viss tidsperiod. Mål finns på olika nivåer i organisationen.

Målkedja: Beskriver hur mål bryts ned i en kedja från kommunfullmäktiges övergripande mål till mål på nämnds- och verksamhetsnivå.

Mål- och resultatstyrning: Ett sätt att styra offentlig verksamhet som lägger fokus på resultat genom att jämföra utfall med de fastställda målen.

Målvärde: Anger själva nivån på målen, det vill säga ambitionsnivån för vart verksamheten vill nå inom en viss tidsperiod.

Mått: Mått som används för att kunna mäta och följa upp måluppfyllelse.

Nyckeltal: Ett nyckeltal skiljer sig från ett mått på så vis att det utgör ett mått som inte har en direkt koppling till ett mål för verksamheten men är av vikt att följa oavsett. Det kan till exempel handla om organisationens personalomsättning etc.

Nämndsmål: Anger vilket resultat som ska uppnås inom den verksamhet som nämnden ansvarar för enligt de övergripande mål och det reglemente som kommunfullmäktige antar.

Nämndsplan: Nämndsplanen beskriver mål och inriktning på nämndens verksamhet under kommande fyra år och fungerar som en beställning till förvaltningen. Revideras årligen.

PDSA-cykeln: Står för plan, do, study, act och är en grundmodell i systematiskt förbättringsarbete inom styr- och ledningssystem för offentlig verksamhet.

Reglemente: Ett grundläggande dokument för kommunstyrelsens eller nämndernas verksamhet som bland annat anger ansvarsområde och beslutskompetens. Fastställs av kommunfullmäktige.

Riktat mål: Mål från kommunfullmäktige till en ansvarig nämnd.

Riktlinjer: Regler som fastställs av kommunstyrelsen eller nämnd.

Styrsystem: Utgör Lomma kommuns modell, verktyg och arbetsprocess för att samordna mål- och resultatstyrningen inom kommunen.

Verksamhetsberättelse: Berättelse från respektive nämnd kring hur året gått. Visar årets resultat i förhållande till uppsatta mål.

Verksamhetsmål: Det finns möjlighet för förvaltningschefen att sätta specifika mål för sin förvaltning att arbeta efter.

Verksamhetsplan: Bekriver förvaltningens fokus under året och aktiviteter som förvaltningen ska genomföra för att målen i nämndsplanen ska uppnås.

Vision: Visar det önskvärda framtida tillståndet för Lomma kommun som samhälle och vilken färdriktning kommunen ska ta i ett långsiktigt perspektiv.

Värdegrund: Beskriver den kultur som ska känneteckna hur chefer och medarbetare i organisationens dagliga arbete ska förhålla sig till och bemöta varandra, invånare, brukare och andra intressenter.

Årsredovisning: Utgör en uppföljning av hela kommunens räkenskaper och måluppfyllelse för föregående år.

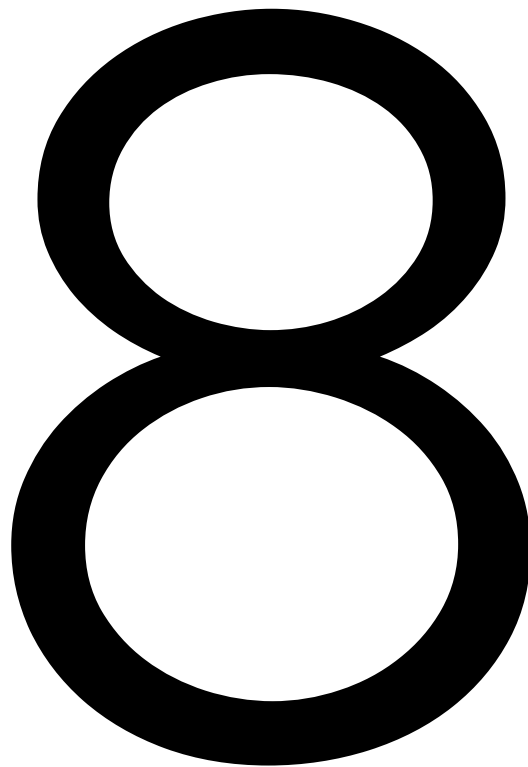
Övergripande mål: Mål som verkar i visionens riktning och utgör viktiga områden av strategisk karaktär för de kommande fyra åren. Antas av kommunfullmäktige.

Hamngatan 5, 234 81 Lomma
www.lomma.se

KS AU § 80

KS KF/2018:108 - 100

Förslag till strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun

Ärendebeskrivning

I Sverige finns en grundlagsskyddad rätt till skydd för den personliga integriteten, i samband med behandling av personuppgifter, i 2 kap 6 § andra stycket Regeringsformen. Den 25 maj 2018 får Sverige och övriga länder i Europeiska Unionen (EU) en ny gemensam lagstiftning, General Data Protection Regulation (GDPR), som reglerar personuppgiftsbehandling och som i Sverige ersätter personuppgiftslagen (PUL). Riksdagen har också antagit svensk följdlagstiftning, Dataskyddslagen, som kompletterar artiklarna i GDPR. Det övergripande syftet med GDPR är att säkerställa människors rätt till skydd av sina personuppgifter och därmed rätten till skydd för privatlivet. Ett annat mycket viktigt syfte är att fastställa regler för det fria flödet av personuppgifter inom EU och därmed lägga grund för en ökad digitalisering inom EU.

Utifrån en risk- och konsekvensanalys och för att säkra att kraven i GDPR och Dataskyddslagen på personuppgiftsbehandling ska efterlevas och den registrerades rättigheter respekteras, har ett omfattande inventeringsarbete genomförts inom samtliga förvaltningar och styrdokument för förvaltningarnas praktiska arbete utarbetas eller revideras. Styrdokumentet består av såväl guidelines/rutiner för arbetet med dataskyddet som planer för tekniskt och organisatoriskt skydd. Utbildningsinsatser och workshops har genomförts för samtliga förvaltningar och samtliga nämnder kommer, senast under maj månad, att utse så kallade dataskyddsombud inom nämndens ansvarsområde.

Varje nämnd är, enligt GDPR, personuppgiftsansvarig och ska kunna visa att principerna och kraven efterlevs, det vill säga att arbetet med dataskyddet sker på korrekt sätt.

Kanslichef Eva Elfborg föreslår i skrivelse 2018-05-03 att kommunstyrelsen, utifrån sin samordnande och ledande funktion, fastställer en övergripande strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun. Förslaget till strategi innefattar en struktur för ansvarsfördelningen inom kommunen, ansvarsfördelningen på förvaltningarna och en beskrivning av hur dataskyddsprinciperna förverkligas. Övriga styrdokument och rutiner föreslås fastställas av kommunledningskontoret eller ledningsgruppen.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-05-03 från kanslichefen
- Bilaga: Förslag till strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun, daterat 2018-05-03

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen fastställer strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun i enlighet med bilaga.

./.

Bilaga.

Sändlista

Kommunledningskontoret
Kansliavdelningen

2018-05-03

Vår referens:

Direkttel:

Kommunstyrelsen

E-post:

Diariernr:

Er referens:

Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun

Bakgrund

I Sverige finns en grundlagsskyddad rätt till skydd för den personliga integriteten, i samband med behandling av personuppgifter, i 2 kap 6§ andra stycket Regeringsformen. Den 25 maj 2018 får Sverige och övriga EU en ny gemensam lagstiftning, General Data Protection Regulation (GDPR), som reglerar personuppgiftsbehandling och som i Sverige ersätter personuppgiftslagen (PUL). Riksdagen har också antagit svensk följdlagstiftning, Dataskyddslagen, som kompletterar artiklarna i GDPR.

Det övergripande syftet med GDPR är att säkerställa människors rätt till skydd av sina personuppgifter och därmed rätten till skydd för privatlivet. Ett annat mycket viktigt syfte är att fastställa regler för det fria flödet av personuppgifter inom EU och därmed lägga grund för en ökad digitalisering inom EU.

Utifrån en risk- och konsekvensanalys och för att säkra att kraven i GDPR och Dataskyddslagen på personuppgiftsbehandling ska efterlevas och den registrerades rättigheter respekteras, har ett omfattande inventeringsarbete genomförts inom samtliga förvaltningar och styrdokument för förvaltningarnas praktiska arbete utarbetas eller revideras. Styrdokumentet består av såväl guidelines/rutiner för arbetet med dataskyddet som planer för tekniskt och organisatoriskt skydd. Utbildningsinsatser och workshops har genomförts för samtliga förvaltningar och samtliga nämnder kommer, senast under maj månad, att utse s.k. dataskyddsombud inom nämndens ansvarsområde.

Förslaget

Varje nämnd är, enligt GDPR, personuppgiftsansvarig och ska kunna visa att principerna och kraven efterlevs, d.v.s. att arbetet med dataskyddet sker på korrekt sätt.

Undertecknad föreslår att kommunstyrelsen, utifrån sin samordnande och ledande funktion, fastställer en övergripande strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun.

Förslaget till strategi innefattar struktur för ansvarsfördelningen inom kommunen, ansvarsfördelningen på förvaltningarna och en beskrivning av hur dataskyddsprinciperna förverkligas. Övriga styrdokument och rutiner föreslås fastställas av kommunledningskontoret eller ledningsgruppen.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun fastställs enligt bilaga.

./. Bilaga

Eva Elfborg
Kanslichef

Förslag till

Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun

I syfte att skydda enskildas grundläggande rättigheter och skyldigheter, avseende deras rätt till skydd av personuppgifter i enlighet med GDPR och tillhörande svenska lagar och övriga författningar, arbetar Lomma kommun med dataskydd enligt följande struktur.

Mål

Målet är att myndigheternas behandling av personuppgifter ska omfatta följande principer för behandling:

- Laglighet, öppenhet och korrekthet
- Uppgifterna behandlas för särskilda uttryckligt angivna och berättigade ändamål
- Insamlingen är uppgiftsminimerad
- Uppgifterna är korrekta och nödvändigt uppdaterade
- Personuppgifterna förvaras endast under den tid som är nödvändig
- Uppgifterna behandlas på ett sätt som säkerställer uppgifternas integritet och konfidentialitet. Uppgifterna ska skyddas mot obehörig eller otillåten behandling och mot förlust, förstöring och skada genom olyckshändelse

Personuppgifter ska endast behandlas om

- den enskilde lämnat sitt samtycke,
- behandlingen är nödvändig för att fullgöra avtal,
- behandlingen är nödvändig för att fullgöra rättslig förpliktelse ,
- behandlingen är nödvändig för att skydda intressen som är av grundläggande betydelse för den registrerade eller för annan fysisk person eller
- behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning

Särskilda kategorier av personuppgifter ska endast behandlas enligt undantagen i artikel 9. 2 a,b,c,e,f,g,h eller j, i Dataskyddsförordningen och förutsatt att regleringen i Dataskyddslagen 3 kap 2-8 §§ i Dataskyddslagen är uppfyllda, d.v.s. framförallt med stöd av:

- den registrerade lämnat sitt samtycke,
- att behandlingen är nödvändig för att den registrerade ska kunna fullgöra sina skyldigheter och utöva sina rättigheter inom arbetsrätten och på områdena social trygghet och socialt skydd

- att behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, utifrån kriterierna i Dataskyddslagen 3kap 3§.
- att behandlingen är nödvändig för hälso- och sjukvård och social omsorg, enligt Dataskyddslagen 3 kap 5 §
- att behandlingen är nödvändig för arkivändamål av allmänt intresse eller statistiska ändamål eller
- behandlingen rör personuppgifter som på ett tydligt sätt har offentliggjorts av den registrerade

Struktur för ansvarsfördelningen i organisationen

Personuppgiftsansvarig

Varje nämnd är, enligt GDPR, personuppgiftsansvarig och ska kunna visa att principerna och kraven efterlevs.

Nämnden ska se till att dataskyddsprinciperna efterlevs i alla stadier av behandlingen av personuppgifter och ska i förväg bedöma vad principerna innebär i praktiken och hur de ska förverkligas i den egna verksamheten och dessutom dokumentera denna bedömning.

Nämnden ska genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa att kunna visa att personuppgifterna behandlas i enlighet med GDPR. Åtgärderna ska dimensioneras utifrån en riskbedömning. Åtgärderna ska bedömas och ses över regelbundet och uppdateras vid behov.

De datasystem där personuppgifter behandlas ska byggas upp så att de som standard genomför dataskyddsprinciperna.

Nämnden ska fastslå erforderliga skyddsåtgärder. Nämnden ansvarar för att personuppgiftsincidenter anmäles till tillsynsmyndigheten i lagstadgad omfattning.

Dataskyddsbud

Varje nämnd ska utse ett dataskyddsbud. Dataskyddsbudet har en kontrollerande och en rådgivande funktion.

Dataskyddsbudet ska kontrollera att personuppgifter behandlas på ett korrekt och lagligt sätt hos den personuppgiftsansvarige och informera och ge råd om dataskyddsförordningen och angränsande regler. Dataskyddsbudet ska fungera som en kontaktpunkt för tillsynsmyndigheten och för registrerade personer. Ombudet ska ha en självständig roll i organisationen och rapportera till ledningen.

I uppdraget som dataskyddsbud ingår att:

- Vara ett kunskapsstöd inom nämndens ansvarsområde gällande dataskyddsförordningen och annan tillämplig dataskyddslagstiftning.
- Övervaka den interna efterlevnaden av dataskyddsförordningen och annan tillämplig dataskyddslagstiftning.
- Rapportera till organisationens ledning om dataskyddsfrågor och organisationens brister och utvecklingsbehov.
- Tillsammans med sakkunniga inom nämndens ansvarsområde kravställa och arbeta för att införa säkerhetsskyddsåtgärder enligt lagstiftning inom dataskydd.

- Identifiera kompetensutvecklingsbehov, planera och genomföra utbildningar avseende dataskyddsförordningen och angränsande lagstiftning.
- Övervaka den interna efterlevnaden av organisationens strategi för dataskydd.
- Bistå i utredning av misstänkta dataintrång.
- Ge råd vid genomförande av konsekvensbedömning av dataskydd och övervaka genomförandet av den.
- Omvärldsbevakning och nätverkande/kunskapsinhämtning rörande, dataskyddsförordningen och svenska dataskyddslagstiftning och riktlinjer från tillsynsmyndigheten.
- Fungera som kontaktpunkt för tillsynsmyndigheten Integritetsskyddsmyndigheten och vid behov genomföra förhandssamråd.

Den personuppgiftsansvarige ska offentliggöra dataskyddsombudets kontaktuppgifter och meddela dessa till tillsynsmyndigheten.

Den personuppgiftsansvarige ska tillse att dataskyddsombudet har erforderliga resurser för att genomföra uppdraget.

Ansvarsfördelningen på förvaltningarna

Varje förvaltning ska aktivt driva ett självständigt dataskyddsarbete, som inte leds av dataskyddsombudet. På varje förvaltning finns en av förvaltningschefen utsedd arbetsgrupp som initialt ansvarar för inventering av personuppgiftsbehandlingar för respektive myndighet, men som även fortsättningsvis aktivt ska bedriva dataskyddsarbetet inom respektive nämnds ansvar. För varje arbetsgrupp finns en ansvarig tjänsteman. Förvaltningens arbete följs upp av dataskyddsombudet för respektive nämnd.

Sammanhållande och konsultativ roll i förhållande till förvaltningarna har kommunledningskontoret. Kommunledningskontoret bistår också nämnderna vid bedömningar av personuppgiftsincidenter och anmälan av sådana till tillsynsmyndigheten.

Kommunens ledningsgrupp ska löpande informeras om förvaltningarnas dataskyddsarbete.

Redovisning av hur dataskyddsprinciperna förverkligas

Principerna för dataskyddets olika delar bedöms uppfyllas av respektive personuppgiftsansvarig (respektive nämnd) med ledning av styrdokument enligt följande.

- *Principen om laglighet, öppenhet och korrekthet*

Att principen om laglighet, öppenhet och korrekthet ska efterlevas framgår av styrdokumenterna "Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun", "Anvisningar om information till den registrerade", "Guidelines för rättelser, radering, hantering vid invändning mot behandling och vid begränsning av behandling", "Plan för tekniskt skydd för personuppgifter", "Plan för organisatoriskt skydd för personuppgifter".

- *Principen om att uppgifterna behandlas enbart för särskilda uttryckligt angivna och berättigade ändamål*

Att principen om att uppgifterna behandlas enbart för särskilda uttryckligt angivna och berättigade ändamål efterlevs framgår av styrdokumentet "Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun". Ändamålen dokumenteras i registerförteckning av den personuppgiftsansvarige.

- *Behandlingen ska vara uppgiftsminimerad*

Att principen om att behandlingen ska vara uppgiftsminimerad framgår av styrdokumentet "Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun".

- *Uppgifterna ska korrekta och nödvändigt uppdaterade*

Att principen om att uppgifterna ska vara korrekta och nödvändigt uppdaterade framgår av styrdokumentet "Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun".

- *Förvaras endast under den tid som är nödvändig*

Att principen om att personuppgifterna ska förvaras endast under den tid som är nödvändig framgår av styrdokumentet "Strategi för arbetet med ledning och styrning av dataskyddet i Lomma kommun".

- *Uppgifterna ska behandlas på ett sätt som säkerställer uppgifternas integritet och konfidentialitet*

Att principen om att uppgifterna ska behandlas på ett sätt som säkerställer uppgifternas integritet och konfidentialitet, att uppgifterna ska skyddas mot obehörig eller otillåten behandling och mot förlust, förstöring och skada genom olyckshändelse, framgår av "Plan för tekniskt skydd för personuppgifter" och "Plan för organisatoriskt skydd för personuppgifter".

Fastställes av kommunstyrelsen maj månad 2018

Risk- och konsekvensanalys – GDPR – inför ikraftträdandet 2018-05-25

Genomförd februari 2018, reviderad april 2018

Identifierade riskfaktorer	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Åtgärd	Metod	Genomförande
1. Risk för att laglig grund inte föreligger för varje personuppgiftsbehandling	Mycket liten	Allvarlig	4	Genomgång i inventeringsprocessen	Total	Förvaltningsgruppen och personuppgiftsombudet
2. Risk för att uppgifterna behandlas för särskilda uttryckligt angivna och berättigade ändamål	Mycket liten	Allvarlig	4	Genomgång i inventeringsprocessen	Total	Förvaltningsgruppen och personuppgiftsombudet
3. Risk för att Insamlingen inte är uppgiftsminimerad	Liten	Lindrig	4	Genomgång i inventeringsprocessen	Total	Förvaltningsgruppen och personuppgiftsombudet
4. Risk för att uppgifterna inte är korrekta och nödvändigt uppdaterade	Liten	Kännbar	6			

5. Risk för att personuppgifterna inte förvaras endast under den tid som är nödvändig	Liten	Försumbar	2	Genomgång i inventeringsprocessen	Total	Förvaltningsgruppen och personuppgiftsombudet
6. Risk för att uppgifterna inte skyddas mot obehörig eller otillåten behandling och mot förlust, förstöring och skada genom olyckshändelse	Liten	Allvarlig	8	Plan för organisatoriskt skydd av personuppgifter Information till förvaltningarna	Total	It-chefen
7. Risk för att registrerades rättigheter inte kan tillgodoses	Liten	Kännbar	6	Utarbetande av guidelines		Kanslichefen
8. Risk för att konsekvensutredning av pågående behandlingar inte är gjorda	Liten	Lindrig	4	Genomgång i inventeringsprocessen		Förvaltningsgruppen och personuppgiftsombudet
9. Risk för dataskyddsincidenter A- intrång B- stöld/förlust C- otillbörlig access	A -mycket liten B – liten C – mycket liten	A – allvarlig B – allvarlig C - allvarlig	A – 4 B – 4 C - 4	A – Teknisk säkerhetsåtgärder. Se plan för tekniskt skydd av personuppgift	Total	It-chefen

				<p>er och plan för organisatoriskt skydd för personuppgifter</p> <p>B -Information till förvaltningarna om erforderliga säkerhetsåtgärder</p> <p>C – It-säkerhetshandboken</p> <p>fastställda generella rutiner beträffande behörigheter och loggning. Information till förvaltningarna</p>		
10. Risk för att anpassningarna kräver lång tid	Stor	Allvarlig	12	Utarbetande av utvecklingsplan med prioritering		It-chefen och kanslichefen

12. Risk för att ekonomiska resurser för Anpassningar inte finns tillgängliga i erforderlig omfattning	Mycket liten	Kännbar	3	Beaktas i budgetprocessen		Respektive förvaltning
--	--------------	---------	---	---------------------------	--	------------------------

Riskbedömning

Sannolikhetsbedömning

1. Mycket liten sannolikhet: Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå
2. Liten sannolikhet: Risken är mycket liten att fel ska uppstå
3. Stor sannolikhet: Det finns en överhängande risk för att fel ska uppstå
4. Mycket stor sannolikhet: Det är mycket troligt att fel ska uppstå

Konsekvensbedömning:

1. Försumbar: Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen
2. Lindrig: Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommun
3. Kännbar: Uppfattas som besvärande för intressenter och kommun
4. Allvarlig: Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa

Sannolikheten multiplicerat med konsekvensen utgör riskvärdet.

9

PLANLEDNINGSGRUPPEN

2018-05-02

PLG § 25

Dnr KS/KF 2018:61.420

Yttrande över Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne**Ärendebeskrivning**

Region Skåne har skickat ut ett förslag till Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne på remiss. Förslaget till handlingsplan fokuserar på användning, produktion och distribution av fossilfria drivmedel och utveckling av kunskap och miljömässig och social hållbarhet. Handlingsplanen utgör en delmängd av Miljöstrategiskt program för Region Skåne och Strategi för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050. Syftet med handlingsplanen är att beskriva insatser som Region Skåne och andra aktörer kan genomföra för att stödja omställningen mot ett klimatneutralt och fossilbränslefritt transportsystem i Skåne. Region Skåne önskar också att Skåne ska kunna fånga nya möjligheter till företagande i denna omställning och man vill också att samband mellan användning av drivmedel och människors hälsa ska bli tydliga.

Miljöstrategen har lämnat förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse från planeringsavdelningen 2018-04-23.
- Följebrev från Region Skåne 2017-11-06.
- Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne. Region Skåne 2017-11-06.

Planledningsgruppen föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Lomma kommun lämnar följande yttrande:

Rapporten sammanställer på ett bra och sammanfattande sätt förutsättningar, styrmedel och nuvarande situation gällande drivmedelsförbrukningen i Skåne. Numrering på insatser saknas, detta hade underlättat det administrativa arbetet och uppföljningen.

- I stycket Elektrifiering (sida 12) presenteras utsläppsdata ifrån hybrid- och elfordon. Denna statistik bygger på artikelsammansammanställningar som är baserad på data som ofta är 8 år eller äldre. Då det har skett en stor utveckling inom området bör även mer aktuell statistik användas.
- I stycket Elektrifiering (sida 12) anges att hybrid- och elfordon ger upphov till något större utsläpp vid tillverkningen. Enligt data i artikeln som refereras är utsläppsökningen i fordonstillverkningen större än "något".
- I stycket Framtidsutblick (sida 20) anges det att marknad för bland annat biogas kommer att finnas då det krävs för fordon som är svåra att elektrifiera (ex. tunga fordon) och för fordon som säljs idag. Biogas bör tillsammans med el vara ett av framtidutvecklingsområdena för att minska fossilbränsleanvändningen även för personbilar.
- Angivna insatser anses relevanta och det är bra att drivande instans anges.

Utdragsbestyrkande

A.B.   L.B.

PLANLEDNINGSGRUPPEN

2018-05-02

PLG § 25 (forts.)

Dnr KS/KF 2018:61.420

- Gällande insatser för Gemensamt lärande och påverkan anges exempelvis att stödja beteendepåverkan genom att informera om ägande kostnad. Enligt beskrivningen avser denna beteendepåverkan att styra över mot elbilar. Då målsättningen är att minska fossilbränslen bör det även vara ett syfte att styra över mot kollektivtrafik och cykel/gång. Det bör även läggas till spridning om information gällande växthusgasutsläpp samt hälsoaspekter.
  - För flera av förslagen anges kortfattat att fossilfria satsningar ska stödjas. Det bör utvecklas hur detta stöd ska ges.
-

Utdragsbestyrkande

A.B.

x.B.

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

2018-04-23

Vår referens: Adam Bahr
Direkttel: 0733-41 10 47 Kommunstyrelsen
E-post: adam.bahr@lomma.se
Diariennr: KS/KF 2018:61.420
Er referens:

Remissyttrande gällande Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne, 2017-11-16

Ärendebeskrivning

Förslaget till Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne fokuserar på användning, produktion och distribution av fossilfria drivmedel och utveckling av kunskap och miljömässig och social hållbarhet. Handlingsplanen utgör en delmängd av Miljöstrategiskt program för Region Skåne och Strategi för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050. Syftet med handlingsplanen är att beskriva insatser som Region Skåne och andra aktörer kan genomföra för att:

- Stödja omställningen mot ett klimatneutralt och fossilbränslefritt transportsystem i Skåne
- Skåne ska fånga nya möjligheter till företagande i denna omställning
- Samband mellan användning av drivmedel och människors hälsa ska bli tydliga.

Remissvar ska skickas digitalt till region@skane.se eller till Region Skåne, Avdelningen för regional utveckling, 291 89 Kristianstad, senast den 25 maj 2018. Ärendenummer 1603281 ska anges i remissvarets rubrik i mail och/eller utskrift.

Planeringsavdelningen i Lomma kommun har på uppdrag av Kommunstyrelsen granskat "Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne" och lämnar nedanstående förslag på yttrande.

Förslag på yttrande gällande "Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne"

- Rapporten sammanställer på ett bra och sammanfattande sätt förutsättningar, styrmedel och nuvarande situation gällande drivmedelsförbrukningen i Skåne.
- Numrering på insatser saknas, detta hade underlättat det administrativa arbetet och uppföljningen.
- I stycket Elektrifiering (sida 12) presenteras utsläppsdata ifrån hybrid- och elfordon. Denna statistik bygger på artikelsammansammanställningar som är baserad på data som ofta är 8 år eller äldre. Då det har skett en stor utveckling inom området bör även mer aktuell statistik användas.
- I stycket Elektrifiering (sida 12) anges att hybrid- och elfordon ger upphov till något större utsläpp vid tillverkningen. Enligt data i artikeln som refereras är utsläppsökningen i fordonstillverkningen större än "något".
- I stycket Framtidsutblick (sida 20) anges det att marknad för bland annat biogas kommer att finnas då det krävs för fordon som är svåra att elektrifiera (ex. tunga fordon) och för fordon som säljs idag. Biogas bör tillsammans med el vara ett av framtidutvecklingsområdena för att minska fossilbränsleanvändningen även för personbilar.

- Angivna insatser anses relevanta och det är bra att drivande instans anges.
- Gällande insatser för Gemensamt lärande och påverkan anges exempelvis att stödja beteendepåverkan genom att informera om ägande kostnad. Enligt beskrivningen avser denna beteendepåverkan att styra över mot elbilar. Då målsättningen är att minska fossilbränslen bör det även vara ett syfte att styra över mot kollektivtrafik och cykel/gång. Det bör även läggas till spridning om information gällande växthusgasutsläpp samt hälsoaspekter.
- För flera av förslagen anges kortfattat att fossilfria satsningar ska stödjas. Det bör utvecklas hur detta stöd ska ges.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

- att yttrandet ifrån planeringsavdelningen antas som Lomma kommuns yttrande gällande "Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne".

Bilaga

1. Förslag till Region Skånes "Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne".

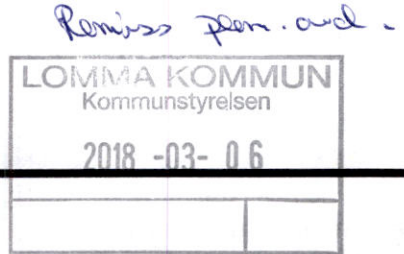
För planeringsavdelningen

Lovisa Liljenberg
Stadsarkitekt/ tf avdelningschef
planeringsavdelningen

Adam Bahr
Miljöstrateg

Katarina Bergh

Från: Helena Björn
Skickat: den 6 mars 2018 10:06
Till: Kommunstyrelsen
Kopia: Helene Blom; Helena Palm; Susanne Hallberg; Lovisa Liljenberg
Ämne: VB: Remiss Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne
Bifogade filer: Missiv Handlingsplan för fossilfria drivmedel 20171024.docx; Handlingsplan för fossilfria drivmedel 20171106.docx

Hej, denna ska till KS för diarieföring och sedan åter till Planeringsavdelningen som remiss.

Hälsar
Helena

Helena Björn, miljöstrategisk samordnare

Lomma kommun

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Planeringsavdelningen

234 81 Lomma

040-6411052 / 0733-411052

helena.bjorn@lomma.se

Från: Miljö och byggnadsnämnd

Skickat: den 6 mars 2018 08:24

Till: Helene Blom <helene.blom@lomma.se>; Helena Björn <Helena.Bjorn@lomma.se>

Ämne: VB: Remiss Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne

Hej!

Denna är ju skickad till KC och inte direkt till MBN så jag vill stämma av med er att den ska till MBN och inte till miljöstrategiska enheten. Eller den ska kanske till båda?

Med vänlig hälsning

Helena Palm, Förvaltningsadministratör

Lomma Kommun

Samhällsbyggnadsförvaltningen

234 81 Lomma

helena.palm@lomma.se

040-641 12 82

Från: Kontaktcenter

Skickat: den 5 mars 2018 16:08

Till: Miljö och byggnadsnämnd <miljo-byggnadsnamnd@lomma.se>

Ämne: VB: Remiss Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne

---

Från: Solér Ola [<mailto:Ola.Soler@skane.se>]

Skickat: den 5 mars 2018 16:03

Ämne: Remiss Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne

Hej!

Bifogad remiss har inte skickats ut i tid. Nytt **sista datum** för att svara på remissen är **den 25 maj 2018** (och inte den 9 mars som anges i missivet).

Ange ärendenummer 1603281 i remissvarets rubrik i mail och/eller i utskrift.

Vänliga hälsningar

Ola Solér

Miljöstrateg Miljö

Koncernkontoret, regional utveckling

Region Skåne

Postadress: Region Skåne, 291 89 Kristianstad

Besöksadress: Västra Storgatan 12, Kristianstad

tfn: +46 (0)44 309 30 65

sms: +46 (0)725 95 09 49

ola.soler@skane.se

www.skane.se

Region Skåne ansvarar för hälso- och sjukvården, utvecklingen av näringsliv, kollektivtrafik, kultur och samarbete med andra regioner i och utanför Sverige.

Enligt sändlista

Remiss: Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne

Region Skåne översänder förslag till *Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne* på remiss. Ni bereds möjlighet att lämna synpunkter senast den 9 mars 2018.

Förslaget till *Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne* fokuserar på användning, produktion och distribution av fossilfria drivmedel och utveckling av kunskap och miljömässig och social hållbarhet.

Handlingsplanen utgör en delmängd av *Miljöstrategiskt program för Region Skåne* och *Strategi för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050*. Syftet med handlingsplanen är att beskriva insatser som Region Skåne och andra aktörer kan genomföra för att:

- Stödja omställningen mot ett klimatneutralt och fossilbränslefritt transportsystem i Skåne
- Skåne ska fånga nya möjligheter till företagande i denna omställning
- Samband mellan användning av drivmedel och människors hälsa ska bli tydliga

De insatser och de prioriteringar som återfinns i handlingsplanen är förslag från Region Skånes sida. Arbetet med handlingsplanen har diskuterats på dialogmöten med Skånes kommuner under våren 2017 där kommuner har uppmanats att inkomma med förslag på insatser.

Era synpunkter är mycket värdefulla och vi hoppas därför att ni vill delge oss dessa. Vi ber er särskilt om synpunkter på följande frågor:

- Är de föreslagna insatserna relevanta? Saknas några insatser?

- Är de föreslagna prioriteringarna riktiga? Ska några andra insatser prioriteras?
- Vad av de föreslagna insatserna gör ni idag?

Remissperioden pågår mellan 5 december 2017 och 9 mars 2018. Under remissperioden kommer Region Skåne bjuda in till dialogmöten där insatser och prioriteringar blir föremål för diskussion.

Skicka synpunkter senast den 9 mars 2018 till region@skane.se eller till Region Skåne, Avdelningen för regional utveckling, 291 89 Kristianstad. Vi ber er att sammanfatta era synpunkter i yttrandets inledning.

För eventuella frågor, kontakta Ola Solér, ola.soler@skane.se, 044-309 30 65.

Mätta Ivarsson
Ordförande, Regionala utvecklingsnämnden

Sändlista

Skåne Nordost, malin.wildt-persson@kristianstad.se
 Skåne Nordväst, jan-inge.hansson@helsingborg.se
 Malmö-Lund-regionen, mathias.nilsen@malmolundregionen.se
 Sydöstra Skånes Samarbetskommitté, madelene.johansson@sydostskane.se
 Bjuvs kommun, info@bjuv.se
 Bromölla kommun, kommunstyrelsen@bromolla.se
 Burlöv kommun, burlovs.kommun@burlov.se
 Båstads kommun, bastads.kommun@bastad.se
 Eslövs kommun, kommunen@eslov.se
 Helsingborgs Stad, helsingborg@helsingborg.se
 Hässleholms kommun, kommunen@hassleholm.se
 Höganäs kommun, kommunen@hoganas.se
 Hörby kommun, kommunen@horby.se
 Höörs kommun, kommun@hoor.se
 Klippans kommun, kommun@klippan.se
 Kristianstad kommun, kommun@kristianstad.se
 Kävlinge kommun, kommunen@kavlinge.se
 Landskrona stad, kommun@landskrona.se
 Lomma kommun, info@lomma.se
 Lunds kommun, lunds.kommun@lund.se
 Malmö stad, malmstad@malmo.se
 Osby kommun, kommun@osby.se
 Perstorps kommun, kommunhuset@perstorp.se
 Simrishamns kommun, info@simrishamn.se
 Sjöbo kommun, kanslihuset@sjobo.se
 Skurups kommun, kansli@skurup.se
 Staffanstorps kommun, kommunen@staffanstorp.se
 Svalövs kommun, info@svalov.se
 Svedala kommun, kommunen@svedala.se
 Tomelilla kommun, kommun@tomelilla.se
 Trelleborgs kommun, trelleborgs.kommun@trelleborg.se
 Vellinge kommun, vellinge.kommun@vellinge.se
 Ystads kommun, kommunen@ystad.se
 Åstorps kommun, kommun@astorp.se
 Ängelholms kommun, info@engelholm.se
 Örkelljunga kommun, kommunkontor@orkelljunga.se
 Östra Göinge kommun, kommun@ostragoinge.se
 Region Huvudstaden, regionh@regionh.dk
 Köpenhamns kommun, cbu@okf.kk.dk
 Region Blekinge, kansli@regionblekinge.se
 Region Kronoberg, region@kronoberg.se
 Region Halland, info@halland.se
 Region Själland, regionsjaelland@regionsjaelland.dk
 Västra Götalandsregionen, post@vregion.se

LTH, info@lth.se
Lunds Universitet, lu@lu.se
Malmö Högskola, info@mah.se
Högskolan Kristianstad, info@hkr.se
SLU Alnarp, registrator@slu.se
Kommunförbundet Skåne, kansliet@kfsk.se
Länsstyrelsen Skåne, skane@lansstyrelsen.se
Trafikverket Region Syd, trafikverket@trafikverket.se
Sydsvenska industri och handelskammaren, info@handelskammaren.com
Företagarna, syd@foretagarna.se
Svenskt näringsliv, malmo@svensktnaringsliv.se
Naturskyddsföreningen, magnus.billqvist@naturskyddsforeningen.se
Tågoperatörerna, info@tagoperatörerna.se
Transportgruppen, info@transportgruppen.se
Brinova, info@brinova.se
Jernhusen, info@jernhusen.se
Vinnova, vinnova@vinnova.se
Näringslivets transportråd, guy.ehrling@gek.se
Arbetsförmedlingen, registrator@arbetsformedlingen.se
Boverket, registraturen@boverket.se
LRF i Skåne, skanes.pf@lrf.se
Tillväxtverket, tillvaxtverket@tillvaxtverket.se
Transportstyrelsen, kontakt@transportstyrelsen.se
Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se
Cykelfrämjandet, info@cykelframjandet.se
Friluftsförbundet Syd, regionsyd@friluftsförbundet.se
Nationell förening för trafiksäkerhetens främjande, info@ntf.se
Naturskyddsföreningen, remisser@naturskyddsforeningen.se
Forum för resenärer, info@resenarsforum.se
Klimatkommunerna, kansliet@klimatkommunerna.se
Gröna Bilister, info@gronabilister.se
2030-sekretariatet, mattias.goldmann@fores.se
Sustainable Business Hub, per.simonsson@sbhub.se
Media Evolution, info@mediaevolution.se
IUC Syd, info@iucsyd.se
Mobile Heights, ola.svedin@mobileheights.org
Resilient Regions Associations, info@resilientregions.org
Arbets- och miljömedicin Syd, richard.davidsson@skane.se

Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne

REMISSVERSION

2017-11-06

Skriven av: Ola Solér och Sabine Täuber

Referensgrupp: Britt Karlsson-Green, Peter Groth, Patrik Lindblom, Emelie Peterson, Jonas Brantefors, Jonas Hedlund, Magdalena Nilsson och Iris Rehnström

Styrgrupp: Oddvar Fiskesjö, Richard Gullstrand och Therese Andersson

Ovanstående personer tillhör avdelningen för regional utveckling inom Region Skåne, förutom Iris Rehnström som tillhör Skånetrafiken.

REVISION

Innehållsförteckning

Begreppslista	4
Sammanfattning	5
Inledning	5
Möjligheter med fossilfria drivmedel	5
Syfte med handlingsplanen	5
Handlingsplanen i ett sammanhang	6
Inriktning för arbetet med fossilfria drivmedel	6
EU-direktiv, nationella mål och styrmedel	7
Måluppfyllelse och delmål.....	9
Process för framtagande av handlingsplanen	9
Fossilfria drivmedelsalternativ.....	10
Biodrivmedel.....	10
Elektrifiering.....	12
Elektrodrivmedel	14
Nulägesbeskrivning.....	14
Användning.....	14
Produktion och distribution.....	15
Skånskt näringsliv inom fordon och drivmedel	17
Potential.....	17
Samhällsnyttor av minskade utsläpp och minskat	17
Användning av skånska resurser.....	18
Jobbmöjligheter.....	19
Framtidsutblick.....	20
Utmaningar i Skåne.....	20
Insatser	21
Gemensamt lärande och påverkan.....	21
Miljömässig och social hållbarhet.....	23
Användning.....	23
Produktion	24
Distribution	25

Begreppslista

EU RED: Direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara källor

LNG/LBG: Förvätskad naturgas eller biogas

CNG/CBG: Komprimerad naturgas eller biogas

HVO: Hydrerade vegetabiliska oljor, även kallade för HEFA (Hydroprocessed Esters and Fatty Acids), som även inkluderar animaliska oljor

FAME: Fettsyrametylestrar, produceras av oljeväxter såsom raps då även kallad RME (rapsmetylester)

FT: Fischer-Trop-metoden kan användas vid framställning av syntetisk diesel

SNG: Syntetisk naturgas

DME: Dimetyleter

Källa till tank: Systemavgränsning vid livscykelanalys som inkluderar utsläpp från bränsle- eller elproduktion till tank eller batteri

Tank till hjul: Systemavgränsning vid livscykelanalys som inkluderar utsläpp från tank till användning i fordon

Källa till hjul: Systemavgränsning vid livscykelanalys som inkluderar utsläpp från bränsle- eller elproduktion till användning i fordon, inkluderar inte utsläpp vid fordonsproduktion

Elfordon: Fordon med elmotor som lagrar energi från elnätet i ett batteri

Laddhybrid- och hybridfordon: Fordon med både förbrännings- och elmotor och batteri som i laddvarianten även kan lagra energi från elnätet

Bränslecellsfordon: Fordon med elmotor som lagrar energi i form av vätgas som sedan omvandlas till el i en bränslecell

Sammanfattning

Detta dokument är en remissversion av *Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne*. Denna handlingsplan beskriver insatser inom drivmedelsområdet som kan utföras av olika aktörer för att det skånska transportsystemet ska bli klimatneutralt och fossilbränslefritt år 2030. Beslut på nationell och internationell har stor inverkan på möjligheten att nå dessa mål. Med de insatser som beskrivs i detta dokument kan Skåne ligga i framkant och fånga möjligheter som uppstår vid en omställning till fossilfria drivmedel. En slutgiltig handlingsplan förväntas behandlas politiskt inom Region Skåne vid sommaren 2018.

Inledning

Möjligheter med fossilfria drivmedel

En snabb omställning till ett fossilfritt energisystem med lägre utsläpp av växthusgas är ett måste för att nå Parisavtalets mål om att begränsa global uppvärmning till väl under 2°C¹. Produktion, distribution och användning av drivmedel påverkar många av FN:s 17 globala mål². Förutom målet om att *bekämpa klimatförändringen*, är koppling tydlig till målen om *hälsa och välbefinnande, hållbar energi för alla, hållbara städer och samhällen* samt *hållbar industri, innovationer och infrastruktur*³. En övergång till fossilfria drivmedel är med andra ord mycket mer än en miljöfråga. Mindre utsläpp av luftföroreningar och mindre buller ger förbättrad hälsa och attraktivare samhällen. Utvecklingen av nya fordon och drivmedel ger möjligheter till ett växande näringsliv med nya företag och arbetstillfällen.

Syfte med handlingsplanen

Syftet med handlingsplanen är att beskriva insatser som Region Skåne och andra aktörer kan genomföra för att:

- Stödja omställningen mot ett klimatneutralt och fossilbränslefritt transportsystem i Skåne
- Skåne ska fånga nya möjligheter till företagande i denna omställning
- Samband mellan användning av drivmedel och människors hälsa ska bli tydliga

Andra aktörer är främst företag, kommuner och privatpersoner som äger, driver och använder fordon, som beställer transporter eller som är involverade i produktion och distribution av fossilfria drivmedel. Även myndigheter såsom Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Trafikverket är inkluderade då dessa utformar styrmedel, finansierar investeringar och forskning samt ger tillstånd för infrastruktur för fossilfria drivmedel. Med fordon avses förutom fordon i vägtrafik, luftfart och sjöfart även jordbruks-, arbets- och entreprenadmaskiner.

Denna handlingsplan svarar på förslaget i den nationella strategin för en fossilfri transportsektor om att regionala planer för tillförsel av förnybara drivmedel ska tas fram⁴.

¹ För en genomgång av vad som behöver göras globalt, se "Emission Gap Report 2017" av UNEP, 2017

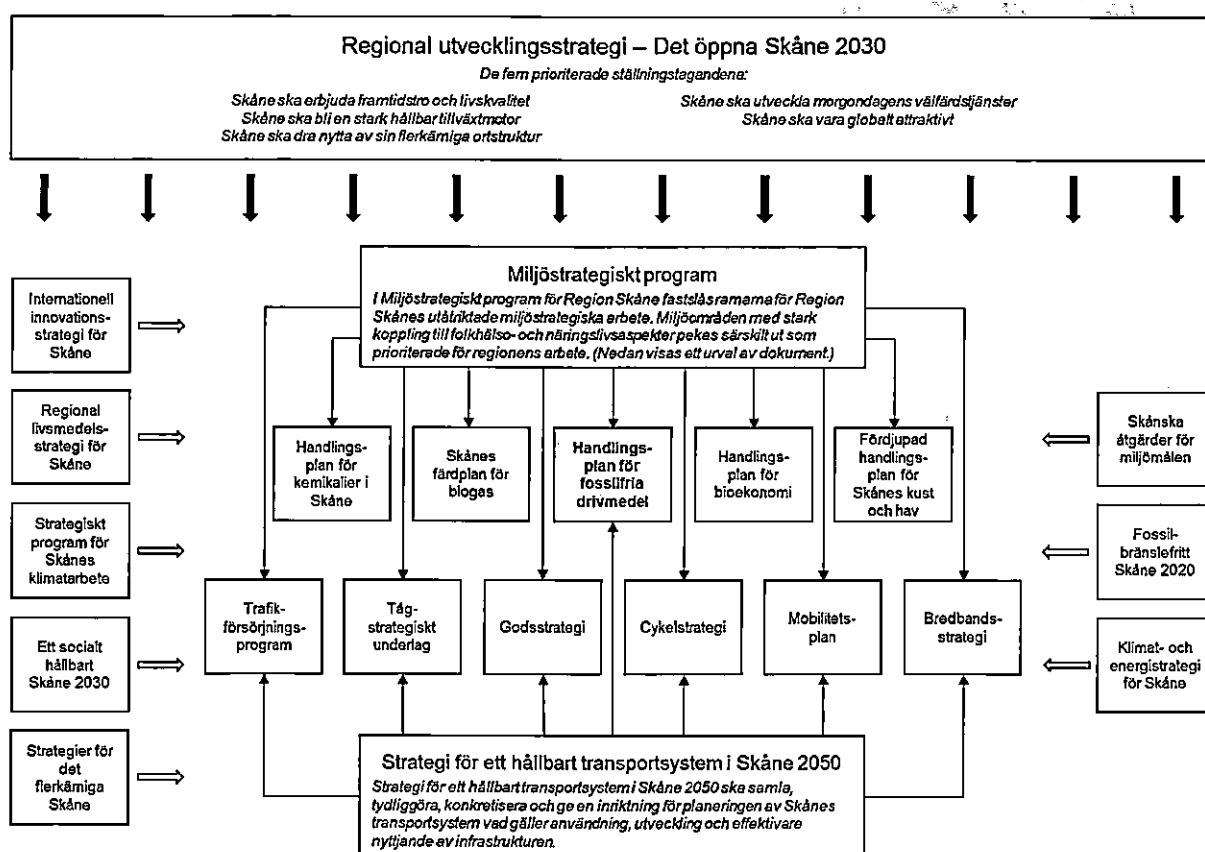
² Se "Globala målen" på www.globalamalen.se

³ Se avsnittet om "Green Mobility" ur "Global Mobility Report 2017" på www.sum4all.org/green-mobility

⁴ "Strategisk plan för omställning av transportsektorn till fossilfrihet" av Statens Energimyndighet, 2017

Handlingsplanen i ett sammanhang

I den regionala utvecklingsstrategin *Det öppna Skåne 2030* fastslås att Skåne ska vara klimatneutralt och fossilbränslefritt år 2030. För att nå dessa mål krävs en övergång till fossilfria drivmedel. Då en övergång till fossilfria drivmedel inte räcker för att nå ett hållbart transportsystem återfinns andra insatser i *Strategin för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050* som fördjupas ytterligare i bland annat *Mobilitetsplan för Skåne*, *Cykelstrategi för Skåne* och *Strategi för den hållbara gods- och logistikregionen*, se Figur 1. *Handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne* är även en delmängd av *Miljöstrategiskt program för Region Skåne*. Andra strategiska dokument såsom *Internationell innovationsstrategi för Skåne* och *Ett socialt hållbart Skåne 2030* påverkar val av insatser i denna handlingsplan. Region Skånes bränslestrategi från 2009 gav upphov till initiativet *100 procent fossilbränslefritt Skåne 2020* som leds av Klimatsamverkan Skåne i samarbete med Länsstyrelsen Skåne och Energikontoret Skåne. Denna handlingsplan bygger vidare på initiativets arbete med att ställa om till fossilfria drivmedel.

Figur 1. Handlingsplan för fossilfria drivmedel och andra styrande dokument – svart pil visar hierarki, vit pil visar inflytande

Inriktning för arbetet med fossilfria drivmedel

Arbetet med fossilfria drivmedel ska ge klimat-, miljö-, hälso- och samhällsnyttor på kort och lång sikt. En övergång till fossilfria drivmedel kommer innebära att flera alternativ kommer användas beroende på fordonstyp och användning. Då utvecklingen av fordon och drivmedel är svår att förutspå krävs breda insatser för att inte riskera att vissa teknologispår tar fart utan att Skåne står redo.

De biodrivmedel som används vid transporter i Skåne ska ha stora nyttor när miljö- och systemeffekter beaktas. Exempel på systemeffekter är alternativa användningsområden för råvaror och användning av restprodukter. Energigrödor som ger ökat markkol, minskat kväveläckage

och/eller ökad biologisk mångfald är bra råvaror för produktion av biodrivmedel. Där riskerna är stora bör försiktighetsprincipen användas. För Region Skåne innebär detta att biodiesel (HVO) från palmolja och palmoljerester inte tillåts i nya avtal för drivmedel och transporter.

Biogasproduktion ger Skåne nyttor inom många områden, bland annat en möjlighet att sluta kretslopp för näringsämnen genom rötning av källsorterat matavfall. Dessa nyttor är viktiga även i framtiden i en mer cirkulär och biobaserad ekonomi. Lokalt producerade drivmedel bidrar till försörjningstrygghet, ett oberoende från fossila drivmedel, samt regional utveckling.

För eldrivna fordon ska elmixen vara fossilfri med låga utsläpp av växthusgaser. Utsläpp och miljöpåverkan vid produktion av batterier och komponenter blir allt viktigare.

Förbränning av drivmedel ger förutom utsläpp av växthusgaser upphov till utsläpp av luftföroreningar och partiklar som påverkar Skånes befolkning negativt. Att minska negativa hälsoeffekter av transportarbetet ger tydliga vinster i Skåne.

Transporter av människor, varor och gods har koppling till utveckling i regionen. I *Strategi för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050* antas att antalet resor per person och dag som sker med motoriserade transporter hålls konstant, medan antalet resor med icke-motoriserade färdmedel såsom gång och cykel ökar.

EU-direktiv, nationella mål och styrmedel

EU:s långsiktiga mål är en minskning av växthusgasutsläpp med 80-95 procent till år 2050. Direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor⁵ (ofta kallat EU RED) innehåller mål för varje medlemsland till år 2020. Sverige har redan uppnått dessa mål angående andel förnybar energi i energisystemet och i transportsektorn. Riksdagens beslutade mål är att Sverige till år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. För inrikes transporter, exklusive inrikes flyg, finns ett mål om en utsläppsminskning med minst 70 procent till år 2030 med 2010 som basår⁶. Detta kompletterar målet om en fordonsflotta oberoende av fossila drivmedel i Sverige år 2030⁷.

Styrmedel för transportsektorn innehåller bland annat en koldioxidskatt på fossila drivmedel och skattebefrielser för biodrivmedel, se Tabell 1. Skattebefrielser räknas som statsstöd och måste godkännas av EU. Med det reduktionspliktssystem som börjar gälla 2018 ska inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel främjas. Skattebefrielsen för rena eller höginblandade drivmedel ska gälla till 2020. Miljöbilar erhåller idag supermiljöbilspremier som kommer ersättas av ett bonus-malus-system från mitten av 2018. En premie för batteribussar har nyligen införts. En premie för miljölastbilar finns ännu inte.

Tabell 1. Befintliga styrmedel för transportsektorn i svensk politik (EU-styrmedel har kursiverats)⁸

<i>Koldioxidkrav för nya bilar</i>
<i>Krav på luftföroreningar för nya fordon</i>
Energi- och koldioxidskatter
Stadsmiljöavtal
Skattebefrielse för biodrivmedel

⁵ Direktiv 2009/28/EC

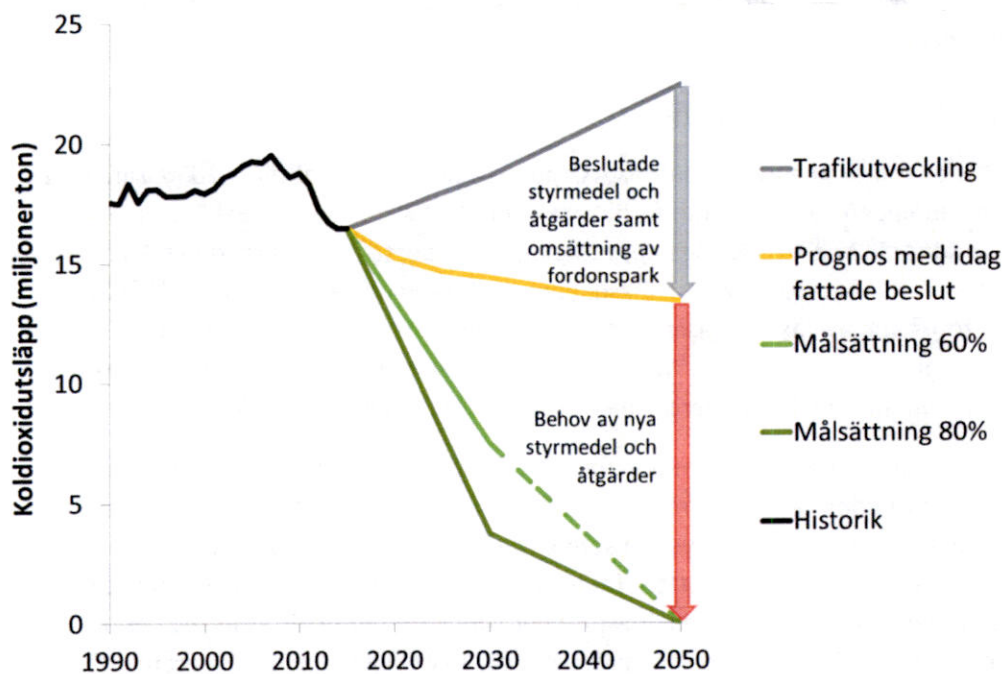
⁶ "Det klimatpolitiska ramverket" av Regeringskansliet, 2017

⁷ Proposition 2008/09:163

⁸ Anpassad från Tabell 3.1 i SOU 2016:47 samt utökad med kommande miljözoner för lätta fordon och reduktionsplikt, se "Regeringsförklaringen den 12 september 2017" och "Fakta-PM: Bränslebytet" av Regeringskansliet, 2017

Skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel
Forskning och demonstration
Koldioxidifferentierad fordonsskatt
Incitament för miljöbilar och elbussar
Bilförmånsbeskattning
Infrastrukturplanering
Miljözoner för tunga och lätta fordon
Reduktionsplikt för biodrivmedel i bensin och diesel

I Trafikverkets analys av åtgärder från för att minska transportsektorns utsläpp lyfts behovet av ytterligare åtgärder och styrmedel fram⁹. Redan fattade beslut kommer bidra till att utsläppen minskar relativt en trafikutveckling med dagens fordon fram till 2050. Av Figur 2 framgår att dessa åtgärder och styrmedel inte är tillräckliga för att reducera utsläppen ordentligt från vägtrafiken. En tuffare reduktionsplikt och satsningar på bland annat kollektivtrafik, gång och cykel jämte en minskning av antalet transporter krävs enligt Trafikverkets bedömning.

Figur 2. Behov av styrmedel och åtgärder för att minska vägtrafikens växthusgasutsläpp

För luft- och sjöfart finns inte några styrmedel som liknar de som är listade ovan. Flygresor inom EU är inkluderade i EU:s system för handel med utsläppsrätter. Regler och mål för utsläpp från internationellt flyg och sjöfart hanteras genom internationella överenskommelser i sektorspecifika FN-organ.

⁹ "Åtgärder för att minska transportsektorns utsläpp av växthusgaser - ett regeringsuppdrag" av Trafikverket, 2016

Måluppfyllelse och delmål

För att mäta framsteg mot målet om ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne 2030 behövs både kvantitativa indikatorer och kvalitativa delmål. För vägtrafiken kommer 2030-sekretariatets indikatorer för måluppfyllelse användas. Indikatorer finns på nationell nivå och med lite lägre detaljeringsgrad för kommuner som geografiskt område och som organisation. Särskilt relevanta indikatorer är:

- Andel förnybara drivmedel i vägtrafiken
- Antal påfyllnadsplatser för alternativa drivmedel
- Andel fossiloberoende fordon i trafik
- Andel fossiloberoende nya fordon
- Andel fordon i trafik som kan köras med nollutsläpp
- Andel nya fordon som kan köras med nollutsläpp

Uppföljning av måluppfyllelsen inom luft- och sjöfart kommer baseras på statistik från Energimyndigheten.

Skånska aktörer har i de flesta fall en begränsad möjlighet att direkt påverka de ovan beskrivna indikatorerna. Därför behövs kvalitativa delmål för att följa hur arbetet med denna handlingsplan framskrider. Följande delmål täcker miljömässig och social hållbarhet, användning, produktion och distribution av fossilfria drivmedel:

- Stödja utvecklingen av fossilfria drivmedels miljömässiga och sociala hållbarhet
- Stödja en ökad användning av fossilfria drivmedel i Skåne
- Stödja en ökad produktion av fossilfria drivmedel i Skåne
- Stödja utbyggnaden av infrastruktur för fossilfria drivmedel

Process för framtagande av handlingsplanen

Region Skåne tog under 2016 fram ett dokument med titeln *Underlag till handlingsplan för fossilfria drivmedel* som antogs av regionala utvecklingsnämnden i december 2016. Under vår och sommar 2017 har arbetet med handlingsplanen presenterats och diskuterats på:

- planeringsamverkan i Malmö och Kristianstad där samhälls- och trafikplanerare från Skånes kommuner deltog
- Energikontoret Skånes upphandlingsnätverk för fordon och transporttjänster där främst transportinköpare och fordonsansvariga från Skånes kommuner samt några andra organisationer deltog
- träff för Länsstyrelsens miljömålnätverk för kommuner där miljöstrateger från Skånes kommuner deltog

Dialogen har fokuserat på att informera om Region Skånes arbete med att ta fram en handlingsplan för fossilfria drivmedel i Skåne med uppmaning om att skicka in förslag på insatser. Inkomna förslag har i huvudsak fokuserat på drivmedelsanvändning inom Skånetrafiken och behov av samordning kring laddinfrastruktur för elbilar. För att få ett större respons behövs något konkret att ta ställning till. De föreslagna insatserna i handlingsplanen har tagits fram av en arbetsgrupp på avdelningen för regional utveckling inom Region Skåne med stöd av Skånetrafiken. När handlingsplanen är ute på remiss ska dialogmöten med specifikt fokus på handlingsplanens insatser, prioritering och genomförande hållas.

Fossilfria drivmedelsalternativ

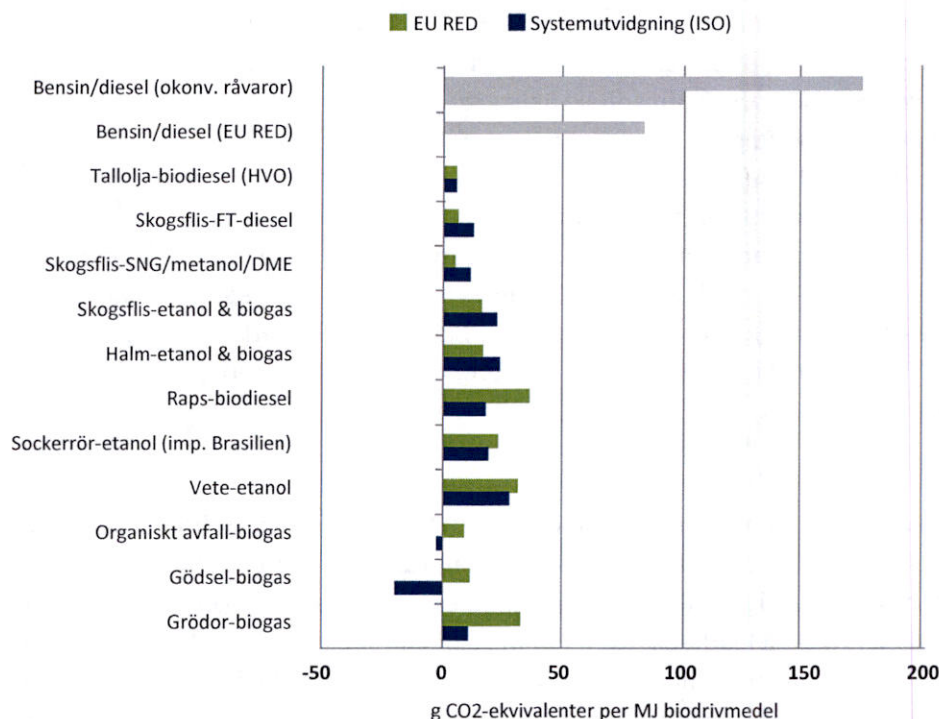
För att ställa om till ett klimatneutralt och fossilbränslefritt transportsystem finns i stora drag följande alternativ:

- Biodrivmedel
- Elektrifiering
- Elektrodrivmedel

Oavsett alternativ behövs effektivare motorer och en överflyttning till effektivare transportslag för att minska användningen av fossila drivmedel. Mål och åtgärder för att öka takten i övergången till effektivare transportslag återfinns i *Mobilitetsplan för Skåne*, *Cykelstrategi för Skåne* och *Strategi för den hållbara gods- och logistikregionen*.

Biodrivmedel

Biodrivmedel kan komma både i gasform såsom biogas eller i flytande form såsom etanol, biodiesel och flytande biogas. Möjlig reduktion av växthusgasutsläpp beror på vilken råvara som används och hur biodrivmedlet har producerats, se Figur 3 för värden för källa till tank. Beräkningsmetodiken för växthusgasutsläpp i EU:s direktiv om förnybar energi (EU RED) tar inte med effekten av utsläpp som undviks vid omhändertagande av organiskt avfall, ej heller effekten av att biprodukter ersätter fossila produkter. För biogas inkluderas därför inte växthusgasreduktionen som uppstår när gödsel används som råvara eller när biogödsel ersätter konstgödsel. Med en systemutvidgning enligt ISO-standard tas liknande effekter med – vilket syns i förbättrad prestanda för biogas. För drivmedel ska vara godkända för statsstöd måste enligt EU RED minskningen av växthusgaser för biodrivmedel producerade i anläggningar etablerade innan oktober 2015 vara minst 35 procent jämfört med fastlagd referens för bensin och diesel. Från 2018 krävs minst 50 procent. För nya anläggningar krävs en minskning med minst 60 procent.

Figur 3. Växthusgasutsläpp för produktion av biodrivmedel baserat på EU RED och ISO-standard¹⁰, från källa till tank

Vissa biodrivmedel kan även ge andra fördelar såsom lägre utsläpp av luftföroreningar¹¹. Biogas som ersättning för diesel ger exempelvis lägre utsläpp av kväveoxider och partiklar. Biogas kan dock ge något högre utsläpp av kolväten vilket ger negativa hälsoeffekter. Motortyp och avgasreningssystem påverkar utsläppsnivån.

Lokalt producerade biodrivmedel ger ökad försörjningstrygghet, ökat oberoende av fossila drivmedel och ett starkare lokalt näringsliv. Produktion av biogas från organiskt avfall möjliggör även att en större del näringsämnen kan återföras till jordbruksmarkerna genom användning av biogödsel.

Användningen av biodiesel i form av HVO har ökat rejält de senaste åren särskilt för användning i tung trafik då många lastbilstillverkare godkännt användning av bränslet i deras motorer. Figur 3 visar att HVO från tallolja, en restprodukt från tillverkning av pappersmassa, har mycket låga utsläpp av växthusgaser. HVO produceras även av oljor från slakteriavfall och av energigrödor såsom oljepalm och raps¹². Mängden tallolja och slakteriavfall är begränsad vilket gör att palmolja, palmoljerester och rapsolja används för att möta efterfrågan på HVO. Detta kan ge upphov till markanvändningseffekter som påverkar växthusgasprestandan för HVO negativt¹³.

Markanvändningseffekter kan uppstå för alla biodrivmedel där råvaran är energigrödor odlade på mark även lämpad för annan jordbruksproduktion eller när ökat värde på en biprodukt bidrar till att odlingsområden utökas, se Faktaruta 1.

¹⁰ Från "Dagens och framtidens hållbara biodrivmedel – i sammandrag" av Börjesson m.fl., 2016.

¹¹ "Bedömning av alternativa drivmedels emissioners inverkan på hälsa jämfört med fossil diesel och bensin" av Tunér m.fl., 2016

¹² "Hållbara biodrivmedel och flytande biobränslen under 2014" av Energimyndigheten, 2015.

¹³ "The land use change impact of biofuels consumed in the EU" av Valin m.fl., 2015.

Ändringar i markanvändning, till exempel från skogsmark till jordbruksmark, ger upphov till ändrade växthusgasutsläpp då olika typer av skog och grödor upptar och lagrar koldioxid på olika sätt. Denna effekt kallas för en direkt markanvändningseffekt (direct Land Use Change, dLUC). Indirekta markanvändningseffekter (indirect Land Use Change, iLUC) sker via marknadsreaktioner. Kraftigt ökad efterfrågan på energigrödor kan leda till att matproduktion expanderar in i nya områden och därmed ger upphov till ökade växthusgasutsläpp. Andra effekter utöver ökade växthusgasutsläpp sker också vid ändrad markanvändning. Exempelvis är expanderande jordbruksmarker en stor orsak till förlorad biologisk mångfald. Med dLUC och iLUC åsyftas oftast ändringar i växthusgasutsläpp.

Faktaruta 1. Markanvändningseffekter

Modellberäkningar av EU:s mål för biodrivmedel år 2020 visar att råvaror främst kommer hämtas från redan brukade marker och plantager. Men globalt kan ändå viss uppodling av ny mark komma att ske för att möta efterfrågan på mat, foder och fiber eller för att möta efterfrågan på biodrivmedel från andra regioner. Om hållbarhetskriterier införs globalt för alla sektorer kan ohållbar användning av mark undvikas¹⁴. Modellberäkningar av markanvändningseffekter kräver en stor mängd antaganden vilket gör osäkerheten i resultaten stor. Till exempel spelar antagande om framtida val av kost en väldigt stor roll¹⁵.

Hållbarhetskriterierna för biodrivmedel i EU förhindrar att råvaror från områden med hög biologisk mångfald och från torvmarker används. De reglerar dock inte effekter på biologisk mångfald från indirekta markanvändningseffekter. Frivilliga certifieringssystem för biodrivmedel som går utöver EU:s hållbarhetskriterier finns men har nyligen fått kritik för att indirekta markanvändningseffekter inte är inkluderade samt för att övervakningen är dålig¹⁶.

Även biodrivmedel producerade av cellulosa från skogsråvara, fleråriga växter eller restprodukter kan ge upphov till markanvändningseffekter. Nettoeffekten för växthusgasutsläpp antas dock vara betydligt lägre för dessa råvaror¹⁷. Fleråriga växter binder till exempel kol i marken under växtperioden. Ett hållbart uttag av biomassa från skogen kan dessutom öka upptagningen av koldioxid från atmosfären.

Elektrifiering

Elektrifiering av transportsektorn sker, med undantag av den spårbundna trafiken, med hjälp av elmotorer och batterier. Utvecklingen av batterier och batterisystem går förnärvarande fort vilket gör att elbilar inom vissa användningsområden börjar bli konkurrenskraftiga jämfört med bilar med förbränningsmotorer sett till total ägandekostnad¹⁸. Lägre kostnader för drivmedel, service och underhåll kan kompensera ett högre inköpspris. Elcyklar, elmopeder och andra lätta elfordon erbjuder attraktiva alternativ till dyrare elbilar.

Tunga fordon behöver större batterier för att el ska kunna ersätta fossila drivmedel. Lätta distributionsfordon och bussar med eldrivlina i urbana miljöer kan vara konkurrenskraftiga¹⁹. För tunga

¹⁴ Ibid.

¹⁵ "Dagens och framtidens hållbara biodrivmedel – i sammandrag" av Börjesson m.fl., 2016.

¹⁶ "EU:s system för certifiering av hållbara biodrivmedel" av Europeiska Revisionsrätten, 2016.

¹⁷ "The land use change impact of biofuels consumed in the EU" av Valin m.fl., 2015.

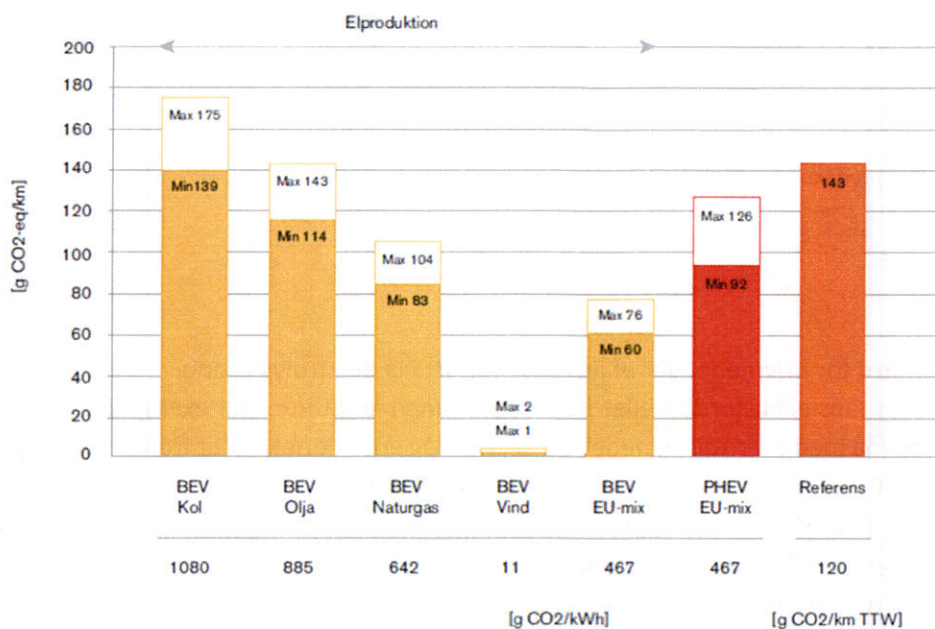
¹⁸ Se "Global EV Outlook" av IEA, 2017

¹⁹ Se "What's sparking electric-vehicle adoption in the truck industry?" av McKinsey, 2017

fordon som kör längre distanser kommer det ta lite längre tid innan eldrivlinan slår igenom. Ett alternativ för energiförsörjning är ledningar i vägbanan eller i luften. Den senare teknologin testas på väg E16 vid Sandviken. För sjöfart är el ett alternativ på kortare sträckor. För luftfart finns planer för eldrift på kortare sträckor. Denna teknologi ligger troligtvis lite längre fram i tiden²⁰. För längre flygningar krävs troligtvis tekniska innovationer inom strukturella batterier för att elektrifiering ska bli möjligt.

Hur stor roll elmixen spelar för växthusgasutsläpp från källa till hjul, vilket inkluderar framställning och användning av drivmedel (ej tillverkning av fordon), framgår av Figur 4. Referensen motsvarar ett fossildrivet fordon som klarar EU:s utsläppskrav för lätta fordon²¹. Genom användning av fossilbränslefri el såsom vindkraft blir utsläppen väldigt låga.

Figur 4. Växthusgasutsläpp från användning av lätta fordon (BEV = elfordon, PHEV = laddhybrid-fordon), från källa till hjul²²

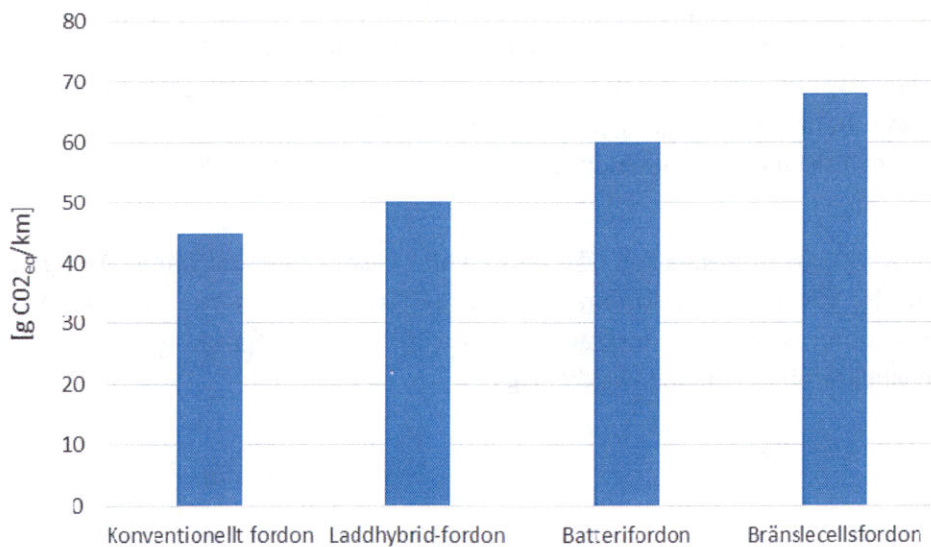
Noteras bör att hybrid- och elfordon för närvarande ger upphov till något högre växthusgasutsläpp vid fordonstillverkning jämfört med konventionella fordon, främst på grund av den elmix som används vid produktion av batterier, se Figur 5 för en jämförelse²³. Fordonens livslängd och körsträcka, teknikmognad samt materialens återvinningsgrad spelar stor roll. Batterier kräver även en större mängd specialmetaller vars tillgång i vissa fall är begränsad. Fördelar med eldrivna fordon är lägre bullernivå samt inga utsläpp av lokala luftföroreningar såsom kväveoxider och partiklar.

²⁰ Se Wright Electrics planer i samarbete med Easyjet

²¹ På 120 g CO₂eq/km för tank till hjul, se "Mindre miljöpåverkan eller bara annorlunda?" av Nordelöf och Tillman, 2014

²² Anpassad från "Mindre miljöpåverkan eller bara annorlunda?" av Nordelöf och Tillman, 2014

²³ Data från "Emissioner av växthusgaser och förbrukning av naturresurser vid tillverkning av personbilar med olika drivkällor - ur ett livscykelperspektiv" av Steen m.fl., 2013

Figur 5. Växthusgasutsläpp från produktion av lätta fordon

Elektrodrivmedel

Elektrodrivmedel är en term för drivmedel där el används för att via elektrolys producera vätgas som kan användas direkt i ett bränslecellsfordon eller kombineras med kolatomer till exempelvis metan och metanol²⁴. Fordon drivna med elektrodrivmedel har relativt låg energieffektivitet från källa till hjul; ungefär en tiondel jämfört med elfordon. Elektrodrivmedel är därför mest lämpliga i fordon som är svårare att elektrifiera såsom tunga fordon, flyg och fartyg. Jämn tillgång till billig el är en förutsättning för att produktionskostnaden ska bli rimlig. Växthusgasprestandan bestäms av hur elen har producerats och varifrån kolatomerna hämtas. Elektrodrivmedel kan samproduceras med biodrivmedel i bioraffinaderier. Överbliven koldioxid från uppgraderad biogas kan exempelvis användas till produktion av metan. Försöksproduktion av elektrodrivmedel har demonstrerats runt om i världen i så kallade power-to-gas- eller power-to-liquid-system.

Nulägesbeskrivning

Användning

I transportsystemet dominerar användningen av bensin och diesel. De senaste åren har mängden bensin minskat något medan mängden diesel har ökat²⁵. Inrikes vägtransporter ger upphov till ungefär en tredjedel av Sveriges växthusgasutsläpp och bidrar därmed till ytterligare klimatförändringar²⁶. Förbränning av drivmedel ger även utsläpp av kväveoxider, kolväten och partiklar som påverkar naturen och människors hälsa negativt. Trafikbuller skapar stress och nedsatt livskvalitet. I Skåne används ungefär 10 TWh drivmedel till transporter varav 9 TWh är fossila drivmedel²⁷.

²⁴ "Elektrobränslen – en kunskapsöversikt" av Nikoleris och Nilsson, 2013

²⁵ Se statistik från www.spbi.se/statistik/volymer/

²⁶ "Transportsektorns utsläpp" av Trafikverket, 2016

²⁷ "Energibalans för Skåne" av Länsstyrelsen Skåne, 2016

Dieselolja och tjockolja dominerar som drivmedel inom sjöfarten. Införande av strängare svaveldirektiv i vatten runt Sveriges kust gör att en del nya fartyg kör på flytande naturgas. Exempel på fartyg som har ställt om till metanol-drift finns, dock inte i Skåne. Ett exempel på fartyg som har ställt om till eldrift är Scandlines fartyg mellan Helsingborg och Helsingör.

Den största delen av den skånska tågtrafiken är elektrifierad. På enstaka godsspår och på bangårdar finns dieseldrivna lokomotiv.

Inom luftfarten saknas fossilfria drivmedel i Skåne. På andra regionala flygplatser i landet, exempelvis på Karlstad Airport, finns möjlighet att tanka biojetdrivmedel.

Antalet vägfordon i Skåne har ökat med runt två procent per år de senaste åren²⁸. Se Tabell 2 för en summering av antalet vägfordon i olika kategorier. Av personbilarna är två tredjedelar bensinbilar, en knapp tredjedel dieslbilar medan etanolbilar utgör några få procent. Gasbilar och hybridbilar ligger runt en procent vardera. Elbilar och ladd-hybrid-bilar växer fort i antal men från en mycket låg nivå: under en halv procent. På lastbilssidan är dieseldrift mer eller mindre standard – tilläggas bör att över 15 procent av den diesel som används i Sverige är förnybar. Bland lätta lastbilar växer eldriften, om än inte lika snabbt som bland personbilar. Gasdrift ligger strax över en procent för både lätta och tunga lastbilar. Desto större andel gasdrift finns i kategorin bussar, vilket till stor del har att göra med upphandlingar av kollektivtrafik med biogasdrift. Av Skånetrafikens 1 000 bussar är nästan 800 gasbussar²⁹.

Tabell 2. Antalet fordon i Skåne uppdelat på personbilar, lätta och tunga lastbilar, samt bussar

Fordonskategori	Antal i slutet av 2016 (avrundade siffror)
Personbilar	630 000
Lätta lastbilar	65 000
Tunga lastbilar	12 000
Bussar	1 200

Produktion och distribution

Av de fordon som kör på vägarna i Skåne har ursprung och destination utanför regionen – nästan en tredjedel av all godstrafik på skånska vägar är transittrafik³⁰. Statistik över vilka typer av drivlinor som transittrafiken består av saknas. Då Sverige ligger långt fram inom inblandning av biodrivmedel kan det antas att transittrafik från utlandet har sämre miljöprestanda än inhemsk trafik.

I Skåne finns 47 biogasanläggningar som producerar över 400 GWh biogas per år, varav runt 300 GWh används som fordonsgas³¹. Övriga biodrivmedel produceras inte i någon större omfattning.

Infrastruktur för fossilfria drivmedel i Skåne finns i form av tankstationer för fordonsgas, flytande fordonsgas och flytande biodrivmedel samt laddpunkter för el- och laddhybrid-bilar. I Skåne finns 28 tankstationer för fordonsgas, se Figur 6³². En tankstation för flytande fordonsgas finns i Helsingborg – ytterligare en är på gång i Malmö. Möjlighet att tanka någon form av flytande biodrivmedel finns på de flesta håll i Skåne.

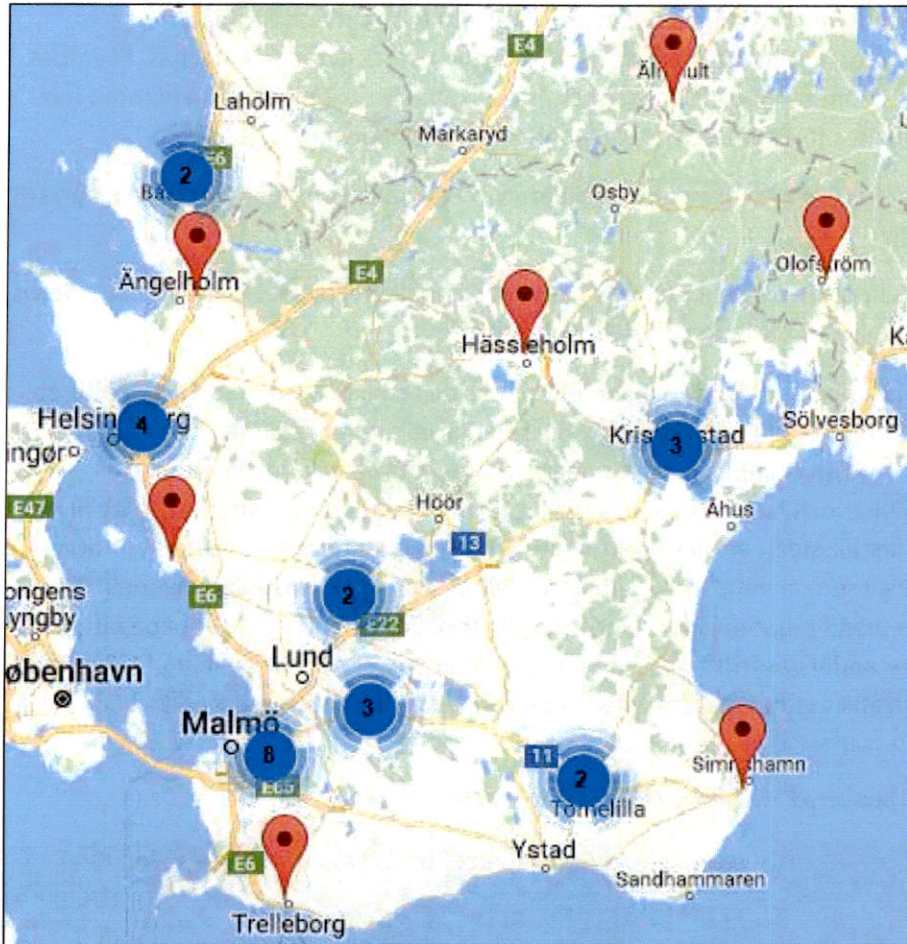
²⁸ Se "Fordonstatistik" av Statistiska Centralbyrån, 2017

²⁹ Se "Hållbarhetsredovisning 2016" av Skånetrafiken, 2016

³⁰ "Analys av godsflöden i Skåne" av Region Skåne, 2015

³¹ Biogasportalen.se

³² Se statistik på energigas.se

Figur 6. Fördelning av tankstationer för fordonsgas

Antalet publika laddpunkter ökar fort. I oktober 2017 fanns 272 stycken publika laddpunkter i Skåne³³. EU rekommenderar 0,1 publika laddpunkter per laddbar personbil. Med tillgänglig statistik från april ligger detta nyckeltal på 0,06 för Skåne³⁴. Skillnaderna mellan kommuner är stor, vilket framgår av Figur 7³⁵.

³³ Enligt laddinfra.se

³⁴ Enligt korrespondens med Powercircle

³⁵ Karta från eniro.se 2017-10-16

Figur 7. Fördelning av laddplatser (blå markörer)

Nämnas bör att många skånska aktörer bedriver ett aktivt arbete för att förbättra infrastrukturen för fossilfria drivmedel. I projektet GREAT samarbetar bland annat Region Skåne, E.ON och Fordonsgas med att sätta upp snabbbladdare och tankstationer för flytande biogas. I det kommande projektet Elbilslandet kommer en rad skånska aktörer vara involverade. Projektet syftar bland annat till att förbättra förutsättningar för laddning vid bostäder och arbetsplatser.

Skånskt näringsliv inom fordon och drivmedel

I Skåne finns viss utveckling och produktion av fordon och komponenter till fordonstillverkare. Det skånska näringslivet inom fordonssektorn är dock långt ifrån lika starkt som exempelvis näringslivet i Västra Götaland³⁶. Skåne står starkt inom produktion av biogas och inom utveckling och försäljning av biogasanläggningar. För andra fossilfria drivmedel finns intressanta utvecklingsföretag aktiva inom infrastruktur för elvägar och för mindre elbilar³⁷. Företag som sätter upp laddstolpar och tankstationer för fossilfria drivmedel i Skåne har ofta sin bas i regionen. Malmö är en nod för import av fordon till den nordiska marknaden och har även en del huvudkontor för försäljning. Inom sjöfartssektorn finns viss varvsverksamhet i Landskrona.

Potential

Samhällsnyttor av minskade utsläpp och minskat

Minskade utsläpp från fossila drivmedel – växthusgaser, svaveldioxid, kväveoxider och partiklar – minskar Skånes bidrag till globala klimatförändringar samt förbättrar kvaliteten på luft och vatten med direkt koppling till människors hälsa. En kvantifiering av samhällskostnader från utsläpp från

³⁶ "Fordonssektorn i Västra Götaland 2007 – 2014" av Västra Götalandsregionen, 2016

³⁷ Se Elonroad och Uniti

vägtrafik visar på de nyttor som kan uppstå ifall dessa utsläpp minskar. Tabell 3 visar en beräkning av utsläpp under 2015 och en skattning av relaterade samhällskostnader på grund av hälsoeffekter och negativa effekter på miljön utifrån Trafikverkets kalkylvärden³⁸. Osäkerheten i de presenterade värdena är väldigt stor, men ger likväl en uppfattning om storleken på de samhällskostnader som vägtrafikens utsläpp orsakar. Dessa värden är sannolikt lågt beräknade. Exempelvis uppskattar studier av kväveoxider från vägtrafik i hela Sverige samhällskostnaderna till 7-10 miljarder kronor per år³⁹. Partiklar uppstår till stor del på grund av vägslitage och ska därför främst inte relateras till användning av fossila drivmedel. Beräkningarna visar att en övergång till fossilfria drivmedel med låga utsläpp av koldioxid och luftföroreningar kan ge stora samhällsnyttor, främst kopplat till förbättrad hälsa.

Tabell 3. Utsläpp från vägtrafik i Skåne 2015 och dess samhällskostnader (Region Skåne och ASEK)

	Totala utsläpp (ton) ⁴⁰	Samhällskostnader (miljoner kr) ⁴¹
Kväveoxider	7 063	692
Kolväten	1 838	116
Partiklar	187	608
Svaveldioxid	8	1
Koldioxid	1 935 000	2 239

Hälsoeffekter av buller kan vara mycket stora i tätbefolkade områden. Samhällskostnaden för buller från vägtrafiken i Sverige har uppskattats till 16 miljarder kronor per år medan samhällskostnaden för spårtrafik ligger runt en miljard kronor per år⁴². Endast en liten del av samhällskostnaden för buller från vägtrafiken i städer kan minskas med en övergång till el. Vid högre hastigheter är ljud från kontakt mellan däck och vägbanan den största orsaken till buller.

Region Skåne ansvarar för hälso- och sjukvård. En övergång till fossilfria drivmedel kan ge direkta besparingar för Region Skånes verksamhet.

Användning av skånska resurser

Skåne har en betydande potential för produktion av fossilfria drivmedel. Skånska resurser i form av odlingsrester, gödsel samt industri- och matavfall kan till exempel användas för att producera runt 3 TWh biogas per år⁴³. Tillgången på halm är särskilt stor och kan tas från de skånska markerna för omvandling till drivmedel⁴⁴. Etablering av bioraffinaderier kan även ge foder, biokemikalier och biogödsel⁴⁵. En dylik utveckling av bioekonomin i Skåne kan precis som produktionen av biogas skapa regional utveckling.

³⁸ För koldioxidutsläpp används ett kalkylvärde baserat på den svenska koldioxidskatten.

³⁹ "Quantification of population exposure to NO₂, PM_{2.5} and PM₁₀ and estimated health impacts in Sweden 2010" av Gustafsson m.fl., 2014

⁴⁰ Beräknade med genomsnittliga emissionsfaktorer för all trafik i landsbygd 2014 från ASEK 6.0. Totalt trafikarbete i Skåne 2015 var 9 675 miljoner fordonskilometer.

⁴¹ Beräknade med kalkylvärden för luftföroreningars totala effekter i svensk referenstättort 2015 från ASEK 6.0.

⁴² "Kartläggning av antalet överexponerade för buller" av Sweco, 2014

⁴³ "Biogaspotential i Skåne" av Björnsson m.fl., 2010

⁴⁴ "Potential för ökad tillförsel och avsättning av inhemsk biomassa i en växande svensk Bioekonomi" av Börjesson, 2016

⁴⁵ "Bioraffinaderi i Skåne, en pusselbit för hållbar regional utveckling" av Willquist m.fl., 2014

Vindresurserna är särskilt starka i Skåne både på land och till havs. En ökad produktion av fossilfri el kan bidra till bättre elmix för laddning av elfordon.

Jobbmöjligheter

Vid en övergång till fossilfria drivmedel växer nya värdekedjor fram. Utvinning och raffinering av råolja kan ersättas av värdekedjor för förnybar el och biogas. Nya jobb i regionen skapas när förädlingssteg i dessa värdekedjor förläggs lokalt, dels i produktion och distribution och dels i sidovärdekedjor för teknik och kompetens kring förädlingssteg. Nettoeffekten på antal jobb från ökad produktion och användning av fossilfria drivmedel är dock svår att uppskatta. Analyser av insatser för introduktion av förnybar energi i Tyskland har visat på en positiv, men liten, nettoeffekt på arbetsmarknaden vilket tyder på att satsningar på koldioxidsnål energi främst ska motiveras utifrån miljöaspekter⁴⁶. Regionalt kan effekterna variera beroende på var gamla näringar försvinner och var nya skapas. Biodrivmedel produceras ofta i mer glesbefolkade områden och kan därigenom skapa positiva geografiska fördelningseffekter genom fler lokala jobb. Genom att fånga exportmöjligheter för grön teknologi kan fler nya jobb skapas.

En övergång till fossilfria drivmedel ger möjligheter för det skånska näringslivet. Med rådande trender inom elektrifiering, självkörande fordon, lätta material, nya produktionsprocesser och förändrade affärsmodeller, såsom möjligheter med mobilitet som tjänst, kommer andra kompetenser efterfrågas⁴⁷. Skånska styrkor inom telekom, IT och spelindustrin skulle kunna erbjuda efterfrågad kompetens. Materialforskning med koppling till ESS och MAXIV i Lund har potential att utveckla lösningar åt fordonsindustrin. Nya jobbmöjligheter är en viktig del i att skapa ett socialt hållbart samhälle.

---

⁴⁶ Se bland annat "Employment effects of green energy policies" av Pestel, 2014.

⁴⁷ "Fordonsindustrins kompetensbehov" av Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen, 2017

Framtidsutblick

Att nå ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne till 2030 är en svår uppgift som kräver ett rejält skifte i användning av drivmedel. Skåne är i detta arbete beroende av nationella och internationella styrmedel och överenskommelser. Uppgiften blir inte lättare när målet på nationell nivå är svagare än målet i Skåne samt när internationella ambitioner är alldeles för låga. Höga ambitioner på regional nivå kan inte desto mindre bidra till att positionerna på nationell och internationell nivå flyttas fram.

Hur användningen av drivmedel i ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne ser ut bestäms till stor del av utvecklingen på global nivå. För Skåne handlar det om att ligga i framkant, fånga nya möjligheter och bidra till att utvecklingen drivs på i en positiv riktning. Några tendenser för utvecklingen kan skönjas:

- Snabbt minskande batterikostnader gör att elfordon, särskilt lätta fordon och fordon i stadsmiljö, börjar bli konkurrenskraftiga⁴⁸. Detta ger att:
  - Infrastruktur för laddning måste byggas ut, främst vid flerbostadshus, arbetsplatser och gator
  - Elnät kan behöva förstärkas för att klara högre effekttoppar vid laddning
  - Ökad återvinning av material i batterier och drivlinor behövs
  - Mer fossilfri elproduktion krävs på sikt
- Tunga fordon, sjöfart och luftfart som är svårare att elektrifiera, samt de fordon som säljs idag kommer behöva biodrivmedel eller elektrodrivmedel. Detta ger att:
  - Marknad för flytande fossilfria drivmedel, biogas och vätgas kommer finnas
  - För att biogas ska ta en större andel krävs en mer konkurrenskraftig produktion och distribution samt fler tankstationer, särskilt för flytande biogas
  - För att vätgas ska ta en större andel krävs en kraftig utbyggnad av tankstationer samt ett betydligt större utbud av konkurrenskraftiga fordon
  - Behov av investeringar kommer begränsa antalet alternativ som når en större skala
  - Inom luft- och sjöfart behövs globala överenskommelser för fossilfria drivmedel
- Utvecklingen av elfordon och självkörande fordon kan skapa nya möjligheter såsom mobilitet som tjänst. Detta ger att:
  - Lösningar måste testas i verklig miljö
  - Behov av vägar, kollektivtrafik och laddinfrastruktur kan ändras
  - Miljö och hälsa kan påverkas positivt samtidigt som nya utmaningar kan uppstå

Utmaningar i Skåne

Anledningar till att fossilfria drivmedel inte har en större marknadsandel beror på faktorer som diskuteras i avsnittet ovan. Många av dessa utmaningar är på en nationell eller en global nivå. Lokala och regionala aktörer kan bidra till en ökad efterfrågan på fossilfria drivmedel och tillhörande fordon vilket i förlängningen leder till ett större utbud av fordon och en generell kostnadsreduktion för fordon, infrastruktur och drivmedel. Denna handlingsplan riktar sig mer mot utmaningar som kan hanteras på lokal och regional nivå. Några sådana utmaningar är:

- Möjlighet att ladda fordon måste bli fler, särskilt vid flerbostadshus, arbetsplatser och gator

⁴⁸ "Global EV Outlook 2017" av IEA, 2017

- Dagens nät av infrastruktur för tankning och laddning behöver spridas till hela Skåne
- Utbyggnad av infrastruktur för tankning och laddning måste mötas av tillräcklig efterfrågan
- De snabbt ökande godstransporterna måste gå över till fossilfria drivmedel
- Kunskap om total ägandekostnad är låg

Insatser

I följande avsnitt beskriv insatser inom *Gemensamt lärande och påverkan, Miljömässig och social hållbarhet, Användning, Produktion och Distribution*. För varje område återfinns förslag på insatser. Några insatser är prioriterade med förslag på aktörer som är lämpliga att vara drivande. Insatser och prioritering blir föremål för diskussion med intresserade aktörer under handlingsplanens remissperiod. Noteras bör att många insatser genomförs redan idag.

Gemensamt lärande och påverkan

Detta insatsområde syftar till att öka kunskap och förändra beslut och beteenden kring drivmedel och fordon.

Förslag på prioriterade insatser:

- **Stödja beteendepåverkan genom att informera om total ägandekostnad**
Vid bilköp spelar olika faktorer in beroende på vem som väljer bil och till vad. För privatperson styrs valet till stor del av inköpspriset, tekniska prestanda och preferens för olika märken⁴⁹. Vid köp av elbil spelar räckvidd och möjlighet att ladda hemma stor roll. Personer ansvariga för fordonsflottor baserar oftare bilköp på total ägandekostnad. För elbilar blir total ägandekostnad en viktigare faktor då lägre kostnader för drivmedel, service och underhåll till stora delar kan kompensera ett högre inköpspris. En insats med syfte att påverka beteenden vid bilköp i riktning mot fler elbilar behövs och bör fokusera på att informera privatpersoner och företag om total ägandekostnad. *Drivande: Region Skåne*
- **Påverka drivmedelsval vid godstransporter**
Eftersom antalet godstransporter ökar behövs insatser för att påverka val av drivmedel. Konsumenter efterfrågar i högre grad miljövänliga produkter såsom ekologisk mat. Företag som levererar dessa produkter använder trots det fossila drivmedel i hög utsträckning. En insats med syfte att påverka företag att välja fossilfria drivmedel behövs därmed. *Drivande: Region Skåne*

Förslag på övriga insatser:

- Medverka i forskningsprogram
- Utveckla och delta i projekt inom sjöfartssektorn
- Utveckla och delta i projekt inom luftfartssektorn
- Utveckla och delta i projekt inom godstransporter
- Utveckla och delta i projekt över regiongränsen
- Påverka politiker och beslutsfattare nationellt och på EU-nivå
- Bevaka utvecklingen av fossilfria mobilitetstjänster
- Bevaka utvecklingen av självkörande fordon

⁴⁹ Se "Modeling the uptake of plug-in vehicles in a heterogeneous car market using a consumer segmentation approach" av Brand m.fl., 2017

Goda exempel: Gemensamt lärande och påverkan

2030 sekretariatet – ett forum för kraftsamling kring påverkansarbete

Det nationella sekretariatet för uppföljning av arbetet med fossiloberoende fordonsflotta 2030, kort 2030 sekretariatet, samarbetar med aktörer inom fordon, drivmedel och beteenden, både från näringslivet och det offentliga. Sekretariatet bedriver politik- och beteendepåverkan genom att ta fram prognoser och omvärldsanalyser samt förslag för åtgärder och det sprider resultaten via olika kanaler. Dessutom skapar sekretariatet en plattform för utbyte och gemensamt lärandet, t.ex. den årliga konferensen Ekotransport 2030, men det arrangeras även t.ex. mindre seminarier. Organisationer och företag kan bli partners och samarbeta med sekretariatet.

Gröna bilister – förening för politikpåverkan och konsumentinformation

Privatpersoner kan gå med i föreningen Gröna bilister och stötta med sin årliga medlemsavgift föreningens arbete för en grönare bilism. Gröna bilister anser sig vara en viktig röst i den politiska debatten samt åtar sig rollen som oberoende konsumentinformatör. Dem ger upplysning via testar och rankings, publicera nyhetsbrev och genomför informationskampanjer samt skriver remisser på politiska beslutsunderlag. En fråga som föreningen driver sedan flera år är konsumentinformation av olika drivmedlens ursprung och miljöpåverkan. Gröna bilister driver och medverkar dessutom i olika typer av projekt, bl.a. projektet "Hela gröna vägen", som syftar åt en omställning av kommunala fordonsflottor.

Klimatkommunerna – svenska kommuners samarbetsplattform för klimatarbetet

Omställningen till fossilfria drivmedel är ett viktigt ämnesområde inom "klimatkommunernas" arbete, en förening som kommuner, landsting och regioner kan gå med i för att kraftsamla för politisk påverkan och öka gemensamt lärande för klimatarbetet. En grundpelare i Klimatkommunernas verksamhet är nätverksarbetet som omfattar såväl fysiska träffar, webmöten som även webbaserade verktyg för att underlätta att medlemmarna har ett kontinuerligt utbyte och möjlighet att rådfråga varandra sinsemellan. Drivmedelsrelaterade frågor som hanteras i nätverket sträcker sig från t.ex. parkering för miljöbilar, laddstationer och kommunallagen till upphandling av elbilar och miljökrav för inbäddade transporter. Syftet med nätverket är att skapa en plattform för erfarenhetsutbyte, ny kunskap och inspiration. Politisk påverkan sker via uppvaktningar, debattartiklar, remissvar och organisationen är även Sveriges stödstruktur till borgmästaravtalet.

Skånskt nätverk kring upphandling av fossilfria fordon och transporttjänster

Biogas Syd och Energikontoret Skåne bedriver ett projekt där ett nätverk kring upphandling av fossilfria fordon och transporttjänster ska byggas och drivas. Nätverket är för kommunala upphandlare, miljöstrateger och kravställare och inriktar sig mot fossilfria lösningar för transportsektorn. Projektet går ut på att skapa en mötesplats och ramarna för erfarenhetsutbyte och goda exempel på upphandlingar skånska kommunerna sinsemellan för att effektivt överföra dessa mellan kommunerna. För att vidareutveckla upphandlingarna i kommunerna tar nätverket även i hjälp av externa sakkunniga.

Elbilmässan i Torna Hällestad

Intresse i elfordon och elcyklar samt viljan att utveckla sin hemort motiverade ett gäng privatpersoner att dra igång en elbilmässa i Torna Hällestad, i Skåne. 2016 genomfördes eventet för första gången. Grannar, bekanta och kollegor bjöds in till en informationsträff där initiatörerna även lånade ut sina eldrivna forskaffningsmedel för provkörning. Mycket positiv resonans gjorde att man 2017 la upp ett större event och involverade återförsäljare för öka antal och variation av fordon. En lokalpolitiker invigde "Torna Hällestads Elbilmässa". Ingen offentlig finansiering fanns till eventet och den mindre avgiften som återförsäljarna betalade för att få ställa ut fordon användes för att finansiera annonskostnaden i en regionaltidning. Arrangörer och primär budskapsbärare i denna satsning är en grupp lokala privatpersoner vilket ger en speciell kommunikativ ton och ingång till målgruppen. Exemplet visar på hur privatpersoner kan engagera sig för kunskapspridning och attitydpåverkan

Miljömässig och social hållbarhet

Förslag på prioriterad insats:

- **Analysera hälsoeffekter från användning av drivmedel**
Luftföroreningar, partiklar och buller påverkar människors hälsa negativt, vilket i förlängningen leder till minskad livskvalitet och ökade kostnader för hälso- och sjukvård. En insats för att analysera hälsoeffekter från användning av drivmedel och tillhörande kostnader för hälso- och sjukvård behövs. *Drivande: Region Skåne*
- **Undvika biodiesel från palmolja och palmoljerester i nya avtal**
I nya avtal för drivmedel och transporter bör biodiesel (HVO) från palmolja och palmoljerester undvikas. Detta eftersom dessa råvaror ger negativa miljöeffekter på andra håll i världen. *Drivande: Region Skåne*

Förslag på övriga insatser:

- Stödja forskning kring ett klimatneutralt transportsystem
- Stödja affärsmodeller för återvinning av batterier och elmotorer

Goda exempel: Miljömässig och social hållbarhet

Betydelsen för luftkvalitet och hälsa av en fossilfri fordonsflotta i Stockholm

Miljöförvaltningen i Stockholms stad har tillsammans med Umeå universitet och Stockholms universitet studerat vilka samhällsvinster som kan uppstå av en övergång till en fossilfri fordonsflotta. Med hjälp av emissionsmodeller, litteraturstudier och scenarier för en fossilfri fordonsflotta räknade studien fram effekter på hälsa och samhällsekonomi. En övergång till fossilfria drivmedel kan ge betydande samhällsvinster beroende på vilka drivmedel som slår igenom och hur motorer och styrmedel utvecklas.

Användning

Förslag på prioriterade insatser:

- **Gå över till eldrift i stadsbusstrafik**
Trafik i stadsmiljö har genom luftföroreningar, partiklar och buller extra tydlig påverkan på människors hälsa. En övergång till eldrift för stadsbusstrafiken ingår redan i Skånetrafikens strategi. Lägre utsläpp, minskat buller vid start från hållplatser, mjukare körning och möjlighet till inomhushållplatser ska göra kollektivtrafiken än mer attraktiv. *Drivande: Region Skåne*
- **Införa tjänstebilssystem som premierar val av bilar för fossilfria drivmedel**
Tjänstebilar utgör en väsentlig del av antalet personbilar. System som premierar val av bilar för fossilfria drivmedel ger företag en grön profil och gör det lättare för anställda att minska miljöpåverkan. Merkostnaden för bilar för fossilfria drivmedel minskar med kommande bonus-malus-system. *Drivande: Företag och kommuner med tjänstebilssystem*

Förslag på övriga insatser:

- Införa fordon för fossilfria drivmedel i egna flottor
- Samarbeta kring upphandling av fordon, drivmedel och transporttjänster
- Skärpa koldioxidkrav vid upphandling av drivmedel, fordon och transporttjänster
- Införa miljökrav på inbäddade transporter samt entreprenad- och arbetsmaskiner

- Stödja omställning av skogs-, jordbruks-, arbets- och entreprenadmaskiner
- Stödja möjligheter för användning av elcyklar, elmopeder och andra lätta elfordon
- Efterfråga fossilfria drivmedel vid beställning av taxi och budservice
- Införa miljözoner för tunga och lätta fordon

Goda Exempel: Användning

Fastighetsbolag ställer om till eldrivna handmaskiner och fordon

Eslövs Bostads AB har på mindre än ett år gått från en övervägande fossildriven drift till att byta ut både handmaskiner och fordon till fossilfria alternativ. Där leverantörerna inte har ett färdigt koncept efterfrågas nya produkter och lösningar för att bli 100 % fossilfria.

Städer ställer miljökrav på motorer och drivmedel för arbetsmaskiner

Stockholm Stad, Göteborgs Stad och Malmö Stad har samarbete med Trafikverket tagit fram gemensamma miljökrav för motorer och drivmedel vid entreprenader. Dessa miljökrav har historiskt riktat in sig på utsläpp av lokala luftföroreningar. I den senaste vägledningen återfinns förslag på klimatkrav som de tre städerna har formulerat. Mer inspiration kan hämtas från Oslo kommun som har börjat införa fossilfria byggplatser.

Skånemejerier kör på biogas

2016 invigde E.ON och Skånemejerier landets första privata tankdepå för fordonsgas som är byggd enbart för lastbilar. Skånemejerier kör en del av sina distributionsbilar på fordonsgas, som till stor del tillverkas av bland annat svingödsel, slakteriavfall och restprodukter från spannmålsodling.

Scandlines bygger om till eldrift

För linjen mellan Helsingborg och Helsingör bygger Scandlines om sina fartyg till eldrift. Laddning ska ske automatiskt vid av- och pålastning. Med eldrift på en så pass intensiv färjelinje ligger Scandlines i framkanten. Helsingborg kan glädja sig åt förbättrad luftkvalitet tack vare mindre utsläpp.

Produktion

Förslag på prioriterad insats:

- **Stödja utveckling och produktion av fossilfria drivmedel**
Produktion av fossilfria drivmedel ger lokala jobb­möjligheter i Skåne. Biogassektorn sysselsätter ungefär 1 person per GWh vilket motsvarar över 400 heltidsanställda i Skåne. Produktion av biogas kan ingå i någon form av bioraffinaderi med möjlighet att producera flytande drivmedel och kemikalier till industrin. Vätgas kan produceras av förnybar el och kombineras med koldioxid för att skapa elektrodrivmedel. Insatser för att förbättra produktion av drivmedel behövs för att skånska företag ska ligga i framkanten. *Drivande: Region Skåne*

Förslag på övriga insatser:

- Finansiera demonstration av produktion av fossilfria drivmedel

- Stödja utveckling och produktion av komponenter till elfordon

Goda Exempel: Produktion

Bioraffinaderi i Skåne, en pusselbit för hållbar regional utveckling

För att stötta produktionen av fossilfria drivmedel behövs utredningar som tar hänsyn till både regionala förutsättningar för tillgänglighet av substrat och användningsområden för produkterna. SP, SIK, JTI och Envirum undersökte 2014 möjligheterna för att etablera ett bioraffinaderi i Skåne, bland annat baserat på en fallstudie om kombinerad produktion av bioetanol och biogas. Bioetanol från cellulosarika material såsom halm kan bli lönsamt med ett reduktionspliktssystem för inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel. I ett bioraffinaderi skulle biogas produceras av resterna från bioetanolproduktionen. Mer ingående analyser kring förutsättningarna kan genomföras med stöd av Skånes färdplan för biogas eller Region Skånes miljövärdsskåtefond.

Distribution

Förslag på prioriterade insatser:

- **Stödja laddplatser vid flerbostadshus**
En ökning av antalet elbilar och ladd-hybrid-bilar kräver möjlighet för hemmaladdning. Hushåll med parkeringsplats direkt i anslutning till bostaden kan ofta installera laddsystem i garage eller förråd. För hushåll i flerbostadshus krävs insatser för att lösa laddmöjlighet på gemensam parkeringsplats eller vid gatuparkering. Här ingår en social dimension då inkomstsvaga grupper i högre utsträckning bor i hyr lägenheter i flerbostadshus. *Drivande: Kommuner*
- **Analysera förutsättningar för elvägar i Skåne**
Elvägar är en möjlighet att elektrifiera den tunga vägtrafiken. Insatser behövs för att analysera förutsättningar för elvägar i Skåne. Detta arbete kan göras i samarbete med myndigheter, kommuner, svenska regioner samt regioner i Danmark och Tyskland. *Drivande: Region Skåne*

Förslag på övriga insatser:

- Analysera behovet av förstärkta elnät regionalt och lokalt
- Stödja affärsmodeller för tankstationer för biodrivmedel och vätgas
- Stödja affärsmodeller för laddplatser vid kollektivtrafiknoder
- Stödja affärsmodeller för laddplatser vid egen verksamhet
- Stödja fastighetsägare och -användare vid införande av laddplatser
- Klargöra regelverk för utbyggnad av laddplatser, ta fram lathund
- Beakta infrastruktur för fossilfria drivmedel i översiktsplaner
- Efterfråga laddplatser och infrastruktur vid affärslokaler och offentlig verksamhet

Goda Exempel: Distribution

Ekonomisk förening för biogastankstationer på Österlen

Biogastankstationer i Tomelilla and Simrishamn etablerades 2013 och ägs och drivs av den ekonomiska föreningen Biogas Ystad Österlen. Kommunala politiker, företag och privatpersoner har visat på hur lokalt engagemang kan sätta igång utvecklingen av infrastruktur för fossilfria drivmedel.

Privata aktörer sätter upp laddplatser för kunder, besökare och medarbetare

Allt fler företag börjar anse att det tillhör god service och ansvarstagande för samhället att uppmuntra kunderna till att använda elbil istället för fossildrivna fordon och bygger därför laddmöjligheter vid sina varuhus och kontor. IKEA har kommunicerat avsikten att installera snabbbladdare vid varje varuhus i Norge. I Sverige har man som mål att erbjuda "semisnabba" laddplatser för elbilar vid alla varuhus senast hösten 2017. I Tyskland bygger man på den befintliga laddinfrastrukturen och byter ut till snabbbladdare. Dessutom testar IKEA tillsammans med partners ett koncept som kallas för "Charge Lounge". Det går ut på att kombinera laddinfrastruktur med möjlighet till lagring av förnyelsebar energi och att gestalta laddinfrastruktur på ett ur konsumentperspektiv tilltalande och funktionell sätt och att erbjuda tjänster utöver själva laddningen. Den konkreta utformningen ska då anpassas efter specifika lokaliseringfaktorer.

"Fixa laddplats" - informationsinsatser kring laddplatser för fastighetsbranschen

Samordnad av Energikontoret Storstockholm har de kommunala energi- och klimatrådgivarna i Stockholmsområdet tagit fram en informationskampanj för att få till fler laddplatser i flerbostadshus. De genomför kostnadsfria seminarier för bostadsrättsföreningar och har tagit fram omfattande material i form av guider, mallar och vägledningar för hur en bostadsrättsförening kan gå till väga för att installera laddstationer. Det täcker frågor från hur man övertygar styrelsen eller fastighetsägaren till tips och råd för ansökan för investeringsstöd från Klimatklivet.

10

PLANLEDNINGSGRUPPEN

2018-05-02

PLG § 27

Dnr KS/KF 2018:86.403

**Yttrande över förslag till Grönprogram med handlingsplan
för Lunds kommun****Ärendebeskrivning**

Lunds kommun har skickat en remiss för sitt nya grönprogram med handlingsplan. Programmet ambition är att omfatta all grönstruktur i hela kommunen, men med fokus på kommunens egna mark. Programmet omfattar mål och strategier som sedan har åtgärder i en separat handlingsplan.

Miljöstrategiska samordnaren har lämnat förslag på yttrande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse från planeringsavdelningen 2018-04-24.
- Följebrev från Lunds kommun 2018-03-22.
- Grönprogram för Lunds kommun. Samrådshandling 2018-02-22.
- Handlingsplan. Grönprogram för Lunds kommun. Samrådshandling 2018-02-22.

Planledningsgruppen föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Lomma kommun lämnar följande yttrande:

Generella synpunkter

Upplägget känns modernt och programmet är lätt att förstå och följa. Eftersom programmet ska utgöra underlag i planeringen så behöver det poängteras att de mellan-kommunala gröna och blå intressena är behandlade i mycket liten utsträckning. Det är viktigt att de ekologiska sambanden i landskapet knyts samman mellan våra kommuner, något som är svårt att göra med den information som presenteras i denna remissversion.

Specifika synpunkter

Karta 19 visar siktlinjer/utblickar men det är inte angivet vad syftet är, ska de utvecklas, bevaras? En av linjerna sträcker sig västerut in i Lomma kommun men det är svårt att tolka innebörden, vill man bevara området öppet? Detta kan i så fall stå i motsatsförhållande till värdet av småbiotoper i odlingslandskapet som nämns bland annat på sid.11: "Lunds kommun måste hantera de många intressena på landsbygden och ge förutsättningar för näringsliv, livsmedelsproduktion och verksamheter samtidigt som naturens värden värnas och produktion av ekosystemtjänster säkras." och sid.33 "Det finns dock goda möjligheter att förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att återskapa och nyskapa habitat, anlägga våtmarker och odlingsfria skyddszoner. Förutom att höja kvalitet och kvantitet på befintliga biotoper är det också viktigt att förbättra spridningsmöjligheter mellan olika värdekärnor" och även en del av åtgärderna i handlingsplanen, exempelvis: "Plantera häckar, alléer och pilevallar" (under målet "Ett varierat jordbrukslandskap") samt "Anlägga häckar och beträdor med stigar

Utdragsbestyrkande

A.B. K.B.

PLANLEDNINGSGRUPPEN

2018-05-02

PLG § 27 (forts.)

Dnr KS/KF 2018:86.403

på kommunalt ägd jordbruksmark för rekreativa och ekologiska funktioner” (under målet Landskapets grönstruktur).

Karta 21 anger ”Riktningar i landskapet” men det saknas legend. Det är oklart om olika pilar syftar till gröna stråk och barriärer och vad syftet med markeringen är. Finns stråket nu? Är det välutvecklat redan? På sid. 52 anges det att jordbruksmarken begränsar tillgängligheten: ”Lunds geografiska läge mitt i jordbrukslandskapet gör att det finns en liten tillgång till allemansrättslig mark i utkanterna av staden. Istället för skog som på många andra håll i Sverige, finns här åkrar som invånarna inte kan nyttja på samma sätt som skogsmark. Detta gör att Lunds kommun särskilt måste värna om den allmänna parkmarken i staden och se till att den håller en sådan hög kvalitet, att invånarna upplever att de har en tillfredställande tillgång på parker och grönytor”. Vi ifrågasätter att bristen på tillgänglig allemansrättslig mark ute i landskapet ska lösas genom att värna om mer parker i staden. Det hade varit bra om det i karta 21 påvisades brister eller potentiella utvecklingsmöjligheter för ekologiska spridningsvägar samt grönstråk. En av dessa brister är ekologiska och gröna stråk västerut från Lunds kommun in i Lomma kommun. På något sätt behöver man bestämma sig för vilket allmänt intresse som programmet ska värna. Var är det tänkt att man vill stärka de ekologiska eller allemansrättsliga sambanden? Och hur knyter vi bäst ihop dessa över kommungränserna? På samma sätt som man kan planera bebyggelse på annans mark så kan man som kommun också planera för grönstruktur och andra allmänna intressen. Poängen med det kan vara att det blir tydligt var man har sambanden i landskapet och man ska inte heller utesluta att detta är intressant och relevant för många markägare även om kommunen inte har rådighet att gå in och göra åtgärder kring detta.

Utdragsbestyrkande

A.B. L.B.

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

2018-04-24

Vår referens:

Direkttel: 040-641 1052 Kommunstyrelsen

E-post: Helena.bjorn@lomma.se

Diarienum: KS/KF 2018:86.403

Er referens: Helena Björn

Yttrande över förslag till "Grönprogram med handlingsplan för Lunds kommun"

Ärendebeskrivning

Lunds kommun har skickat en remiss för sitt nya grönprogram med handlingsplan. Programmets ambition är att omfatta all grönstruktur i hela kommunen, men med fokus på kommunens egna mark. Programmet omfattar mål och strategier som sedan har åtgärder i en separat handlingsplan.

Synpunkter

Planeringsavdelningens synpunkter har främst riktat in sig på de mellankommunala avsnitten.

Generella synpunkter

Upplägget känns modernt och programmet är lätt att förstå och följa. Eftersom programmet ska utgöra underlag i planeringen så behöver det poängteras att de mellankommunala gröna och blå intressena är behandlade i mycket liten utsträckning. Det är viktigt att de ekologiska sambanden i landskapet knyts samman mellan våra kommuner, något som är svårt att göra med den information som presenteras i denna remissversion.

Specifika synpunkter

Karta 19 visar siktlinjer/utblickar men det är inte angivet vad syftet är, ska de utvecklas, bevaras? En av linjerna sträcker sig västerut in i Lomma kommun men det är svårt att tolka innebörden, vill man bevara området öppet? Detta kan i så fall stå i motsatsförhållande till värdet av småbiotoper i odlingslandskapet som nämns bland annat på sid.11: "Lunds kommun måste hantera de många intressena på landsbygden och ge förutsättningar för näringsliv, livsmedelsproduktion och verksamheter samtidigt som naturens värden värnas och produktion av ekosystemtjänster säkras." och sid.33 "Det finns dock goda möjligheter att förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att återskapa och nyskapa habitat, anlägga våtmarker och odlingsfria skyddszoner. Förutom att höja kvalitet och kvantitet på befintliga biotoper är det också viktigt att förbättra spridningsmöjligheter mellan olika värdekärnor" och även en del av åtgärderna i handlingsplanen, exempelvis: "Plantera häckar, alléer och pilevallar" (under målet "Ett varierat jordbrukslandskap") samt "Anlägga häckar och beträddor med stigar på kommunalt ägd jordbruksmark för rekreativa och ekologiska funktioner" (under målet Landskapets grönstruktur).

Karta 21 anger "Riktningar i landskapet" men det saknas legend. Det är oklart om olika pilar syftar till gröna stråk och barriärer och vad syftet med markeringen är. Finns stråket nu? Är det välutvecklat

redan? På sid. 52 anges det att jordbruksmarken begränsar tillgängligheten: "Lunds geografiska läge mitt i jordbrukslandskapet gör att det finns en liten tillgång till allemansrättslig mark i utkanterna av staden. Istället för skog som på många andra håll i Sverige, finns här åkrar som invånarna inte kan nyttja på samma sätt som skogsmark. Detta gör att Lunds kommun särskilt måste värna om den allmänna parkmarken i staden och se till att den håller en sådan hög kvalitet, att invånarna upplever att de har en tillfredställande tillgång på parker och grönytor". Vi ifrågasätter att bristen på tillgänglig allemansrättslig mark ute i landskapet ska lösas genom att värna om mer parker i staden. Det hade varit bra om det i karta 21 påvisades brister eller potentiella utvecklingsmöjligheter för ekologiska spridningsvägar samt grönstråk. En av dessa brister är ekologiska och gröna stråk västerut från Lunds kommun in i Lomma kommun. På något sätt behöver man bestämma sig för vilket allmänt intresse som programmet ska värna. Var är det tänkt att man vill stärka de ekologiska eller allemansrättsliga sambanden? Och hur knyter vi bäst ihop dessa över kommungränserna? På samma sätt som man kan planera bebyggelse på annans mark så kan man som kommun också planera för grönstruktur och andra allmänna intressen. Poängen med det kan vara att det blir tydligt var man har sambanden i landskapet och man ska inte heller utesluta att detta är intressant och relevant för många markägare även om kommunen inte har rådighet att gå in och göra åtgärder kring detta.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

- att Lomma kommun yttrar sig i enlighet med ovanstående förslag.

Lovisa Liljenberg
Stadsarkitekt

Helena Björn
Miljöstrategisk samordnare

Maria Sjögren
Maria.Sjogren2@lund.se
046-359 69 76

Enligt sändlista.

Samrådsinbjudan: Förslag till nytt Grönprogram för Lunds kommun

Tekniska förvaltningen och stadsbyggnadskontoret i Lunds kommun har utarbetat ett förslag till ett nytt Grönprogram för Lunds kommun samt en tillhörande handlingsplan. Förslaget har godkänts för att skickas ut på samråd av tekniska nämnden den 14 mars 2018 samt av byggnadsnämnden den 15 mars 2018.

Ni erbjuds härmed möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Remissperioden pågår under april och maj månad 2018. Synpunkter ska vara Lunds kommun tillhanda senast den **31 maj 2018** och skickas med fördel digitalt till: tekniska.forvaltningen@lund.se skriv "Samråd Grönprogram 2018/0153" i adressfältet. Det går även bra att skicka synpunkter per post, adressera då till:

Tekniska förvaltningen
"Samråd Grönprogram 2018/0153"
Box 41
221 00 LUND

För att underlätta behandlingen av samrådssvar, följ gärna nedanstående disposition:

1. Sammanfattning av synpunkterna
2. Allmänna synpunkter
3. Synpunkter per kapitel
  - I. Ett grönare Lund
  - II. Ramverk
  - III. Biologisk mångfald
  - IV. Gröna tätorter
  - V. Landskapet
4. Synpunkter på handlingsplanen

Samrådsförslaget finns tillgängligt att ladda ner via www.lund.se/gronprogram samt i fysisk form (läsex) i receptionen på Kristallen, Brotorget 1, Lund

Ytterligare upplysningar kan lämnas av:

Moa Larsson
Utvecklingsamordnare
Tekniska förvaltningen
tel: 046-359 49 39
moa.larsson@lund.se

Karl Magnus Adielsson
Landskapsarkitekt
Stadsbyggnadskontoret
tel: 046-359 37 55
karlmagnus.adielsson@lund.se

Vi ser fram emot ert svar!

Maria Sjögren, Projektledare

Byalag

Byahusets Vänner
Byalaget Norrs Gräsrotter
Byalaget Stångbymiljö
Dalby byaråd
Flyinge Utveckling
Färs härads hembygdsförening
Genarps byalag
Odarslövs byalag
Revinge Byförening
Sandbybygdens Hembygdsförening
Skånes Hembygdsförbund
Torna Hällestads Byalag
Vallkärra-Torns Hembygdsförening
Vombs Byalag

Föreningar

Bara Härads hembygdsförening
Hyresgästföreningen
Lunds Fot och Cykelfolk
Veberöds scoutkår
Björnstorps Ryttarförening
Cykelfrämjandet
Dalby KFUK:KFUM Scoutkår
Dalby Ryttarförening
Ekumeniska rådet i Lund
Entomologiska Sällskapet i Lund
Flyinge AB
Flyinge Ryttarförening
Framtid Södra Sandby
Friluftsförbundet Genarp
Friluftsförbundet Lund
Friluftsförbundet Veberöd
Friluftsförbundet Region Syd
Föreningen Gamla Lund
Genarps scoutkår
Höje Å fiskevårdsområde
Klostergårdens byalag
Kulturen
Kävlingeåns-Löddeåns Fiskevårdsområde
Lundabygdens Fågelklubb
Lunds Akademiska Golfklubb
Lunds biodlare
Lunds Botaniska förening
Lunds Brukshundsklubb
Lunds Civila Ryttarförening
Lunds Fältbiologer
Lunds Hundungdom
Lunds Kolonisters Centralförening
Lunds kyrkliga samfällighet
Lunds Orienteringsklubb
Mossornas vänner

Naturskyddsföreningen i Skåne
Naturskyddsföreningen Lund
Puggehatten - Skånes mykologiska förening
Revinge Ridklubb
Romeleåsens Golfklubb
SBR Tornabygden
Scoutkåren Drotten
Skånes Ornitologiska Förening
Skrylleområdets Hästintressenter
Skånes Herpetologiska förening
Stall Assarhusa
STF Skånekretsen sydväst
Stävie Ryttarförening
Södra Sandby Scoutkår
Södra Skånes Scoutdistrikt
Torns Ryttarförening
Veberöds Brukshundsklubb
Veberöds byaråd
Värpinge Golfklubb
Öresunds vattenvårdsförbund
Östra Torns Ridsport

Företagarföreningar

Dalby Företagarförening
Fastighetsföreningen Leve Lund
Företagarna i Lund
Handelsföreningen i Lund
Lund Citysamverkan
Sydsvenska Industri- och Handelskammaren
Södra Sandby Företagarförening
Veberöd Företagarförening

Grannkommuner

Burlövs kommun
Eslövs kommun
Kävlinge kommun
Lomma kommun
Malmö stad
Sjöbo kommun
Skurups kommun
Staffanstorps kommun
Svedala kommun

Internt Lunds kommun

Barn- och skolnämnden
Integrationsrådet, Kommunkontoret
Kommunala funktionshinderrådet
Kommunala pensionärsrådet
Kommunala studentrådet
Kommunstyrelsen
Kraftringen AB
Kultur- och fritidsnämnden
Lunds brottsförebyggande råd

Lunds Energi AB
Lunds kommuns Fastighets AB
Lunds kommuns Parkerings AB
Lunds Renhållningsverk
Miljönämnden
Servicenämnden, Lundafastigheter
Servicenämnden, Markentreprenad
Socialnämnden
Ungdomstinget, Kultur- och fritidsnämnden
Utbildningsnämnden
VA Syd
Vård- och omsorgsnämnden

Markägare

AB Sydsten
Björnstorps och Svenstorps godsförvaltning
Hushållningssällskapet Skåne
Häckeberga Säteri AB
LRF Lokalavd. Dalbyorten
LRF Lokalavd. Genarp
LRF Lokalavd. Hällestad-Weberöd
LRF Lokalavd. Lundabygden
LRF Lokalavd. Södra Sandby
LRF Skåne
LRF:s kommungrupp i Lund
Lunds Domkyrka
NCC Roads AB
Science Village Scandinavia AB
Silvåkragarde
Skåne-Blekinge Jordägarförbund
Specialfastigheter Sverige AB
Starka
Statens Fastighetsverk
Stiftelsen Skånska Landskap
Sveriges Jordägare
Södra
Toppeladugårds gods
Villaägarnas Riksförbund, Region syd

Politiska partier, lokalavd. i Lund

Feministiskt initiativ
FörNyaLund
Kristdemokraterna
Liberalerna
Miljöpartiet de Gröna
Moderata Samlingspartiet
Socialdemokraterna
Sverigedemokraterna
Vänsterpartiet
Centerpartiet

Regionala organisationer, samverkansråd m.m.

Jernhusen Region Syd
Lunds stift
Länsstyrelsen i Skåne län
Polismyndigheten i Skåne
Region Skåne, Regionala utvecklingsnämnden
Region Skåne, Kollektivtrafiknämnden
Räddningstjänsten Syd
Skånska Energi AB
Svenska Kraftnät
Sydkraft AB
Sydvatten AB
SYSAV
Hållbar Utveckling Skåne
Höje å Vattenråd
Kommunförbundet Skåne
Romeleås- och sjölandskapskommittén
Segeåns vattenråd

Statliga verk m.m.

Akademiska Hus Syd AB
Boverket
Energimyndigheten
Fortifikationsverket
Försvarsmakten
Havs- och vattenmyndigheten
Jordbruksverket, Vattenenheten
Kemikalieinspektionen
Lunds Universitet, Byggnadsenheten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Naturvårdsverket
Riksantikvarieämbetet
Skogsstyrelsen
SLU Alnarp
Strålsäkerhetsmyndigheten
Sveriges Geologiska Undersökning
Trafikverket

Observera att denna sändlista avser första utskick, ytterligare samrådsinstanser kan tillkomma.

HANDLINGSPLAN

GRÖNPROGRAM FÖR
FÖR LUNDS KOMMUN

SAMRÅDSHANDLING 2018-02-22

Om handlingsplanen

Handlingsplanen tar utgångspunkt i Grönprogram för Lunds kommun och syftar till att förverkliga grönprogrammets mål, samt vissa mål från LundaEko II.

Handlingsplanen är indelad i tre teman; Biologisk mångfald, tätorterna och landskapet. Dessa tre teman är i sin tur uppdelade efter fokusområden.

Ansvar

För respektive delmål anges vilka nämnder som ansvarar för arbetet med att uppnå delmålen. Ansvarig nämnd eller styrelse markeras med fetstil och övriga angivna nämnder och styrelser är delansvariga för genomförandet av åtgärden.

Samtliga nämnder som är ansvariga för ett eller flera mål bör godkänna handlingsprogrammet i sin helhet, både som ansvarig nämnd och som bidragande till att uppfylla åtgärden.

Finansiering av åtgärder som inte är finansierade inom ram beslutas årligen i samband med kommunens ekonomiska verksamhetsplan eller löpande inom respektive förvaltning.

Ansvarig nämnd innebär att angiven nämnd eller styrelse har ett övergripande samordningsansvar för delmålet. I de fall där flera nämnder och styrelser är huvudansvariga har de ett gemensamt ansvar att samordna arbetet med delmålet.

Övriga angivna **nämnder** eller aktörer är sådana som identifierats som viktiga parter då åtgärden ska genomföras.

KS – Kommunstyrelsen

TN – Tekniska nämnden

BN – Byggnadsnämnden

KFN – Kultur- och fritidsnämnden

BSN – Barn- och skolnämnden

SN – Servicenämnden

LST – Länsstyrelsen

TRV - Trafikverket

Relaterade dokument

Utöver grönprogrammet är handlingsplanen tätt sammankopplad med flera mål i LundaEko II, i första hand mål 5, 6, 7 och 8.

Handlingsplanen bidrar även till uppfyllandet av Lunds översiktsplan, Kulturmiljöprogram för Lunds kommun, Tekniska förvaltningens program för urban odling, Tekniska förvaltningens trädplan och Lunds kommuns åtgärdsprogram mot buller.

Strategier

Grönprogrammets mål ska uppnås genom följande sju strategier:

Utveckla

Utveckla befintliga miljöer för att möta en växande befolkning och ett förändrat klimat genom att tillföra ekologiska, rekreativa och sociala värden.

Förvalta

Behålla kvaliteterna i befintliga grönmiljöer samt bevara livskraftiga artpopulationer. Restaurera områden med höga naturvärden.

Värna

Bevara och utöka skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer samt landskapsbild och tysta områden.

Nyskapa

Skapa nya miljöer med ekologiska, rekreativa och sociala värden i takt med att staden och tätorterna växer, förtätas och utvecklas.

Tillgängliggöra

Skapa och utveckla kopplingar och överbrygga barriärer, både fysiskt och socialt, för människor, djur och växter.

Samutnyttja

Samutnyttja offentliga gröna miljöer för att skapa förutsättningar för en mångfald av funktioner.

Kommunicera och samverka

Informera om och skapa förståelse för gröna miljöers värden och betydelse. Främja samarbete mellan olika aktörer för att skapa förståelse och delaktighet.

Biologisk mångfald

Skyddad natur (ej tidsangivna åtgärder)

Bilda naturreservat Höjeådal

Ansvar: TN

Finansiering inom ram

Bilda biotopskyddsområde Roglekärret

Ansvar: TN

Finansiering inom ram

Bilda naturreservat Skytteskogen Södra Sandby

Ansvar: TN

Finansiering inom ram

Bilda naturreservat inom området Dalby och Önnelövs fäladsmarker

Ansvar: TN (ansvarig) /LST

Ej finansierat

Bilda naturreservat Idalaskogen / Skogsmöllebäckens dalgång

Ansvar: TN

Ej finansierat

Bilda naturreservat Vombsjöns södra strand

Ansvar: TN

Ej finansierat

Följande miljöer:

Ädellövträd

Fortsatt omställning på kommunens mark till mer ädellövträd

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Sandmiljöer

Identifiera, skydda och genomföra åtgärder för att binda samman sandmarksområden Idala – Veberöd - Revinge

Ansvar: TN (ansvarig) /BN

Tid: Nytt projekt

Ej finansierat

Ängs- och hagmarker

Restaurering av fäladsområden på Romeleåsen

Ansvar: TN

Tid: Löpande/Nytt projekt

Finansiering inom ram/projekt

Våtmarker

Arbeta för fler våtmarker och för att gynna våtmarkslevande djur

Ansvar: TN
Tid: Löpande/Nytt projekt
Finansiering inom ram/projekt

Arbeta med att återskapa naturliga flöden och våtmarker som kan rena vattnet på naturlig väg

Ansvar: TN (ansvarig)/BN
Tid: Löpande/Nyttprojekt
Finansiering inom ram/projekt

Kunskapsspridning om den biologiska mångfalden och dess värden bland aktörer och kommuninvånare

Tillhandahålla information om naturområden samt biologisk mångfald till allmänheten

Ansvar: TN (ansvarig), KS
Tid: Löpande/Nytt projekt
Delvis finansierat inom ram, nya kampanjer saknar finansiering

Kommunens ansvarsarter

Ta fram åtgärdsförslag för att stärka Lunds ansvarsarter

Ansvar: TN
Tid: Löpande
Finansiering inom ram

Uppföljning av Lunds ansvarsarter vart 5:e år. Nästa uppföljning för perioden 2016-2020.

Ansvar: TN
Tid: 2020/2021
Finansiering inom ram

Biologisk mångfald i tätorterna

Tillämpa respektutrymme för träd och skydda särskilt viktiga träd i detaljplan.

Ansvar: BN
Tid: Löpande
Finansiering inom ram

Stärk den biologiska mångfalden i skötselplaner i parker och kommunala anläggningar

Ansvar: TN (ansvarig allmän platsmark) /KFN (ansvarig fritids- och idrottsanläggningar)/SN (ansvarig kommunala anläggningar)
Tid: Löpande
Finansiering inom ram

Arbeta med NVI som verktyg vid exploatering

Ansvar: BN

Tid: Löpande

Exploateringsfinansierat

Utveckla Lunds träd databas och trädplan

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Åtgärder för att gynna biologisk mångfald i tätorternas småvatten och dagvattenanläggningar

Ansvar: TN

Tid: Löpande/Nytt projekt

Finansiering inom ram

Förnyring av gamla trädbestånd (beskärning, trädvård och nyplantering) för att säkra artrikedomen på lång sikt

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Tätorterna

Tillgång och nåbarhet till parker och grönområden

Rutin för bedömning av tillgång och nåbarhet till gröna miljöer i tidigt planskede.

Ansvar: BN (ansvarig)/TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Tätorternas grönstruktur

Ta fram en ny arbetsmetod för att arbeta med balansering inför och under planarbetet, med utgångspunkt från utvärdering av test av balanseringsmetoden under perioden 2015-2017.

Ansvar: TN/BN

Tid: 2018/2019

Finansiering inom ram

Grön förtätning i stråk och gaturum där de gröna kvalitéerna behöver stärkas

Ansvar: TN (ansvarig förnyelse) /BN (ansvarig exploatering)

Tid: Löpande

Ej finansierat

Vidta åtgärder för att bevara och binda samman äldre trädmiljöer i staden Lund

Ansvar: TN (ansvarig)/BN

Tid: Löpande/Nytt projekt

Ej finansierat

Parker och grönområden av hög kvalitet

Öka kvalitet på befintlig parkmark i samband med förtätning

Ansvar: TN/BN

Tid: Löpande

Exploateringsfinansierat

Ta fram arbetsmetod för ekosystemtjänster i planprojekt

Ansvar: BN (ansvarig)/KS

Tid: Nytt projekt

Finansiering inom ram

Enligt åtgärdsprogrammet mot buller kartlägga och analysera bullernivåer på allmän platsmark, som parker och torg för att ha som underlag i planarbetet. Analysen kan även ligga till grund för direkta åtgärder som behöver vidtas.

Ansvar: BN

Tid: Nytt projekt, senast 2019

Finansiering inom ram

Ta fram lek- och aktivitetsprogram för Lunds kommun

Ansvar: TN

Tid: Nytt projekt

Finansiering inom ram

Ta fram utvecklingskartor som ett arbetsverktyg för utveckling av befintliga park- och grönområden samt gröna stråk.

Ansvar: TN

Tid: 2018/2019

Finansiering inom ram

Ta fram kvalitets- och utvecklingsprogram för stadsdelsparker i varje stadsdel

Stadsdelsparkerna är: Stadsdelspark Stångby, Linåkersparken, Fornängen, Folkparken, Jaktparken, Borgareparken, Klostergårdsfältet, Mariaparken, Stadsdelspark Brunnhög, Toftaryggsparken, Tornaparken, Tre högars park, Norrevångsparken, Tegelbruksparken, Försköningen, Sofielundsparken och Centrumparken.

Ansvar: TN

Tid: Löpande /Nytt projekt

Finansiering inom ram

Gröna skol- och förskolegårdar

Ta fram "Utemiljö för skolgårdar – råd och riktlinjer"

Ansvar: BN (ansvarig)/BSN/SN

Tid: 2018/2019

Finansiering inom ram

Urban odling

Identifiera behov av och anlägga nya odlingslottsområden

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Utveckla former för tillsyn av befintliga odlingslotter

Ansvar: TN
Tid: 2018/2019
Finansiering inom ram

Klimatanpassning

Ta fram värmekarta över Lunds tätort

Ansvar: BN
Tid: Nytt projekt
Ej finansierat

Ta fram en översikt över kommunens arbete för klimatanpassning

Ansvar: KS
Tid: Nytt projekt
Finansiering inom ram

Landskapet

Kulturhistoriska miljöer och värdefulla landskapsbilder

Enligt kulturmiljöprogrammet: stärka och tydliggöra den kulturhistoriska prägningen av gröna kulturmiljöer

Ansvar: BN (ansvarig)/TN
Tid: Nytt projekt
Ej finansierat

Tysta områden

Enligt åtgärdsprogrammet mot buller kartlägga och peka ut rekreations- och naturområden där naturupplevelsen är en viktig faktor och där låg bullernivå utgör en särskild kvalitet i ÖP.

Ansvar: BN
Tid: Nytt projekt - klart till nästa ÖP-revidering 2022
Finansiering inom ram

Landskapets grönstruktur

Anlägga häckar och beträddor med stigar på kommunalt ägd jordbruksmark för rekreativa och ekologiska funktioner.

Ansvar: TN
Tid: Löpande
Ej finansierat

I detaljplaneskedet säkerställa att det i tätorternas kantzoner finns utrymme för rekreativa och ekologiska funktioner.

Ansvar: BN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Ta fram en vegetationskartering på kommunövergripande nivå och utifrån denna analysera:

- Landskapsekologiska samband, utgår även från artpoolsanalys
- Tillståndet för ekosystem och ekosystemtjänster inom kommunen
- Förekomsten av kulturhistoriskt värdefulla miljöer och småbiotoper

Ansvar: BN (ansvarig)/TN

Tid: Nytt projekt - klart till nästa ÖP-revidering 2022

Ej finansierat

Ett varierat jordbrukslandskap

Fortsätta våtmarksarbete via vattenråden

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Plantera häckar, alléer och pilevallar.

Ansvar: TN(ansvarig), TRV

Tid: Löpande/Nytt projekt

Ej finansierat

Uppmuntra kommunens arrendatorer att arbeta med åtgärder för att öka mångfalden i jordbrukslandskapet.

Ansvar: TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Rekreation och friluftsliv

Säkerställa möjligheterna till sammanhängande ridvägar

Ansvar: KFN (ansvarig)/ BN /TN

Tid: Löpande

Finansiering inom ram

Utveckling av Skryllegården

Ansvar: TN/KFN/SN (gemensamt ansvar)

Tid: Påbörjat projekt, se "Utvecklingsplan för Skrylle"

Ej finansierat

Ta fram en friluftslivsplan

Ansvar: TN (ansvarig)/KFN

Tid: 2018-2019

Finansiering inom ram

GRÖNPROGRAM

FÖR LUNDS KOMMUN

SAMRÅDSHANDLING 2018-02-22

Grönprogram för Lunds kommun

Samrådshandling

Framtagen av Stadsbyggnadskontoret och Tekniska förvaltningen på uppdrag av kommunstyrelsen i Lunds kommun.

Ledningsgrupp:

Cecilia Hansson, Karl-Oscar Seth, Ole Kasimir, Britt Steiner, Jon Andersson

Projektledare:

Christian Wintenby (-2014-10-31), Hanna Olsson (2015-02-16-2015-09-30), Maria Sjögren (2015-10-01-)

Arbetsgrupp:

Cecilia Backe, Nina Lindegaard, Emmi Sundén, Maria Borisson Lindvall, Kristina Fontell, Peder Severin, Karl Magnus Adielsson, Karin Larsson, Moa Larsson

Övriga:

Janine Österman (urban odling), Per Blomberg (Inventering av värdefull natur), Åsa Marin (landskapsstrukturer)

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	2
<i>Om programmet</i>	3
Ett grönare Lund	4
<i>Mål</i>	6
<i>Strategier</i>	7
<i>Implementering</i>	7
<i>Uppföljning</i>	7
<i>Mål 1 – beskrivning</i>	8
<i>Mål 2 – beskrivning</i>	10
<i>Mål 3 – beskrivning</i>	12
Ramverk	14
<i>Direktiv och konventioner</i>	14
<i>Nationella och regionala mål och strategier</i>	16
<i>Lagar</i>	16
<i>Skyddad natur</i>	18
<i>Kommunala styrdokument</i>	21
Biologisk mångfald	24
<i>Värdet av biologisk mångfald</i>	26
<i>Naturförvaltning</i>	27
<i>Värdefull natur</i>	27
<i>Biologisk mångfald i tätorterna</i>	37
Gröna tätorter	40
<i>Planering</i>	42
<i>Förvaltning</i>	49
<i>Parker och grönstruktur</i>	50
<i>Tillgång, nåbarhet, kvalitet</i>	52
<i>Urban odling</i>	56
Landskapet	58
<i>Markanvändning</i>	60
<i>Landskapets gröna kulturmiljövärden</i>	61
<i>Landskapets grönstruktur</i>	63
<i>Ett varierat jordbrukslandskap</i>	65
<i>Landskapsanalys</i>	66
<i>Friluftsliv</i>	69
Begrepp och definitioner	73
Läs mer, kartor och referenser	74

GRÖNPROGRAM

FÖR LUNDS KOMMUN

Grönprogrammet ligger till grund för Lunds kommuns fortsatta arbete mot ett grönare Lund. Programmet är ett sektorsprogram som utgör underlag för utveckling av kommunens gröna värden ur ett helhetsperspektiv. Programmet är också en politisk avsiktsförklaring, ett arbetsverktyg för tjänstepersoner, ett underlag för kommunens planering samt en bas för kunskapsspridning.

Sammanfattning

Grönprogrammet tar ett helhetsgrepp om de gröna värdena i staden och på landsbygden och har tre mål som berör tre olika skalor: ekosystemen, samhället och människan. Genom analyser och beskrivningar framträder ett antal utmaningar som kommunen står inför för att kunna nå målen.

Samhällets tillgång till ekosystemtjänster är beroende av att naturvärdena och den biologiska mångfalden säkras. Att stärka den gröna infrastrukturen och säkerställa ett landskapsammanhang där arter kan fortleva genom att värna, utvidga och nyskapa hotade arters livsmiljöer är centralt i arbetet.

Förtätning av tätorterna är den rådande bebyggelsestrategin i kommunen. Grönytorna i tätorterna måste därför bli mer mångfunktionella för att förse oss med de ekosystemtjänster vi behöver. Verktyg för att säkra ekosystemtjänster i flera steg av utvecklingen kommer vara avgörande i arbetet för den hållbara staden. Förändringar i samhället och klimatet påverkar både grönstrukturens roll och värden.

Att fortsätta utvecklingen av grönstrukturen är viktigt för att skapa ett robust samhälle. I tätorterna handlar det om att arbeta med grön förtätning parallellt med den grå förtätningen samt att bevara och stärka de gröna stråken, exempelvis av äldre träd. På landsbygden behöver stråk koppla samman olika värdekärnor för att skapa en sammanhängande struktur som ger funktionella ekosystem, spridningsvägar och rekreativsmöjligheter. I västra delarna av kommunen är behovet extra stort då jordbrukslandskapet dominerar.

Grönytorna är viktiga för att den täta staden ska vara attraktiv och erbjuda en hög livskvalitet. Tillgången och närheten till grönytor är avgörande för att alla invånare ska få möjlighet till avkoppling, lek och rörelse i närheten av hemmet. Detta grönprogram förordar bland annat att alla som bor i tätorterna ska kunna nå en gröning på minst 0,2 ha inom 200 meter från bostaden och att alla stadsdelar ska ha en stadsdelspark. Att hitta lösningar för att tillföra kvaliteter på de befintliga grönytorna blir väsentligt i den täta staden.

Genom grönprogrammets sju strategier ska kommunen möta utmaningarna. Strategierna är: Utveckla, Förvalta, Värna, Nyskapa, Tillgängliggöra, Samutnyttja samt Kommunicera och samverka.

Om programmet

I grönprogrammet är det de gröna värdena i stad, i tätorter och i landskapet som står i fokus. En handlingsplan för genomförande av Grönprogrammet har tagits fram i samband med programmet. I handlingsplanen finns förslag på åtgärder inom de olika fokusområdena med syfte att förverkliga målen.

Mål och strategier i programmet samt åtgärder i handlingsplanen syftar även till genomförandet av LundaEko II och de nationella miljömålen. Detta program ersätter ”Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun” från 2006. Programmet har en tidshorisont på ca 10 år, en aktualisering ska göras en gång per mandatperiod.

Avgränsning

Grönprogrammets ambition är att ta ett helhetsgrepp om all grönstruktur i hela kommunen. Fokus ligger dock på kommunens egen mark och de områden där kommunen har rådighet. I programmet ingår gröna rekreationsstråk men inte cykling som trafikform. Friluftslivsfrågor tas upp i det avseende att grönstrukturen är en viktig arena för friluftsliv. Blåa och gröna strukturer samspelar ofta men frågor om vatten hänvisas i första hand till programmen i ”Lunds vatten”. Grönprogrammets ställning som sektorsprogram innebär att det i första hand lyfter upp de gröna värdena och dess betydelse, avvägningar mot andra samhällsintressen görs i planarbetet.

Läsanvisning

I det första kapitlet redovisas grönprogrammets tre mål. I det andra kapitlet redogörs för det ramverk som finns att förhålla sig till i arbetet för ett grönare Lund.

De tre tematiska fördjupningarna syftar till att skapa en orientering i Lunds kommuns arbete med de gröna frågorna. Första uppslaget av varje temakapitel sammanfattar utmaningarna inom området och presenterar ett antal fokusområden för kommunens gröna arbete de kommande tio åren, vilka även kopplas till strategierna.

Biologisk mångfald är i fokus i det första temakapitlet och innehåller beskrivningar av kommunens värdefulla natur. Arbetet med att skydda och gynna hotade och viktiga arter tas också upp. De speciella förutsättningar och värden som finns i urbana miljöer lyfts i en särskild del.

I temakapitlet om tätorterna lyfts de utmaningar som förtätning innebär i planeringen för gröna tätorter. Parkernas och grönområdenas tillgång, nåbarhet och kvalitet är väsentliga för att nå grönprogrammets mål och metoder för att mäta och analysera detta tas upp i kapitlet. Här behandlas även urban odling i en särskild del.

I det sista temakapitlet ligger fokus på landskapet utanför tätorterna. Här berörs landskapets kulturvärden och olika perspektiv på landskapets grönstruktur. Genom en landskapsanalys synliggörs landskapets kvaliteter. Kapitlet berör även jordbrukslandskapet och friluftsliv.

Till grönprogrammets hör en handlingsplan med åtgärder kopplade till fokusområden och strategier.

KAPITEL I

ETT GRÖNARE LUND - MÅL OCH STRATEGIER

Ett grönare Lund

Lund har en lång historia som en grönskande kommun med flera välkända och uppskattade parker och naturområden. Denna mångfald av gröna miljöer är en av kommunens största tillgångar och en viktig del för Lunds identitet och attraktivitet. Kommunen består av ett värdefullt natur- och kulturlandskap med stora variationer och flera unika karaktärer. Den naturgeografiska strukturen präglas av Romeleåsens sträckning från nordväst till sydost och det bördiga söder-slätt med Sveriges bästa åkermark i sydväst, intensivt brukat och med en liten andel naturmark. I sydost finns ett mer kuperat och blandat kulturlandskap och i nordost ligger Vombsjösänkan och Kävlingeåns sträckning mot kommungränsen. I staden Lund är parker och grönområden välanvända inslag. Lunds gröna miljöer är kulturhistorisk präglade och utgörs av ett nät av parker, trädgårdar, kyrkogårdar, koloniområden och alléer som alla är boendemiljöer för många olika arter. Parker och grönområden utgör också viktiga mötesplatser och ger möjlighet till rekreation och motion.

En växande kommun

De senaste tio åren har Lunds kommun vuxit med ca 14 000 invånare och även fortsättningsvis väntas befolkningen öka. Kommunens befolkningsprognos från 2016 pekar på en årlig ökning med i genomsnitt 1,5 procent, från 2017 års drygt 119 000 till nästan 145 000 personer år 2029. Att Lunds kommun främst ska växa genom förtätning i en sammanhållen och resurseffektiv bebyggelsestruktur är ett av målen i översiktsplanen (ÖP18). I en tätare stad får de gröna värdena och grönytorna en än viktigare roll. Förtätning av bebyggelse kräver en grön förtätning som garanterar kvalitet, utbud och närhet till rekreativa miljöer. Även naturområden utanför staden kommer att påverkas av en ökande befolkning med ett ökat besöksstryck.

Ansvarsfördelning i arbetet mot ett grönare Lund

Planering

Byggnadsnämnden ansvarar genom stadsbyggnadskontoret för den fysiska planeringen i Lunds kommun. Nämnden beslutar om kommunens översiktsplan med fördjupningar, områdesbestämmelser och detaljplaner, där det i alla skeden är viktigt att gröna värden beaktas. På uppdrag av byggnadsnämnden arbetar stadsbyggnadskontoret även med bland annat infrastruktur- och trafikplanering, kulturminnesvård, grönstruktur, handläggning av bygglov och anmälan, kartframställning, mättningsverksamhet, fastighetsbildning och tillgänglighetsrådgivning

Utformning, skötsel och underhåll

Nya parker och grönområden på allmän platsmark utformas och byggs av tekniska förvaltningen på uppdrag av tekniska nämnden. Tekniska nämnden ansvarar genom tekniska förvaltningen även för skötsel och underhåll av kommunens parker, naturområden och grön gatemark. Det innebär att upprätta skötselplaner och skogsbruksplaner för dessa områden samt att upphandla entreprenörer som sköter de gröna miljöerna. Tekniska förvaltningen förvaltar ca 800 ha allmän parkmark och 1200 ha natur- och skogsmark inklusive fem kommunala naturreservat och fyra statliga naturreservat. Utöver detta tillkommer koloni- och odlingslotsområden som är utarrenderade till odlare och kolonister.

Kultur- och fritidsnämnden har genom kultur- och fritidsförvaltningen ansvar för vissa anordningar för motion exempelvis motionsspår och idrottsanläggningar.

Skol- och förskolegårdar utformas och byggs av serviceförvaltningen på uppdrag av Servicenämnden. Barn- och skolnämnden har det yttersta ansvaret för befintliga skolgårdar och barns utemiljöer.

DET GRÖNA LUND I SIFFROR

440 km² är ytan, varav 427 km² är land och 13 km² är vatten

119 000 personer bor i Lunds kommun
ca 75% av befolkningen bor i Lunds stad (inkl. Vallkärra och Stångby)
ca 15% bor i tätorterna Dalby, Södra Sandby, Veberöd eller Genarp
ca 10% bor i någon av de mindre byarna eller på landsbygden

HÄR FINNS:

drygt **200** parker
800 hektar allmän parkmark
32 naturreservat
1 nationalpark
1 naturum

Lagar och direktiv

Direktiv och konventioner
Lagar och förordningar
Kommunallagen
Miljöbalken
Plan- och bygglagen

Nationella och regionala strategier
Miljömålen

Lokala styrdokument

Nämndernas mål och reglementen

Lunds kommuns vision

LundaEko II

ÖP10/18

Sektorsprogram

Grönprogram

MBP

Lunds vatten

Delaktighet för alla

Idrottspolitiskt program

LundaMats III

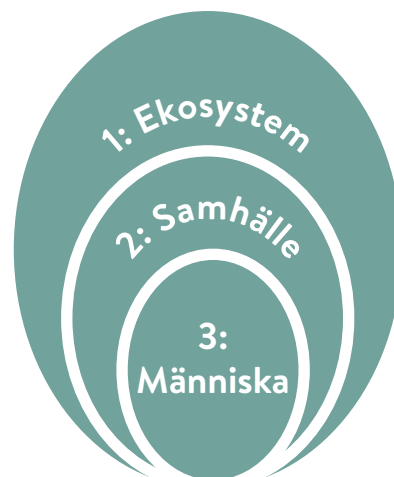
Handlingsplaner, åtgärdsprogram

Mål

Grönprogrammets mål är att det i kommunen ska finnas:

- 1. Robusta miljöer med funktionella ekosystem och rik biologisk mångfald.**
- 2. En varierad grön stads- och tätortsmiljö, ett rikt kulturlandskap och en levande landsbygd.**
- 3. God tillgänglighet till upplevelserika och inkluderande miljöer som främjar rekreation, en aktiv fritid, naturupplevelse och lärande.**

Programmets tre mål berör tre olika skalor:

Strategier

Målen ska uppnås genom följande sju strategier:

Utveckla

Utveckla befintliga miljöer för att möta en växande befolkning och ett förändrat klimat genom att tillföra ekologiska, rekreativa och sociala värden.

Förvalta

Behålla kvaliteterna i befintliga grönmiljöer samt bevara livskraftiga artpopulationer. Restaurera områden med höga naturvärden.

Värna

Bevara och utöka skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer samt landskapsbild och tysta områden.

Nyskapa

Skapa nya miljöer med ekologiska, rekreativa och sociala värden i takt med att staden och tätorterna växer, förtätas och utvecklas.

Tillgängliggöra

Skapa och utveckla kopplingar och överbrygga barriärer, både fysiskt och socialt, för människor, djur och växter.

Samutnyttja

Samutnyttja offentliga gröna miljöer för att skapa förutsättningar för en mångfald av funktioner.

Kommunicera och samverka

Informera om och skapa förståelse för gröna miljöers värden och betydelse. Främja samarbete mellan olika aktörer för att skapa förståelse och delaktighet.

Implementering

Grönprogrammet vara vägledande i Lunds kommuns planerings- och förvaltningsarbete avseende gröna frågor. Grönprogrammets ställningstaganden ska utgöra underlag till:

- Översiktsplan
- Fördjupande översiktsplaner
- Mark- och bostadsförsörjningsprogram
- Detaljplaner
- Gestaltningssprogram
- Skötselplaner

I handlingsplanen presenteras angelägna insatser för arbetet mot de uppsatta målen. Handlingsplanen tar avstamp i de fokusområden som presenteras i temakapitlen.

Uppföljning

Grönprogrammet ska aktualiseras en gång per mandatperiod.

Handlingsplanen som beslutas av respektive nämnd följs upp en gång per år.

Mål 1 – beskrivning

VANLIGEN DELAS EKOSYSTEMTJÄNSTER IN I FYRA KATEGORIER

STÖDJANDE : exempelvis fotosyntes, biologisk mångfald, jordartsbildning.

Dessa måste finnas för att livet på jorden ska fungera och är en förutsättning för produktionen av andra typerna av ekosystemtjänster.

REGLERANDE: exempelvis luftrening, vattenfördröjning, pollinering, fröspridning, klimatreglering.

Olika organismer och ekosystem utför tjänster som vi kan dra nytta av.

FÖRSÖRJANDE: exempelvis spannmål, frukt, fisk, virke, dricksvatten.

Resultatet av de reglerande tjänsterna och sådant som vi direkt behöver för att överleva.

KULTURELLA: exempelvis rekreation, friluftsliv, turism, estetiska upplevelser.

Sådant som naturen kan ge som vi människor mår bra av och som ger oss bättre hälsa och bättre liv

Robusta miljöer med funktionella ekosystem och rik biologisk mångfald

Ekosystemen är grunden för allt liv på planeten och består av system av olika levande varelser och livsmiljöer. Ekosystemen är inte statiska utan formas efter förutsättningarna. Fungerande ekosystem har hög motståndskraft (resiliens) och förändras utifrån rådande förhållanden. Sker förändringar för snabbt eller om resiliensen är låg kan ekosystemen ha svårt att anpassa sig och deras funktion kan rubbas. Väl fungerande ekosystem ger däremot en rad olika ekosystemtjänster som människan är beroende av för sin överlevnad. I vår samtid sker samhällsförändringar snabbare än någonsin tidigare vilket påverkar ekosystemen på olika sätt. Förändringarna ställer stora krav på att miljöerna är robusta och funktionella.

En rik biologisk mångfald

En rik biologisk mångfald är en förutsättning för att ekosystemen ska vara funktionella. Dagens ekosystem är ett resultat av hur människor har brukat jorden under tusentals år och är anpassade efter kulturlandskapet. Förändringar i markanvändningen kan påverka den biologiska mångfalden både positivt och negativt. Om arter eller livsmiljöer dör ut eller försvinner påverkas ekosystemens funktion och förmåga att producera ekosystemtjänster.

Genom att skydda natur med höga biologiska värden och arbeta aktivt med att gynna hotade arter kan den biologiska mångfalden skyddas och stärkas. En väl utvecklad grön infrastruktur ger möjlighet för arter att finnas kvar och sprida sig i landskapet. Precis som det är viktigt för den grå infrastrukturen att vara sammanhängande är det nödvändigt att den gröna infrastrukturen består av ett sammanhängande nätverk av värdefulla miljöer som är sammanlänkade med korridorer eller spridningsöar, utan hinder eller barriärer.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystem som på något sätt gynnar oss människor, det vill säga de tjänster och produkter som naturen ger. Antingen ges de direkt som exempelvis timmer från skogen och fisk från havet, eller mer indirekt genom att insekter pollinerar grödor och våtmarker renar vatten. Till ekosystemtjänsterna räknas också den inverkan på människans välbefinnande och hälsa som naturen ger genom rekreation, återhämtning och estetisk upplevelse.

För att naturen ska kunna fortsätta förse oss med de ekosystemtjänster som vi människor behöver för vårt välbefinnande och ekonomi måste den vara varierad (biologisk mångfald), motståndskraftig mot förändringar (resilient) och den behöver finnas i sammanhängande, fungerande geografiska nätverk (grön infrastruktur).

Begreppet ekosystemtjänster kan användas som ett verktyg i bedömningen av de effekter som olika typer av förändringar i samhället innebär. Förlorade ekosystemtjänster innebär alltid konsekvenser även om de uppkommer senare, eller på en annan plats. Ekosystemtjänster kan

också ställas mot varandra, exempelvis timmerproduktion jämfört med livsmedelsproduktion, vattenrening jämfört med en rekreationsyta.

Begreppet ekosystemtjänster förekommer i ett antal andra av kommunens styrdokument såsom översiktsplanen och Lunds program för ekologisk hållbar utveckling, LundaEko II. Tankesättet att räkna på vilka ekosystemtjänster som naturen ger kan bland annat användas i samhällsekonomiska analyser vid planering av förändrad markanvändning.

Klimatanpassning

Klimatet håller på att förändras. Globalt ökar medeltemperaturen vilket innebär förändringar av klimatet på olika sätt. För Skånes del innebär det att klimatet i regionen på sikt kommer att bli våtare och varmare¹. Detta medför en rad utmaningar för ekosystemen, den byggda miljön och för den kommunala planeringen.

Risk för översvämningar

Med största sannolikhet kommer klimatförändringarna medföra ökad nederbörd i Skåne och Lund samt medföra en annorlunda nederbördsfördelning över året. Troligtvis ökar nederbörden framför allt under vinterhalvåret medan den på sommaren är relativt lik dagens mängd². Andelen häftiga regn antas öka varför det som idag kallas 100 års regn blir mer frekventa³. Detta innebär en rad utmaningar för kommunens förmåga att ta emot och hantera stora regnmängder på kort tid. Grönytor, översvämningssytor och dagvattenmagasin i kommunen kommer spela en allt viktigare roll för att tillfälligtvis ta emot stora vattenmängder.

Flera värmeböljor

Ett varmare klimat kan på sikt innebära att antalet värmeböljor sommartid ökar vilket kan vara farligt framförallt för äldre och personer med nedsatt hälsa. Hårdgjorda ytor och fasader samlar värme och skapar en "heat-island-effect" i stadsmiljön medan grönska dämpar värmen. Stora träd som ger skugga, vegetation på mark och fasader som svalkar och öppna vattenytor som jämnar ut temperaturer är alla viktiga verktyg för att minska de negativa konsekvenserna av värmeböljor.

Ökande medeltemperatur

Den ökande medeltemperaturen innebär också att gränserna för olika vegetationszoner på sikt flyttar norrut vilket kan innebära problem för olika skyddsvärda biotoper och arter. Dessutom innebär det varmare klimatet att många arters beteende inte längre passar ihop med årstiden, exempelvis att fågelarters häckningsmönster inte längre sammanfaller med när flest insektslarver kläcks. Risken för nya vektorsburna sjukdomar och invasiva arter ökar då vegetationszonerna förflyttas. Ett förändrat klimat innebär att olika grönstrukturer kanske måste skötas på annat sätt än vad som varit brukligt tidigare. Detta gäller exempelvis bevattning, anläggning av nya ytor, växtval och beredskap för nya växtsjukdomar.

Risk för sjunkande grundvatten

Trots att nederbörden förväntas öka i Skåne län kan vi också förvänta oss mer torka i form av andelen vattentillgångar i mark. Det beror på fördelningen av nederbörden över årstiderna och högre temperaturer som medför ökad avdunstning. Detta innebär risk för sänkta grundvattennivåer och sinande brunnar särskilt sommartid. Att skydda befintliga grundvattentäkter från föroreningar genom vattenskyddsområden är en viktig åtgärd för att säkra Lunds dricksvattenförsörjning i framtiden.

Kor på grönbeta vid Höje Å

Mål 2 – beskrivning

En varierad grön stads- och tätortsmiljö, ett rikt kulturlandskap och en levande landsbygd

Staden Lund omges av Sveriges mest produktiva jordbruksmark samtidigt som befolkningen och behovet av nya bostäder, skolor och verksamheter ökar. Att bibehålla en grön och attraktiv stad är en utmaning i en växande stad. Med en ökad befolkning i tätorten ökar trycket på befintliga grönområdena, vilket skapar ett behov av nya gröna ytor med en variation av olika kvaliteter. Även rekreationsområden utanför staden kommer att efterfrågas i större utsträckning och belastningen på de befintliga kommer att bli större. I utvecklingen av landskapet behöver kulturlandskapet värnas samtidigt som förutsättningarna för livet på landsbygden bör stärkas.

Attraktiva gröna tätorter

I en attraktiv grön stadsmiljö finns det sammanhängande gröna stråk som ger invånare möjlighet till en god livskvalitet genom att erbjuda gröna parker och stråk för promenader och rekreation.

Attraktiva parker och gröna miljöer utgör neutrala mötesplatser och kan bli platser för samvaro. Där samlas människor för aktivitet eller återhämtning. Stadens gröna miljöer har flera olika användningsområden och nyttjas olika såväl under året som under dygnet. De gröna miljöerna ska tillgodose människans behov av vila, ro och återhämtning, men också behovet av upplevelser, lek och aktivitet. Genom att skapa grönytor med variation i karaktärer, upplevelser och storlek kan en bredd av aktiviteter ta plats vilket uppmuntrar till en varierande användning. Med en variation i växtlighet gynnas även den biologiska mångfalden och de gröna miljöerna blir inte heller lika känsliga vid plötsliga förändringar eller hot.

Det finns flera olika sätt att definiera attraktivitet och vad som upplevs vara en attraktiv stadsmiljö varierar mellan olika individer. Som vägledning i arbetet med attraktiva gröna tätorter bör dock miljöernas närhet, tillgänglighet och kvalitet tillgodoses.

En grön stadsmiljö har även visat sig höja platsers ekonomiska värde. Människor föredrar att bo, arbeta och konsumera i anslutning till gröna miljöer. Att arbeta för attraktiva gröna tätorter blir därför ett sätt att gynna handel och service i tätorterna och bidra till en levande stadskärna. I utvecklingen av Lunds kommun är det dock viktigt att låta andra värden än de kortsiktigt ekonomiska ta plats. För att skapa attraktiva gröna miljöer även över tid krävs att det redan i gestaltningsskedet tas hänsyn till hållbarhet och driftsaspekter.

Solens och skuggans trädgård

Ett rikt kulturlandskap

Lunds kommun består av ett kulturpräglad landskap där människor har levt och verkat i årtusenden och har påverkat dess utformning, innehåll och biologiska mångfald. Spår som tidigare generationer lämnat i landskapet ger kunskap om historien. Förändringarna i landskapet och landskapsbilden är i många fall nödvändigt och positivt, men för att bevara kopplingarna till historien behöver de olika historiska lagren i kulturlandskapet värnas genom att få en plats i den nya strukturen.

En levande landsbygd

Lunds landsbygd är en arena för flera olika intressen, det är en plats där människor bor, vistas och verkar, men också en livsmiljö för många arter. Här finns delar av Sveriges mest högproduktiva åkermark och inom kommunen ryms både storskaligt jordbruk inriktat på växtodling i väster och jordbruk med inslag av djurhållning i öster. En stor del av kommunens naturområden är på privatägd mark och många markägare driver företag exempelvis inom jordbruk, skogsbruk och jakt. Det är viktigt att det finns balans mellan allmänhetens nyttjande av privatägd natur och markägarnas möjlighet att driva verksamhet. Lunds kommun måste hantera de många intressena på landsbygden och ge förutsättningar för näringsliv, livsmedelsproduktion och verksamheter samtidigt naturens värden värnas och produktion av ekosystemtjänster säkras.

Ålgörtsröjning

Mål 3 – beskrivning

God tillgänglighet till upplevelserika och inkluderande miljöer som främjar rekreation, en aktiv fritid, naturupplevelse och lärande

Att erbjuda upplevelserika och rekreativa miljöer till invånarna i Lunds kommun är viktigt för att främja folkhälsan och för att ge möjligheter till både en aktiv fritid och till återhämtning. Kommunens invånare har olika förutsättningar att använda sig av de offentliga gröna rummen och det bör därför eftersträvas att de ska vara så tillgängliga som möjligt och anpassade efter olika behov.

Folkhälsa

Rekreativa miljöer har stor betydelse för folkhälsan genom att möjliggöra för aktiviteter såsom promenader, lek, motion och återhämtning. Det har visat sig att människor med närhet till natur- och grönområden generellt är friskare och har lättare till tillfrisknande efter sjukdom. Dessutom kan upplevelsen av stress minska genom fysisk aktivitet i grönområden och natur. Även sjukdomar som övervikt, schizofreni och depression kan motverkas och behandlas på samma sätt⁴. Det finns även studier som visar att det är betydligt mindre hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i områden med god tillgång till grönområden⁵.

Uppföljningen av de nationella friluftslivsmålen visar att cirka 85 procent av Sveriges befolkning bor i tätortsområden och 80 procent av friluftslivsutövandet sker inom 10 kilometer från hemmet. Större delen av friluftslivet sker i tätortsnära natur, utanför skyddade områden⁶. Att grönområden, parker och natur finns nära människors bostäder är därför både en folkhälsofråga och en rättvisefråga. Lunds kommun bör värna om en rättvis fördelning av gröna resurser i tätorterna. Detta bör avspeglas både vid planering av förtätning och nybyggnad men också i driftsbudget och underhåll.

Tillgänglighet

Tillgänglighet handlar både om fysisk och om kunskapsrelaterad tillgänglighet. Den fysiska tillgängligheten handlar om terrängens karaktär och topografi men också om byggda föremål som grindar, spångar och vägar som i vissa fall kan skapa tillgänglighet för några men kan vara svåra att ta sig förbi för andra, beroende på besökarens fysiska kapacitet. Den kunskapsrelaterade tillgängligheten handlar dels om att känna till vilka rekreativsområden som finns att besöka men även kunskap om vad som finns att uppleva, hur terrängen och miljön är att vistas i och hur man kan ta sig dit och därifrån. Ett fåtal naturområden i Lunds kommun har hög servicegrad medan flertalet endast har ett antal parkeringsplatser och en informationsskylt.

En god spridning av rekreativsmöjligheter i tätortsbebyggelse är en tillgänglighetsfråga. Vid anläggning av nya parker och rekreativsområden är det viktigt att planera för att människor med olika funktionsvariationer ska kunna ta del av natur- och rekreativsupplevelser. Det kan handla om anpassning till nedsatt rörelseförmåga och möjligheten att ta

En promenad i naturen gör gott för hälsan, både fysiskt och mentalt.

sig fram med rollator och rullstol, men även svårigheter att se, höra eller att på olika sätt ta del av information påverkar behoven av anpassning. Bra underlag, underhåll samt en variation av kommunikationskanaler ökar tillgängligheten. För dem med nedsatt rörelseförmåga är det extra viktigt att rekreativsmöjligheter finns nära hemmet. En god närbarhet kännetecknas av att det är enkelt att ta sig till området, en fördel är om det går att cykla eller resa kollektivt till rekreativsområdet.

Barn och ungas behov

Barn och unga tar plats och behöver utrymme att pröva sina kroppar, sitt mod och sina sociala förmågor. Barn och unga söker sig till utemiljöer som erbjuder fysiska utmaningar och kompis-kontakter, som väcker deras engagemang och nyfikenhet. Den fysiska miljön är deras utvecklingsmiljö och platsen där förutsättningarna grundläggs för deras framtida hälsa, välbefinnande och engagemang för sin sociala och fysiska omvärld. Lek är viktigt för barns utveckling under hela uppväxten och när den sker utomhus ökar den fysiska aktiviteten vilket förbättrar hälsoeffekterna.

I den nya stadsbebyggelsen har utrymmet för barn och unga minskat. Begränsande möjligheter för barn och unga att dagligen röra sig ute i sin närmiljö påverkar deras välbefinnande negativt och risken för försämrad hälsa ökar. Närheten till utemiljöer är viktig för barn då deras rörelsefrihet ofta är begränsad. Bostadsgårdar, lekplatser, parker, naturområden, förskolor och skolans utemiljöer och skolvägar ger tillsammans en möjlighet för barn och ungas kontakt med grönska och vardagsrörlighet. Tillräcklig storlek och en bra utformning av förskolegårdar och skolgårdar blir allt viktigare. För mer fysisk aktivitet behövs ofta större ytor som är lättare att tillfredsställa i närparker, stadsdelsparker och på idrottsplatser.⁷

Gröna miljöer är även viktiga ur ett pedagogiskt perspektiv, de utgör arenor för lärande om natur och miljö varför det är av vikt att grönytor finns i anslutning till skolor och förskolor.

För att säkra goda förutsättningar för barn och unga att leva och utvecklas i städer och tätorter behöver skolor, förskolor och alla som planerar barns utemiljöer tillvarata och utveckla gröna och lekvänliga miljöer. En barnvänlig stad byggs både med ett barnperspektiv och med kunskaper om barnets eget perspektiv på tillvaron.

KAPITEL II

RAMVERK - DIREKTIV, KONVENTIONER OCH LAGAR

Ramverk

I arbetet för ett grönare Lund finns det flera olika ramverk att förhålla sig till. Ramverken innehåller direktiv, konventioner, lagar och skydd samt mål och strategier, i en skala från globala till kommunala. Syftena med ramverken varierar från att t.ex. ge en inriktning till vad kommunens arbete till att i reglera kommunens markanvändning.

Direktiv och konventioner

Konventionen om biologisk mångfald

Konventionen om biologisk mångfald (CBD) är en global överenskommelse om naturvård och artskydd från FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992. Konventionen kallas vardagligt för mångfaldskonventionen eller Riokonventionen. År 2010 kompletterades konventionen med Nagoyaplanen som har som mål att världens biologiska mångfald ska vara säkrad senast 2020 (se faktaruta). Överenskommelserna innebär att betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster ska vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden och andra beslut i samhället där det är relevant och skäligt senast 2020.

Mycket av Sveriges arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster sker inom ramen för de svenska miljö kvalitetsmålen. Ramar för Naturvårdsverkets arbete finns i Miljöbalken och i regeringens proposition ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster” (2014). Arbetet i Sverige är en effekt av strategier och åtaganden som Sverige antagit på EU- och FN-nivå.

Fågel- och habitatdirektivet

Fågeldirektivet och Habitatdirektivet avser att säkerställa ett nätverk med värdefulla miljöer för den biologiska mångfalden, allmänt kallat Natura 2000. Regeringen har haft i uppdrag att redovisa vilka områden som skall ingå i nätverket och genom länsstyrelsernas försorg har ett stort antal områden valts ut. Läs mer under rubriken Natura 2000-områden

Våtmarkskonventionen

Våtmarkskonventionen, även kallad Ramsar, är en fristående konvention vilken har ratificerats av Sverige. I konventionen finns utpekade områden vilka har stor ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse. Läs mer under rubriken Ramsar-område

Europeiska landskapskonventionen

Europeiska Landskapskonventionens syfte är att främja landskapskydd, förvaltning och planering av europeiska landskap och organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor. Det är den första internationella konventionen som uteslutande behandlar skydd, förvaltning och förbättring av det europeiska landskapet. Konventionen omfattar medlemsländernas hela territorium och omfattar naturliga, rurala, urbana och stadsnära områden. Landskapskonventionen slår fast att landskapet

är en viktig del av människornas livskvalitet i såväl stadsområden som på landsbygden och i såväl vardagliga områden som områden som anses vara särskilt vackra.

Genom att ratificera den europeiska landskapskonventionen har Sverige accepterat konventionens principer och mål att ur ett landskapsperspektiv skydda, förvalta och planera landskapet och genomföra en rad generella och specifika åtgärder med inriktning mot myndighetsbeslut som påverkar landskap på regional eller lokal nivå.

EU:s strategier för biologisk mångfald och grön infrastruktur

Europeiska kommissionen antog 2011 en strategi för biologisk mångfald fram till 2020. Strategin bygger på sex ömsesidigt kompletterande mål som är inriktade på de viktigaste orsakerna till förlust av biologisk mångfald och syftar till att minska de största påfrestningarna på natur och ekosystemtjänster i EU. Varje mål är uppdelat på ett antal tidsbegränsade åtgärder och andra kompletterande åtgärder. Ett av de sex målen är att bevara och förbättra ekosystemen och ekosystemtjänsterna genom att införa en grön infrastruktur och har lett till att Europeiska kommissionen 2013 antog en strategi för grön infrastruktur. För medlemsstaternas del innebär det att de ska kartlägga och bedöma tillståndet för ekosystem och ekosystemtjänster inom sina respektive gränser samt att de ska bedöma det ekonomiska värdet av dessa tjänster. De ska också utarbeta en strategisk ram för prioriteringar vid återställande av ekosystem. I Sverige ska länsstyrelserna fram till hösten 2017 ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur - en viktig åtgärd i regeringens proposition "Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster" (prop. 2013/14:141).

EU:s ramdirektiv för vatten

EU:s ramdirektiv för vatten även kallat Vattendirektivet (2000/60/EG) antogs år 2000 och syftar till att skydda och förbättra EU:s alla vatten. Huvudprincipen är att staterna ska bedriva ett aktivt och systematiskt vattenförvaltningsarbete samt rapportera data och resultat till EU. Det svenska genomförandet av vattendirektivet baseras på vattenförvaltningsförordningen och 5 kap. miljöbalken.

Vattenförvaltningen omfattar sjöar, vattendrag, kust- och övergångsvatten, samt grundvatten. Målet med vattendirektivet och vattenförvaltning är att god ekologisk och kemisk status ska uppnås eller bibehållas. Intentionen ligger i linje med flera av Sveriges miljö kvalitetsmål. Förvaltningsarbetet bedrivs i fem vattendistrikt vilka med sex års mellanrum antar en förvaltningsplan. Lunds kommun ligger inom Södra Östersjöns vattendistrikt och ska förhålla sig till Förvaltningsplanen för 2016-2021. Åtgärderna för Lunds kommuns del berör tillsyn av olika verksamheter med påverkan på vatten, skydd för dricksvatten, planering av dagvatten och avloppsfrågor samt att planeringsdokument som översikts- och detaljplaner ska bidra till att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Kommunerna ges också i uppdrag att upprätta Vatten- och avloppsplaner och dagvattenplaner för att miljö kvalitetsnormerna ska följas.

KONVENTIONENS OM BIOLOGISK MÅNGFALD - TRE ÖVERGRIPANDE MÅL:

1. Att bevara den biologiska mångfalden.
2. Att nyttja mångfaldens komponenter på ett hållbart sätt.
3. Att rättvist fördela nyttan av mångfaldens genetiska resurser.

EU:S VISION FÖR 2050

Den biologiska mångfalden i Europeiska unionen och de ekosystemtjänster som möjliggörs genom biologisk mångfald – EU:s naturkapital – skyddas, värderas och återställs på lämpligt sätt för att värna den biologiska mångfaldens inneboende värde och för att på ett avgörande sätt bidra till människors välfärd och till ekonomiskt välstånd, liksom för att undvika katastrofala förändringar förorsakade av förlusten av biologisk mångfald.

ÖVERORDNAT EU-MÅL FÖR 2020

Sätta stopp för förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster i EU senast 2020, i möjligaste mån återställa dem och samtidigt förstärka EU:s bidrag till att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå.

GRÖN INFRASTRUKTUR

"Ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet. Grön infrastruktur innefattar såväl stad som landsbygd och både land och vatten."

- Naturvårdsverket 24 september 2015

Begreppet grön infrastruktur tar fasta på de nätverk som är ekologiskt funktionella medan grönstruktur används som en bredare definition och ofta även inkluderar andra värden.

MILJÖKVALITETSMÅL 15:

En god bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

MILJÖKVALITETSMÅL 16:

Ett rikt växt och djurliv

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

DE 10 NATIONELLA FRILUFTSMÅLEN ÄR:

- Tillgänglig natur för alla
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet

Nationella och regionala mål och strategier

Nationella miljökvalitetsmål

Inom ramen för de svenska miljökvalitetsmålen sker stora delar av Sveriges arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Ramar för Naturvårdsverkets arbete finns i Miljöbalken och i regeringens proposition ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster” (2014). Det svenska miljömålssystemet innehåller ett generationsmål, sexton miljökvalitetsmål och tjugofyra etappmål. Dessa skall vara vägledande i allt miljöarbete. I grönprogrammet är framför allt det 15:e miljökvalitetsmålet ”En god bebyggd miljö” (se faktaruta) och det 16:e miljökvalitetsmålet ”Ett rikt växt och djurliv” (se faktaruta) ytterst relevant. Länsstyrelsen samordnar och följer upp det regionala miljömålsarbetet

Nationella mål för friluftsliv

År 2012 fastställdes av regeringen 10 mål för friluftslivspolitikens genomförande (Skr. 2012/13:51). Friluftslivsmålen handlar i stort om att utveckla och bedriva åtgärder för att förutsättningarna för friluftslivsutövandet ska förbättras. Naturvårdsverket är samordnande myndighet men länsstyrelserna och kommunerna har en viktig uppgift i genomförandet av friluftslivsmålen.

Naturvårdsstrategi för Skåne

”Vägen till ett biologiskt rikare Skåne” är namnet på länsstyrelsens Naturvårdsstrategi för Skåne, från 2015. I strategin finns konkret handledning för hur aktörer i Skåne bör arbeta för ökad biologisk mångfald, bland annat genom artpools- och traktanalys samt genom att fokusera på ansvarsarter och ansvarsmiljöer och grön infrastruktur.

Grönstruktur i Skåne

”Grönstruktur i Skåne” är namnet på ett strategidokument från Region Skåne som anger strategier för en utvecklad grön struktur i hela länet. Strategin ger också ett underlag som visar på grönstrukturer och grön infrastruktur i Skåne, samt visar på hur utveckling av grönstruktur är viktigt för att Skåne ska kunna vara en attraktiv tillväxtregion.

Lagar

Miljöbalken (MB)

Miljöbalken ger möjligheter att skydda grönstruktur och naturområden bland annat genom hänsynsreglerna (kap 2), hushållningsbestämmelserna (kap 3 och 4) och möjligheter till områdesskydd (kap 7). I MB kap 5 regleras miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning. Miljökvalitetsnormerna ska följas när kommuner och myndigheter planerar och planlägger, bedriver tillsyn och ger tillstånd till att driva anläggningar. Hur beslutande myndighet ska förhålla sig till normer vid planering eller prövning av nya och ändrade verksamheter regleras bland annat i plan- och bygglagen, vägagen, lag om byggande av järnväg samt i miljöbalken.

I MB kap 7 finns också bestämmelser om skydd av vissa typer av områden. Bestämmelserna om skydd innebär att området ska skyddas från sådan påverkan som kan skada värdena. Exempel på skyddsformer är nationalpark, naturreservat, naturminne och biotopskyddsområde. I kap 7 finns även lagtext som berör allemansrätten, vilken innebär möjligheter till friluftsliv på annans mark men samtidigt en rad skyldigheter gentemot markägare, boende och andra besökare.

Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter regleras i MB kap. 8. Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar bland annat förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fanga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplatsar.

Plan- och bygglagen (PBL)

Plan och bygglagen (PBL) anger de juridiska ramarna för hantering av gröna värden i planering och byggande. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för. Företräde ska ges till sådan mark- och vattenanvändning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid lämplighetsbedömningar för förändrad markanvändning, som görs bland annat i plan- och bygglovprocesser, sammanvägs flera olika allmänna och enskilda intressen, där behovet av grönstruktur, rekreativmiljöer och biologisk mångfald är en del. I 2 kap. PBL finns övergripande krav på hänsynstagande till allmänna intressen. Planläggning ska ske med beaktande av natur- och kulturvärden och miljö och klimataspekter samt främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Inom områden med sammanhållna bebyggelse ska bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till bl.a. behovet av parker och grönområden, samt lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse.

I detaljplan regleras kvartersmark och allmän platsmark, exempelvis park eller natur. I planen får meddelas bestämmelser angående vegetation samt markytans utformning, men främst på allmän platsmark. Marklov kan krävas för trädfällning. Om tomten ska bebyggas med byggnader som innehåller bostäder, fritidshem, förskola, skola eller dylikt ska det finnas tillräcklig stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse på tomten eller på utrymmen i närheten av denna.

En miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas om genomförandet av planen antas medföra betydande påverkan på miljön, människors hälsa eller hushållningen med naturresurser. Boverket har tagit fram en särskild handbok Boken om MKB för detaljplan med allmänna råd.

Kulturmiljölagen (KML)

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Genom lagen skyddas fornlämningar och en utvald del av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen. För byggnader som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller ingår i ett bebyggelseområde med synnerligen högt kulturhistoriskt värde får länsstyrelsen besluta om byggnadsminne. Parker, trädgårdar eller andra anläggningar kan också bli byggnadsminnen.

MILJÖBALKEN

Uppdaterad information och tillämpning av miljöbalken finns på: www.naturvardsverket.se/miljobalken

PBL KUNSKAPSBANKEN

Uppdaterad information och tillämpning av plan- och bygglagen finns på: www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken

KULTURMILJÖLAGEN

Uppdaterad information och tillämpning av kulturmiljölagen finns på: www.raa.se/kulturmiljolagen

Observatoriet i Lund och den omgivande parken är skyddad enligt kulturmiljölagen.

Krankesjön

Skyddad natur

Samtliga skyddsformer nedan förutom Ramsar-område är skyddade enligt Miljöbalken.

Nationalpark

Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få. I Lunds kommun finns Sveriges (och troligtvis världens) minsta och en av Sveriges äldsta nationalpark, Dalby Söderskog som ligger strax väster om Dalby. Alla nationalparker ägs och förvaltas av staten genom länsstyrelserna.

Kulturresevat

Det finns inga kulturresevat i Lunds kommun

Naturresevat

Naturresevat kan bildas utifrån fem olika skäl

- Bevara biologisk mångfald
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Tillgodose behov av områden för friluftslivet
- Skydda, återställa eller ny skapa värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

För varje resevat finns resevatsföreskriften som anger varför resevatet har bildats och vilka specifika regler som gäller i området. I Lunds kommun finns (2017) 27 naturresevat som bildats av staten och 5 naturresevat som bildats av Lunds kommunfullmäktige, sammanlagt 32 stycken.

Naturvårdsområde

Länsstyrelsen eller kommunen kunde tidigare enligt naturvårdslagen inrätta naturvårdsområden. Naturvårdsområden kunde bildas för att skydda landskapsbilden, upprätthålla vissa kulturbetingade biotopers värden eller för att skydda friluftsområden. Sedan miljöbalken trädde i kraft har möjligheten att skapa nya naturvårdsområden upphört och befintliga naturvårdsområden ska numera betraktas som naturresevat. I Lunds kommun finns Häckeberga naturvårdsområde.

Naturminne

Länsstyrelsen eller kommunen kan besluta om naturminne för att skydda ett särpräglad naturföremål. Det finns två naturminnen i Lunds kommun. Det är en bok vid Gryteskog utanför Torna Hällestad och fem stycken ekar vid Gravaregården, Revingehed.

Biotopskyddsområde

Det finns två former av biotopskyddsområden, biotoper som har ett generellt skydd i hela landet samt biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta ska utgöra biotopskyddsområde. Det generella biotopskyddet (se faktaruta) är små biotoper som har minskat starkt, och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta ensartat eller fragmenterat landskap. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet. De särskilda utpekade biotopskyddsområdena kan finnas i såväl skogs- och jordbrukslandskapet som i sjöar, vattendrag, kust och hav.

I Lunds kommun finns sju stycken utpekade skogliga biotopskyddsområden samt ett utpekade i jordbrukslandskap, Hardebergaängen.

Djur- och växtskyddsområde

Länsstyrelsen eller kommunen kan för att ge ett extra skydd till djur eller växter begränsa aktiviteter inom ett visst område. I Lunds kommun finns ett djurskyddsområde, Vombs fure, vilket är inrättat för skydd av kronviltets nominatras *Cervus elaphus elaphus L*, vilken bara förekommer i Skåne. I området är orientering inte tillåtet och mellan 15 april – 30 juni är det inte tillåtet att uppehålla sig utanför de markvägar som går igenom området. (Samrådsversion: OBS att nya föreskrifter väntas under 2018, dokumentet kommer uppdateras med dessa då se är beslutade)

Natura 2000-områden

Natura 2000-områden bygger på Fågeldirektivet och Habitatdirektivet där EU har pekat ut de habitattyper och arter som är av särskilt intresse att bevara i ett europeiskt perspektiv. Direktiven har implementerats i svensk lagstiftning. Direktiven säger att medlemsstaterna ska se till att de utpekade naturtyperna har en gynnsam bevarandestatus. Det innebär att utbredningsområdet ska vara stabilt eller ökande, att nödvändiga strukturer och funktioner ska finnas kvar och att typiska arter ska förbli livskraftiga. De utpekade habitaten i habitatdirektivet är endera sällsynta habitat eller habitat med många sällsynta arter. Fågeldirektivet gäller alla fåglar inom EU och ålägger medlemsstaterna att skydda, bevara och återställa tillräckligt varierande och stora livsmiljöer för samtliga fågelarter. Direktivet lägger särskilt fokus på skydd av livsmiljöer för hotade arter och på att skydda våtmarksområden.

För Natura 2000-områden finns bevarandeplaner vilka anger vilka arter i området som ska bevaras och hur detta ska gå till. Natura 200-områdena i Lunds kommun sammanfaller till stor del med områden som även är skyddade som naturreservat. Läs mer i under rubriken "Natura 2000-nätverket i Lunds kommun" i kapitel III.

Ramsar-område

Ramsar-områden bygger på våtmarkskonventionen. Åtagandet att bevara ett Ramsarområde innebär att områdets ekologiska karaktär inte får försämrats. I Lunds kommun är Klingavälsån-Krankesjön utsett till Ramsar-område.

Strandskyddsområde

Strandskyddets ursprungliga syfte var att strandområdena ska vara tillgängliga för allmänhetens rekreation och friluftsliv, som en förlängning av allemansrätten. Strandskyddet har sedan dess fått ytterligare ett syfte som skydd för djur och växter. Enligt miljöbalken sträcker det generella strandskyddet sig 100 meter från strandlinjen, ut i vatten och in på land. I Skåne har länsstyrelsen och kommunerna tillsammans reviderat länets strandskyddade områden. I vissa strandområden har strandskyddet minskats eller helt tagits bort. I andra strandområden har strandskyddet utvidgats till maximalt 300 meter. Inom strandskyddsområdet är det förbjudet att utan dispens uppföra nya byggnader eller ändra de som redan finns, gräva eller utföra andra åtgärder som kan skada växt- och djurliv. Ärenden som rör strandskyddet handläggs av kommunens miljöförvaltning.

Pilevallar omfattas av generellt biotopskydd.

Stenmur i jordbruksmark.

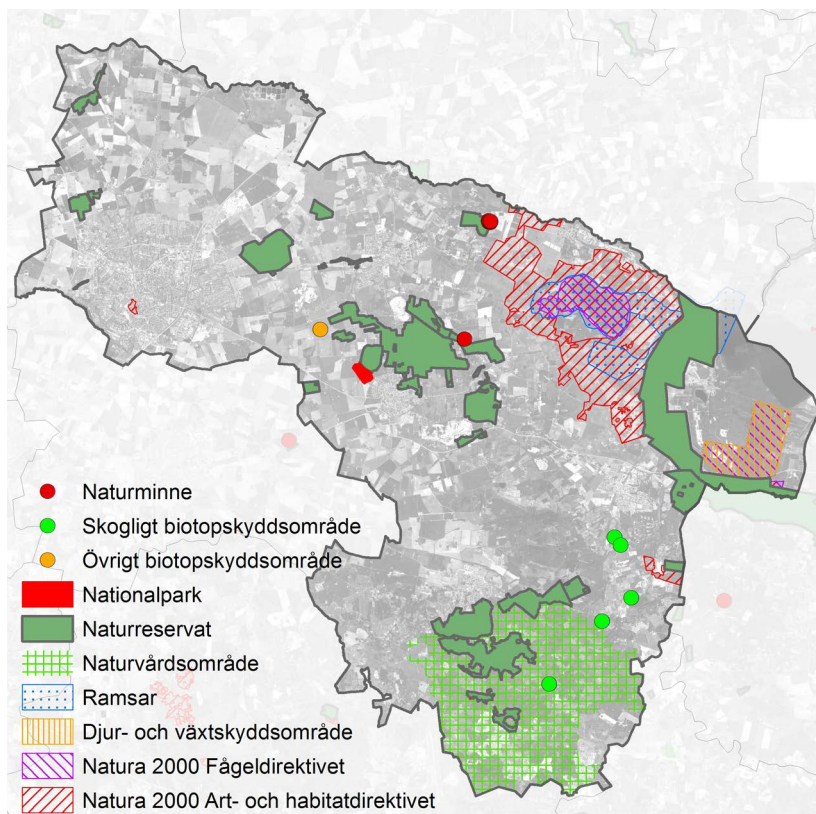
BIOTOPER MED GENERELLT SKYDD:

1. Allé
2. Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
3. Odlingsröse i jordbruksmark
4. Pilevall
5. Småvatten och våtmark i jordbruksmark
6. Stenmur i jordbruksmark
7. Åkerholme

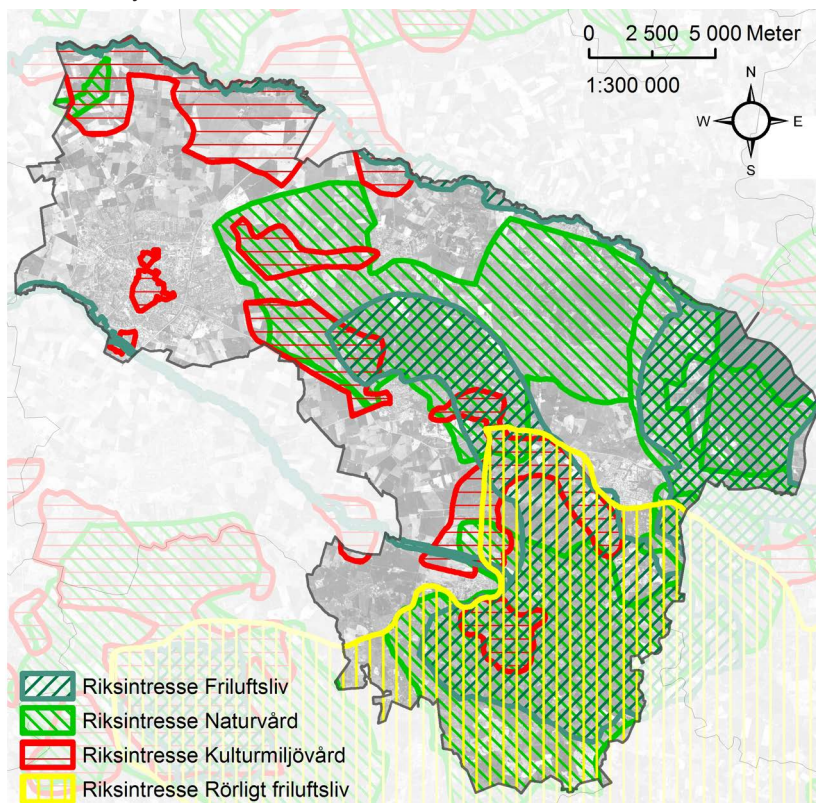

Riksintresse

Riksintressen gäller geografiska områden som innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintresse för det rörliga friluftslivet och turismen anges direkt i lagen, MB 4 kap § 2, och i Lunds kommun gäller detta området Romeleås- och sjölandskapet. Riksintresse för friluftsliv och naturvård pekas ut av Naturvårdsverket med stöd i MB 3 kap § 6. I Lunds kommun är Sandurområdet mellan Veberöd och Blentarp, Backlandskapet söder om Romeleåsen, Hardeberga - S Sandby - Dalby – Krankesjöområdet, Klingavälsån, Stångby mosse och Vombs Fure riksintresse för naturvård. Höje å från Genarp till Lomma, Romeleåsen med Skrylleområdet, Kävlungeån från Vombsjön till Bjärred samt Vomb och Klingavälsån är riksintresse för friluftsliv. Riksintresse för kulturmiljö beslutas av Riksantikvarieämbetet och i Lunds kommun finns sju sådana områden: Lackalänga, Svenstorp -Hviderup -Flyinge -Västra Hoby, Kungsmarken – Fågelsångsdalen, Björnstorp – Gödelöv, Dalby – Hardeberga, Häckeberga och Lund. Kommunen ska i översiktsplanen tala om hur man avser att tillgodose riksintressena efter en dialog med länsstyrelsen och det är i ÖP som markanspråk och avvägningar mellan olika riksintressen avgörs.

Karta 1: Skyddade områden

Karta 2: Riksintressen

Kommunala styrdokument

Lunds kommuns vision

Lunds kommuns vision, som antogs av kommunfullmäktige i april 2017, beskriver ett önskvärt framtida tillstånd, både för platsen och för organisationen Lunds kommun. Visionen sammanfattas i rubriken *”Lund skapar framtiden – med kunskap, innovation och öppenhet”*. De förhållningssätt som ska prägla arbetet enligt visionen är *lyssna, lära och leda*:

- **Lyssna:** Vi lyssnar och tar till oss kunskap som finns i Lund och i världen utanför. Öppenheten gör att vi får nya perspektiv, odlar innovationer, idéer och en stark demokrati.
- **Lära:** Vi lär genom att lyssna, men också genom att vara nyfikna och skapa. Vårt lärande driver utvecklingen och i en värld som är i ständig förändring bjuder vi in, testar nya tankar och lösningar och följer goda exempel.
- **Leda:** Vi leder och vi visar mod och handlingskraft, vi genomför förändringar och tar initiativ. Vi verkar tillsammans med andra och drar nytta av varandras kompetenser, erfarenheter och våra olika uppdrag och roller. Tillsammans åstadkommer vi mer.

Översiktsplanen (ÖP)

Översiktsplanen är kommunens viktigaste styrdokument för mark- och vattenanvändning och spelar en central roll för den framtida mark- och vattenanvändningen i kommunen. I översiktsplanen finns kommunens ställningstaganden kring hållbar utveckling av bebyggelsestruktur, trafikstruktur, grönstruktur m.m.

Lunds aktuella översiktsplan, ÖP 2010, antogs av kommunfullmäktige 2010. Planen visar grunddragen i användningen av mark- och vattenområden och i bebyggelseutvecklingen och hur riksintressen ska tillgodoses enligt miljöbalken. Staten bevakar genom länsstyrelsen riksintressen, mellankommunala intressen och kraven på hälsa och säkerhet. År 2018 är en ny ÖP beräknad att antas.

Höje å vid S:t Larsparken

"Aktivia – en jämställd aktivitetsyta för ungdomar" skapades genom ett projekt med syfte att främja jämställda offentliga miljöer. För att skapa en jämställd plats har utformningen tagits fram i dialog med unga tjejer på Klostergården.

LUNDAEKO II

MÅL 6. Lunds kommun ska utveckla och underhålla hållbara stads- och tätortsmiljöer med människan i centrum, genom att:

- skapa stads- och tätortsmiljöer med blandade funktioner som genererar ett rikt socialt liv
- skapa förutsättningar för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stads- och tätortsmiljöer (...)

MÅL 7 Skydda och utveckla kommunens natur och grönområden på ett sätt som främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt skapa en god tillgänglighet och förutsättningar för rekreation, friluftsliv och natur- och kulturupplevelser.

DELMÅL 7.1 Lunds kommun ska tillgodose alla kommuninvånarens behov av och rätt till gröna miljöer.

DELMÅL 7.2 Lunds kommun ska skydda, sköta och utveckla ekosystemtjänster i tätortsmiljö och på landsbygden.

DELMÅL 7.3 Lunds kommun ska verka för att fler lämpliga naturområden ska få skydd i form av naturreservat, biotopskydd (se definition) eller motsvarande.

DELMÅL 7.4 Lunds kommun ska skydda, bevara och utveckla grön infrastruktur och spridning av olika arter i syfte att stärka den biologiska mångfalden i stadsmiljö och på landsbygd. Lunds kommun ska motverka spridning av invasiva arter.

Hela LundaEko II finns att läsa på lund.se/lundaeko

KOMMUNALA HANDIKAPPRÅDET

är ett viktigt organ för samråd och ömsesidig information på kommunnivå mellan kommunen och företrädare för funktionshinderrörelsen i kommunen. Kommunen skall inhämta synpunkter från rådet i så tidigt skede att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendets behandling i kommunstyrelsen och centrala nämnder.

Miljömål - LundaEko II

LundaEko II är Lunds kommuns program för ekologiskt hållbar utveckling 2014-2020, och utgör kommunens miljöprogram. Programmet bygger på de nationella miljö kvalitetsmålen men anger lokala mål och delmål (se faktaruta). Grönprogrammets förslag till åtgärder utgör även förslag till åtgärder för vissa av målen i LundaEko II. Miljö tillståndet i kommunen följs upp årligen genom LundaEkos indikatorer samt genom miljöövervakningsprogrammet.

Delaktighet för alla

Delaktighet för alla är en plan för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning i Lunds kommun (KF beslut 2014-06-11). Genom att ta utgångspunkt i FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är målsättningen med planen att:

- ge alla människor med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra till full delaktighet och jämlikhet,
- införliva funktionshinder aspekter inom alla områden, så att funktionshinderpolitiska åtgärder införlivas i samhällsplaneringen och att funktionshinderfrågor vägs in från början vid all kommunal planering,
- undanröja hinder så att det blir möjligt för människor med funktionsnedsättning att bli fullt delaktiga i samhällslivet.

Till planen hör också strategier och ett åtgärdsprogram för att uppnå målen.

Lunds vatten

Under rubriken ”Lunds vatten” finns fem planer kopplade till vattenhantering inom kommunen. Dessa är:

- VA - utbyggnadsplan (KF 2015-04-23)⁸
- Vattenförsörjningsplan (KF 2017-08-31)⁹
- Dagvattenstrategi (KS 2013-09-04)¹⁰ och dagvattenplan (*Vid samrådsversion: ej antagen/publicerad*)
- Översvämningsplan (*vid samrådsversion: ej antagen/publicerad*)
- Sjö- och vattendragsplan (KF 2017-08-31)¹¹

Lunds kommun är del i Kävlingeån, Höje Å och Sege å vattenråd som arbetar med övervakning och åtgärdsplaner för förbättrad vattenkvalité.

Balanseringsprincipen

Lunds kommun har fattat beslut (KS 2014-02-04) om att balanseringsprincipen ska tillämpas för kommunal mark på försök under åren 2015-2016. Balanseringsprincipen bygger på fyra steg - Undvika, Minimera, Kompensera och Ersätta. Under 2018 ska metoden utvärderas.

En förvaltningsövergripande arbetsgrupp har tillsats för att förbereda och värdera frågor om balansering och där förslagen ska ingå som underlag för planbegäran. Ambitionen är att stärka de gröna värdena i kommunen genom att kompensera de natur- och rekreationsvärden som försvinner eller skadas när en exploatering genomförs. Förutom balanseringsprincipen behövs det även andra verktyg för att utveckla natur- och rekreationsfunktioner i samband med utbyggnad då denna

leder till ett ökat tryck på redan befintliga park- och grönområden.

Utbyggnads- & boendestrategi

I Lunds utbyggnads- och boendestrategi anges strategier för utbyggnad, mark och boende. Strategierna uppdateras en gång per mandatperiod och antas då av kommunfullmäktige. I dokumentet som antogs 2016 anges två bärande principer och tre strategier. De bärande principerna är Fokusering och Flexibilitet där fokuseringen ligger på utbyggnad längst kunskapsstråket i Lund (Lund C- ESS) samt utvidgning av stadskärnan både i Lund och i de mindre tätorterna. Flexibilitet innebär att man även kan bygga utanför fokusområdena, där det är lämpligt. Till strategin hör en projektlista vilken godkänts av tekniska nämnden.

Idrottspolitiskt program

Det idrottspolitiska programmet formulerar ett uppdrag med mål och viljeinriktningar för idrottspolitiken i kommunen. Programmet presenterar bland annat utvecklingsområden inom tre teman: ”Stimulerande miljöer för idrott och fysisk aktivitet”, ”Stöd och service i takt med tiden” samt ”Arrangemang och evenemang för ökad attraktivitet”.

Ny bebyggelse längs Hardebergspåret

Beachplaner i Stadsparken

KAPITEL III

BIOLOGISK MÅNGFALD

Biologisk mångfald

Genom att underteckna konventionen om biologisk mångfald har Sverige förbundit sig till att vårda vår biologiska mångfald. Biologisk mångfald innebär en variationsrikedom inom tre nivåer: att vårt landskap har många olika naturtyper, att där finns många olika arter och att det finns en stor genetisk variation inom arterna.

Naturvårdsarbetet sker främst på ekosystemnivå och på artnivå. För att kunna bevara enskilda hotade arter krävs att deras livsmiljöer bevaras, skyddas och i vissa fall återskapas. Livsmiljöernas storlek, form, kvalitet och samband i landskapet är faktorer som påverkar arters livskraftighet och spridningsmöjligheter. Vissa naturtyper är särskilt rika på hotade arter och koncentrerade åtgärder i dessa områden ger stor naturvårdsnytta.

Sammanfattning: Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

Lunds kommun står inför utmaningen att bevara och öka den biologiska mångfalden i kommunen. En viktig del är att öka kunskapen om den biologiska mångfaldens värden både bland kommunala och privata aktörer för att kunna motivera långsiktiga lösningar. 1900-talets samhällsförändringar i allmänhet, och jordbrukets utveckling i synnerhet, har påverkat den biologiska mångfalden negativt. Utmaningen består nu i att värna flera viktiga livsmiljöer och på så vis ge förutsättningar för ett stort antal hotade arter att fortleva. En förutsättning för det är att arters livsmiljöer består av sammanhängande strukturer, det vill säga förebygga och minska fragmentering i landskapet. I arbetet med hotade arter krävs mer kunskap kring ekosystemens funktionalitet, för att på bästa sätt kunna genomföra insatser.

Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

Fokusområden för Lunds kommuns arbete med biologisk mångfald:

- Skyddad natur

- Följande livsmiljöer:

Ädellövträd
Sandmiljöer
Ängs- och hagmarker
Våtmarker

- Kunskapsspridning om biologisk mångfald och dess värden bland aktörer och kommuninvånare

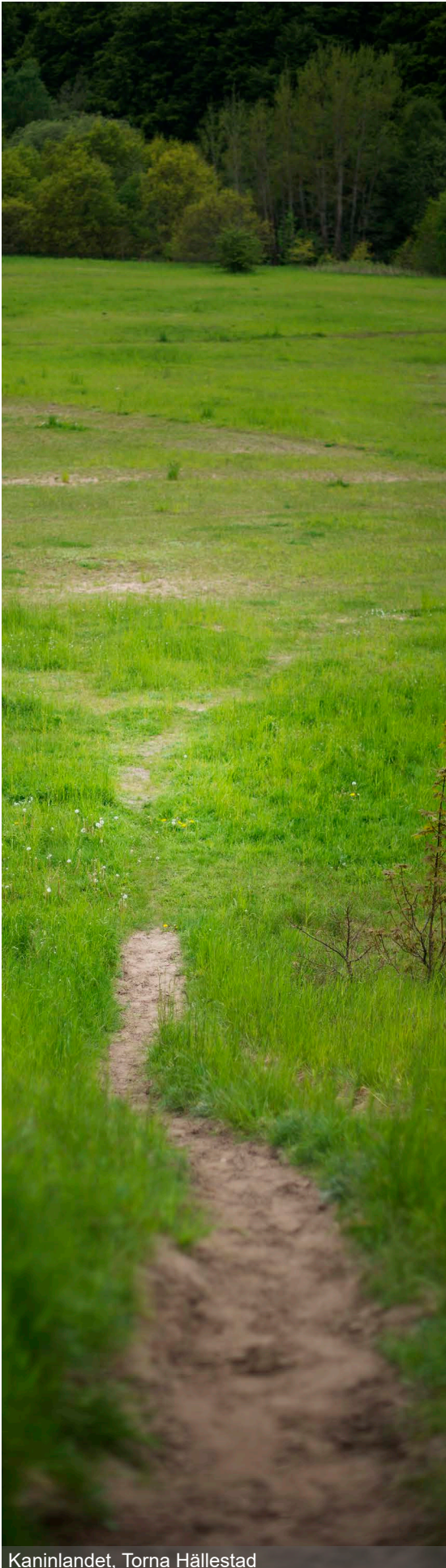
- Kommunens ansvarsarter

- Biologisk mångfald i tätorterna

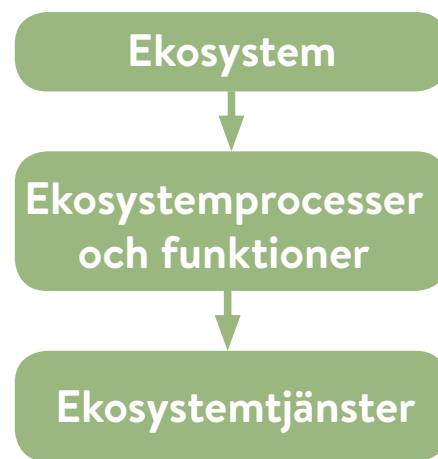

Kaninlandet, Torna Hällestad

Värdet av biologisk mångfald

Värdet av den biologiska mångfalden kan motiveras utifrån två olika perspektiv. Det ena perspektivet handlar det om att naturen, både enskilda individer och arterna eller ekosystemen, har ett egenvärde och finns till för sin egen skull. Det andra perspektivet på handlar det om att naturen har ett värde för oss människor genom att förse oss med ekosystemtjänster som vi är beroende av. Att skydda och gynna den biologiska mångfalden är en förutsättning för funktionella ekosystem, ekosystemprocesser och en långsiktig försörjning av ekosystemtjänster. Dessa ekosystemtjänster är grundläggande för att kommande generationer ska kunna leva på jorden.

Hoten mot biologisk mångfald

Globalt sett finns det tre huvudkategorier för hoten mot biologisk mångfald: biotopförstörelse, överexploatering och införsel av främmande arter¹². Hoten är starkt kopplade till människans brukande av landskapet som ständigt förändrar livsmiljön för arter och förutsättningarna för biologisk mångfald. Under historisk tid har människan framförallt påverkat den biologiska mångfalden positivt då vårt tidiga jordbruk liknat naturliga störningsregimer i ekosystemen. Ett småskaligt och ekologiskt jordbruk har ökat variationen av livsmiljöer. Under de senaste århundranden, framförallt från 1800-talet och framåt har människans påverkan kommit att bli av helt annan art, med förödande konsekvenser för den biologiska mångfalden. Under 1800- och 1900-talen skedde stora förändringar i den skånska markanvändningen, bland annat dikades våtmarker ut och småskaliga, varierade miljöer samt äldre träd och död ved blev allt ovanligare i landskapet. Jordbruket rationaliserades och förändrade landskapets strukturer och konstgödsling och kemiska bekämpningsmedel infördes. Tätorterna har vuxit och allt större arealer har exploaterats och hårdgjorts vilket har påverkat den biologiska mångfalden på ett negativt sätt. Det krävs nu ett aktivt arbete för att bibehålla, skydda och öka den biologiska mångfalden i landskapet och en grön och varierad tätortsstruktur som ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald i tätorterna.

Ett stort hot är också okunskapen om den biologiska mångfaldens värde vilket riskerar att leda till att kortsiktigt ekonomiskt fördelaktiga lösningar går före långsiktiga och hållbara lösningar. Här har kommunen möjlighet och stort ansvar att påverka genom att bidra till en ökad förståelse för den biologiska mångfaldens betydelse.

Naturförvaltning

Lunds kommun förvaltar totalt ca 1200 ha naturmark, varav ungefär hälften är skog och hälften i huvudsak betes- eller slåttermark. De flesta naturområdena i Lunds kommun har en kulturbetingad historia och är därför i behov av olika former av skötsel för att såväl de biologiska som sociala värdena skall bibehållas och utvecklas. Skötsel omfattar i huvudsak olika typer av hävd exempelvis bete, slåtter av öppna marker eller gallring och röjning av skogsmark men också skötsel av våtmarker. Fasta anordningar exempelvis parkeringsplatser, stigar, spänger, toaletter, sopkärl, vindskydd, fågeltorn, grillplatser och skyltar kräver också kontinuerlig skötsel och tillsyn. Skötsel planeras och genomförs av Park- och naturkontoret vid Tekniska förvaltningen. I kommunens fem kommunala naturreservat samt de tre statliga reservat som sköts av Lunds kommun är brukande och skötseln reglerad genom bestämmelser och fastställda skötselplaner. Det praktiska skötselarbetet utförs enligt årliga upphandlingar med entreprenör. Betesmarkerna sköts genom betesavtal (jordbruksarrenden) med olika privata djurhållare.

Värdefull natur

I Lunds kommun finns det flera naturtyper med högt värde som utgör livsmiljö för flera hotade arter. Omkring 4000 hektar natur i kommunen är skyddad som naturreservat, nationalpark eller biotopskyddsområden, se ”Skyddad natur”, kapitel II, och karta 1 och 2.

För att värna och utveckla värdefull natur på ett bra och kostnadseffektivt sätt behöver vi kunskap om de ekologiska funktionerna i landskapet. Ett nätverk av ekologiskt funktionella miljöer kallar vi för grön infrastruktur.

Grön infrastruktur

Den gröna infrastrukturen består av värdekärnor, värdestråk och de spridningsvägar som finns mellan dessa. För att den gröna infrastrukturen ska vara funktionell behöver värdekärnorna och spridningsvägarna vara av tillräcklig kvantitet och kvalitet. Att analysera förutsättningarna för olika växters och djurs möjligheter att överleva i landskapet är centralt i arbetet¹³. Arters behov av sammanhängande livsmiljöer i tillräcklig storlek samt spridningsvägar i landskapet och är avgörande för förmågan att producera ekosystemtjänster. Olika arter har olika förmåga och behov av förflyttning och för att förflyttning ska kunna ske är det viktigt att stråken innehåller miljöer som liknar värdekärnorna, så kallade ”klivstenar” eller ”stepping stones”). För att bevara och skapa strukturer där arters livsmiljöer hänger samman behövs mer kunskap om de landskapsekologiska sambanden i landskapet och arters förutsättningar. Genom ökad kunskap kan särskilt viktiga länkar uppmärksammas och stärkas och skadliga insatser undvikas. En kommunövergripande vegetationskartering skulle tillsammans med artpoolanalyser kunna utgöra fördjupad kunskap kring landskapsekologiska samband och utgöra grunden för att mer aktivt kunna bevara och åter skapa spridningssamband.

Värdekärnor och värdestråk kan kartläggas genom exempelvis inventeringar och artpoolanalyser. Att arbeta med skydd för och uppföljning av kommunala ansvarsarter är en metod. Ansvarsarter kan delas upp beroende på habitatpreferenser och på så sätt också ge indikationer på hur

LÄS MER:

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne - Naturvårdsstrategi för Skåne

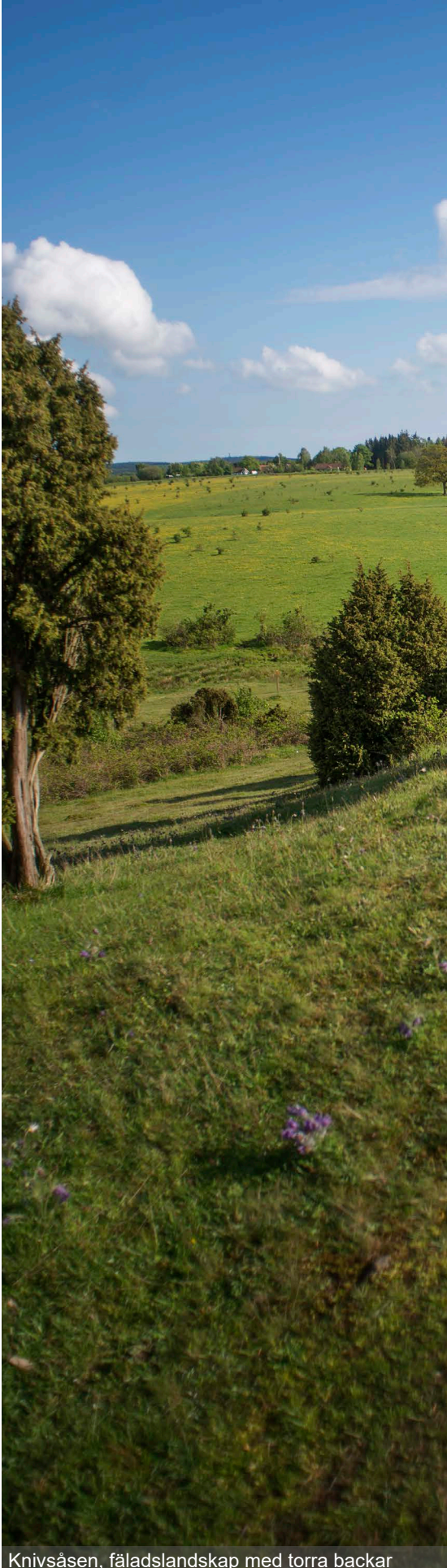

LÄS MER:

Här finns höga naturvärden i Skåne

När jordbrukslandskapet förändrats från småskaligt och varierat till storskaligt och enhetligt har många av de växt- och djurarter som anpassat sig till det gamla landskapet svårt att överleva på lång sikt. I länsstyrelsens rapport *Här finns höga naturvärden i Skåne – Artpools- och traktanalys* används fynd av rödlistade arter för att analysera hur artrika platser och värdefulla livsmiljöer fördelar sig över landskapet. Analysen visar att en stor del av den biologiska mångfalden, både växt- och djurarter, i hög grad är knutna till det kulturpräglade landskapet

Knivsåsen, fäladslandskap med torra backar

statusen för olika naturtyper utvecklas över tid. Se vidare ”Karaktäristiska naturtyper i Lunds kommun” och ”Lunds kommuns ansvarsarter”

Värdekärnor och värdestrakter

Lunds kommun är rikt på värdefulla natur- och rekreationsmiljöer. De största områdena med höga naturvärden återfinns i de östra kommundelarna med bland annat Vombsjösänkan och Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen.

Genom en kartläggning från 2006 med uppdatering och revidering 2015 (se karta 3) har värdekärnor i Lunds kommun klassats på en skala från 1-3 med följande betydelse:

Klass 1 Högsta värde

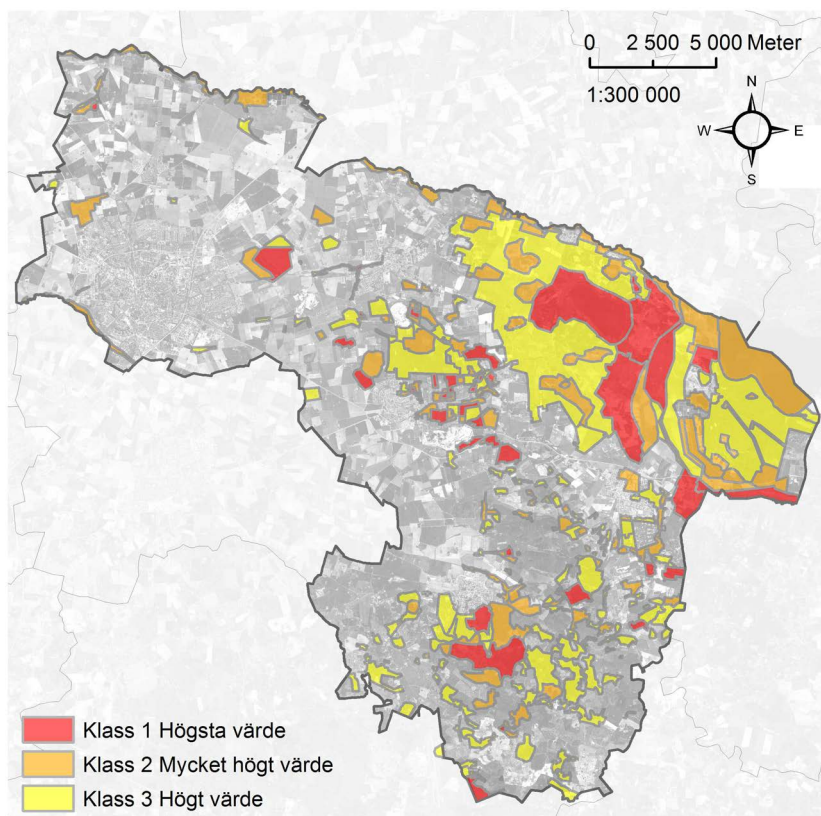
Klass 2 Mycket högt värde

Klass 3 Högt värde.

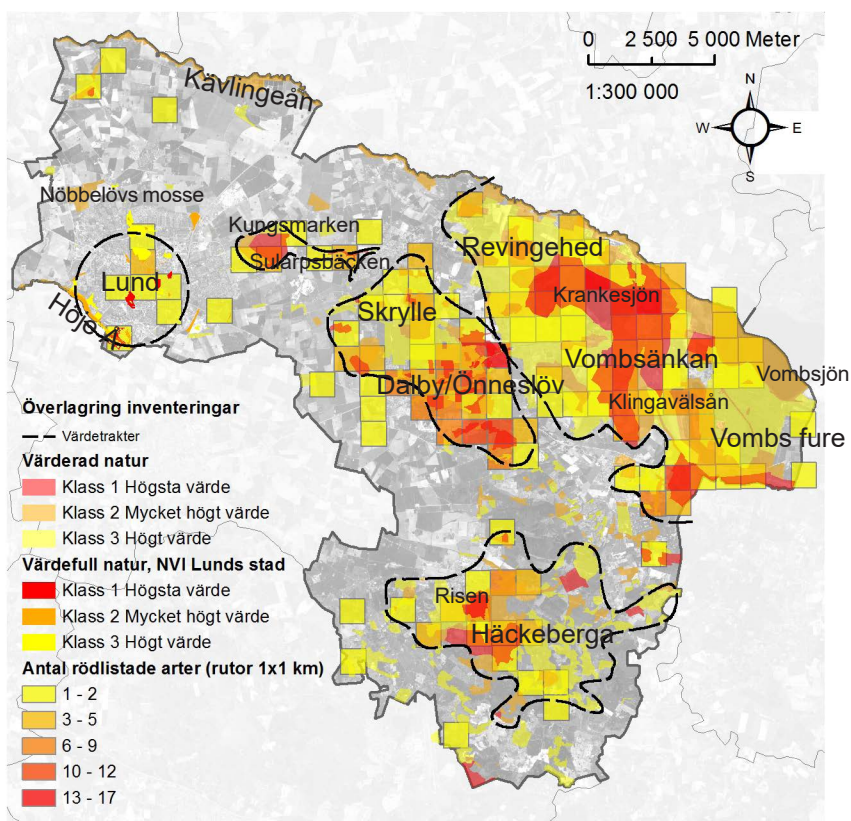
Dessa klassningar utgår främst från habitat/vegetationstyper som förutsättning för biologisk mångfald, vilka sedan har kompletterats med aspekter för geologi, friluftsliv, kulturmiljö, landskapsbild och pedagogik. Mängd, kvalitet och tidpunkt på underlaget för klassningen kan variera och klassningen bör därför revideras i takt med att ny kunskap tillkommer. Kartan ska vara till grund för beslut i den fysiska planeringen. Ingående beskrivningar av varje klassat underlag finns framtaget.

Bilden av värdekärnorna förstärks ytterligare om man överlagrar kartläggningen med artpoolsanalys av rödlistade arter¹⁴(se karta 4). Hela Vombsänkan sandiga marker framträder som tydliga värdekärnor samt de rika fäladsmarkerna runt Dalby, Skrylle och Torna Hällestad. Det finns också flera hotade arter i Häckebergas ädellövskogar. I övriga delar av kommunen, som till stora delar domineras av åkermark, finns mer spridda betydligt glesare förekomster av hotade arter. Ådalarnas naturmiljöer utgör viktiga livsmiljöer för slättlandskapets fåglar, insekter och däggdjur.

Karta 3: Inventering av värdefull natur i Lunds kommun

Karta 4. Värdekärnor och värde-trakter som framträder vid överlagring av karta 4, 5 och 7. Vårde-trakter är grovt markerade med svart linje, värdekärnor framträder som orangea och röda områden.

EU-HABITAT SOM FÖREKOMMER I LUNDS KOMMUN

2320 Rissandhedar
 2330 Grässandhedar
 4030 Torra hedar
 5130 Enbuskmarker
 6210 Kalkgräsmarker
 6230 Stagg-gräsmarker
 6410 Fuktängar
 7230 Rikkärr
 9070 Trädklädd betesmark
 9080 Lövsumpskog
 9110 Näringsfattig bokskog
 9130 Näringsrik bokskog
 9160 Näringsrik ekskog
 9190 Näringsfattig ekskog
 91E0 Svämlövskogar
 91F0 Svämädellövskogar

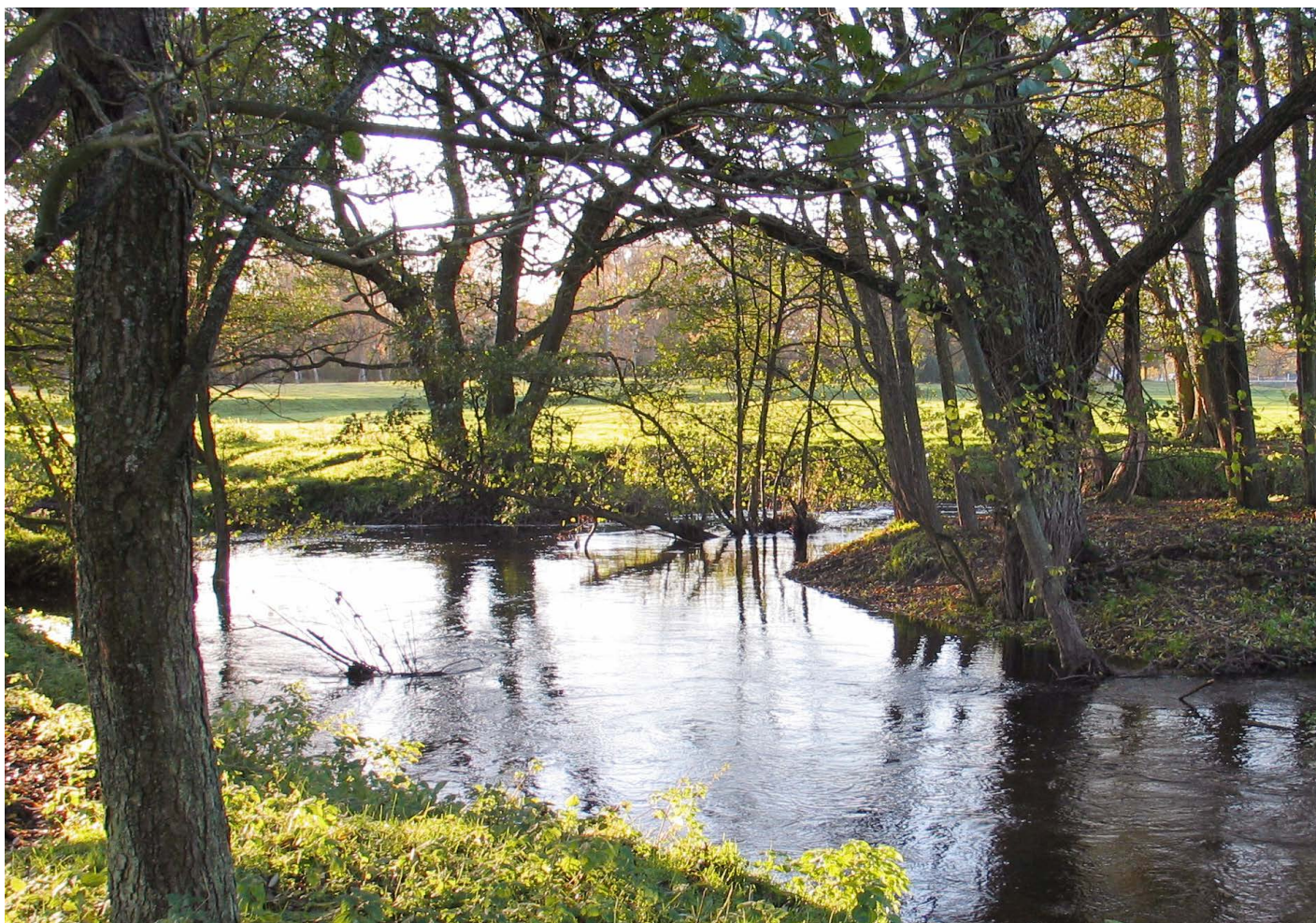
OSÄKRA FÖRKOMSTER

3140 Kransalgsjöar
 3150 Naturligt näringsrika sjöar
 3160 Myrsjöar
 3260 Mindre vattendrag
 6430 Högörtängar

Natura 2000-nätverket i Lunds kommun

I Lunds kommun finns 20 Natura 2000-områden, 2 av dessa utgår från fågeldirektivet, Krankesjön och Klingavälsån, övriga 18 från Habitatdirektivet.

Bland habitaterna i habitatdirektivet finns det några som Lunds kommun har ett särskilt ansvar för eftersom en förhållandevis stor del av landets förekomster finns i kommunen. Hit räknas exempelvis rissandhedar, grässandhedar och torra hedar på Revingefältet. Enbuskmarker är vanliga på Romeleåsen men den nationella förekomsten är dåligt dokumenterad, detsamma gäller högörtängar. Lund har också ett särskilt ansvar när det gäller kalkgräsmarker med Kungsmarken som en av landets största slätterängar. Detsamma gäller kommunens stora andel näringsrik bokskog. En annan grupp är rikkärr som förekommer exempelvis vid Sularpskärret och Röglekärret.

Karaktäristiska naturtyper i Lunds kommun

I Lund finns det en stor variation av olika naturtyper. Några av dessa finns det anledning att särskilt värna då de innehåller en unik biologisk mångfald. Andra behöver utvecklas för att bevara den biologiska mångfalden i kommunen.

Ängs- och betesmarker

Ängs- och betesmarker har utgjort en betydande del av den brukade jorden i kommunen. En lång rad växter och djur har anpassat sig till denna miljö och miljön är också viktigt ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Arealen naturliga ängs- och betesmarker i Skåne har minskat mycket kraftigt under 1900-talet. I dag finns bara små rester kvar av dessa naturtyper.

När betet upphör på en plats växer marken igen av mer kraftigt växande arter och många arter som trivts i en hävdade markerna försvinner och har därför blivit hotade. I Skåne har ordet fåladsmarker kommit att beteckna utmarken, det vill säga den gemensamma betesmarken från de gamla byalagens tid, där marken är ofta stenig och tuvig och där enbuskar och ljung förekommer.

Länsstyrelsen i Skåne tog 2007 fram skriften ”Värdefulla ängar och betesmarker i Skåne” med förslag på prioritering av marker för restaureringsinsatser för äng- och betesmarker. Skåne står för en mycket stor andel av landets ängsmark och Lund är den kommun i Skåne med näst mest ängsmark (302 hektar), mest ängsmark har Kristianstads kommun (508 hektar)¹⁵. Mycket av denna areal är fuktig ängsmark längs vattendrag och sjöar som i Klingavälsåns naturreservat. Kungsmarken är en av landets största friskängsmarker och en viktig ansvarsmiljö för Lunds kommun.

Naturvårdsarbete

Svartfläckig blåvinge, *Phengaris arion* (NT)

HABITATDIREKTIVETS ARTER SOM FÖREKOMMER I LUNDS KOMMUN

Kalkkärrgrynsnäcka
Smalgrynsnäcka
Citronfläckad kärrtrollslända
Grön mosaikslända
Svartfläckig blåvinge
Bred paljettdykare
Läderbagge
Hålträdslokrypare
Större vattensalamander
Strandpadda
Lövgroda
Ätlig groda
Vanlig groda
Åkergroda
Sandödlan
Stor fladdermus
Nordfladdermus
Vattenfladdermus
Hasselmus
Iller
Mård
Blåmossa
Lumrar
Vitmossa
Slättergubbe
Gulyxne
Sandnejlika

OSÄKRA FÖREKOMSTER:

Tjockskalig målarmussla
Ekoxe
Bäcknejonöga
Stensimpa
Lökgroda
Trollfladdermus
Dammfladdermus
Brandtsfladdermus
Gråskimlig fladdermus
Dvärgfladdermus

Sandmark, Kaninlandet, Torna hällestad

Sandmarker

I sandmarker utvecklas en rik flora av ettåriga, konkurranssvaga växter som behöver den bara sandmarken för att fröna ska kunna gro. Många insekter trivs i den lättgrävda marken. Per ytenhet har sandmiljöer fler rödlistade arter än någon annan naturtyp i landet. Markerna är ofta kraftigt påverkade av människan och växer så småningom igen om de lämnas för fri utveckling och förlorar därmed sin höga biologiska mångfald. Kunskapen om de sandiga markernas betydelse för den biologiska mångfalden har omvärderat synen på marker som tidigare ansågs vara ointressanta ruderatmarker. Sandmarkerna är ofta lätta att restaurera och nyskapa.

Revingefälten i Vombsänkan har med en kombination av militärt övningsfält och omfattande betesdrift blivit en unik plats med sina torra sandiga marker som hyser många hotade och sällsynta arter. Tack vare att större delen av området betas skapas unika möjligheter för betesfloran och faunan att sprida sig i området. Pansarfordonens erosion skapar långa stråk av sandmiljöer där de specialiserade arterna kan sprida sig. Minskat antal övningar har minskat slitaget och de markstörningar som är viktiga för många arter. Det är nödvändigt att återskapa de störningsregimer som är viktiga för att de sällsynta sandlevande arterna skall kunna leva kvar och utveckla sina förekomster till livskraftiga populationer. Även i Vombs fure, Genarp, Torna Hällestad och Veberöd finns sandmarker med många rödlistade arter.

Våtmarker

Skåne var länge ett mycket blött landskap med många våtmarker och sjöar. Våtmarksarealen har minskat kraftigt i Skåne sedan 1800-talet då det pågick omfattande torrläggning när våtmarker dikats ut, sjöar sänkts och vattendrag rätats ut för att ge ny odlingsmark. Vattenkvaliteten har även försämrats i vattendrag och sjöar, främst genom läckage från jordbruk och utsläpp från reningsverk, tätorter och verksamheter. De senaste decennierna har dock trenden vänt och många nya våtmarker och dammar har skapats och vattendrag har återställts till mer naturliga sträckningar och flöden samtidigt som vattenkvaliteten förbättrats. Den biologiska mångfalden har dock i stort fortsatt att minska och utdöendet av hotade arter har fortsatt. För att uppnå god bevarandestatus av sjöar och vattendrag måste arbetet med att återskapa naturliga flöden och våtmarker som kan rena vattnet på naturlig väg fortgå. Särskilt viktigt är detta vid avrinning från tätorter där stora mängder föroreningar ansamlas.

Genom engagemanget i Kävlingåns och Höje ås vattenråd har kommunen ett mellankommunalt vattenvårdsarbete. Under många år genomfördes projekt kring åarna som resulterat i att ett stort antal våtmarker har anlagts inom kommunen, främst längs vattendragen vilket bidrar till näringsreduktion i vattendragen, ökad biologisk mångfald och ökad tillgång till rekreativa miljöer. De båda vattendragsprojekten har samlat in kunskap, genomfört åtgärder och utvärderat resultaten för åtgärderna. Genom vattenråden drivs arbetet vidare i och insatser genomförs kontinuerligt, exempelvis har våtmarker skyddats genom naturreservatsbildning, rikkärr har inventerats och flera restaureringar av våtmarker har gjorts.

Betad våtmarksäng

Skogsmiljöer

Skånes skogar har genomgått stora förändringar under de senaste århundradena. Tidigare var halvöppna skogar och lundar med bete- och slätter den vanligaste brukningsformen av skogar. Här fanns då rikligt med gamla träd och många av skogens mer krävande insekter, svampar, mossor och lavar fanns relativt spridda i landskapet. Med införandet av moderna skogsodlingsformer har skogsarealen ökat kraftigt samtidigt som de kvaliteter som gynnar en rik biologisk mångfald i form av äldre träd, död ved och varierad träslagssammansättning har minskat kraftigt. Parker, alléer, hagmarker och igenväxande sumpskogar och särskilt miljöer med lång kontinuitet av trädbärande marker med äldre träd och död ved har därför blivit värdefulla för den biologiska mångfalden.

Stora arealer skyddad skog är idag barrskog eller ungskog av ädellöv som med tiden kan omföras till lövskog och utvecklas till värdefulla ädellövskogar. Särskilt viktigt är detta i Skrylleområdet och Risen som kan stärka värdena i angränsande värdekärnor och öka arealen trädbärande mark med höga värden för den biologiska mångfalden. Utan restaurering är det inte möjligt att bevara alla de arter som idag är hotade.

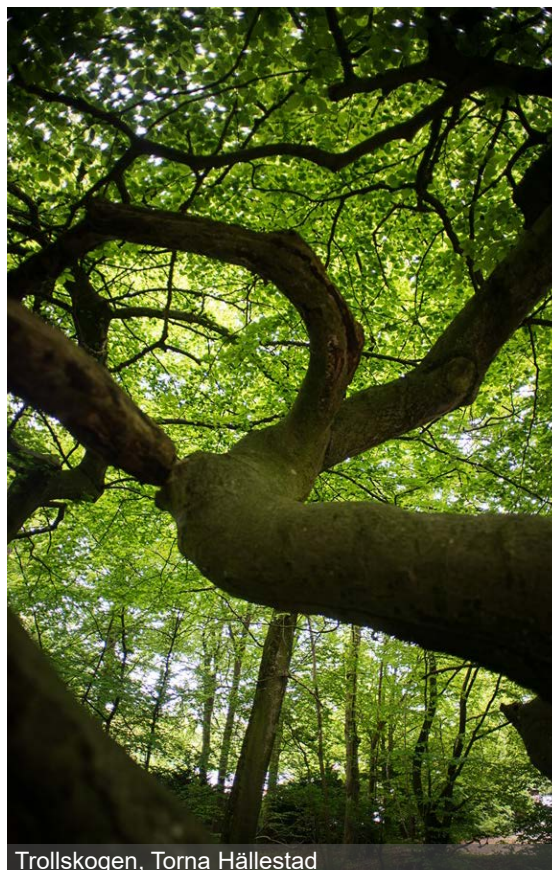
Två större värdeetrakter ligger i Lunds kommun, dels Skrylleområdet och dels västra backlandskapet. För många mindre skogsområden är det viktigt att knyta samman dessa till sammanhängande spridningsområden om naturvärdena skall kunna bevaras.

Åkermark

Skånes högproduktiva åkermark står för en av Sveriges viktigaste resurser för livsmedelsproduktion. Åkermarken utgör en stor del av kommunens västra delar och är karaktäristisk för landskapsbilden. Inom kommunen finns det stora skillnader på åkermarken, i de västra delarna av kommunen är det bördigare jämfört med de östra delarna.

Frågan om jordbruksmarkens bevarande har intensifierats sedan den nu gällande översiktsplanen antogs 2010. Från att fokus då låg på att särskilt bevara så kallad 10+ jord, vilket motiverade en kvantitativ utbyggnad av de östra tätorterna, ligger fokus i förslaget till den nya översiktsplanen (2018) mer på en långsiktigt hållbar förvaltning av all brukningsvärd jordbruksmark. Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Enligt miljöbalken 3 kap 4 § får *brukningsvärd jordbruksmark* tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose *väsentliga samhällsintressen* och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Förutsättningarna för biologisk mångfald i odlingslandskapet har försämrats i takt med förändrade odlingsformer och utveckling av större brukningsenheter. Omfattande konstgödsling och användning av kemiska bekämpningsmedel har slagit ut en stor del av den äldre florin och faunan. Det finns dock goda möjligheter att förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet genom att återskapa och nyskapa habitat, anlägga våtmarker och odlingsfria skyddszoner. Förutom att höja kvalitet och kvantitet på befintliga biotoper är det också viktigt att förbättra spridningsmöjligheter mellan olika värdekärnor. Att stärka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet är viktigt för att ge förutsättningar för produktionen av ekosystemtjänster, såsom pollinering, som kommer jordbruket till gagn.

Trollskogen, Torna Hällestad

Åkermark med betodling

Arter

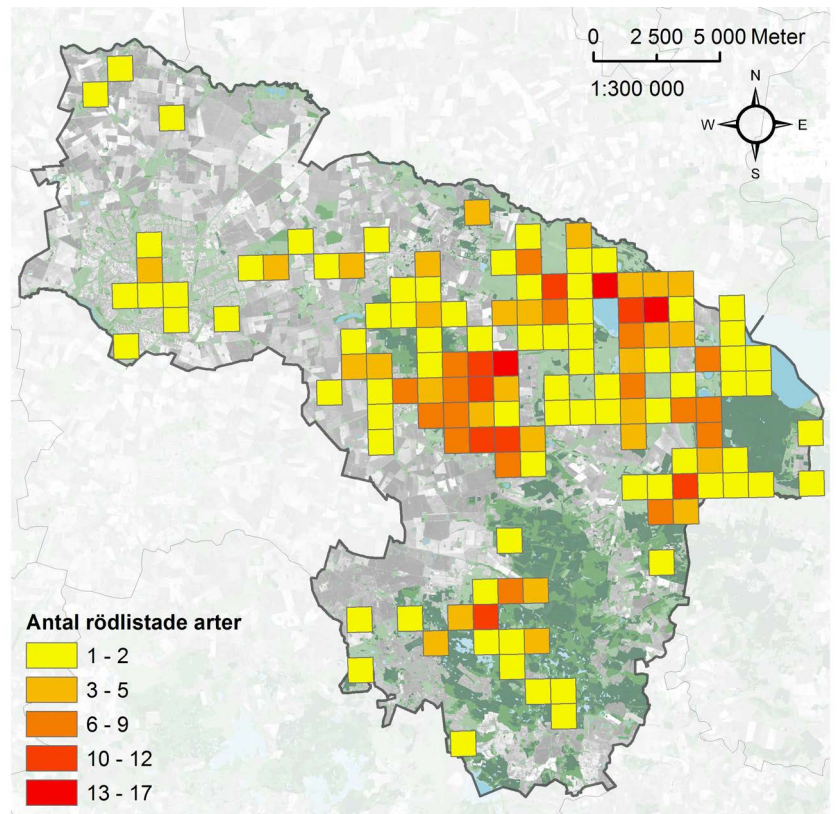
I vår tid försvinner årligen upp till tusen gånger fler arter än vad som skulle gjort utan människans påverkan. De mest utsatta är de arter med begränsad utbredning, dålig spridningsförmåga eller specifika krav på sin livsmiljö. För att förhindra att arter försvinner finns det olika typer av artskydd. Artskyddet bygger på internationella överenskommelser och EU-direktiv samt inkluderar de svenska fridlysningarna. Skyddet bidrar också till att nå miljömål i Sverige, inom EU och globalt. Naturvårdsverket arbetar bland annat med särskilda åtgärdsprogram, rödlista och fridlysning för att skydda hotade arter.

Livskraftiga artpopulationer

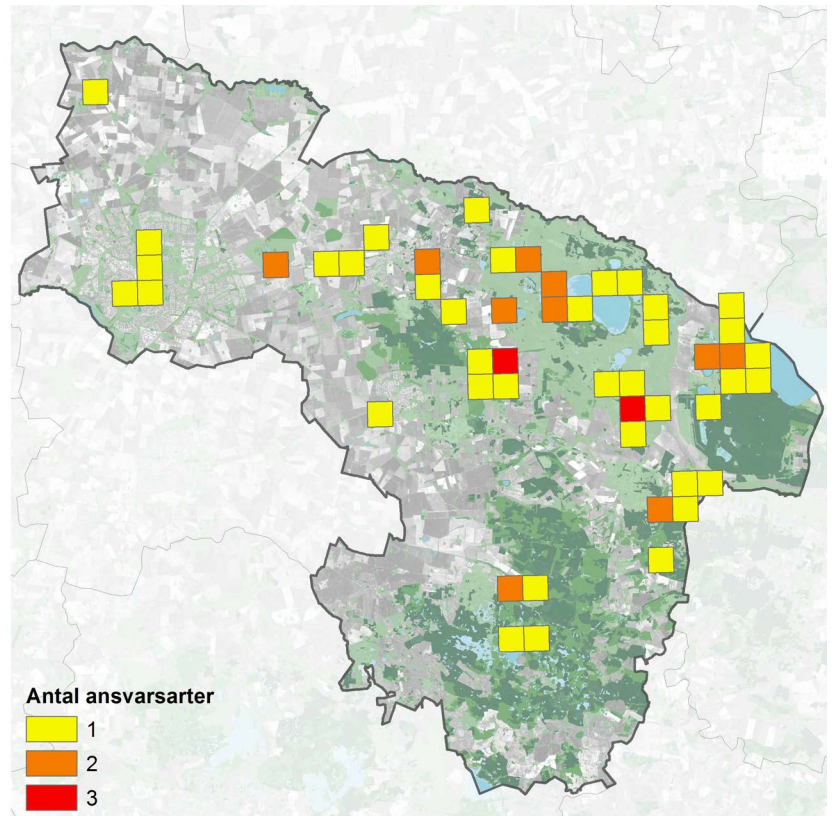
Det finns flera olika bedömningar av hur många arter det finns på jorden och de flesta ligger inom intervallet 10-100 miljoner. Bara 1,4 miljoner av dessa är beskrivna och ett fåtal kända mer i detalj. I Sverige finns en relativt ”ung” sammansättning av växter och djur som invandrade efter istiden, för ca 15 000 år sedan. Dessutom medför klimatet att ett begränsat antal arter kan överleva här. Totalt beräknas ca 50 000 arter finnas i Sverige. Skåne har de mest gynnsamma förhållandena med både näringsrika marker och hög medeltemperatur i förhållande till övriga landet. Det är också i Skåne som de flesta arter i landet finns. Lunds kommun är ett av de artrikaste områdena i Skåne och dessutom en av de bäst undersökta kommunerna. Att bevara och utveckla förutsättningarna för artrikedom i landskapet är viktigt för att vi ska kunna ta del av alla de ekosystemtjänster som är beroende av landskapets biologiska mångfald.

Artskyddsförordningen - Fridlysning
Artskyddsförordningen(2007:845) är en del av Miljöbalken. I Artskyddsförordningen anges vilka arter som är fridlysta och skyddade enligt Habitatdirektivet. Samtliga regelbundet förekommande svenska arter som upptagna i Habitatdirektivet är också fridlysta.

Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna eller utsätts för plundring. I Sverige finns ca 585 fridlysta växt- och djurarter som är fridlysta i hela landet, dessutom finns ytterligare 43 arter som är fridlysta i vissa län. Alla orkidéer, groddjur, kräldjur, fladdermöss och vilda fåglar är fridlysta. Alla skyddade arter tas upp i Artskyddsförordningens bilagor 1 och 2. Habitatdirektivets arter är markerade med N i artskyddsförordningens bilaga 1.

Karta 5: Artpoolskarta för 89 utvalda rödlistade arter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen under perioden 2011-2015. Rutorna är 1x1 km stora, och täcker totalt 138 km².

Karta 6: Artpoolskarta för antal ansvarsarter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen under perioden 2011-2015

Utöver fridlysningen i artskyddsförordningen så är alla vilda fåglar och däggdjur också fredade enligt jaktlagen (SFS 1987:259) och jaktförordningen (SFS 1987:905). Genom fiskelagstiftningen kan även fiskar och blötlevande kräftdjur och blötdjur, t.ex. musslor och snäckor, skyddas. Det är förbjudet att fiska mal och flodpärlmussla i hela landet enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen (SFS 1994:1716).

Rödlistan

De arter som riskerar att utrotas inom en snar framtid eller har en mycket negativ utveckling förs upp på den svenska rödlistan¹⁶. Där grupperas arterna i enlighet med internationella kriterier i ett system med sex kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Tre av dem innebär att arten är hotad och en av kategorierna innebär att kunskap saknas för att kunna avgöra om arten är hotad. Det hårda exploateringstrycket och det intensiva jord- och skogsbruket har bidragit till att det i Skåne finns flest rödlistade arter i landet: Enligt den nationella rödlistan 2015 fanns det omkring 1900 rödlistade arter i Skåne och 15 procent av dessa förekom endast här. Det finns också ett mycket stort antal rödlistade arter i Lunds kommun.

Rödlistans kategorier för grad av sällsynthet:

- RE Försvunnen (Regionally Extinct)
- CR Akut hotad (Critically Endangered)
- EN Starkt hotad (Endangered)
- VU Sårbar (Vulnerable)
- NT Missgynnad (Near Threatened)
- DD Kunskapsbrist (Data Deficient)

Lunds kommun har tagit fram en modell för att utvärdera statusen för rödlistade arter inom kommunens miljöövervakningsprogram. I modellen föreslås det att begränsa de rödlistade arterna till arter som är rödlistade just i dagsläget och som har en tydlig naturvårdsrelevans och en relativt stark koppling till en specifik naturtyp (sandmark, äng- och betesmark, våtmark, skog och träd, åkermark eller urban miljö). De utvalda arterna är tänkta att spegla utvecklingen även för andra rödlistade arter i samma naturtyp och utgöra bas vid framtida uppföljningar. I den nu föreslagna listan ingår 96 rödlistade arter¹⁷.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett viktigt verktyg för att rädda hotade arter och deras livsmiljöer. Det finns närmare 200 åtgärdsprogram i Sverige. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för åtgärdsprogrammen. Kommunerna hjälper till att genomföra föreslagna insatser för utpekade arter.

Invasiva arter

Många främmande arter har förts in medvetet eller omedvetet i Sverige med människans hjälp. Vissa av dem orsakar inga problem utan har istället på många olika sätt varit viktiga för oss, som exempelvis potatis eller vete. Problem uppstår först när arter blir invasiva, vilket innebär att de får fäste, förökar sig och sprider sig kraftfullt i landskapet eller i vattnet. Invasiva arter anses nu vara ett av de största hoten mot den inhemska biologiska mångfalden och riskerar dessutom att bli ett hot inte bara för de naturliga ekosystemen utan även för ekonomi och hälsa. Länsstyrelsen i Skåne har tagit fram en rapport över exempel på invasiva arter i Skåne. Där betonas att det mest effektiva är att förebygga införsel av invasiva arter samt att bekämpa arter i ett tidigt skede då det

ANSVARARTER FÖR LUNDS KOMMUN

KÄRLVÄXTER

Dvärggag
Bäckfräne
Kärnocka
Pipstäkra
Svarttåg
Väggört
Kärnäva
Sandnejlika
Humlesuga
Stor ögontröst
Luktvädd

STEKLAR

Batavsandbi
Lindenius pygmaeus

FJÄRILAR

Utropstecknad korthuvudmal
Ringlad vintermätare
Mjölfly
Nordiskt kapuschongfly
Smalt gräsmott
Sandfältljusmott

TVÅVINGAR

Stor sandrovfluga
Gördelrovfluga
Blankgul trädstyltfluga
Mindre parkblomfluga

SKALBAGGAR

Limnebius nitidus
Gul frölöpare
Bolitochara lucida
Skoveldyngbagge
Mörk pingborre
Nosodendron fasciculare
Priobium carpini
Blåsvart brunbagge
Chrysolina sturmi
Stor plattnosbagge

HALVVINGAR

Grågrön gräsängsskinnbagge

MOSSOR

Skånsk sprötmossa

STORSVAMPAR

Skivsopp
Tigermussling

LAVAR

Fjällig vägglav

GROD- OCH KRÄLDJUR

Lökgroda

både är dyrt och svårt att bekämpa en art som etablerat sig. Några arter som fått fäste i Lunds kommun är: Jätteloka, Vresros, Blekbalsamin, Parkslide, Jätteslide, Mink och Spansk skogssnigel.¹⁸

Lunds kommuns ansvarsarter

Ansvarsarter är arter som kommunen bedöms ha ett särskilt stort ansvar för eftersom de är hotade och har en snäv utbredning i landet. Det saknas en nationell definition av vad en ansvarsart är, men det kan betraktas som en art där en stor del av den totala förekomsten finns inom en begränsad del av artens utbredningsområde och den kommun som har de flesta individerna av en art kan sägas ha ett särskilt ansvar för artens bevarande. Lunds kommun har utifrån ett förslag från länsstyrelsen¹⁹ tagit fram ett antal ansvarsarter²⁰. För att uppfylla kraven som ansvarsart i Lunds kommun ska arten:

- vara hotad (rödlistningskategori CR, EN eller VU),
- endast förekomma i Skåne eller ytterligare ett län,
- och förekomma i Lunds kommun.

Genom att lägga särskild vikt vid bevarande och skydd av ansvarsarterna kan kommunen bidra till att risken för utrotningen av arten i Sverige minskar. Om arterna gynnas, gynnas dessutom många andra arter i samma habitat. Genom att arbeta med ansvarsarter kan kommunen tydligt rikta åtgärder för arterna och även mäta effekten av dem.

Totalt bedöms 38 arter uppfylla kraven enligt ovan och då inkluderas även arter med mycket få fynd i kommunen som har länet som huvudsaklig utbredning. Samtliga arter kan kopplas till någon av naturtyperna; sandmark, äng/betesmark, våtmark och skog/träd. Kommunens ansvarsarter föreslås följas upp genom artpoolsanalyser som görs vart 5:e år.

Biologisk mångfald i tätorterna

De ekologiska värdena av grönstrukturen i tätorterna är många och viktiga. Variationen av gröna miljöer i staden medför att både art- och individrikedomen kan vara stor. Gamla uppvuxna träd ger goda förutsättningar för insekter och fågelliv och småfågelpopulationerna kan vara mycket täta i villaområdenas trädgårdar. Djurlivet har också stor betydelse för människans trivsel i stadens parker och trädgårdar.

För att upprätthålla en rik biologisk mångfald i tätorterna krävs både en variation av olika livsmiljöer, att dessa livsmiljöer är tillräckligt stora, samt att det finns spridningsvägar mellan olika habitat. Denna grönstruktur som är av strategisk betydelse för stadens möjlighet att få del av ekosystemtjänster redovisas både i kommunens översiktsplan och i detta grönprogram under avsnittet *Planering*.

Utveckling av ekologiska värden i tätorten

Den biologiska mångfalden kan utvecklas genom inriktad park- och naturskötsel och genom att planera för ökad biologisk mångfald vid nyanläggning och reovering av gröna miljöer, exempelvis:

- Ge utrymme för träd att uppnå ett stort omfång och hög ålder.
- Plantera arter av lokal härkomst.
- Nyplantera blommande och nektargivande buskar, träd och perenner som gynnar pollinatörer samt spara dem vid drift och underhåll av grönytor. Blomrikedom gynnar generellt sett insektsfaunan.
- Täta buskage och bryn som gynnar fåglar och små däggdjur.
- Se till att det finns spridningsvägar för djur och växter. Gynna bärande träd och buskar såsom hagtorn, rönn, vildapel, olvon och rosor inom tätorternas spridningsvägar
- Stärk de naturtyper som finns i närområdet. Naturvårdsgaller runt gamla ekar och andra ädellövträd är en viktig åtgärd för att skapa en rikare närnatur.
- Skapa och gynna solbelysta brynmiljöer och solbelysta solitära äldre träd eftersom de ofta är artrika miljöer.

Vid planering av nya bebyggelseområden, nya parker, upprustning av parker kan miljöer med ljusöppna bryn och blomrikedom återskapas eller nyskapas som också är vindskyddade. Ek är den trädart i Sverige som har flest arter knutna till sig under sin livscykel och bör därför nyplanteras, gynnas och få möjlighet att uppnå hög ålder.

Vid upprustning och skötsel av parker avlägsnas ofta gamla rötskadade lövträd. I många fall utgör dessa de sista refugerna för sällsynta insekter knutna till ved. I de fall träden utgör fallrisk bör de toppkapas, istället för att helt avlägsnas. Det minskar risken att de faller i storm samt förlänger livslängden. Om trädet måste fällas är det angeläget att spara stammen som en s.k. faunadepå på solbelyst lämplig plats. Död ved är värdefull för den biologiska mångfalden och har stor betydelse för funktionaliteten i ekosystemen runt ädellövträd. Även träd med stamskador, som orsakar savflöden, är mycket värdefulla. Sav är viktig föda för flera insektsarter.

En viktig åtgärd är att säkerställa att det finns efterträdare till dagens värdefulla ädellövträd i spridningsvägar och värdekärnor och verka för

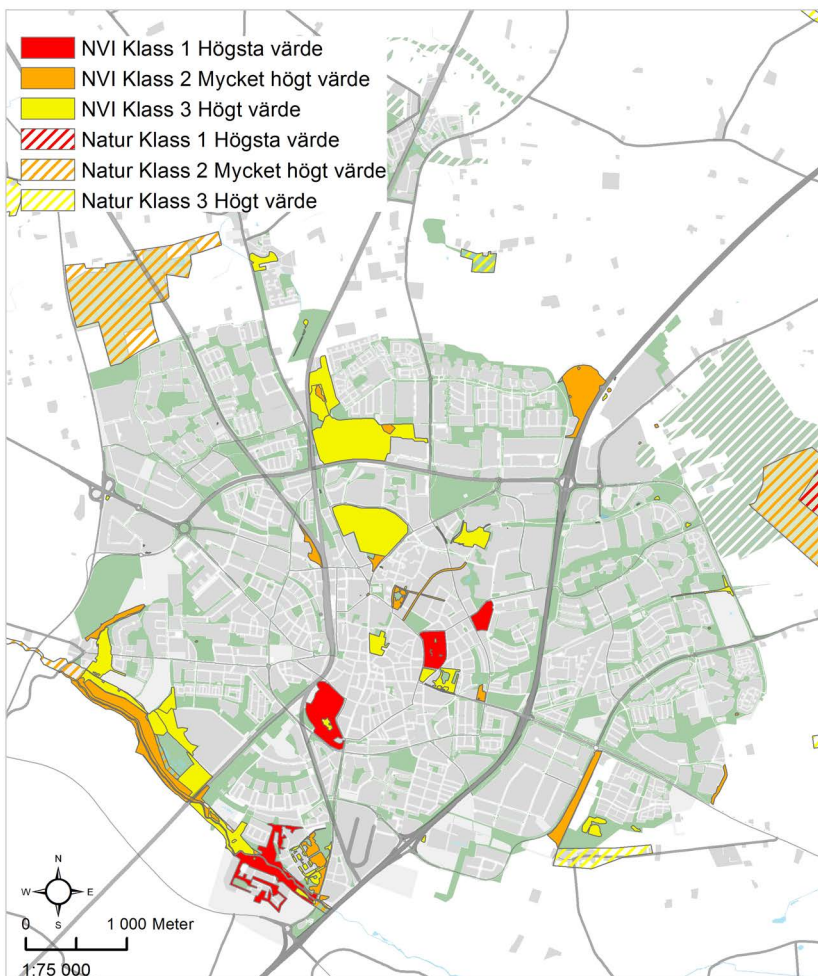
att dessa utvecklas och blir nästa generation jätteekar och hålträäd. Att ta till vara efterträädarna gör att man bygger buffertkapacitet och förnyelseförmåga för att undvika för stora tidsglapp i trädens åldersfördelning. En strategi för trääd-succession redovisas i kommunens *träädplan*.

Naturvärdesinventeringar (NVI)

Inför förändringar i stadsmiljön som påtagligt förändrar ekologin bör en bedömning av områdets ekologiska status göras i ett tidigt skede. En första fråga att ställa sig är vilka livsmiljöer och ekologiska funktioner finns på platsen och hur dessa kommer påverkas? Man bör också titta på vilka spridningsvägar som finns för olika arter och hur dessa påverkas. Därefter görs fördjupade inventeringar av den biologiska mångfalden i sin helhet eller för specifika arter/artgrupper. Särskilt viktigt att bevaka är att eventuell förekomst av de växt- och djurarter som tas upp i bilaga 1 till artskyddsförordningen inventeras.

För inventeringar bör den svenska standarden för naturvärdesinventering (NVI), SS 199000, följas. Alla fynd som görs ska rapporteras till artdataportalen och information om trääd föras in i trääd databasen.

En översiktlig NVI på förstudienivå för Lunds stad med tillägg för naturvärdesklass 4 och för fördjupad artinventering av större vattensalamander finns från 2016.

Karta 7. Resultat från översiktlig NVI av Lunds stad 2016. Stångby ingick inte i uppdaget. Skraffering i rött, orange och gult visar värdefull natur på kommunnivå. Grön skraffering visar planerade grönområden.

Viktiga urbana naturtyper

Några naturtyper i tätorterna utmärker sig som särskilt artrika och bör särskilt värnas: gamla trääd, ruderatmark, ängs- och betesmark, vattenmiljöer samt de sandmarker som finns i Veberöd och Genarp. Sällsynta och hotade arter förekommer ofta i dessa livsmiljöer.

Gamla trääd

Gamla trääd finns i de parker som anlades på 1700- och 1800-talen. Här har trääden uppnått den ålder som behövs för att ge förutsättningar för många arter att leva på och i trääden. De mest iögonfallande arterna som lever i de äldre trääden är fåglar och fladdermöss men de mest sällsynta arterna är ofta skalbaggar och andra vedlevande insekter. Lavfloran på gamla trääd kan vara rik, men är på vissa platser utarmad på grund av luftföroreningar. En hel del sällsynta svampar finns också i parkerna och är ofta knutna till riktigt gamla trääd. I Lundagård finns en rad insektsarter som är mycket sällsynta och normalt förknippas med gamla naturskogar. Ett flertal rödlistade arter finns i Stadsparken, Lundagård, UB-parken, S:t Larsparken och Tunaparken. Det är viktigt att ta hänsyn till och förbättra spridningsmöjligheter och förnyring av gamla bestånd för att säkra artrikedomen på lång sikt. Alléer, trääd i kvartersmark och solitära trääd har stor betydelse för att skapa spridningsstråk.

Ruderatmark

På ruderatmark påverkas markskiktet regelbundet vilket medför att konkurrenssvaga arter som är lättspridda kan få fotfäste. Exempel är järnvägsmiljöer, ödetomter och vägar. Här återfinnes flera sällsynta växtarter där en del tidigare var knutna till det äldre åkerbruket med återkommande trädor. Några kan ha haft naturliga förekomster vid stranderosion längs vattendrag och rotvältor i skogsmark innan människan började påverka landskapet. Flertalet arter har kommit hit med människans hjälp från andra livsmiljöer. En ruderatmiljö är ofta svår att bevara då den förändras genom igenväxning om den inte påverkas i någon form. För riktigt sällsynta arter finns det möjlighet att skapa likartade förhållanden i närheten för att de ska kunna etablera sig och leva kvar.

Betesmarker och slåttade ängsmarker i tätortsmiljön gynnar den biologiska mångfalden och ger en ekologisk anknytning till omgivande jordbrukslandskap. Att ställa om vanliga gräsmattor till ängsmark är ett enkelt sätt att skapa en större variation och fler livsmiljöer.

Vattenmiljöer

Ingen av tätorterna i Lunds kommun har kontakt med havet, däremot passerar Höje å både Genarp och Lunds stad, och i Veberöd och Södra Sandby finns mindre bäckar. Småvatten och dammar finns i flera parker Botaniska trädgården, Stadsparken, Monumentsparken och Helgonabacken. Nya krav på lokal dagvattenhantering har ökat mängden småvatten längst större vägar och i nybyggda bostadsområden vilket är mycket positivt för den biologiska mångfalden. Ett exempel är Råbysjön som anlades 2016 och som med tiden kommer kunna utvecklas till en fin naturmiljö. Större vattensalamander har vid tidigare tillfälle hittats på flera platser men vid återinventering 2016 påträffades inga fynd. Förekomsten av fisk och begränsade livsmiljöer och spridningsvägar tros vara några av orsakerna. Enkla åtgärder för att gynna groddjur skulle vara behövligt.

Sandmarker

Veberöd och Genarp ligger på sandiga marker och har en intressant torrängsflora på flera platser. I Sandmarksprojektet 2010-2012 (finansierat av LONA) inventerades ett antal områden. Flera mindre parker i Veberöd samt tre områden i Genarp visade sig ha mycket höga naturvärden med många rödlistade arter.

Lunds trädatabas och trädplan

Av Lunds alla träd finns ca 23 000 inventerade i en så kallad trädatabas, ca 20 000 av dessa finns i Lunds tätort. Inventeringsarbetet har utförts från 2002 och framåt så aktualiteten av data är varierande. Ett första steg vid eventuell förändring av trädmiljöer bör därför alltid vara att titta på tidigare inventeringar. Trädatabasen finns i den skötselplan som administreras av park- och naturkontoret.

Utöver databasen finns också ”Trädplan för Lund” med mål och strategier (antaget 2012) och en utförlig skriftlig beskrivning av träden i Lunds kommun med förslag på utveckling i parker och gatumiljö (författad under åren 2006 – 2009).

Folkparken

Träd i stadsmiljö är utsatta ofta för påkörningsskador vilket kan förkorta deras livslängd. Hunden på bilden har inget med trädskadan att göra.

Gröna tätorter

Tätorternas gröna områden bildar tillsammans ett sammanhängande nätverk – en grönstruktur. Grönstrukturen omfattar både det som vi uppfattar som sammanhängande parker och grönområden, men består också av andra gröna element i stadsväven såsom gröna skyddszoner, gröna stråk och gaturum, privata tomter, trädgårdar, bostadsgårdar, skolgårdar, kyrkogårdar, koloniområden, vattenmiljöer och det angränsande landskapet. Den gröna marken i tätorterna har ett stort värde och fyller många rekreativa, estetiska, ekologiska funktioner och bidrar till flera ekosystemtjänster.

Sammanfattning: Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

Lunds kommun står inför en viktig uppgift att öka tillgängligheten till och höja kvaliteten på tätorternas gröna strukturer. I en tätare stad måste mer rymmas på samma yta och samtidigt hålla hög rekreativ och ekologisk kvalitet. Lunds tätort har redan idag små och fragmenterade gröna ytor och att värna de stora grönområdena är viktigt.

Att stärka och bevara den biologiska mångfalden i tätorterna är en stor utmaning för att undvika framtida ekologiska kriser, särskilt med tanke på ett förändrat klimat. Många gamla träd med högt biologiskt värde riskerar att tas bort på grund av förtätningar och träd som planteras idag kommer vara fullvuxna först om flera decennier. Parker och naturområden där människor kan mötas och hämta kraft är också en förutsättning för ett hälsosamt stads- och tätortsliv.

Grönytors rekreativa och ekologiska kvalité finns idag översiktligt kartlagda, men vi saknar delvis kunskap om var vi behöver ytor för klimatanpassning. Grönytors som idag kan tyckas sakna både rekreativa och ekologiska kvalitéer, kan i framtiden vara ovärderliga för dagvattenhantering, som översvämningssytor eller för skugga och klimatutjämning under värmeböljor.

Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

Fokusområden för Lunds kommuns arbete med Gröna tätorter:

Fokusområde	Utveckla	Förvalta	Värna	Nyskapa	Tillgängliggöra	Samutnyttja	Kommunicera & samverka
• Ökad tillgång och närbarhet till parker och grönområden			●	●	●		
• Tätorternas grönstruktur	●			●	●		●
• Parker och grönområden av hög kvalitet	●		●			●	
• Gröna skol- och förskolegårdar	●					●	
• Urban odling	●			●			
• Klimatanpassning	●			●		●	

VAR VÄXTER DET I STAN?

- Parker
- Koloniområden
- Odlingslottsområden
- Lekplatser
- Tätortsnära natur
- Torg
- Skolgårdar
- Universitet- och högskola
- Verksamhetsområden
- Kyrkogårdar
- Idrottsanläggningar
- Bostadsgårdar
- Trädgårdar
- Cykel- och bilgator
- Gröna tak
- Balkonger
- Parkeringsplatser

Planering

Genom god planering av tätorterna kan Lunds kommun minska samhällets miljöpåverkan. I den hållbara staden är det centralt att planera för goda möjligheter att leva resurseffektivt och med hög livskvalité samt att skapa goda förutsättningar för ekosystemtjänster. Arenan som behövs för det är både kvalitet och kvantitet av kommunens gröna strukturer.

Den bärande bebyggelsestrategin för kommunen innebär att tätorterna ska växa inifrån och ut med syftet att den täta stadens ska bidra till ett resurseffektivt samhälle och ett starkt socialt och ekonomiskt utbyte samt att undvika exploatering på den bördiga jordbruksmarken. Samtidigt är grönytorna i och i anslutning till tätorterna i flera fall redan idag små och fragmenterade.

Förtätning inom kommunens tätorter innebär att konkurrensen om varje yta ökar och de gröna ytorna får en allt viktigare och mångfunktionell roll. Värdet av de gröna ytorna i en förtätad stad är stora men inte alltid kortsiktigt lönsamma. Lunds kommun har ett ansvar att i planeringen värna grönytor och att möjliggöra för grönstrukturen att utvecklas för att även fortsättningsvis förse oss med ekosystemtjänster. Genom samverkan med fastighetsägare, exploatörer och föreningar kan även ytor som inte ägs av kommunen utvecklas.

Som stöd i planeringen har kvalitetsmått tagits fram gällande utemiljöer för bostäder och vård- och äldreboende samt för parker och grönområden, se rutorna om kvalitetsmått på sidorna 43 och 48.

Gröna stråk i tätorterna

Målet för utvecklingen av tätorternas grönstruktur är ett sammanhängande nätverk av grönytor och stråk av tillräcklig kvantitet och kvalitet. Stråken fungerar som sammankopplande länk mellan olika grönområden i tätorterna. Tätorternas gröna stråk har både rekreativa och ekologiska värden. De är viktiga för att ge människor möjlighet till att motionera eller transportera sig i gröna miljöer. Stråken är också viktiga som spridningsvägar för stadens djur och växter och produktion av ekosystemtjänster som samhället är beroende av. För att stråken ska bli sammanhängande är det viktigt att större barriärer överbyggs.

Strategikartan (t.h.) bygger på två gröna ringar, en inre och en yttre, som kompletteras med ett antal radiella stråk och ett kompletterande cirkelformat stråk som förbinder viktiga värdekärnor i och i anslutning till staden.

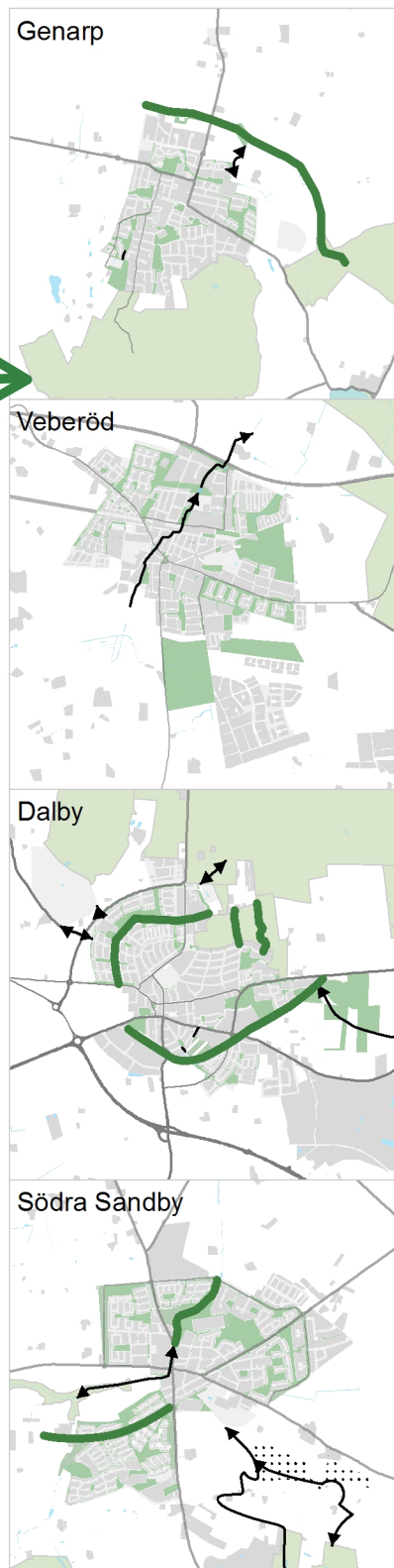
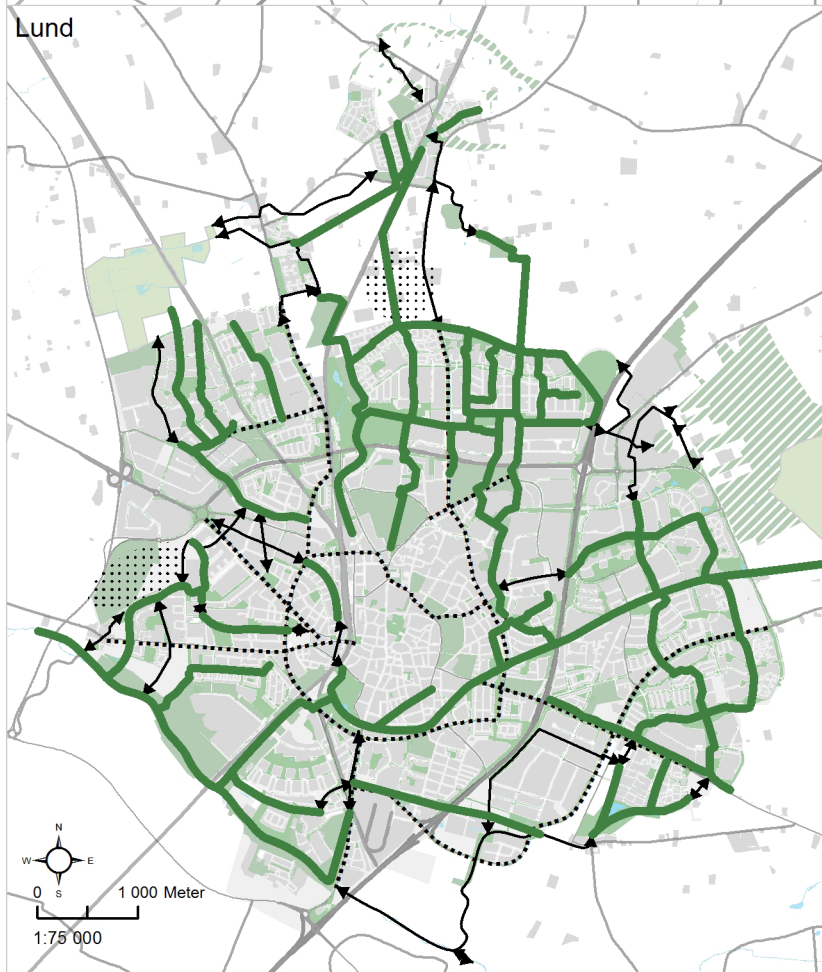
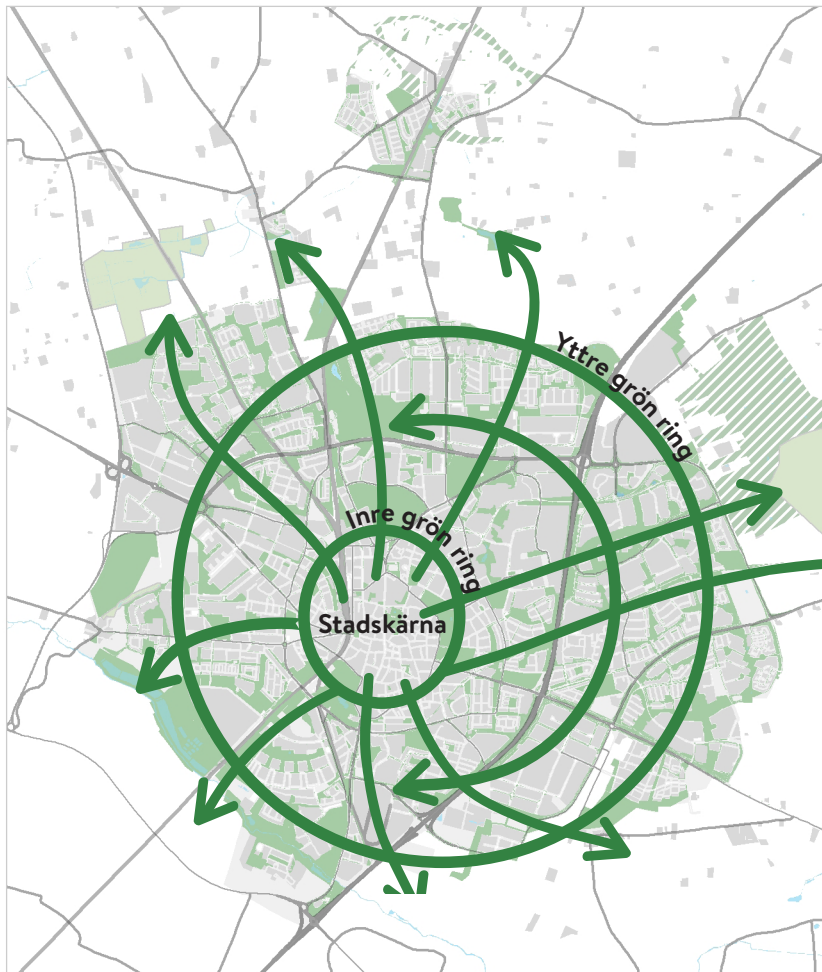
I användningskartorna (t.h.) bryts strategikartan ner i en mer detaljerad nivå för att visa var grönstrukturen behöver förstärkas för att skapa en hållbar grönstruktur.

Grön förtätning

Förtätning av staden innebär inte bara att hus och vägar behöver byggas, utan även att nya gröna funktioner behöver skapas. När staden förtätas med hus och vägar blir den mer utsatt för exempelvis buller och extra känslig vid extremt väder. Det blir också fler människor som ska samsas om grönytorna. Grönytor kan bidra med många smarta och hållbara lösningar såsom filtrering av luften, minskade bullernivåer samt fördröjning och rening av dagvatten och på så vis ges förutsättningar för att de förtätade grå strukturerna ska vara hållbara och ha en hög resiliens

Överst t.v.: Karta 8. Strategikarta för grön infrastruktur i Lunds stad.

Nederst t.v. samt högerspalt: Karta 9. Befintliga gröna stråk och förslag på stråk som behöver förstärkas och nyskasas för att knyta ihop tätorternas infrastruktur.

- Befintliga Grönstråk
- Gaturum där de gröna kvalitéerna kan stärkas
- Gröna stråk som behöver förstärkas/nyskasas
- Förslag nya grönområden / naturreservat

mot klimatförändringar. Grön förtätning behöver inte bara innebära att grönytan ökar utan kan också vara att grönytor med låga ekologiska och rekreativa värden får högre kvalitet och fler funktioner och karaktärer.

Det finns flera utmaningar som måste hanteras i arbetet med grön förtätning. Ett problem med att realisera den gröna förtätningen är svårigheterna att reglera grönskan i detaljplaneskedet²¹. En annan utmaning är att en del av grönskans kvaliteter kräver att utrymme ges. Att plantera fler träd kan vara ett lämpligt sätt att öka kvalitén på de gröna ytorna, men träden behöver samtidigt utrymme att breda ut sig, vilket kan vara svårt i en miljö där det redan är trångt både ovan och under mark. Det blir därför viktigt att prioritera att nya platser skapas där det finns plats för stora träd att breda ut sig även för framtiden.

I arbetet med grön förtätning måste det identifieras var flera kvaliteter är lämpliga och i vilka kombinationer. Några av parkernas hälsofrämjande funktioner, som möjligheten att uppleva rofylldhet, kan försvinna om de kombineras med flera andra funktioner varför det är viktigt att dessa funktioner och kvaliteter bevakas.

Grönare gaturum

Ett sätt att arbeta med grön förtätning är att omvandla gator med stor bildominans till gröna stadsgator. Gatorna blir gång- och cykelvänliga stråk med förhöjda rekreativa och ekologiska värden i form av exempelvis trädplanteringar eller annan grönska. Eventuellt kan också ny bebyggelse tillkomma. Denna omvandling kallas ibland för boulevardisering och syftet kan vara att förtäta staden, höja trafiksäkerheten, anpassa staden till fotgängare och cyklister och minska barriärverkan. Flera av dagens hårdgjorda ytor bör i framtiden omvandlas till genomsläppliga grönytor som kan fylla ett estetiskt och biologiskt värde samt fördröja dagvatten i biofilter i gaturummet.

Kvartersmark

Kommunen har begränsad möjlighet att påverka grönstrukturens utformning i detalj inom kvartersmark. Men för att tillskapa grönstruktur på kvartersmark i samband med exploateringsprojekt kan t.ex. markanvisningstävlingar, exploateringsavtal eller grönytefaktor användas. Genom att vara tydligare med ambitionen i illustrationsplaner och planbeskrivningar för detaljplaner samt redovisning av markbehandlingen under bygglovsskedet kan utformning av friytor påverkas. I kvalitetsprogram för utformning av verksamhets- eller bostadsområden bör de gröna aspekterna ingå. Krav på genomförande kan delvis säkras i exploateringsavtal.

I plan- och bygglagen finns krav på att bostadsgårdar och skolgårdar ska innehålla tillräckliga friytor för lek- och utevistelse. Om tillräckligt utrymme inte finns för både friyta och parkering ska friyta prioriteras. För bostadsbebyggelse ska det finnas friytor av god kvalitet. Vid förtätning är det viktigt att bevaka att funktionerna lek, samvaro och grönska fortsatt ryms inom friytan på kvartersmark. Närheten till bostaden gör dessa grönytor särskilt betydelsefulla. Barns möjligheter till utevistelse och lek ska särskilt uppmärksammas, liksom äldres behov av en trivsamt utemiljö. För det sociala samspelet är det också viktigt med gemensamma uteplatser på bostadsgårdar. Grönska på kvartersmark är också viktigt för områdets karaktär. Även yttre förutsättningar som solljus och buller påverkar kvalitén på utemiljön.

Förutom de lagstadgade kraven är odling, dagvattenhantering och variation i grönska utifrån ett biologiskt och rekreativt perspektiv funktioner som gärna får finnas på friyta på kvartersmark. Vid kommunal markanvisning bör ambitionen vara att få in fler än de grundläggande funktionerna på kvartersmark.

KVALITETSMÅTT FÖR UTEMILJÖ, BOSTÄDER, VÅRD- OCH ÄLDREBOENDE

Grundfunktioner (minimivå som bevakas): lek, samvaro och grönska skall finnas i utemiljön.

Önskas fler funktioner än de grundläggande rekommenderas odling, dagvattenhantering samt variation i grönska utifrån ett biologiskt och rekreativt perspektiv. Vid fler funktioner än de grundläggande gäller följande minimimått*:

Minst 1500 kvm gårdsyta vid slutet kvartersbebyggelse

Minst 20 kvm friyta per 100 kvm BTA.

*Spacescape, 2017. Indikatorer för stadskvalitet

För att behålla tätorternas gröna kvaliteter måste ekosystemtjänsterna värnas och utvecklas, både i planerings- och genomförandefasen. Tabellen ger exempel på insatser och verktyg för att i olika skeden öka ekosystemtjänsterna i tätorterna.

EXEMPEL PÅ INSATSER OCH VERKTYG FÖR ATT ÖKA EKOSYSTEMTJÄNSTER I TÄTORTERNA	
INSATSER	VERKTYG
Skapa en sammanhängande grön infrastruktur med fungerande landskapsekologiska samband, värdekärnor & gröna stråk	Översiktsplan, Fördjupad översiktsplan, Grönprogram
Boulevardisering	Skötselplaner
Skapa en variation av gröna miljöer	Dialog med mark- och fastighetsägare
Skötsel som gynnar en biologisk mångfald	Strategisk markpolitik som säkerställer god tillgång på kommunägd mark & bytesmark
Plantering av träd, fruktträd, buskar, bärbuskar, blommor	Exploateringsavtal
Utveckling av potentialen för eko-turism	Markanvisningstävlingar
Anlägga torrdammar och regngårdar för ökad buffringsförmåga i tätorter	Redovisning av markplanering i bygglovsskedet
Anlägga våtmarker i staden och på landsbygden	Kvalitetsprogram
Åtgärder för klimatreglering i stadsmiljöer	Detaljplanering :
Luftrening med gröna skyddszoner kring större vägar	- Planbestämmelser t.ex. exploateringstal, allmän plats park/natur, våtmark etc.
Minimera erosionsriskerna genom vegetation	- Planbeskrivning
Kantzoner med träd, busk- och örtvegetation kring sjöar och vattendrag	- Grönytefaktor
Identifiera och bevara tätorternas tysta områden	- Gestaltungsprogram
Områdesskydd för "hotspots" för biologisk mångfald	- Naturvärdesinventering enligt Svensk Standard
Öka odlingsmöjligheterna i staden	Balanseringsutredning i tidigt skede
Gestaltning och val av vegetation för olika sociala behov	Rikta kompensationskonto till ytor där åtgärder ger störst samhällsnytta
Planera så att det finns olika platser för olika rekreativa behov	Inrätta kompensationskonto så att summan av flera kompensations-åtgärder kan finansiera blå-grön stadsutveckling
Utveckla park- och naturområden för sociala eller pedagogiska ändamål.	Använda tillgängliga verktyg för kartläggning och värdering av ekosystemtjänster
Säkerställ grönytor och tillgång till närmatur i anslutning till skolor och förskolor	Träddatabas

LÄS MER:**Utemiljö vid förskolor i Lunds kommun – råd och riktlinjer**

Ej publicerad vid samrådshandlingens framtagade.

Ungdomspolitiskt program

Ej publicerad vid samrådshandlingens framtagade.

Gör plats för barn och unga - boverket**Guldiga platser i vårt Veberöd**

Förskoleförvaltningen har inom projektet Fokus Veberöd sammanställt en bok där barnen i Veberöd får beskriva sina favoritplatser.

“Om ängen blir tråkig kan man gå ner i bäcken, och har man riktig tur kan man få se en dinosaurie. Det finns också stenar här, som är både mjuka och hårda”

Ur Guldiga Platser i vårt Veberöd

Skolgårdar och barnverksamhetens utemiljö

Skolgårdar och förskolegårdar är viktiga delar av stadens grönstruktur. Förmodligen är det dessa utemiljöer som används allra intensivast av kommunens invånare. Barnen tillbringar en stor del av sin barndom här och därför är det särskilt viktigt att se och förstå betydelsen av utformning, förvaltning och utveckling av dessa miljöer. Skolor och förskolor är utrymmeskrävande och är svåra att hantera vid förtätning eftersom att utemiljöer inte går att stapla på höjden, samtidigt som det är ett lagkrav att barnen ska ha tillräcklig friyta. De barn som använder utemiljöerna bör få vara delaktiga i planeringen och utformandet av utemiljöerna för att på bästa sätt ta in deras perspektiv.

Lunds kommun har tagit fram två handlingar för att stödja utvecklingen av barns utemiljöer i skolan och i förskolan. Dels en övergripande målbeskrivning av skolans och förskolans utemiljö och dels ett förslag till råd och riktlinjer för utemiljöer vid förskolor. I den senare presenteras en lekvärdesfaktor som ska användas som hjälp för att värdera förskolegårdarnas yta och hur de ska utformas för att nå en god kvalitet utifrån ett lek- och lärandeperspektiv. Lekvärdesfaktorn ska användas vid planering och för att inspirera vid utformning av nya förskolegårdar och vid upprustning av befintliga gårdar. Syftet med verktyget är att kunna säkerställa kvalitéerna och lekvärdet på gården, speciellt om friytan inte når upp till Boverkets rekommenderade ytor om 40 m²/barn och en totalyta om minst 3000 m². Ambitionen ska dock vara att nå de rekommenderade ytorna. Motsvarande arbete för skolgårdarna pågår.

Gröna kulturmiljövärden i tätorterna

Orternas nätverk av gröna strukturer har vuxit fram under lång tid. Stadens parker, kyrkogårdar, alléer och koloniområden är viktiga stadsbyggnadselement som representerar olika stilideal. Parkerna har oftast planerats i samband med ett utbyggnadsområde och bildar tillsammans med bebyggelsen ett historiskt avtryck. Det är värdefullt att bevara parkernas tidstypiska kvaliteter och karaktärer som till exempel 40-talets parker med närhet till bebyggelsen, en anpassning till topografin och mjuka linjer som i exempelvis S:t Jörgens park eller 70-talets stora öppna gräsytor och täta naturlika planteringar som är den mest dominerade parkkaraktären i Lunds stadsdelar. Ändrade behov och ideal förändrar dock parkens funktion med tiden och en utveckling av parkerna är nödvändig för att bibehålla parkens attraktions- och rekreationsvärde.

Dagvatten och skyfall

I stort sett allt dagvatten i Lunds kommun rinner till Höje å och Kävlingeån via dagvattenledningar, diken och små vattendrag. Detta leder till problem både på grund av att dagvatten släpps ut i vattendragen utan rening vilket förorenar åarna, det kan också leda till att avloppssystemen blir överbelastade vid kraftig nederbörd och då orsaka översvämningar i tätorterna.

Förväntade klimatförändringar med både allmänt ökad nederbörd och en högre frekvens av kraftiga skyfall har gjort frågan mer aktuell än någonsin. Lösningen för ökade mängder dagvatten är att låta så mycket som möjligt av vattnet tas omhand där det faller och att efterlikna naturens sätt att hantera regnvatten. Istället för snabb avledning via ledningsnätet ska vi ställa om till lokalt omhändertagande, trög avledning och fördröjning. Vid extrema regn behövs särskilda ytor som kan tillåtas att tillfälligt översvämmas utan att påverka kollektivtrafik eller skada byggnader.

Ett öppet dagvattensystem är ytkrävande och påverkar övrig markanvändning. Dammar och utjämningsmagasin anläggs oftast i kommunens parker och grönytor. Utformning av dagvattenanläggningar ska ske enligt skriften ”Dagvattenanläggningar - utformning och säkerhet”. Det är viktigt att anläggningarna höjdsätts så att den kringliggande parken blir användbar och attraktiv. Utformning av dagvattensystem bör alltid ske så att möjligheter till rekreation och lek, upplevelser och biologisk mångfald gynnas. Läs mer i Dagvattenstrategi för Lunds kommun och dagvattenplan²²

Buller

Buller är ett omfattande problem i tätorter som påverkar både människor och djur. Vad som upplevs som buller varierar mellan olika personer och beror bland annat på vilka förväntningar man har på ljudmiljön.

Öppen dagvattenhantering i Råbylund

LÄS MER:

Lunds vatten

Ej publicerad i sin helhet vid samrådshandlingens framtagande.

Översvämning efter skyfall, Höje Å 2017

Källan till det oönskade ljudet kan exempelvis vara trafik, järnväg, flygtrafik, vindkraftverk och industri. Klart är att buller påverkar vår hälsa och livskvalitet och tysta områden, naturområden med låg bullernivå och rogivande vegetation och stora skönhetsupplevelser bör skyddas från att utsättas för nya bullerkällor.

Naturvårdsverket har utarbetat normer och riktvärden för tillåtna nivåer av buller i anslutning till bostadsbebyggelse, från industri och trafik m.m. som antagits av Sveriges riksdag. Något riktvärde för grönytor finns inte men Naturvårdsverket har föreslagit att bullerclass E bör vara tillämpligt för parker (ekvivalent ljudnivå på 45–50 dB(A), alternativt 10–20 dB(A) lägre än omgivningen och bullerclass C för tätortsnära rekreationsområden. I tätortsnära rekreationsområden (45 dB(A)) bör inte få överskridas mer än 120 minuter per dag)²³.

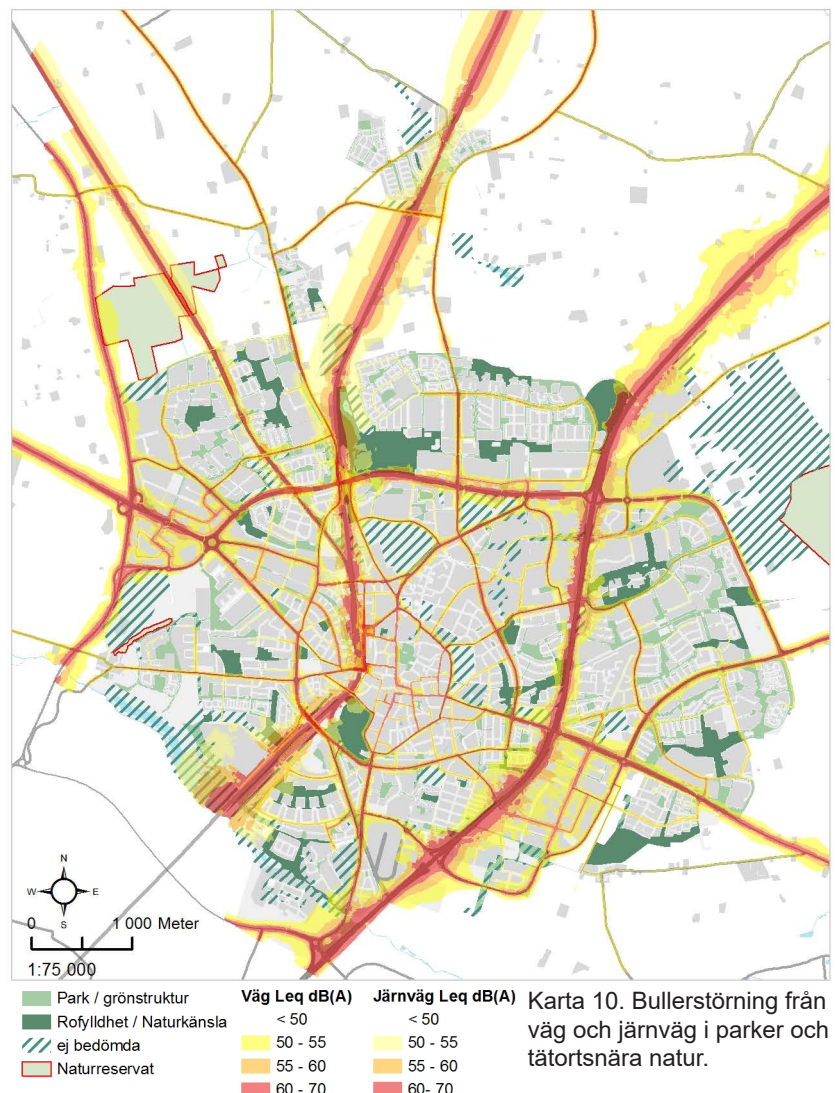
Enligt Trafikverkets interna riktlinjer²⁴ bör bullernivån i parker och andra rekreationsytor inte överskrida 45-55 dB(A). Parker eller andra rekreationsytor i tätorter definieras av trafikverket som ytor som ” (...) avsatts i detaljplan eller översiktsplan och där låg bullernivå utgör en särskild kvalitet. Området nyttjas normalt för vistelse under kortare stunder dag- och kvällstid”.

Senaste mätningen av bullerstörning i Lunds kommun gjordes 2016 på en kommunövergripande nivå. Det är bullerstörning från väg och järnväg som har modellerats och dessa två mätningar är inte sammanvägda (bullerstörning från korsande väg och järnväg kan alltså vara betydligt större än vad som visas på kartan). Ljudupplevelsen är alltid en viktig faktor för upplevelsen av park- och naturmiljöer, men de parker där ”rofylldhet” utgör en viktig parkkaraktär är extra viktiga att skydda mot bullerstörningar. Höje Å-dalen och Nöbbelövs mosse är exempel på tätortsnära rekreationsområden som är väldigt bullerutsatta. Åtgärder för att minska buller och dess effekter finns i kommunens åtgärdsprogram mot buller.

LÄS MER:

Naturvårdsverket samordnar myndigheternas arbete för att effektivisera, stärka och tydliggöra arbetet med buller. På deras hemsida finns vägledning och fakta.

<http://www.naturvardsverket.se/Amnen/Buller/>

Förvaltning

Kommunens tekniska nämnd har ansvar för förvaltning av kommunens parkmark samt koloni- och odlingslottsområden. Andra kommunala nämnder har ansvar för vissa typer av grönytor exempelvis ansvarar kultur- och fritidsnämnden för idrottsplatser och bygglekar. Barn- och skolnämnden och utbildningsnämnden ansvarar tillsammans med servicenämnden för skolgårdar och förskolegårdar. Lunds kommuns fastighets AB (LKF), har ansvar för de kommunala hyresbostäderna och dess bostadsgårdar. Övriga bostadsgårdar ansvarar olika privata fastighetsägare för. Svenska kyrkan har ansvar för förvaltningen av kyrkogårdarna.

Lunds kommun förvaltar ca 800 ha mark som är anlagd som park, varav ca 50-60 procent är sådan mark som vi uppfattar som sammanhållna parker. Resterande av den kommunala parkmarken utgörs av grön gatemark, buffertzoner, mindre remsor kring cykelvägar och liknande. Utöver den kommunalt ägda parkmarken finns även andra parker med minst lika höga värden, Botaniska trädgården, LTH-området, UB-parken och Wrangelbiblioteket för att nämna några. Annan grönstruktur som koloni- och odlingslottsområden, kyrkogårdar, idrottsområden och tätortsnära naturreservat, skolgårdar, dammar och vattendrag, gatuträd och privata trädgårdar är också mycket viktiga gröna miljöer i staden och tätorterna.

Löpande och periodiskt underhåll

Löpande underhåll omfattar den kontinuerliga skötseln, som gräs- och häckklippning, ogräsrensning, vattning, kantskärning, renhållning och tillsyn. Lekplatser och annan utrustning besiktigas årligen och underhålls vid behov för att upprätthålla funktion och säkerhet.

Utförandet av det löpande underhållet upphandlas av skötselentreprenörer. Upphandlingarna baseras på skötselplanen där skötseln intensitet och kvalitet finns specificerad för varje angiven yta. Skötselplanen är uppdelad på tio stadsdelar vilka upphandlas var för sig. Översyn av skötselplanen sker kontinuerligt.

Periodiskt underhåll omfattar underhåll som återkommer med längre tidsintervaller, ca 5-20 år. Sådana åtgärder är bland annat trädvård, gallring och föryngringsbeskärning av planteringsytor, nytt ytskikt på hårdgjorda ytor, nya lekredskap och övrig utrustning och renovering av gräsytor. Behovet av periodiskt underhåll är inte fastlagt i skötselplanen utan bedöms utifrån årliga besiktningar. Inriktningen är att ca 75 procent av budgeten avsätts för löpande underhåll och ca 25 procent för det periodiska underhållet.

Förnyelse

Utöver det löpande och periodiska underhållet krävs då och då förnyelse av stadens parker och offentliga rum. Detta omfattar förnyelse av parkernas funktioner och dess vegetation. Förnyelsearbetet omfattar parkernas olika värden, såväl sociala och estetiska som natur- och kulturmiljöaspekter. Förutom parkerna kan också andra gröna miljöer som torg, infartsvägar, lekplatser, bollplaner, gröna stråk och gatemark omfattas av förnyelseprojekt. Vegetationens långsiktiga utveckling är en viktig del i förnyelsen av de mindre parkerna och grönstråken. Vid parkförnyelseprojekt är det mycket viktigt att resurser avsätts till de ökade skötselkostnader som förnyelsen medför.

Hamlingsarbete

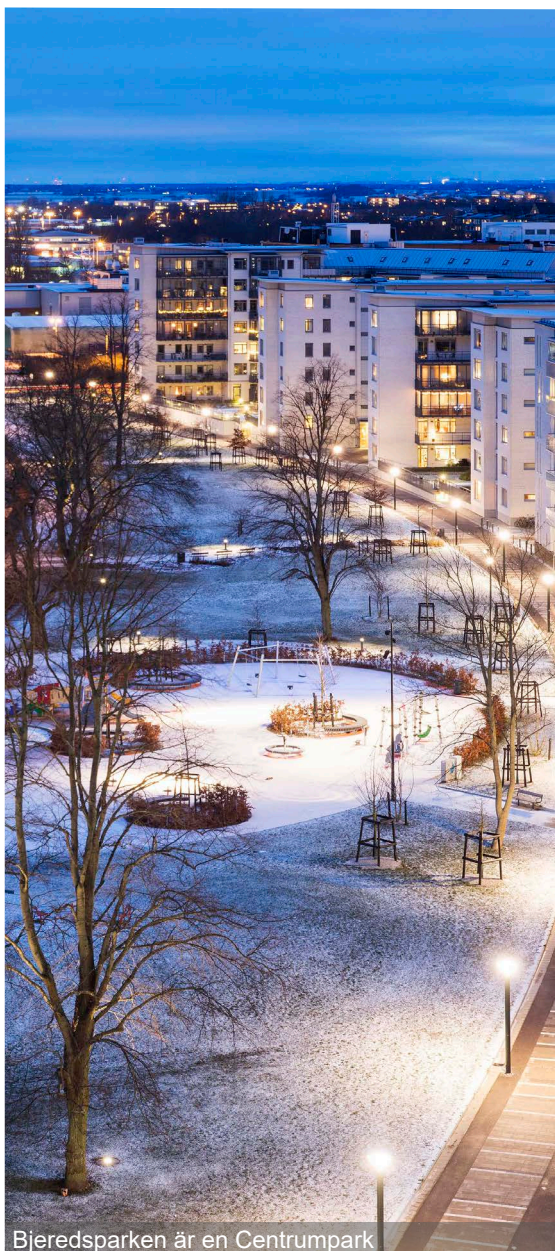
KVALITETSMÅTT FÖR PARKER OCH GRÖNSTRUKTUR

Gröning: En gröning har en storlek på minst 0,2 ha. Alla som bor i tätorterna bör kunna nå en gröning inom 200 meter från bostade

Närpark: En närpark är minst 1 ha. Alla som bor i tätorterna bör kunna nå en närpark inom 300 meter från bostaden.

Stadsdelspark: Minst en stadsdelspark ska finnas i varje stadsdel

Karaktärer: Minst tre av Grahns åtta parkkaraktärer (se s. 53) bör finnas inom 300 meter från bostaden, detta motsvarar 2-3 karaktärer från sociotopinventeringen från 2014 (se s. 52).

Bjeredsparken är en Centrumpark

Parker och grönstruktur

Här görs en distinktion för kvalitativ parkmark vilket här definieras som sammanhållen parkmark, med höga rekreativa värden och som är tillgänglig för allmänheten. I Lund har olika typer av allmänt tillgängliga parker kategoriserats och kartlagts enligt nedan. Ungefär 50-60 procent av all parkmark i Lund kan definieras som "Kvalitativ parkmark" det vill säga centrumparker, stadsdelsparker, närparker, gröningar, lekplatser och pocketparker.

Centrumparken:

Centrumparken ligger centralt beläget i staden eller tätorten och är en samlingsplats för hela tätorten. Ofta är det en äldre park med olika typer av aktiviteter eller ett grönt torg.

Stadsdelspark:

En stadsdelspark är en park som i sin karaktär knyter samman en stadsdel. Stadsdelsparken innehåller lite högre kvalitéer och kan locka invånare från hela stadsdelen vid exempelvis högtider som valborg och midsommar. Stadsdelsparken bör vara minst 3 ha och finnas i varje stadsdel men karaktären och placeringen är viktigare än parkens storlek.

Närpark:

Närparken innehåller ofta någon eller några aktiviteter och fyller en viktig funktion för närområdet och delar av stadsdelen. Tillsammans med gröningen kompletterar närparken de privata gröna rummen i staden som en lokalt viktig social mötesplats. En närpark har en storlek på minst 1 ha och bör kunna nås inom 300 meter från bostaden.

Gröning:

Gröningen är en mindre och lokal grön plats som ofta värderas högt av boende i parkens direkta närhet. Närheten till en gröning eller annan park är särskilt viktig för personer som inte kan ta sig så långt. En gröning har en storlek på minst 0,2 ha och bör kunna nås inom 200 meter från bostaden.

Lekplats:

Platser där fokus är på den iordningställda lek miljön för barn med lekredskap, ofta finns det gröna inslag. Flera av de övriga parkerna innehåller också lekutrustning.

Pocketpark:

Är en grön plats som är mindre än 0,2 ha men som ändå har karaktär och upplevelsevärden av att vara en park eller parkmiljö.

Planerad park

I kartorna visas även parker som kommer anläggas under grönprogramets giltighetsperiod. Dessa finns angivna i detaljplaner, planprogram eller liknande.

Koloni/odling

Koloni och odlingsområden är områden särskilt avsatta för odling. Lotterna är utarrenderade till odlare och kolonister och är därför inte allmän mark, men gångar är öppna för allmänheten, ibland med vissa öppettider. Se även karta 16.

Annan grönstruktur:

Övrig grönstruktur består av kyrkogårdar, idrottsanläggningar, öppna bostadsgårdar och grön gatemark. Dessa miljöer kan innehålla många funktioner och vara väldigt värdefulla både ur ekologiskt och rekrea-

tivt hänseende, det finns dock vissa begränsningar i tillgänglighet och funktioner. På platser där det finns en brist på allmänna parker, är dessa miljöer ännu viktigare.

Naturresevat:

Tätortsnära naturresevat är ofta både ekologiskt viktiga miljöer men även viktiga för och naturupplevelser och rekreation. Allemansrätten kan ibland vara inskränkt, detta står i resevatsföreskrifterna. Se karta 1.

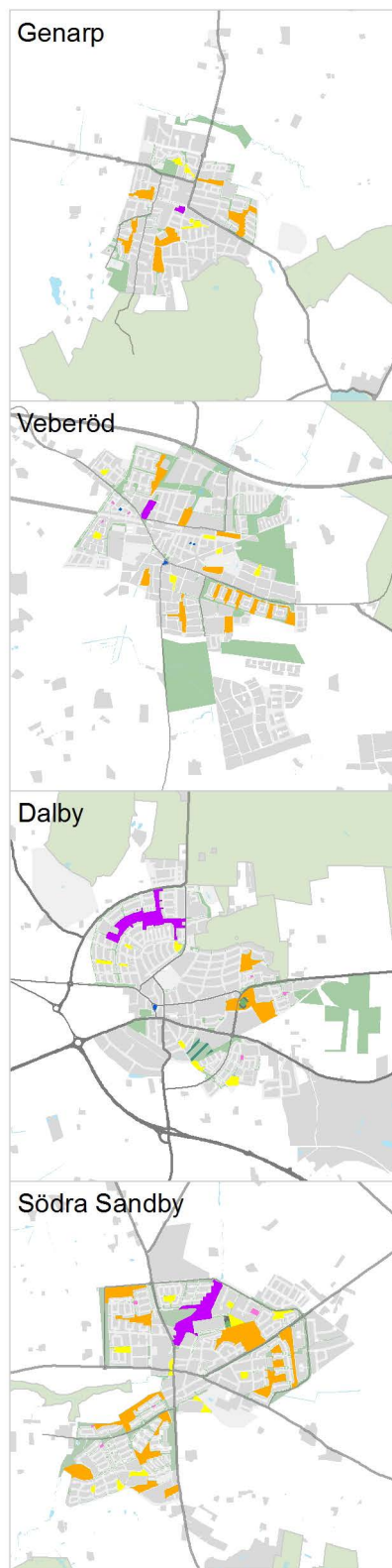
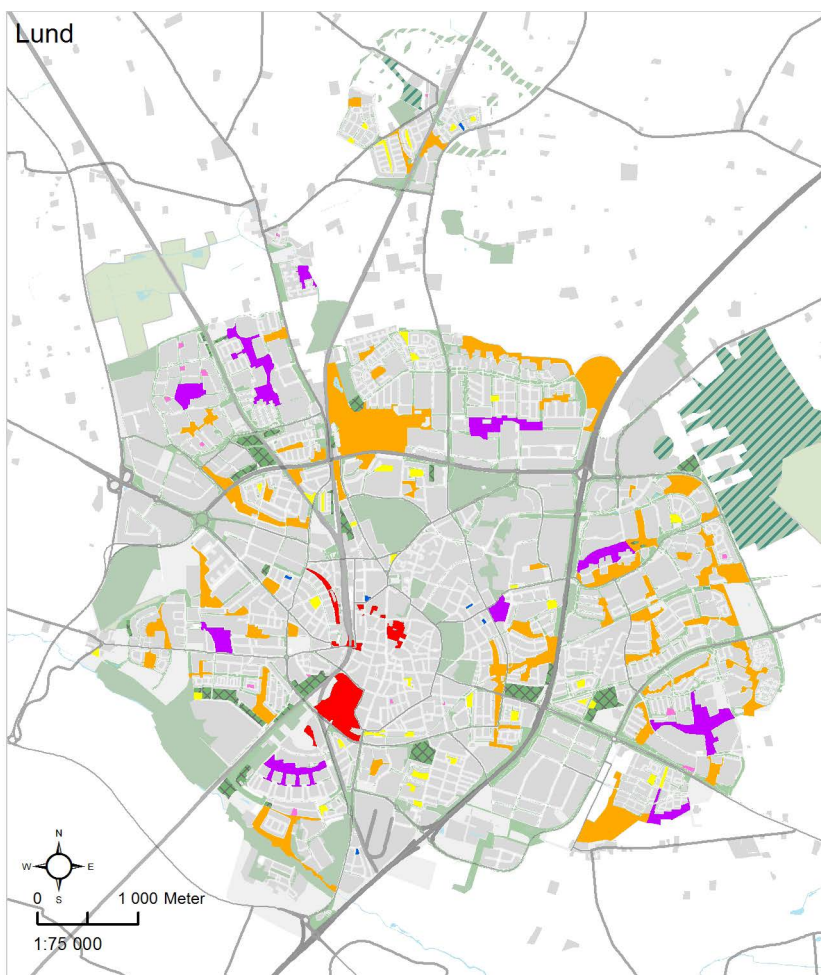
Gröna stråk:

För att få en väl fungerande grönstruktur bör stadens grönområden bindas samman av gröna stråk både inom stad och tätort men även ut i närlandskapet till naturområden och annan närrekreation. Stråken kan bestå av cykel- och gångväg med tillhörande vegetation. Det är även viktigt att stråken kan fungera som länk mellan tätorterna i kommunen. Stråken är särskilt viktiga då tätorterna omges av åkermark. Se karta 9.

Parker med värdefull natur:

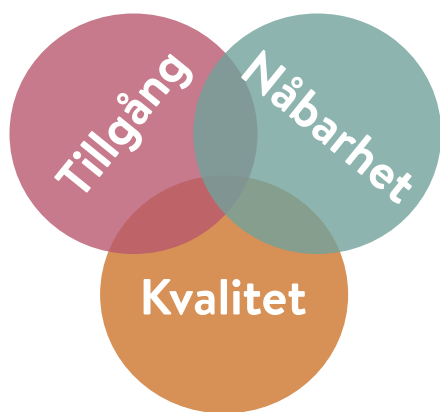
Större parker är värderade avseende värdefull natur klass 1-3. Se karta 7.

	Centrumpark		Lekplats
	Stadsdelspark		Pocketpark
	Närpark		Planerad park
	Gröning		Koloni/odling

Karta 11: Olika typer av parker

Tillgång: den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör

Närbarhet: den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur

Kvalitet: den bostadsnära naturens funktioner och upplevelsevärden

TILLGÅNGEN TILL PARKMARK I KOMMUNENS STADSDELAR

STADSDEL	KVM/CAPITA*
Råbylund	185*
Norra universitetsomr.	134
Brunnshög	112*
Professorsstaden	107
Södra Sandby	87
Sankt Lars	69
Norra fäladen	62
Kobjer	61
Södra innerstaden	57
Tuna	57
Genarp	52
Östra Torn	50
Vallkärra	49
Linero	47
Veberöd	42
Stångby	39*
Nöbbelöv	37
Dalby	36
Mårtens fälad	35
Gunnesbo	29
Möllevången	29
Rådmansvången	27
Värpinge	23
Papegojelyckan	23
Stampelyckan	22
Klostergården	18
Västra innerstaden	16
Nilstorp	10
Norra innerstaden	9
Råbyholm	6
Stadskärnan	6
Ideon Pålshöj	1
MEDELTAL	42

*Gäller 2017, Råbylund, Brunnshög och Stångby i expansionsfas.

Tillgång, närbarhet, kvalitet

För att uppnå delmål 7.1 i LundaEko II om att Lunds kommun ska tillgodose alla kommuninvånarens behov och rätt till gröna miljöer, behöver tillgång, närbarhet och kvalitet beaktas. Aspekterna samverkar genom att komplettera, ersätta eller förstärka varandra. Till exempel kan tillgången till natur vara begränsad men då kan istället närbarheten och kvaliteten ökas, vilket ofta är fallet i innerstaden. Eller så kan tillgången vara god men kvaliteterna är oförädlade och närbarheten begränsad²⁵. Ibland finns ett behov av att kartlägga, mäta och inventera för att få vägledning i planeringen. På följande sidor beskrivs den övergripande situationen för kommunen gällande de olika aspekterna samt exempel på verktyg som kan användas.

Tillgång

Ur ett svenskt perspektiv är tillgången till allmänna gröna miljöer i Lunds stad relativt låg. Enligt Statistiska centralbyråns jämförelse av tillgången på grönytor och grönområden i olika svenska städer ligger Lund i botten, näst efter Malmö²⁶. Av all mark i Lunds stad är en relativt liten andel grönyta (ca 50 procent) och en hög andel är hårdgjord mark (ca 45 procent, återstående 5 procent är åker eller odefinierat enligt SCB:s analys). En relativt stor del av den totala grönytan i Lund är dock allmänt tillgänglig vilket indikerar att den grönyta som finns ligger i parker och grönområden snarare än på enskilda villatomter eller andra typer av privatägd mark.

Lund har god tillgång till små parker men dålig tillgång till stora grönområden över 10 ha. Stora grönområden bör därför prioriteras och inte naggas i kanterna. Lund har också mycket låg tillgång till vatten som upplevelsevärde, vilket är ett gott argument för att prioritera alla typer av öppet vatten i staden så som dammar och fontäner. Området kring Höje Å och reningsverksdammarna är ett ytterst viktigt område för rekreation och tillgång till vatten.

Lunds geografiska läge mitt i jordbrukslandskapet gör att det finns en liten tillgång till allemansrättslig mark i utkanterna av staden. Istället för skog som på många andra håll i Sverige, finns här åkrar som invånarna inte kan nyttja på samma sätt som skogsmark. Detta gör att Lunds kommun särskilt måste värna om den allmänna parkmarken i staden och se till att den håller en sådan hög kvalitet, att invånarna upplever att de har en tillfredställande tillgång på parker och grönytor.

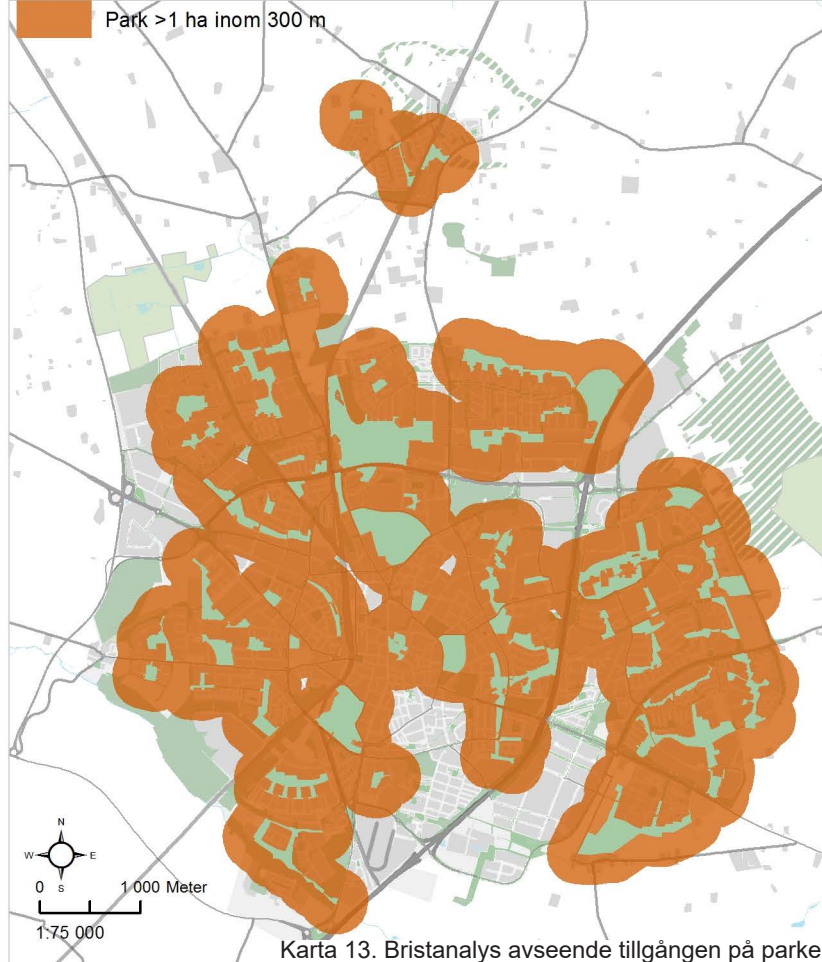
I tätorterna Dalby, Södra Sandby, Veberöd och Genarp är tillgången på allemansrättslig mark i utkanten av tätorterna betydligt bättre och har en mycket stor betydelse för invånarnas tillgång till rekreativsmöjligheter. Även parkerna i dessa tätorter har mer naturkaraktär än i staden Lund.

Area parkmark/invånare

Att mäta area parkmark per invånare kan tyckas vara ett grovt och fyrkantigt verktyg, men fungerar bra som referensram och är relativt enkelt att mäta. Arean av den totala parkmarken, alternativt den kvalitativa parkmarken delas med befolkningens mängden inom en stadsdel eller ett givet område. En intressant jämförelse inför en förtätning är att mäta area parkmark/invånare före förtätningen och efter den planerade förtätningen. Vid en drastisk förändring kan man också anta att användning och slitage av parken kommer förändras märkbart vilket kan behöva kompenseras med ombyggnationer och ökat underhåll.

Karta 12. Bristanalys avseende tillgången på parker större än 0,2 ha inom 200 meter från bostaden.

Karta 13. Bristanalys avseende tillgången på parker större än 1 ha inom 300 meter från bostaden.

Tillgången på kvalitativ parkmark i centrala Lund (stadsdelarna i innerstaden och västra innerstaden) är ca 20 kvm/inv., i de yttre centrala stadsdelarna (Kobjer, Möllevången, Tuna, Stampelyckan, Nilstorp, Klostergården, Rådman svången och Papegojlyckan) är tillgången ca 27 kvm/inv.

Genom ökad befolkningsmängd kommer tillgången på kvalitativ parkmark per capita minska även om dagens arealer inte förändras. För att utifrån dagens läge förbättra tillgången på kvalitativ parkmark bör kommunen simultant med bostadsförtätning även jobba med grön förtätning.

Nåbarhet

Boverket skriver i sin vägledning "Bostadsnära natur - inspiration & vägledning"²⁷ att 300 m visat sig vara ett gränsvärde för hur långt man är beredd att gå till ett grönt område för att man ska använda det ofta. I en anpassning av dessa rekommendationer samt utifrån tidigare Grönstruktur och naturvårdsprogram har ett kvalitetsmått för parker och grönstruktur tagits fram (se ruta på sidan 50).

Avstånd till park eller grönområde

För att mäta faktisk nåbarhet blir avstånd ett nyckeltal. Avståndet kan mätas med geografisk analys fågelvägen eller via närmaste gång- eller cykelväg. I en avancerad analys kan också motstånd läggas in för barriärer. Nåbarheten minskar avsevärt för vissa grupper, exempelvis för barn eller personer med vissa funktionsvariationer, ifall närmsta grönområde ligger på andra sidan av en trafikerad väg. Den faktiska nåbarheten kan stärkas genom att överbrygga barriärer och utveckla gång- och cykelvägar till naturområdena. Nåbarheten påverkas också av den individuellt upplevda tillgängligheten till naturen.

Närheten för Lunds invånare till Närpark och Gröning följs årligen upp i samband med uppföljningen av LundaEko II, detta görs med en enkel avståndsanalys (se kartorna 11 och 12). Nåbarhet till parkmark kan vara intressant att följa upp både vid förtätning, förändrad markanvändning och vid planläggning av helt nya bostadsområden.

I kartorna visas nåbarheten till olika parker för boende i Lunds tätort. Analysen är gjord utan hänsyn till barriärer.

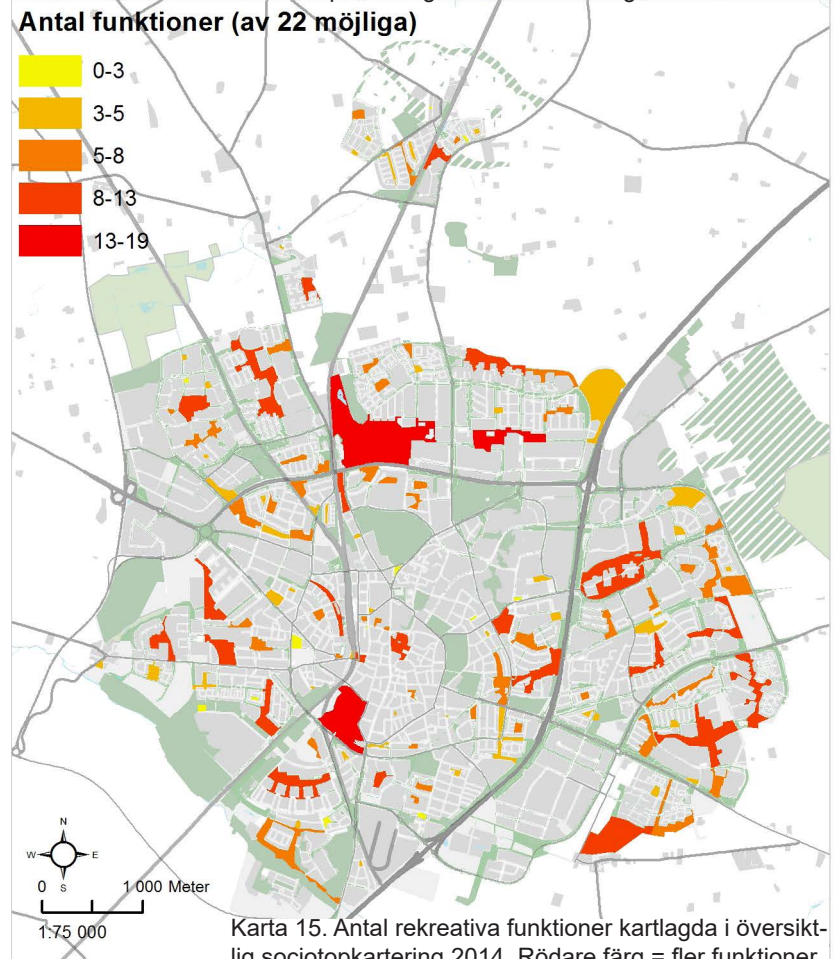
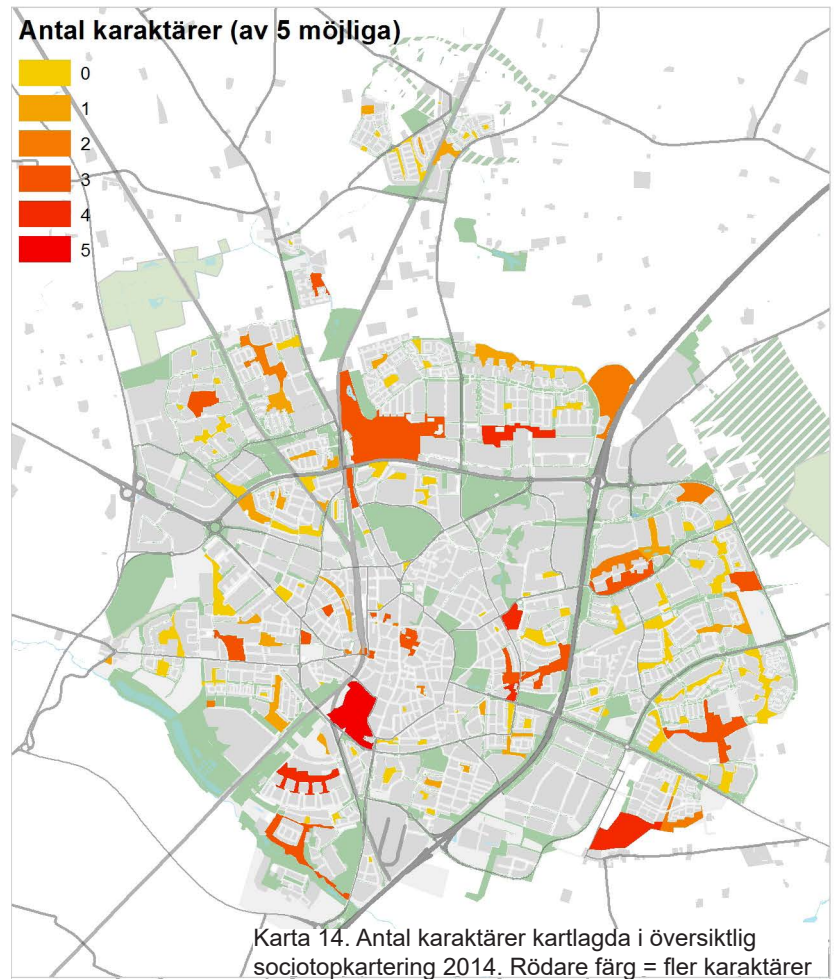
Kvalitet

Utöver tillgång och närhet är det viktigt att det finns en variation av gröna miljöer och olika gröna kvaliteter för att tillfredsställa olika behov. Alla gröna miljöer i tätorterna fyller olika funktioner och har olika upplevelsevärden, den gröna tätortsytan är mångfunktionell. Mångfunktionell brukar man också kalla den grönyta som både är en bra rekreationsyta, har ekologiska kvaliteter samt ger ekosystemtjänster, exempelvis urban odling eller dagvattenrening. Man bör dock tänka på att vissa kvaliteter "tar ut" varandra, det kan vara svårt att få ihop tystnad och stillhet med en central mötesplats. Nedan presenteras två metoder att använda för att analysera sociala kvaliteter och två metoder för att analysera ekologiska kvaliteter.

Sociotopinventeringar

En sociotopinventering är en kartläggning av upplevda rekreativa värden, funktioner och kvaliteter. Vilka parametrar som kartläggs i en sociotopinventering kan variera men inventeringen fokuserar oftast på funktioner och upplevelsekaraktärer. Anlagda funktioner i parkerna som bänkar och rabatter finns ofta redan kartlagda i och med att de ingår i skötselplaner, medan andra funktioner som en pulkbacke, utsiktsplats eller gräsmatta särskilt lämplig för brännboll kan behöva observeras i fält. Om kartläggning av miljöfaktorer som buller, luftföroreningar eller vindförhållanden finns, kan dessa vägas in. Om tid och resurser finns kan intervjuer eller enkäter med de som använder platsen vara det bästa verktyget för att identifiera platsens funktioner och upplevda karaktärer. Flertalet sociotopstudier grundar sig på de åtta parkkaraktärer som Grahn m.fl. har utvecklat (se faktaruta på s. 55).

Inför framtagandet till detta grönpromgram gjordes en översiktlig sociotopinventering i kommunägda parker. Genom fältobservationer kartlades vilka funktioner som finns i parken, vilka upplevelsekaraktärer som återfanns, hur trygg parken upplevdes samt hur många biotoper som återfanns i varje park. 22 funktioner, 5 faktorer som påverkar trygghet och 12 biotoper kartlades. Upplevda karaktärer utgick från de 8 parkkaraktärerna (se faktaruta) men förenklades något till 5 karaktärer, Rofyllighet, Vildhet/Naturkänsla, Artrikedom, Finpark samt Folkliv/Fest/Kultur. Resultatet blev omfattande med många olika parametrar men har bland annat resulterat i att ett antal parker valts ut som stadsdelsparker. Enkla visualiseringar av resultatet visas i karta 14 och 15.

Sociotopkarteringar kan med fördel göras vid nybyggnads eller förnyelseprojekt, exempelvis utifrån de åtta parkkaraktärerna.

Brukarundersökningar

Ett sätt att ta reda på besökarens behov är brukarundersökningar. Brukarundersökningar och medborgarinflytande är viktigt på kommunal nivå men framför allt på en lokal nivå. Metoderna kan och bör variera från fall till fall, enkätstudier, intervjuer eller vad som passar för tillfället. I en brukarundersökning går det exempelvis att fråga användarna av ett specifikt grönområde vilka kvalitéer som upplevs vara värdefulla och vad de saknar. Barn och unga är en grupp som har ett stort behov av en kvalitativ offentlig närmiljö men samtidigt ett begränsat demokratiskt inflytande, därför är möjligheten till inflytande extra viktigt för dessa grupper.

Lunds kommun genomför årligen en enkätundersökning där medborgare från 16 år och uppåt och från olika delar av kommunen tillfrågas angående hur nöjda de är med utbud och innehåll i parker både i Lunds centrum och i sitt bostadsområde. Undersökningen från 2017 visar ingen större skillnad mellan kvinnor och mäns nöjdhet, däremot är de yngre något mer nöjda än de äldre invånarna. Undersökningen ger indikationer på (detta resultat ej statistiskt säkerställt) små skillnader i nöjdhet mellan stadsdelarna, kommuninvånarna är ungefär lika nöjda oavsett var de bor. Allmänna lekplatser i genomsnitt 3,7 i betyg och allmänna platser för utomhusaktivitet får i genomsnitt betyget 3,6 av 5 från kommunens invånare. Parkerna i stadskärnan får ett generellt betyg på omkring 4,1 av 5 och parkerna i närområdet får ett betyg på runt 3,8 av 5. Resultatet för 2017 är något högre än det för 2016.

Naturvärdesinventeringar

En naturvärdesinventering kan vara lämplig för att bedöma de ekologiska kvalitéerna och kan göras på olika skalor och med inriktning på olika biotoper, arter eller ekologiska samband. Mer information om naturvärdesinventeringar finns i stycket *Rik biologisk mångfald*.

Kartläggning av ekosystemtjänster

Att värdera ekosystemtjänsterna är ett sätt att synliggöra dem. Då ekosystemtjänster är till nytta för samhället i stort, men kostnaden för att skapa och förvalta dem hamnar på enskilda aktörer, är det svårt att föra in dem i de ekonomiska kalkylerna för utvecklingen av ett speciellt område i tätorterna.

PARKKARAKTÄRER

Forskare vid SLU Alnarp har tagit fram en modell med åtta upplevda karaktärer som finns i natur och grönområden. För natur- och grönområden beskrivs modellen enligt nedan (Grahn 2005).

1. ROFYLLDHET

Ro och tystnad, ljud från vind, vatten och djur. Avsaknad av skräp

2. VILDHET

Vild natur som ej är ordnad, byggd eller programmerad. I den vilda parken är miljön naturlig.

3. ARTRIKEDOM

Mångfald av djur- och växtarter.

4. RYMD

En plats för reflektion och en vilsam känsla. Ger besökaren besökaren känslan att vara i "en annan värld"

5. VIDD, ALLMÄNNING

Öppna ytor med god utsikt och överblick. Passar för aktiviteter som idrott och picknick.

6. REFUG, VISTE

Omgärdad och trygg plats.

7. SAMVARO, MÖTE

Plats för aktivitet och möten mellan människor

8. KULTUR

En plats relaterad till kultur, historia, spår av tidigare generationer.

Storleken på parken/grönytan är en kvalitet och en viktig aspekt att bevaka vid förtätning.

- Större grönområden har fler upplevelsevärden
- Upplevelsevärden som kräver större ytor är främst rymd och vildhet
- Vissa upplevelsevärden är krävande, "förbrukar" andra värden, exempelvis samvaro– vildhet

LÄS MER:

Ekosystemtjänster i stadsplanering - en vägledning

Inom projektet C/O City har en vägledning för ekosystemtjänster i stadsplanering tagits fram som kan fungera som ett underlag vid arbete med ekosystemtjänster i tätortsmiljö.

Mer odling!

Program för urban odling på allmän platsmark och kvartersmark planlagd för odling.

Lunds kommun
Antaget av teknisk nämnd 2017-XX-XX
Diarienummer: 15484

LÄS MER:

Mer odling! - Program för urban odling på allmän platsmark planlagd för odling

Urban odling

Med begreppet urban odling adresseras olika former av småskalig, hortikulturell odling som pågår i tätorterna eller i dess direkta närhet. Begreppet omfattar alltså såväl koloni- och odlingslotsverksamhet, som nyare former av urban odling som exempelvis gemenskaps- och kollektivodlingar, stadsodlingsprojekt och odling på allmän platsmark.

Program för urban odling

Program för urban odling är ett inriktningsdokument för tekniska nämndens utvecklingsarbete med urban odling och är vägledande för hur kommunen ska agera i dessa frågor. För att uppnå målsättningen i programmet ska förvaltningen jobba med att utveckla de koloni- och odlingslotsområden som finns parallellt med att stimulera och bereda plats för nya odlingar.

Målet för Lunds kommuns odlingsverksamhet är att kunna erbjuda invånarna goda möjligheter till odling i olika form, vare sig det sker enskilt, kollektivt, på en liten plätt för blomster eller på en större yta för självhushållning. Kommunen strävar också mot att koloni- och odlingslotterna i kommunen ska utgöra en resurs för tätorternas alla invånare, såväl för dem som odlar själva som för dem som väljer att endast besöka områdena då och då. Viktiga delar i kommunens strategi är att öppna upp befintliga områden, öka andelen odlad yta, stödja initiativtagare som vill starta odlingar av kollektiv karaktär, vägleda och stärka olika odlingsgrupper samt att utveckla samverkan med andra aktörer inom urban odling i Lund. Strategier och åtgärder för urban odling redovisas i "Program för urban odling".

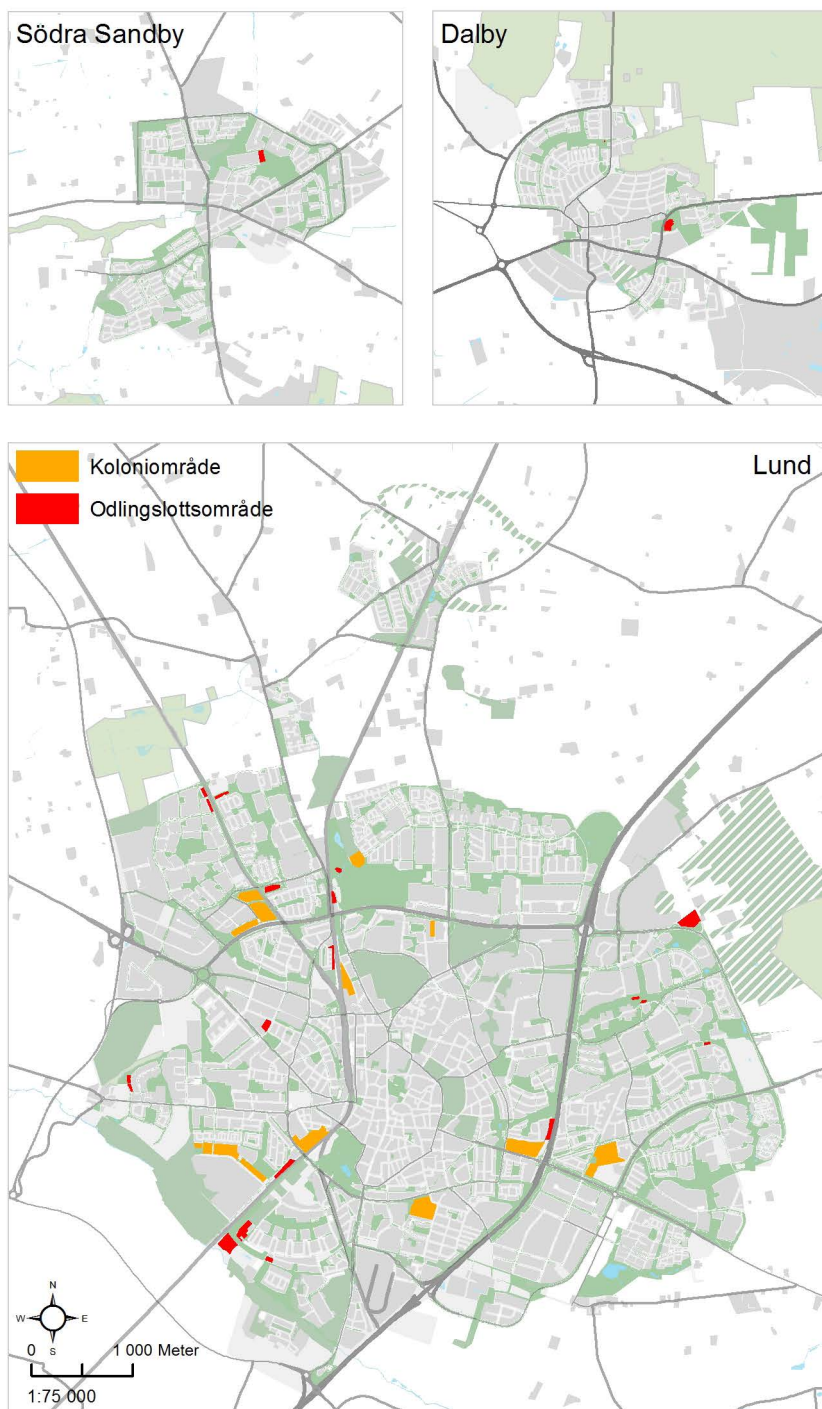
Koloniträdgårdar och odlingslotter

I Lunds kommun finns år 2017 952 koloniträdgårdar fördelade på 18 områden. På koloniträdgården får stuga, uthus, drivhus med mera uppföras enligt anvisningar från Byggnadsnämnden. Varje område organiseras genom en förening men kolonistugorna ägs privat. För marken tecknar ägaren ett arrendeavtal med kommunen. Storleken på kolonilotterna varierar mellan 100 och 400 m². I arrendeavgiften ingår administration, vatten under odlingsssäsongen, sophämtning, flishantering, komposthantering, latrintömning, underhåll av gemensamma träd, grindar, staket och skyddsplanteringar. Odling i trädgårdskolonierna är endast till för eget bruk och odlingen ska vila på ekologisk grund. På vissa koloniområden är det tillåtet att ha höns eller brevduvor.

Odlingslotter är ett billigt sätt att få tillgång till odlingsmark i staden. 2017 finns 615 lotter att tillgå fördelade på 22 områden i Lund, Dalby och Södra Sandby. Fördelningen av lotterna sker via kommunens kösystem. Kötiden varierar mellan några månader till flera år men generellt sett är kötiden längre för odlingslotter i Lunds tätort. Odlingsytan varierar mellan 50 och 200 m² per lott. På odlingslotterna är det inte tillåtet att plantera träd eller uppföra några byggnationer utöver enklare redskapslåda, drivbänk eller växthus. Kommunen ser till att det finns vatten under odlingsssäsongen.

Både koloniträdgårdarna och odlingslotterna ligger på kvartersmark planlagd för odling vilket innebär att marken får nyttjas privat. Det är däremot kommunens önskan att områdena hålls tillgängliga för besökare och under odlingsssäsongen är därför grindarna öppna under dagtid, vilket regleras i avtal mellan kommunen och föreningarna.

Karta 16. Koloni- och odlingslotsområden i Södra Sandby, Dalby och Lund

Stadsodling och odling på allmän platsmark

I Lunds kommun finns en rad urbana odlingsprojekt och verksamheter som pågår parallellt, projekten har olika målgrupper och olika inriktningar. Några av dessa utgår från, eller stöds av kommunen. Tekniska förvaltningen driver projektet Odlå i Lund på Brunnsbög som är ett tillfälligt odlingslotsområde men med utökade möjligheter till kurser i växthusodling. Barn- och skolförvaltningen i Lund driver satsningen Gröna skolgårdar vilket är en långsiktig utvecklingsinsats som syftar till att åstadkomma en förändring av användningen och utseendet av skol- och förskolegårdarna i Lunds kommun.

EXEMPLET ODLA I LUND

Stadsodlingsprojektet Odlå i Lund drivs av tekniska förvaltningen och erbjuder odling på friland eller i växthus men även kurser, studiebesök och workshops. Därtill finns gemensam bärödling, biodling samt en hönsbög. Området karaktäriseras av diversitet, gemenskap och föreningsanda. Många odlar enskilt eller tillsammans med familj och vänner, medan andra gått ihop för att driva odling i föreningsform. Även skolor har bedrivit sin verksamhet i samarbete med projektet. Projektet är placerat på tillfällig mark i Brunnsbög men kommer att flyttas till Kunskapsbög i Brunnsbög.

KAPITEL V

LANDSKAPET

Landskapet

Landskapet i Lunds kommun är ett nätverk av gröna och grå strukturer och ett resultat av samspelet mellan människa och natur. De naturliga förutsättningarna har påverkat hur människan valt att använda sig av landskapet och på liknande sätt har växter och djur anpassat sig efter den miljö som människan skapat. Vissa arter har gynnats av människans brukande medan andra har missgynnats och fått minskade utbredningsområden.

Landskapet utanför tätorterna är en arena för flera, ibland motstridiga, intressen. Landskapet är värdefullt ut många aspekter, för produktion, rekreation och som livsmiljöer för djur, växter och människor.

Sammanfattning: Utmaningar och fokusområden

Utmaningar

I hela kommunen behöver grönstrukturen stärkas och kopplas samman för att skapa fungerande ekologiska samband och minska barriärverkan och fragmentering. Efterfrågan på miljöer och att utöva friluftsliv ökar ständigt och detta behöver tillgodoses och hanteras med hänsyn till både naturvärden och annan markanvändning.

I västra delarna av kommunen dominerar åkermarken och det finns en stor utmaning i att stärka kopplingarna mellan staden Lund och det omgivande landskapet ur både ett ekologiskt och rekreativt perspektiv.

Jordbrukets påverkan på landskapet är stort och behöver hanteras, både genom att dämpa de negativa effekterna av det konventionella och storskaliga jordbruket men även genom att ersätta det med ekologiskt hållbart jordbruk. Jordbrukslandskapet är till största del privatägt och för att få till förändringar krävs samverkan med markägare och andra aktörer.

Strategier

Här markeras strategier som kopplar till fokusområdet. Specifika åtgärder föreslås i handlingsplanen

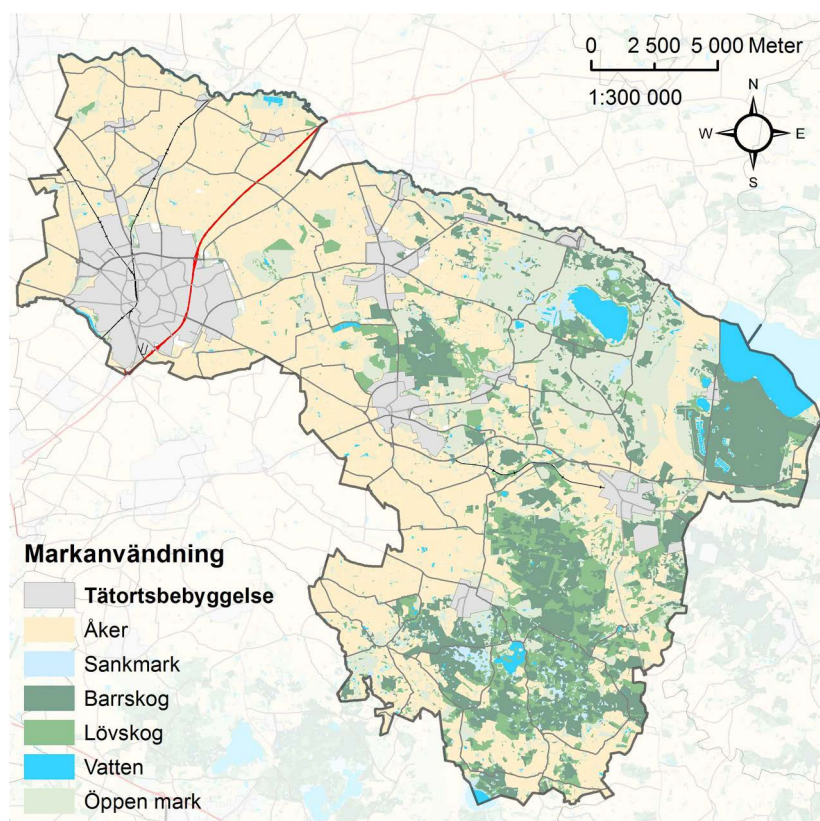
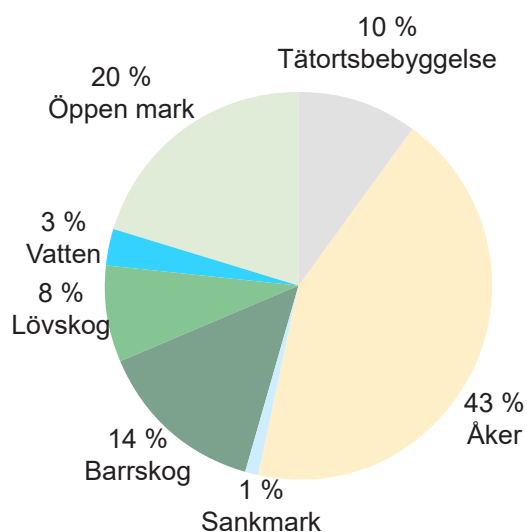
Fokusområden för Lunds kommuns arbete med landskapet:

Fokusområde	Utveckla	Förvalta	Värna	Nyskapa	Tillgängliggöra	Samutnyttja	Kommunicera & samverka
• Kulturhistoriska miljöer och värdefulla landskapsbilder		●	●				
• Tysta områden			●				
• Landskapets grönstruktur	●		●	●	●	●	●
• Ett varierat jordbrukslandskap	●	●		●			●
• Rekreation och friluftsliv	●		●	●	●		

Markanvändning

Kommunen består av totalt 44 090 hektar mark. De varierade naturförhållandena och den historiska användningen av landskapet har gett upphov till en varierad markanvändning. Stora delar av marken i kommunen består av åkermark, som generellt är fokuserad till de västra och sydvästra delarna. Skogsområden som tillsammans utgör 22 procent är främst knutna till Romeleåsen, men även Vombs fure där barrskog dominerar. Den öppna marken dominerar kring Revingefältet men är också spridd över landskapet. Vatten upptar tre procent och sankmark finns främst i anslutning till Krankesjön och Häckebergasjön.

Karta 17. Markanvändning i Lunds kommun

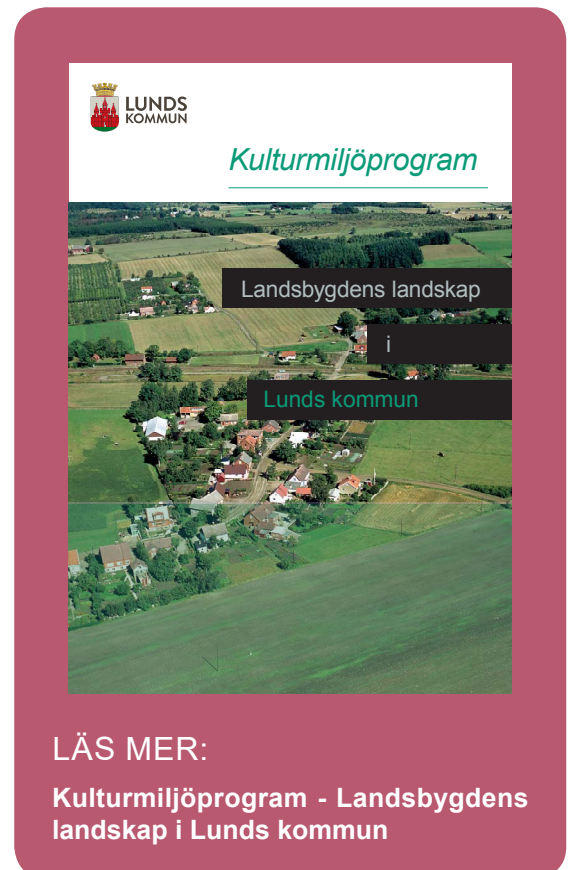
Av marken i kommunen består 43 procent av åker

Landskapets gröna kulturmiljövärden

Genom att studera landskapet och dess strukturer får vi tillgång till historien. I landskapet går det att läsa av äldre spår som vittnar om den historiska användningen av platsen. Olika geografiska platser har olika tidsdjup. På vissa platser syns väldigt gamla spår och strukturer och på andra platser har den moderna användningen utplånat spåren. För att behålla ett landskap där de historiska spåren går att avläsa är det viktigt att de äldre strukturerna bevaras.

I Lunds kommuns kulturmiljöprogram poängteras att kulturmiljövärden och naturvårdsvärden gärna sammanfaller utanför tätorterna. Ängs- och betesmarker är exempel på miljöer som vittnar om det historiska jordbruket men som även har ett stort ekologiskt värde. En annan för Skåne karaktäristisk grön kulturmiljö, som fortfarande är synlig på vissa delar av landsbygden utanför Lund, är pilevallarna och alléerna. Pilevallar har genom historien både gett lä i det öppna landskapet och material för flätning av korgar eller som byggnadsmaterial. Alléer började planteras längs vägarna efter kontinental förebild under 1700-talet, vanligen i anslutning till gods, herrgårdar eller andra större gårdar. Alléerna finns främst i det öppna, odlade landskapet och var när de planterades en slags statusmarkör. Längs landsvägarna kunde alléerna innehålla olika trädslag men vid godsen planterades alléerna bara med ett och samma trädslag. Alléerna är också viktiga spridningsstråk i landskapet. Andra exempel där natur- och kulturmiljövärdena sammanfaller utgörs av de många landskapselement som skyddas av biotopskydd, exempelvis småvatten som tillkommit genom torvtäkt eller brytning av märegera, stengårdsgårdar och områden med odlingsrösen. Biotopskyddet är viktigt för att bibehålla variationen i jordbrukslandskapet men verkar även för att skydda kulturmiljövärdena.

LÄS MER:

Kulturmiljöprogram - Landsbygdens landskap i Lunds kommun

Fornlämningsområdet Danshögarna nära Västra Hoby består av tre stenkamrargravar från yngre stenåldern, två långdösar och en gånggrift. Från bronsåldern ser vi fortfarande spår i landskapet i form av gravhögar som reser sig i slättlandskapet bland annat norr om Lund.

HISTORISKA NEDSLAG I LANDSKAPET

När Skåne fortfarande var ett istida tundralandskap var människans påverkan på landskapet obetydlig. Med tiden blir klimatet varmare och nya arter vandrar in. 8000 f. Kr är Skåne är täckt av ädellövskog

Ca 4200 år f Kr började människorna bruka jorden, till en början baserat på boskap och åkrarna är endast tillfälliga. Under Bronsåldern (1800-400 f. Kr) blir jordbruket blir allt mer omfattande.

Under järnåldern (ca 400 f Kr – 800 e Kr) blir klimatet kallare och människor och djur behöver stabilare hus. Jordbruket och bebyggelsen blir allt mer permanent vilket även leder till bebyggelsegrupperingar etableras.

Under medeltiden förstärktes byarna med de medeltida stenkyrkorna. Från tidig medeltid fram till 1800-talets början såg det skånska kulturlandskapet i stort sett likadant ut. Byarna var kompakta enheter med små åkerlappar omgivna av vidsträckta utmarker.

Under 1800-talet skedde stora förändringar av jordbruket och jordbrukslandskapet. Byarnas jordar skiftades och gårdarna flyttades ut till sina respektive odlingsmarker. Nu uppkom den spridda gårdsbebyggelse som ännu idag präglar landskapsbilden.

Under 1900-talet fortsatta rationaliseringen av jordbruket med en rad tekniska moderniseringar och rationella brukningsmetoder. På sikt skapade detta stora sammanhängande brukningsytor där hinder som vattenhål, öppna diken och häckar i stort sett har tagits bort.

Landskapsbilden

Landskapsbilden är en del av kommunens kulturmiljö som har en stor betydelse för upplevelsevärden och boendekvalitet. Landskapsbilden utgörs av olika element i landskapet som tillsammans bildar ett visuellt helhetsintryck. Genom förändringar i samhället förändras också landskapsbilden. I vissa fall förändras de gråa strukturerna när infrastruktur, byggnader och vindkraftverk tar plats. I andra fall förändras de gröna strukturerna och nya skogsplanteringar, kalhyggen eller vattenspeglar gör avtryck i landskapsbilden. Genom förändringar i landskapsbilden kan kopplingen till platsens historia förstärkas eller försvagas. Vad som upplevs vara positiva förändringar varierar mellan olika människor beroende på deras tidigare referenser och upplevelser. Det finns också landskapsbilder som har blivit identitetsskapande för landskapet i kommunen. De långa siktlinjerna med jordbruksmark och vyer med rapsfält om försommaren är typiska för lundaslätten. Det finns även karaktäristiska landskapsbilder som har minskat i omfattning, som t.ex. fäladslandskapet. De senaste decennierna har det tillkommit flera karaktärsskapande element som har påverkat landskapsbilden i staden Lund och kringliggande landskap. Lundatöserna, Ideon Gateway och Max Lab är exempel på byggnader som har förändrat landskapsbilden och stadssiluetten.

Landskapets grönstruktur

Landskapets grönstruktur består av ett nätverk av gröna miljöer. En sammanhängande grönstruktur är viktig för att ge människor möjlighet till grön rekreation i närområdet men också som del i den gröna infrastrukturen för landskapets djur och växter. Beskrivningar och kartor av den gröna infrastrukturen presenteras i temakapitlet Biologisk mångfald. Kartor över rekreativa stråk visas under rubriken Friluftsliv, senare i detta temakapitel. I detta avsnitt behandlas grönstrukturen på ett generellt plan, som värdeskapare för flera funktioner.

Landskapet i ett regionalt sammanhang

I planeringen av de gröna strukturerna är det viktigt att se till de regionala sammanhangen då kommungränsen inte nödvändigtvis sammanfaller med de naturgeografiska förhållandena. Ett gott exempel är vattendragen som sträcker sig över flera kommuner och där kommuner och andra aktörer går ihop i vattenråd. Region Skånes rapport ”grönstruktur i Skåne – strategier för en utvecklad grön struktur” visar att det inom Lunds kommun finns flera stora grönområden och stråk vilka ingår i en regional grönstruktur. Kävlingeån och Höje Å pekas ut som ekologiskt viktiga stråk med utvecklingspotential. Ett antal lägen pekas också ut som strategiskt lämpliga för nya stråk. Ett sådant är sträckningen från Järavallen via Lund, vidare mot Skrylle. Flera strategiska lägen utgår från Häckebergaområdet, både mot Svaneholmsområdet av både ekologiska och rekreativa skäl, men också mot Rydsgård och Romeleåsens östra delar, bland annat för att kronhjorten behöver röra sig mellan områdena.

Grönstruktur i Skåne
– Strategier för en utvecklad grön struktur

LÄS MER:

Grönstruktur i skåne - strategier för en utvecklad grön struktur

VAD BESTÅR GRÖNSTRUKTUREN I LANDSKAPET AV?

- Skyddade områden
- Områden med höga naturvärden utanför skyddade områden
- Naturliga eller anlagda biotoper och ekologiska korridorer
- Sjöar och vattendrag, skog, ängs- och betesmarker och sandmarker
- Kantzoner, brynzoner, alléer, stråk och "steppingstones" mellan värdekärnor
- Privata trädgårdar och gårdsmiljöer

Gröna stråk i landskapet

För att utveckla den grönstrukturen behöver landskapets naturområden länkas samman genom gröna stråk. Stråken är viktiga för att grönstrukturen ska vara sammanhängande och möjliggöra för arters spridningsvägar och för människans rekreativsmöjligheter i landskapet. Särskilt i väster utgör åkermarken ett hinder och här är de gröna stråken extra viktiga. För att gynna specifika arter behövs vidare analyser av deras specifika behov av spridningsvägar. Här ges ett par exempel på hur stråk kan skapas för en bättre struktur generellt, för växter, djur och människor:

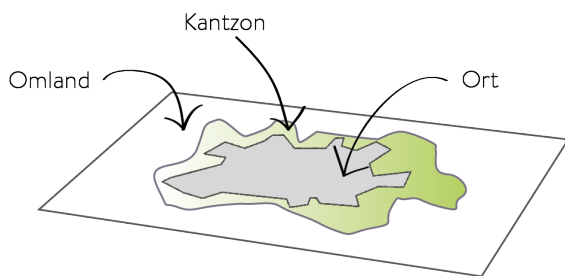
- Utveckla beträddor med stigar på som innebär att markägare, mot en viss ersättning, upplåter markremsor som tillgängliggörs för allmänheten. Beträddor kan även anläggas i kanterna av kommunalägd jordbruksmark.
- Som jordbrukare finns det möjlighet att få stöd för att anlägga skyddszoner, t.ex. längs med vattendrag eller annan skyddsvärd natur. För att få stöd krävs det dessutom att naturvärdena inte påverkas negativt. Även skyddszoner kan tillgängliggöras med stigar.
- Plantering av träd- eller buskridåer, gärna av inhemska arter, som skapar lä åt djurlivet.
- Överbrygga barriärer med ekodukter och faunapassager. Dessa behöver vara utformade på ett varierat sätt för att underlätta för olika arter²⁸.
- Tätorters kantzoner kan i detaljplaneskedet värnas och utvecklas för en sammanhängande struktur.

Stad möter omland

Till grönstrukturen hör också natur- och kulturlandskapet i övergången mellan stad och landsbygd. Dessa kantzoner utgör en viktig länk i grönstrukturen och har visat sig vara en betydelsefull miljö för många arter och för stadsbornas möjlighet till naturupplevelser. Kantzonerna ligger i många aktörers intresse, de är en potentiell expansionsmöjlighet och lämpar sig särskilt till vissa ytkrävande verksamheter. Samtidigt har kantzoner stor potential i de gröna avseendena särskilt i orter som gränsar till ett monokulturellt jordbrukslandskap, då de kan tillföra både rekreativa värden och biologiska värden.

Staden Lund omges i huvudsak av åkermark och ofta börjar åkermarken direkt vid husen eller efter en bilväg vilket bidrar till att kantzonen har låga biologiska och rekreativa värden. I södra och i västra Lund präglas kantzonen av verksamhetsområden och infrastruktur. De viktiga undantagen utgörs av Höjeådal och den intilliggande Rinnebäcksravinen i sydost, av Nöbbelövs mosse i nordväst samt av Kungsmarken och dess koppling med Hardebergspåret i öst. I östra och i norra Lund finns också exempel på där kantzoner består av tillgängliga och sammanhängande grönytor. I Brunshög, på Klostergården och mot Värpinge har kantzoner inslag av odlingslotter vilket bidrar till en naturlig övergång mellan stad och land.

I orterna Dalby, Genarp och Veberöd finns det en stor variation i kantzoner då åkermark, beteslandskap och skogslandskap finns i anslutning till orterna. Södra Sandby omges i huvudsak av åkermark men även av

Kantzoner mellan tätorterna och omlandet har stor utvecklingspotential utifrån rekreativa och ekologiska perspektiv

ett småskaligt beteslandskap i söder. I Stångby är gränsen mellan orten och landskapet skarp och vägar skiljer orten från omgivande landskap.

Ett varierat jordbrukslandskap

Stora delar av kommunens yta består av ett högproduktivt jordbrukslandskap. Kommunens målsättning är att värna den bästa jordbruksmarken mot ingrepp som försämrar möjligheterna att långsiktigt bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk. Avvägningar görs i första hand i översiktsplanen. Rationaliseringarna av jordbruket har bidragit till att den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet är hotad. Till största del utgörs jordbruksmarken av privatägd mark och där saknar kommunen rådighet, men kommunen äger också jordbruksmark som utarrenderas, denna mark är i huvudsak lokaliserade kring tätorterna.

Lunds kommun bör agera förebilder i utvecklingen och undersöka vilka förutsättningar som krävs för att den kommunalägda jordbruksmarken ska kunna bidra till ett mer varierat jordbrukslandskap. Det kan innebära att arbeta för att utveckla sambanden mellan olika biotoper och en minskad fragmentisering av landskapet, t.ex. genom att anlägga lärkrutor. Att anlägga våtmarker för att dämpa negativa effekterna av övergödningen är ett annat sätt att bidra till en variation och är åtgärder som redan görs.

EXEMPLET VOMBSÄNKAN

Under åren 2011-2013 deltog Lunds kommun i ett EU-projekt finansierat av Södra Östersjöprogrammet som syftade till att visa hur landskapskonventionen kunde implementeras på lokal nivå. Med Vombsänkan som pilotområden gjordes en landskapsanalys tillsammans med allmänheten i området.

Som en följd av projektet har ett samarbete inletts med grannkommunerna Sjöbo och Eslöv för att undersöka möjligheterna att kandidera för att Vombsjön ska utses till biosfärområde av UNESCO. Biosfärområden inrättas för att testa ny kunskap och praktik för att hantera relationen mellan människan och naturen samtidigt som människor ska kunna bo och utvecklas i områdena.

I Sverige fungerar biosfärområdena som ett komplement till kultur- och naturreservat men innebär inga juridiska skydd eller skyldigheter. Arbetet med biosfärområden i Sverige stöds av Naturvårdsverket.

Beträda på ladugårdsmarken i norra Lund

BÖRDIGHET

Variationen i bördighet inom Lunds kommun avspeglas i den moderna graderingen av landets odlingsjordar i tio klasser efter avkastningsförmåga. Lunds slätten värderas i klasserna 8-10, vilka för övrigt endast återfinns i Skåne, backlandskapet och åspartierna i klasserna 5-7 och Vombslätten i klasserna 3-6

Karta över klassificeringen hittas via Länsstyrelsen i Skånes hemsida.

Landskapsanalys

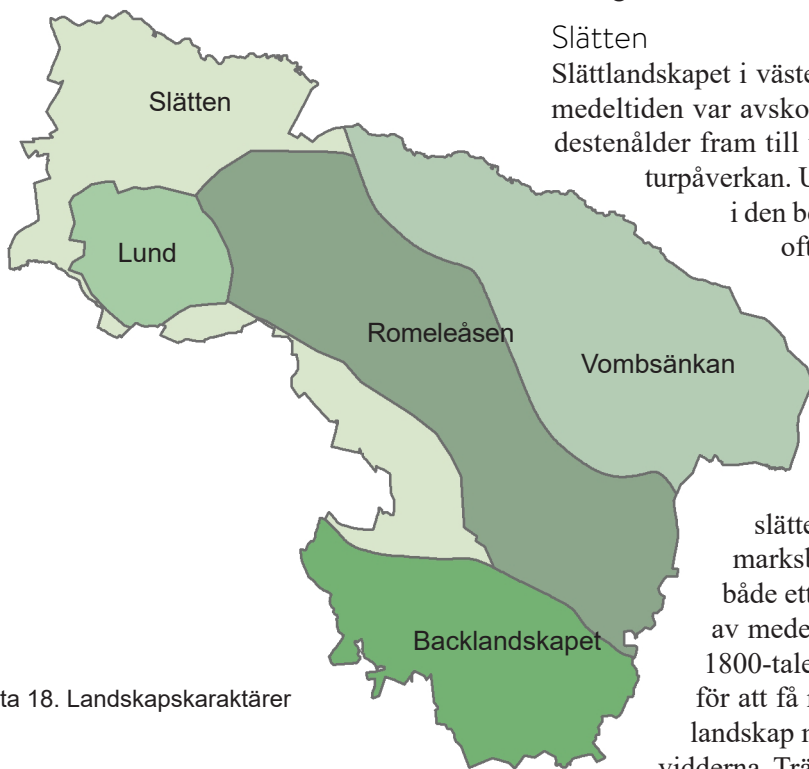
En landskapsanalys kan göras på många sätt och enligt olika metodik. Generellt kan sägas att man vid en landskapsanalys tar ett helhetsbegrepp, där landskapets förutsättningar, tillgångar och utmaningar undersöks. Målet är att i ett vidare skede inom planering kunna höja värden i landskapet och stärka önskvärda aspekter, istället för att minimera skadorna av exploatering. Ofta görs en landskapsanalys inför en tänkt exploatering eller annat ingrepp men det finns även en vinning i att skapa en analys som kan användas för att få en grundläggande samsyn på landskapet och dess karaktär, samt skapa en diskussion kring hur det på ett övergripande plan kan utvecklas och stärkas.

Fyra distinkta landskapskaraktärer

Lunds kommun ligger i skärningspunkten mellan flera övergripande landskapskaraktärer: Låglänt landskap, höglänt landskap samt backlandskap. Kontrasten mellan dessa skapar ett varierat landskap som skiljer sig beroende på var en befinner sig i kommunen. Orsaken till skillnaderna i landskapskaraktär är främst geologisk och har kommit att påverka naturförutsättningarna och i sin tur den kulturpåverkan som skett. Gränsen mellan de olika karaktärsområdena är ibland tydlig men i vissa fall mer diffus. Vid Romeleåsen är gränsen ganska tydlig i väster och öster medan den norra delen mer successivt övergår i slättlandskapet. Här har inlandsisen överlagrat urberget med mer näringsrika moräner som till stor del är uppodlade. Gränsen mellan slätten och backlandskapet är skarp vid Genarp och har sin orsak i de geologiska skillnaderna. Karaktärsområdena har sin fortsättning utanför kommunens gränser.

Slätten

Slättlandskapet i väster består av näringsrika jordar som redan under medeltiden var avskogade och öppna. Många fornminnen från bondestenålder fram till tidig järnålder vittnar om en mycket lång kulturpåverkan. Under bysamhällets tid utvecklades grunddragen i den bebyggelsestruktur vi ser idag. Bytomterna ligger ofta längs vattendragen och vid Romeleåsens kant i öster. Kring vattendragen gavs uthålliga förutsättningar för den viktiga gräsproduktionen som gav vinterfoder åt djuren. Åkerbruket var under denna period inte den dominerande markanvändningen på slätten, utan stora arealer bestod av ängsmark. Byarna vid kanten av Romeleåsen hade både tillgång till slättens odlings- och slättermarker samt de stora utmarksbetena på åsen. Det slättlandskap vi ser idag är både ett resultat av de gränser som utvecklades i början av medeltiden och skiftena, främst enskiftet i början av 1800-talet, då byarna splittrades och gårdarna flyttades ut för att få mer rationella brukningsenheter. Vi har idag ett landskap med spridda gårdar och byar som öar i de öppna vidderna. Träd blir framträdande inslag i landskapet och finns främst kring gårdarna, längs vägarna och i ägo-, by- och sockengränser. Pilerader är ett karakteristiskt inslag liksom märkegravar och de få kvarvarande väderkvarnarna. Viktiga näringsverksamheter med koppling till slätten är tegeltillverkning och jordbruksindustrier där många idag är nedlagda men där spår finns kvar i landskapet.

Karta 18. Landskapskaraktärer

Vombsänkan

Vombsänkan består av flacka sandiga marker som är lättodlade men som snabbt utarmas på näring. Fram till skiftena på 1800-talet var jordbruket extensivt med långa trädesperioder mellan odlingstillfällena. Byarna var få och hade stora arealer för att kunna livnära sig på de magra markerna. I kanten mot Romeleåsen gavs möjlighet för Veberöd, Torna Hällestad och Södra Sandby att utnyttja de omfattande betesmarkerna på åsen. Revinge och Vombs byar hade tillgång till de viktiga slåtterängarna vid vattendragen och Krankesjön och Silvåkrasjön (idag Silvåkrakärret). Det roterande jordbruket med långa betesperioder på sandig mark medförde att stora arealer utvecklades till ljunghed. I slutet av 1700-talet ledde ett överutnyttjande av marken till omfattande sanddrift. För att binda sanden planterades skyddsplanteringar av främst tall, vilket fortfarande är det dominerande trädslaget i bland annat Vombs fure. Skiftet medförde att många gårdar flyttades ut i landskapet. Under slutet av 1800-talet etablerade sig militären permanent vid Revingehed och verksamheten har sedan expanderat och omfattar idag stora delar av Vombsänkan. Viktiga karaktärsdrag i landskapet är tallplanteringarna, de omfattande fuktängarna kring Klingavälsån och Kävlingsån, kyrkbyarna, skifteslandskapets utspridda gårdar och de sandiga betesmarkernas torrängar med sin speciella flora och fauna.

Romeleåsen

Romeleåsen, som geologiskt är en horst, skär som en diagonal genom kommunen i nordvästlig - sydöstlig riktning. Urbergsryggen domineras av mindre näringsrika moräner som inte är lika attraktiva för odling som slättlandet. Betesdrift blev därför den dominerande markanvändningen i området. Under medeltiden var fortfarande stora delar skogklädda, men en allt mer intensiv markanvändning gjorde åsen nästan trädlös i början av 1800-talet. I mellersta och södra delen fanns, förutom Dörröds by, endast spridda gårdar och torp fram till skiftena. Längst i nordväst vid byarna Hardeberga, Sjöstorp och Tygelsjö var jordmänen mer fördelaktiga. Björnstorps och Häckeberga gods har präglat den sydvästra delen av åsen sedan medeltiden. Med skiftena startade dock en omvandling av de stora gemensamma fäladsmarkerna. Vissa delar odlades upp medan andra planterades med skog och över hela området anlades en mängd nya stengården. Idag har vi ett småskaligt landskap med en mosaik av fäladsrester, granplanteringar, lövskogsområden, åkerlappar och spridda gårdar och torp. En viktig industriverksamhet är bergtäkt som förekommit i liten skala mycket långt tillbaka men som fått allt större inverkan på landskapet under 1900-talet.

Backlandskapet

Backlandskapet i söder domineras liksom Romeleåsen av mindre näringsrika moräner och under bysamhället etablerades främst ensamgårdar i området. Häckeberga gods har länge dominerat bygden. Betesdrift var den dominerande markanvändningen fram till skiftena då större delen av landskapet var trädrika ängs- och betesmarker. Efter enskiftet i början av 1800-talet utvecklades olika delar av landskapet på olika sätt. I den nordöstra delen, kring godset, prioriterades skogsbruket medan den södra delen omvandlades till ett storskaligt odlingslandskap kring gårdarna Bramstorp, Kullaröd och Gyllebo. I väster fanns bybildningar vid Lyngby, Hässleberga och Assartorp, på gränsen mellan slätt och backlandskap. Här odlades stora delar upp i samband med skiftena. Den varierade topografin med många kärr och småvatten, samt sämre odlingsbetingelser, har dock lagt grunden till ett mer småskaligt landskap med många mindre gårdar och torp.

Romeleåsens nordostsluttning i Märyd bjuder på milsvid utsikt över Vombsänkan. Rapsfält och vindmöllor är karaktäristiska inslag i landskapet.

Landskapsstrukturer

Som en del i landskapsanalysen har olika landskapsstrukturer undersökts, det är ett sätt att bryta ner och förenklat beskriva landskapets element och sammansättning.

Siktlinjer/Utblickar

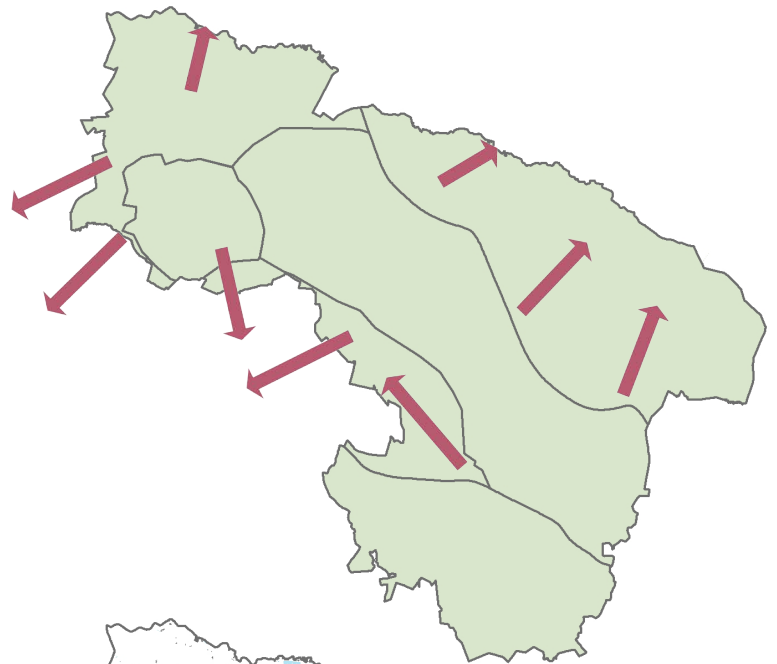
De olika landskapstyperna påverkar storleken på landskapsrummen och utblickarna i landskapet. Söder om det höglänta landskapet (Romelåsen) samt söder om Lund är siktlinjerna långa. Norr om Romelåsen skapas ett mer definierat rum i mötet med backlandskapet norr om kommungränsen.

Öppet/Slutet

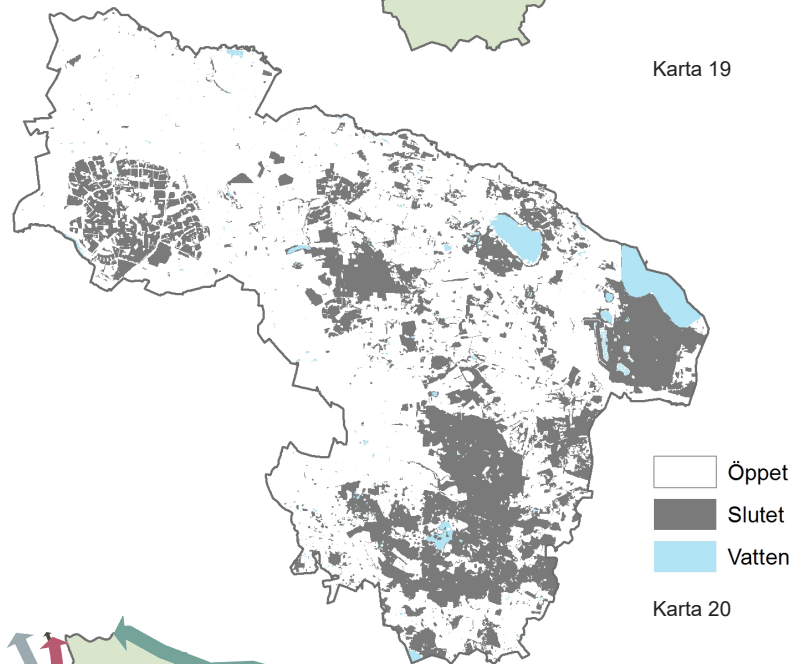
Lunds kommun är präglad av ett relativt öppet landskap, vilket även bidrar till att sikten i landskapet ofta är vidsträckt. Jordbruk har länge präglat landskapet och get ett öppet landskap, rationaliseringar inom jordbruket har ytterligare bidragit till att små biotoper försvunnit och skapat ett mer öppet landskap. I kommunens södra och östra del finns större skogsområden vilket gör att landskapet är slutet och sikten kortare.

Riktningar i landskapet

I Lunds kommun går de övergripande naturgivna riktningarna i en mer väst-östlig riktning, medan större trafikleder, järnväg samt merparten av kraftledningar i stort går från norr till söder. Riktningarna i landskapet medför både stråk och barriärer, vilket både kan sägas om vattenrummen (Höje å och Kävlingeån) och en del av infrastrukturen. Vägsträckningarna E22, 108, 11 och 102 som skapar barriär för rörelse utan motorfordon i landskapet.

Karta 19

Karta 20

Karta 21

Friluftsliv

I östra delarna av kommunen finns det många naturområden som är tillgängliga för besökare och som kan vidareutvecklas för friluftslivet. Staden Lund är dock en av de tätorter i landet med minst tillgång till tätortsnära natur²⁹ och möjligheterna till att utöva friluftsliv i anslutning till staden är på grund av den kringliggande åkermarken mycket begränsade. Samtidigt växer regionen och allt fler använder sig av befintliga rekreationsområden och leder. Dessa måste därför utvecklas för att klara ett allt högre besöksstryck och bör även vara anpassade för att möta flera olika målgruppers behov.

Antalet friluftaktiviteter har ökat de senaste åren och trender kring friluftslivet varierar över tid. Inom vissa områden kan det uppstå konflikter mellan de olika aktiviteterna. Konflikterna hanteras bäst genom att kanalisera olika aktiviteter till områden som lämpar sig för aktiviteten och där naturvärden och övrigt friluftsliv störst så lite som möjligt.

Den svenska friluftslivspolitik

Sverige fick sin första samlade friluftslivspolitik 2012 då regeringen presenterade 10 mål för friluftslivspolitik. Denna skrivelse förtydligade ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter och lyfter fram behovet av bra underlag i kommunernas översiktsplanering. Det övergripande målet för friluftslivspolitik i Sverige är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Friluftslivet är brett och spänner därför över flera olika politikområden, däribland naturvårdspolitik, regional tillväxtpolitik, jordbrukspolitik, politiken för landsbygdens utveckling, samt utbildnings- och forskningspolitik.

Varje år sedan 2007 utser Naturvårdsverket Sveriges friluftslivskommun utifrån ett antal kriterier. Lund placerades sig år 2017 på 14:e plats vilket är en förbättring jämfört med de senaste åren, dock har totalpoängen för Lund legat stabilt över tid. Enligt Naturvårdsverkets undersökning brister Lunds kommun framför allt inom området ”Planer för friluftsliv”.

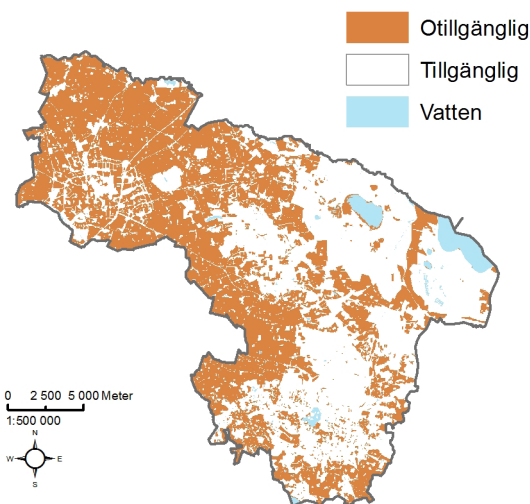
Allemansrätten

Allemansrätten är en grundläggande förutsättning för det svenska friluftslivet och för att människan fritt kan färdas till fots, på cykel, skidor eller häst på öppna marker som inte har planteringar eller växande grödor som kan skadas. Alla som vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen enligt 7 kap. 1 § miljöbalken. Andelen allemansrättslig mark i Lunds kommun är mycket låg ur ett nationellt perspektiv. I naturreservat finns ofta restriktioner som inskränker allemansrätten för att skydda de värden som är viktiga i reservatet. Det finns en pedagogisk utmaning för kommunen att nå ut till en bred målgrupp för att förklara vilka skyldigheter och rättigheter som finns inom dessa områden.

Rekreationsområden och leder

Värdekärnor för rekreation

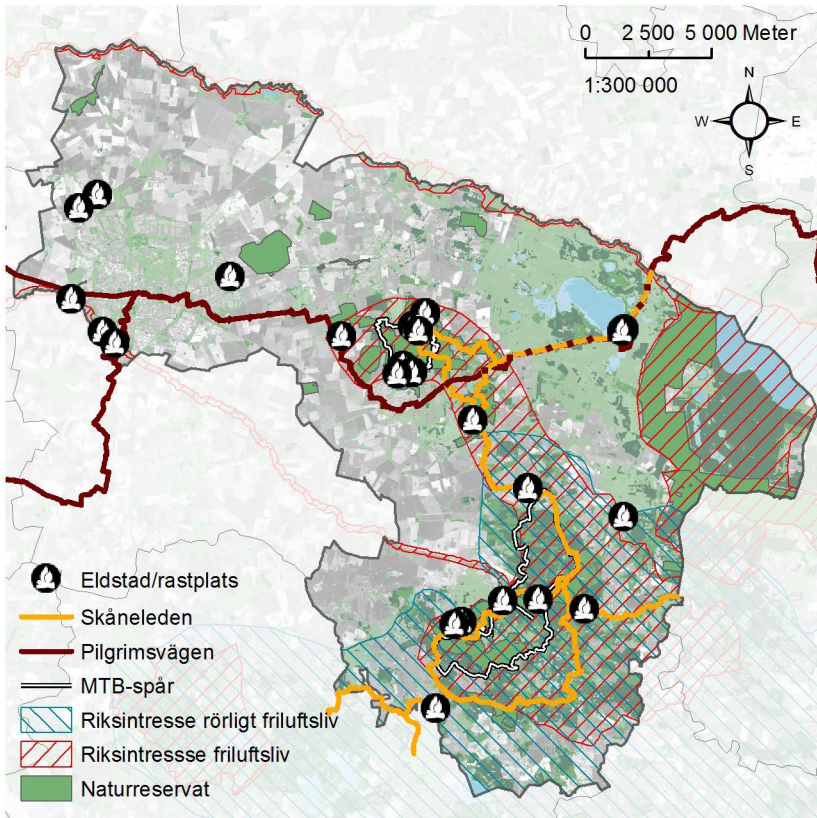
Viktiga värdekärnor för det rörliga friluftslivet öster om Lunds stad är till exempel Skrylleområdet, Dalby Söderskog, Billebjer, Kungsmarken

Karta 22: Kartan visar en översiktlig bild av vilken mark som är tillgänglig för kommunens invånare. Öppen mark, skog samt infrastruktur visas i denna karta som tillgänglig. Åkermark och bebyggelse visas som otillgänglig mark.

Karta 23. Rekreatiionsstråk och rastplatser

Att att grilla eller ha picknick i naturen uppskattas av många.

och Fågelsångsdalen. Skrylleområdet är ett av de större rekreatiionsområdena i sydvästra Skåne och det mest nyttjade i Lunds kommun med över 600 000 besök per år. Områdets utvecklingsmöjligheter har beskrivits i den fördjupade översiktsplanen från 2006 och i en utvecklingsplan för Skryllegården som togs fram under 2017. I övriga kommunen utgör Revingefältet ett attraktivt område för exempelvis fågelskådning, vandring, ridning och skridskoåkning på Krankesjön. Till Häckeberga och Björnstorp kommer många vandrare, MTB-cyklister och svamplockare.

Rekreatiionsområdena utgör en viktig resurs för hela kommunens friluftsliv. Det är viktigt att det finns en variation av kvaliteter inom de olika rekreatiionsområdena för att möta olika målgruppers behov och önskemål. Rekreatiionsområdena är välbesökta av skolor och fyller därför även en pedagogisk roll.

Leder för rekreatiion

I kommunen finns ett antal uppmärkta leder för olika rekreatiionsändamål. Skåneledens går

genom östra delarna av kommunen och erbjuder på två ställen möjligheten att gå en rundtur. Huvudman för Skåneleden är Stiftelsen Skånska Landskap men Lunds kommun ansvarar för förvaltningen av de sträckor som går genom kommunen. Pilgrimsvägen finns uppmärkt mot Sankt Olof, Malmö och Skånes Fagerhult. Spår finns även uppmärkta för mountainbike. Utöver de leder som pekas ut i kartan nedan finns det ridleder och löpspår runt om i kommunen och i Skrylleområdet och de flesta av naturresevatet finns ytterligare flertalet stigar.

Upplevelsekvaliteter

Vad vi upplever vara en attraktiv plats varierar för olika människor och vid olika tillfällen. Många söker upplevelser och äventyr men även stillhet, tystnad, trygghet och skydd för väder och vind. Områden med många olika upplevelsevärden lockar fler typer av besökare. Artrikedom, rofylldhet, rymd och det orörda är kvaliteter som oftast eftersträvas i naturresevatet men det är väl så viktigt att försöka få in dessa kvaliteter i strövområdena och gärna nära angoringsplatser så att många kan få möjlighet att uppleva dessa. Det finns stora möjligheter att lyfta fram de kulturhistoriska aspekterna i befintliga områden genom information och pedagogiska åtgärder på platserna.

När det gäller upplevelsekvaliteter som mer är kopplade till aktiviteter och social samvaro efterfrågar många besökare dessa även ute i naturen. Att grilla och ha picknick nära parkeringen är uppskattat och detta bör möjliggöras i större utsträckning. Men även aktiviteter som kräver anordningar eller anpassade leder är efterfrågade. Att samverka med föreningslivet ett sätt att möta efterfrågan på bästa sätt.

Buller

En samlad analys av bullernivån i naturområdena i Lunds kommun har ännu inte gjorts. Naturvårdsverket har bland annat föreslagit följande riktvärden³⁰:

- I friluftsområden i kommunala översiktsplaner bör 45 dB(A) inte få överskridas mer än 60 min per dag.
- I tätortsnära rekreationsområden bör 45 dB(A) inte få överskridas mer än 120 minuter per dag.

I framför allt västra och södra delen av Skrylleområdet finns risk att denna nivå överskrids från angränsande vägar och inflygningen till Sturup. I Vombs fure är bullernivån störst i södra delen intill väg 11. I Häckebergaområdet och södra delen av Romeleåsen är bullerpåverkan från vägar mindre medan flyget på Sturup kan påverka mer. S:t Lars området i södra Lund är bullerpåverkat av järnvägen och störningarna kan komma att öka med tätare järnvägstrafik.

Enligt Trafikverkets riktlinjer³¹ anses 45-55 dBA utgöra högsta rekommenderade värde i parker och andra rekreationsytor i tätorter, 40 dBA i friluftsområden och 50 dBA i betydelsefulla fågelområden. Parker, rekreationsytor och friluftsområden ska vara utpekade i ÖP eller motsvarande som områden där tystnad utgör en särskild kvalitet.

Nåbarhet

Nåbarheten till rekreationsområden är centralt för hur många som väljer att besöka området. Då kommunens större naturområden ligger i de östra delarna blir många av stadens invånare beroende av bil eller kollektivtrafik för att nå dessa. För att områdena ska vara tillgängliga för alla kommunens invånare krävs det att områdena ska gå att nå med kollektivtrafik. Med naturbussen erbjuder kommunen tillsammans med Skånetrafiken en möjlighet att åka med regionbuss till ett flertal av kommunens naturområden. Det är även av vikt att det finns lämpliga och tillräckliga angöringsplatser för biltrafik och möjlighet att cykla.

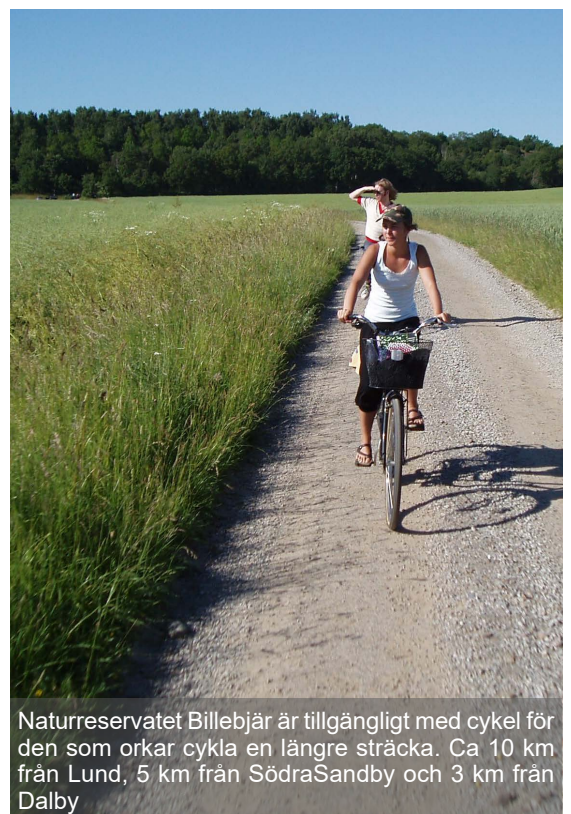
Kring Lund, men även i övriga delar av landskapet, är odlingsmark ofta den avgörande barriären för att kunna ta sig till och röra sig mellan olika naturområden. Andra barriärer är vägar och järnvägar som vars barriärverkan påverkas av hur intensiv trafiken är. I västra delarna av kommunen finns flera vägar och järnvägar med stor barriärverkan men i östra delarna av kommunen är främst väg 11 en betydande barriär. När åtgärder görs för att skapa passager för friluftslivet bör dessa utformas så att även viltets behov av framkomlighet tillgodoses. Det finns även naturliga barriärer i form av sjöar, våtmarker och vattendrag som delvis kan åtgärdas genom broar och spänger. Samtidigt är ofta sjöar och vattendrag viktiga stråk i odlingslandskapet där strandskyddet säkerställer tillgängligheten för friluftslivet.

Tillgänglighet

Ett rekreationsområdes tillgänglighet avgörs av både de fysiska förutsättningarna och av kunskapsrelaterade faktorer. Eftersom att största delen av besökarna håller sig till stigar och markvägar blir det avgörande i vilken omfattning det finns anlagda stigar och hur väl dessa är utformade. Topografin spelar stor roll för tillgängligheten, särskilt för personer med nedsatt rörlighet. Det är därför av stor vikt att det finns slingor som lämpar sig för besökare med rullstol eller rollator. Tillgängligheten avgörs också av den information och service som finns i området. Besökaren behöver information om var det finns strövstigar, hur de är utmärkta, hur man tar sig till dessa och hur långa de är. Via naturum Skrylles olika publikationer och digitala kanaler sprider kommunen information. Även länsstyrelsen i Skåne arbetar aktivt med åtgärder för att öka tillgängligheten. Naturvägledaren på naturum Skrylle har en nyckelfunktion för tillgången till ett personligt bemötande.

Tillgänglighet betyder inte samma sak för alla. En inhägnad hage med betande djur kan utgöra en barriär för den som går med hund, med rollator, eller som är rädd för djuren. För en annan är det en upplevelse att få möjlighet att gå in i en hage med tamdjur Fårhage vid Skrölle backar.

Naturreservatet Billebjär är tillgängligt med cykel för den som orkar cykla en längre sträcka. Ca 10 km från Lund, 5 km från SödraSandby och 3 km från Dalby

Begrepp och definitioner

Biologisk mångfald innefattar mångfald på tre nivåer, ekosystem, arter och gener. I praktiskt arbete hanteras främst naturtyper (habitat) och arter/populationer.

Ekosystemtjänster är de tjänster och produkter som naturens ekosystem ger oss människor. Exempel på detta är växter som renar luft, buskar som dämpar buller, bin som pollinerar grödor, maskar som gör jorden bördig och skogar som producerar timmer.

Friluftsliv avser vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan anläggningar eller krav på tävling.

Grön infrastruktur är ett relativt nytt begrepp som enligt naturvårdsverket definieras: ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

Gröna kulturmiljövärden är kopplade till grönstrukturen och avser parker, alléer, odlingslandskap, naturområden, trädgårdar etc. men inte byggnader, vägar m.m.

Grönstruktur omfattar i dess vidaste bemärkelse alla gröna och blåa miljöer. I stadsmiljön avses parker och rekreationsområden, bostadsgårdar, villaträdgårdar, buffertområden mot vägar, övergivna tomter och kyrkogårdar är alla en del av stadens grönstruktur. På landsbygden avses vanligen de gröna strukturer som är tillgängliga eller biologiskt värdefulla. Ett intensivt brukad åkermark undantas ofta från begreppet även om den i högsta grad är biologiskt aktivt.

Naturvård avser vård och bevarande av ekologiska, sociala-, pedagogiska, vetenskapliga och kulturhistoriska naturvärden. Viktiga komponenter är biologisk mångfald, landskapsbild, geologi, hydrologi, forskning och undervisning.

Nåbarhet är ett faktiskt eller upplevt avstånd till en given plats eller kvalitet som påverkas av vilken tillgänglighet det finns till platsen.

Parkmark är allmän platsmark inom detaljplanelagt område som främst består av anlagda grönytor.

Rekreation omfattar förutom friluftslivsaktiviteter även andra aktiviteter såsom golf, orientering och kanot. Dessa aktiviteter kräver oftast en organisation och anläggning.

Stråk är ett mark- eller vattenområde som utifrån människors behov av rekreation och växt- och djurarters spridningsförmåga fungerar som en sammanbindning mellan värdekärnor.

Värdekärna är ett sammanhängande park- eller naturområde som bedöms ha höga rekreativa och ekologiska värden.

Läs mer, kartor och referenser

Läs mer

Faktablad ang. EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020:

http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_SV.pdf

Strategin för biologisk mångfald till 2020

<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>

EU:s vision och överordnade mål. Godkändes av EU:s ledare den 26 mars 2010

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/113591.pdf

Biotopskyddsområden. Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken. Handbok 2012:1. Utgåva 1 december 2012

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0176-6.pdf?pid=8067>

Beskrivning av Riksintressen för kulturmiljövärden i Skåne län: http://www.raa.se/app/uploads/2012/06/M_riksintressen3.pdf

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne - Naturvårdsstrategi för Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2015: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2015/naturvardsstrategi_for_skane.pdf

Här finns höga naturvärden i Skåne – Artpools- och traktanalys med hjälp av rödlistade arter, Länsstyrelsen Skåne 2014:

http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2014/artpool_webb.pdf

Invasiva arter i Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2016

http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/invasiva_arter.pdf

Bostadsnära natur – inspiration och vägledning, Boverket 2007

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2007/bostadsnara_natur.pdf

Rätt tätt – En idéskrift om förtätning av städer och orter, Boverket 2016

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ide-skrift-om-fortatning-av-stader-orter.pdf>

Hela staden – Argument för en grönblå stadsbyggnad, Movium 2013

<http://www.movium.slu.se/system/files/news/9265/files/helastaden-1.pdf>

Gör plats för barn och unga – En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö, Boverket 2015

<http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf>

Guldiga platser i Veberöd – Utgiven av Idala ur och skur förskola, lammets förskola, Parkstugans förskola och tegels förskola. Kontaktperson Åsa Palm Ekosystemtjänster i stadsplanering – En vägledning, White arkitekter inom projektet c/o City, 2014

http://www.white.se/app/uploads/2014/11/Ekosystemtj_nster_i_stadsplanering_En_V_gledning.pdf

Mer odling – Program för urban odling, Lunds kommun, antaget 2017

https://www.lund.se/globalassets/lund.se/upp_gora/idrott-motion-och-friluftsliv/friluftsliv-och-motion/koloni-och-odlingslotter/program-for-urban-odling.tn170215.pdf

Kulturmiljöprogram, Landsbygdens landskap i Lunds kommun, Lunds kommun 2012

https://www.lund.se/globalassets/lund.se/bygg_bo/bygga-nytt-andra-eller/bygglov/kulturmiljoprogram/landsbygdens_landskap_170511.pdf

Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utvecklad grön struktur, Region Skåne 2012

https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/gronstruktur_i_skane.pdf

Jord- och skogsklassificeringen i Skåne finns på Länsstyrelsen Skånes hemsida

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/lantbruk-och-landsbygd/lantbruk/jordbruksfastigheter/Pages/jord--och-skogsklassificeringen-i-skane.aspx>

Kartor

Grundkarta tätorter 1:75 000

Marktäcke ©Lunds Stadsbyggnadskontor

Vägar från Nationella Vägdatabasen ©Trafikverket

Grundkarta kommun 1:300 000 - 1:500 000

Markyta (Kommunytta) ©Lantmäteriet

Markanvändning ©Lantmäteriet

Ortofoto 2016 ©Lantmäteriet

Tematiska överlagringar, karta 1-22

1. Visar naturminne, biotopskyddsområden, nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde, ramsarområde, Djur- och växtskyddsområde och Natura 2000 område på kommunnivå.
Data är hämtat från <https://ext-geodata-katalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/2018-01-05> Upphovsrättsinnehavare: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen (skogligt biotopskyddsområde)
2. Riksintresse för rörligt friluftsliv, friluftsliv, kulturmiljövård och naturvård.
Data ang. rörligt friluftsliv är hämtat från <https://extgeodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/2018-01-05> Upphovsrättsinnehavare: Länsstyrelserna
Data ang. Riksintresse för friluftsliv och naturvård <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> 2018-01-05 Upphovsrättsinnehavare: Naturvårdsverket,
Riksintresse för kulturmiljövård avser områden vilka av Riksantikvarieämbetet utpekats som riksintresse för kulturmiljövård, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Data hämtat via <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>
Lagrets titel och granskningsdatum: RAÄ Riksintresse Kulturmiljövård MB3kap6, 2015-11-05 Upphovsrättsinnehavare: Riksantikvarieämbetet
3. Visar klassning av värdefull natur i Lunds kommun.
Data bygger på interna inventeringar i Lunds kommun, först inhämtade 2006 med revidering 2015. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
4. Visar värdekärnor och värdeattrakter utifrån överlagring av karta 4, 5 och 7.
5. Visar artpoolsanalys för 89 utvalda rödlistade arter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen 2011-2015 på kommunnivå.
Data är hämtat artdataportalen och analyserat i svenska LifeWatch analysportal av Naturcentrum AB 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
6. Visar artpoolsanalys för Lunds ansvarsarter funna i Lunds kommun och inrapporterade till artdataportalen 2011-2015 på kommunnivå.
Data är hämtat från artdataportalen och analyserat i svenska LifeWatch analysportal av Naturcentrum AB 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
7. Visar naturvärdesinventering enligt NVI-standard för tätorten Lund exkl. Vallkärra och Stångby. I bakgrunden även klassning av värdefull natur (se karta 3).
Data inhämtat vid inventering utförd av Naturcentrum AB 2017 Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
8. Strategikarta för grönstruktur i Lunds stad på tätortsnivå.
Bygger på strategi framtagen av stadsbyggnadskontoret i Lund 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
9. Befintliga gröna stråk och förslag på stråk som behöver förstärkas och nyskapas för att knyta ihop stadens grönstruktur på tätortsnivå.
Data från inventeringar och observationer gjorda i samband med grönprogramarbetet. Förslag på gaturum där de gröna kvalitéerna kan stärkas bygger på samrådsversion för ÖP 2017. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
10. Visar bullerstörning från väg och järnväg i parker och tätortsnära natur utifrån data från 2016. Observera att lagren väg och järnväg har uppmätts var för sig, bullerstörningen kan därför vara större än vad som visas på kartan där väg och järnväg korsas. Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
11. Olika typer av park
Data från kommunens egen kartläggning av kommunal parkmark m.m. (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
12. Bristanalys 200 m
Data från kommunens egen kartläggning av kommunal parkmark m.m. (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
13. Bristanalys 300m
Data från kommunens egen kartläggning (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun

14. Sociotop – karaktärer
Data från kommunens egen kartläggning (2014). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
15. Sociotop – funktioner
Data från kommunens egen kartläggning (2014). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
16. Kolonilottsområden och odlingslottsområden
Data från kommunens egen kartläggning (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
17. Markanvändning
Markanvändningskartan ©Lantmäteriet
18. Landskapskaraktärer
Uppdelning av landskapskaraktärer från Grönstruktur och naturvårdsprogram (2006)
19. Siktlinjer utblickar
Egen analys (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
20. Öppet/slutet
Egen analys utifrån markanvändningskartan (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
21. Riktningar i landskapet
Egen analys (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
22. Otillgänglig/tillgänglig
Egen analys utifrån markanvändningskartan (2017). Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun
23. Rekreation.
Skåneleden från Stiftelsen Skånska Landskap, hämtdatum okänt, Upphovsrättsinnehavare: Region Skåne/Stiftelsen Skånska Landskap. Pilgrimsvägen, data hämtat via www.paxwalk.com 2018-02-05 Upphovsrättsinnehavare: Lunds domkyrka. Data ang. Riksintresse rörligt friluftsliv och friluftsliv, Naturreservat se karta 1 och 2. Eldstad/Rastplats enligt kommunens egen kartläggning (2017) Upphovsrättsinnehavare: Lunds kommun

Referenser

- 1 SMHI (2011). Rapport 52 Klimatanalys för Skåne län [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/klimatanpassning/kunskapsunderlag/SMHI_klimatanalys_2012.pdf [2018-02-21]
- 2 SMHI (2017). Klimatindikatorer - nederbörd [online] URL: www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatindikator-nederbord-1.2887 [2017-10-18]
- 3 SMHI (2011)
- 4 Boverket (2013). Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen, s. 23
- 5 Statens Folkhälsoinstitut. (2009), Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa, s. 17
- 6 Naturvårdsverket (2015). Friluftsliv för alla. Uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitik [online] URL: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6700-7.pdf?pid=16863> [2017-10-18]
- 7 Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Boverket: Karlskrona
- 8 Lunds kommun (2015) Va-utbyggnadsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/regelsamling/renhallning_och_vatten/va-utbyggnadsplan_beslutad_av_kf_2015-04-23.pdf [2017-10-18]
- 9 Lunds kommun (2017a) Vattenförsörjningsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/lund.se/traf_infra/oversiktsplan/oplasmer/_lunds_vatten---vattenforsorjning-plan-for-lunds-kommun.pdf [2017-10-18]
- 10 Lunds kommun (2013) Dagvattenstrategi för Lunds kommun [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/lund.se/bygg_bo/vatten-och-avlopp/dagvattenstrategi-for-lunds-kommun-beslutat-av-ks-2013-09-04-och-va-syd.pdf [2017-10-18]
- 11 Lunds kommun (2017b) Sjö- och vattendragsplan [online] URL: https://www.lund.se/globalassets/lund.se/traf_infra/oversiktsplan/oplasmer/_lunds_vatten---sjo--och-vattendragsplan.pdf [2017-10-18]
- 12 Ebenhard T., (2017). Hoten mot mångfalden [online] URL: www.slu.se/centrum-

- bildningar-och-projekt/centrum-for-biologisk-mangfald-cbm/biologisk-mangfald/hoten-mot-mangfalden/ [2017-10 18]
- 13 Naturvårdsverket (2017) Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/gron-infrastruktur/begrepp-gron-infrastruktur2017.pdf> [2017-10-18]
- 14 Lunds kommun (2017d) Status för rödlistade arter i Lunds kommun – en indikator i miljömålsarbetet. Förslag till metod för uppföljning. Konsultrapport Naturcentrum AB, ej publicerad.
- 15 Länsstyrelsen i Skåne (2007) Värdefulla ängar och betesmarker i Skåne - En analys av resultatet av Ängs- och betesmarksinventeringen, 2002-2004, med förslag på prioritering av marker för restaureringsinsatser [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/2007/Vardefulla_angar_och_betesmarker_i_Skane1.pdf [2017-10-18]
- 16 ArtDatabanken (2015). Rödlistade arter i Sverige 2015 SLU: Uppsala.
- 17 Lunds kommun (2017d).
- 18 Länsstyrelsen i Skåne (2016). Invasiva arter i Skåne i urval. Version 1.0 [online] URL: http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/invasiva_arter.pdf [2018-02-21]
- 19 Länsstyrelsen i Skåne (2017). Kommunala ansvarsarter i Skåne [online] URL: <http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2017/Kommunala-ansvarsarter-2017.pdf> [2018-02-21]
- 20 Lunds kommun (2017c). Förslag på ansvarsarter för Lunds kommun. Konsultrapport Naturcentrum AB 2017-03-24 ej publicerad.
- 21 Boverket (2016). Rätt tätt En idéskrift om förtätning av städer och orter Boverket: Karlskrona
- 22 Lunds kommun (2018) Dagvattenplan *Ej publicerad vid Samrådshandling*
- 23 Naturvårdsverket (2007). God ljudmiljö... mer än bara frihet från buller [online] URL: www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5709-X.pdf?pid=3317 [2018-01-03]
- 24 Trafikverket (2017). [online] URL: <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/>
- miljo---for-dig-i-branschen/buller-och-vibrationer---for-dig-i-branschen/riktvarden-for-buller-och-vibrationer/ [2018-01-05]
- 25 Boverket (2007). Bostadsnära natur – inspiration och vägledning Boverket: Karlskrona
- 26 SCB (2015). Statistiska meddelanden Grönytor och grönområden i tätorter 2010 [online] URL: www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2010A01/MI0805_2010A01_SM_MI12SM1501.pdf [2017-10-18]
- 27 Boverket (2007).
- 28 Region Skåne (2011). Grönstruktur i Skåne – Strategier för utvecklad grön struktur Region Skåne
- 29 SCB (2015). Statistiska meddelanden Grönytor och grönområden i tätorter 2010 [online] URL: http://www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2010A01/MI0805_2010A01_SM_MI12SM1501.pdf [2017-10 18]
- 30 Naturvårdsverket (2007).
- 31 Trafikverket (2017).

11

PLANLEDNINGSGRUPPEN

2018-05-02

PLG § 28

Dnr KS/KF 2018:70.219

Beslut om planbesked, detaljplan för del av Alnarp 1:1 – (Mellangård), Lomma tätort**Ärendebeskrivning**

En ansökan om planbesked har kommit in från Sveriges Lantbruksuniversitet 2018-03-15 om att planlägga del av Alnarp 1:1 (Mellangård) för forskningsändamål och verksamheter som kan knytas till forskning så som näringslivetableringar. Området omfattar i huvudsak en nedlagd gård med relativt stora lokaler som ägs av SLU. För området finns ingen gällande detaljplan, men ett planprogram har tagits fram: Planprogram för Alnarpsområdet, antaget av kommunfullmäktige 2016-03-17. I planprogrammet omnämns området för ansökan: *"Utanför själva universitetsområdet, campus, finns möjlighet att utveckla verksamheter i den tidigare lantbruksgården Mellangård. Här finns planer på att skapa en grön hubb för samarbete mellan näringsliv och akademi. Delar av odlingsmarken runt campus skulle också kunna användas av entreprenörer för att odla livsmedel"*. Ansökan stämmer därmed väl överens med vad som beslutats i planprogrammet. Ett positivt planbesked skulle alltså vara ett led i att genomföra planprogrammets intentioner. Området utpekad i ansökan ligger inom riksintresse för kulturmiljö och den äldre bebyggelsen vid Mellangård är utpekad i kulturmiljöprogrammet som kulturhistoriskt värdefulla och bevarandevärda byggnader. Inom området finns tre registrerade fornlämningar som kan föranleda utredningsbehov beroende på om och hur man planlägger för ny bebyggelse.

Beslutsunderlag

- Skrivelse från planeringsavdelningen 2018-04-16.
- Ansökan om planbesked Lomma Alnarp 1:1.
- Planeringsföresättningar 2018-04-16.

Planledningsgruppen föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen beslutar att ge positivt planbesked för ansökan om planbesked Lomma Alnarp 1:1 (Mellangård) KS KF/2018:70 inkommen 2018-03-15. Planarbetet beräknas vara klart så att ett antagande kan ske i slutet av år 2021.

Utdragsbestyrkande

A.B. L.B.

Vår referens: Peter Hultin
Direktel: 040-6411044 Kommunstyrelsen
E-post: Peter.hultin@lomma.se
Diariennr: KS KF/2018:70
Er referens: Lars Edvin Andersson

Detaljplan för del av Alnarp 1:1 – beslut om planbesked (Mellangård)

Ärendebeskrivning

En ansökan om planbesked har kommit in från Sveriges Lantbruksuniversitet 2018-03-15 om att planlägga del av Alnarp 1:1 (Mellangård) för forskningsändamål och verksamheter som kan knytas till forskning så som näringslivetableringar. Området omfattar i huvudsak en nedlagd gård med relativt stora lokaler som ägs av SLU.

För området finns ingen gällande detaljplan, men ett planprogram har tagits fram: Planprogram för Alnarpsområdet, antaget av kommunfullmäktige 2016-03-17. I planprogrammet omnämns området för ansökan: *”Utanför själva universitetsområdet, campus, finns möjlighet att utveckla verksamheter i den tidigare lantbruksgården Mellangård. Här finns planer på att skapa en grön hubb för samarbete mellan näringsliv och akademi. Delar av odlingsmarken runt campus skulle också kunna användas av entreprenörer för att odla livsmedel”*. Ansökan stämmer därmed väl överens med vad som beslutats i planprogrammet. Ett positivt planbesked skulle alltså vara ett led i att genomföra planprogrammets intentioner.

Området utpekad i ansökan ligger inom riksintresse för kulturmiljö och den äldre bebyggelsen vid Mellangård är utpekad i kulturmiljöprogrammet som kulturhistoriskt värdefulla och bevarandevärda byggnader. Inom området finns tre registrerade fornlämningar som kan föranleda utredningsbehov beroende på om och hur man planlägger för ny bebyggelse.

Plangruppen har 2018-04-16 tagit del av ärendet och har ingen erinran.

Planprocessen sker med utökat planförfarande.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att ge positivt planbesked för ansökan om planbesked Lomma Alnarp 1:1 (Mellangård) KS KF/2018:70 inkommen 2018-03-15. Planarbetet beräknas vara klart så att ett antagande kan ske i slutet av år 2021.

Lovisa Liljenberg
Tf. Planeringschef

Peter Hultin
Planarkitekt

Bilaga 1: Ansökan om planbesked inkommen 2018-03-15

Bilaga 2: Planeringsförutsättningar

Ansökan skickas till:

 Lomma kommun
 Kommunstyrelsen
 234 81 Lomma

ANSÖKAN PLANBESKED
Fastighet och sökande

Ifylls i tillämpliga delar

Fastighetsbeteckning Loma Alnarp 1:1	Fastighetsägare (om annan än sökanden)	Mobiltelefon 0706-650 380
Fastighetens adress Mellangård, Malmövägen 234 32 LOMMA		Telefon arbetet 018-67 15 25
Sökandens namn SLU	Person-/organisationsnummer 202100-2817	Telefon bostaden
Postadress (utdelningsadress, postnr och postort) Box 7020, 750 07 UPPSALA		E-postadress Lars.edvin.andersson slu.se
Faktureringsadress (om annan än postadressen) SLU Fakturamottagning, Ref 102, Box7090, 750 07 UPPSALA		

Ärendet gäller planläggning av område för

☐ Enbostadshus	☐ Enbostadshus i grupp	☐ Rad-, par-, kedjehus	☐ Tvåbostadshus	☐ Fritidshus
☐ Flerbostadshus	☐ Studentbostadshus	☐ Hus för äldre eller funktionshindrade	☐ Annat specialbostadshus	☐ Handel
☒ Kontor	☒ Lager, industri och hantverk	☒ Annan byggnad eller anläggning		

Produktion

Sammanlagd byggnadsarea Kan ej fastställas i dagsläget	Därav bruttoarea bostäder	Exploateringsgrad
---	---------------------------	-------------------

Bilagor

☒ Situationsplan, karta	☐ Geoteknisk undersökning (översiktlig)	☐ VA-lösning	☐ Trafiklösning
☐ Översiktlig miljöbedömning	☐ Energi- och hushållning	☐ Tillgänglighet	☐ Hälsa och säkerhet
☐ Avfall	☐ Hustyper	☐ Fotomontage e.likn.	☐ Riskanalys
☐ Upphävande av strandskydd			

Beskrivning och motivering av projektet

För de fall där forskning och innovation behöver ytor som inte finns att tillhandahålla inom campus skall Mellangård fungera som ett komplement till campus avseende testbäddar, plattform för synergier av olika forskningsanknutna anslag.
Kort sagt: det som kan hanteras inne på campus skall också kunna växa ut till exempelvis prototypnivå i lokaler avsedda för forskning, innovation, mm.

Detaljplanen som nu revideras för Campus Alnarp kan speglas till stora delar för verksamheter på Mellangård.

Det är en angelägen uppgift att etablera nya hyresgäster i friställda lokaler på gårdscentrumet Mellangård (och även Södergård), framförallt med prioritet för SLU-anknytning.

13/3-18

Datum

Avgift betalas enligt av kommunen fastställd taxa

Sökandens underskrift

Ovanstående personuppgifter kommer att behandlas enligt personuppgiftslagen (PuL)

Lars Edvin Andersson

Namnförtydligande

Plan- och bygglag (2010:900)

5 kap. Att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om hur en detaljplan och områdesbestämmelser upprättas, antas, ändras och upphävs samt om besked från kommunen om att inleda en sådan planläggning. *Lag (2011:335).*

Planbesked

2 § På begäran av någon som avser att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan antas, ändras eller upphävs eller att områdesbestämmelser ändras eller upphävs, ska kommunen i ett planbesked redovisa sin avsikt i frågan om att inleda en sådan planläggning. *Lag (2011:335).*

3 § En begäran om planbesked ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av det huvudsakliga ändamålet med den avsedda åtgärden och en karta som visar det område som berörs.

Om åtgärden avser ett byggnadsverk, ska begäran också innehålla en beskrivning av byggnadsverkets karaktär och ungefärliga omfattning.

4 § När kommunen har fått en begäran om planbesked som uppfyller kraven i 3 § ska kommunen ge sitt planbesked inom fyra månader, om kommunen och den som har gjort begäran inte kommer överens om något annat.

5 § Av planbeskedet ska det framgå om kommunen avser att inleda en planläggning.

Om kommunen avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange den tidpunkt då planläggningen enligt kommunens bedömning kommer att ha lett fram till ett slutligt beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller ändra eller upphäva områdesbestämmelser.

Om kommunen inte avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange skälen för det. *Lag (2011:335).*

Plangruppen
2018-04-16

Planeringsförutsättningar - översiktlig genomgång

Syftet är att göra en översiktlig genomgång av platsens planeringsförutsättningar inför eventuellt planarbete som preliminärt syftar till att pröva möjligheten att planlägga del av Alnarp 1:1 (Mellangård) för forskningslokaler inom ramen för Sveriges Lantbruksuniversitets verksamhet.

Tidigare kommunala beslut: -

Nuvarande markanvändning: Jordbruk. Ekonomibyggnader och stallbyggnader som för närvarande inte används

Markägare: Sveriges lantbruksuniversitet

Arrende: -

Rättigheter/servitut (ej fullständig): Nej

Översiktsplanen:

Mellankommunala intressen (ÖP s 37): Nej

Ekologiska korridorer/kompensering (ÖP s 49): Nej

Natura 2000 (ÖP s 51): Nej

Naturvärde (ÖP s 51): Nej. På andra sidan Malmövägen: högsta naturvärde.

Åkerklassning (ÖP s 56): 9

Kulturmiljö (ÖP s 58): Ja

Utbyggnad/utrednings- område för bostäder (ÖP s 67): Nej

Verksamhetsområden (ÖP s 72): Nej

Rekreation och fritid (ÖP s 82): Nej

Kommunikationer och vägar (ÖP s 90): Nej, men regionalt GC-stråk längs med Malmövägen

Teknisk försörjning (ÖP s 95): Nej

Miljö- och riskfaktorer (ÖP s 104): Nej

FÖP och program: Ja, Planprogram för Alnarpsområdet, antaget av KF 2016-03-17

Gällande detaljplan/fastighetsplan/områdesbestämmelser: Nej

Naturmiljöprogram: Nej. Väster om Malmövägen ligger dock N1 -Alnarps fälad.

Kulturmiljöprogram: Ja, ingår i Alnarpsområdet och den ursprungliga bebyggelsen från 1800-talets andra hälft är utpekad som kulturhistoriskt värdefulla och bevarandevärda byggnader.

Mark- och bostadsförsörjningsprogram: Det hänvisar till Planprogram för Alnarpsområdet som beskriver framtida markanvändning för Mellangård (se tjänsteskrivelse "Detaljplan för del av Alnarp 1:1 – beslut om planbesked (Mellangård)").

Strandskydd: Nej.

Landskapsbildskydd: Nej.

Riksintressen: Ja: kustzon och kulturmiljö.

Naturreservat: Nej

Byggnadsminne: Nej

Fornlämningar: Ja tre stycken och närhet till "Kungshögen". Även fosfatkarteringen visar höga värden.

Radonrisk: Normal och låg.

Dikningsföretag: Nej.

Kända föroreningar: Nej.

Buller (Trafik och/eller industri): Nej.

Markförhållanden:

Översvämning: Nej

Instängt område: Nej

Verksamhetsområde vatten, spillvatten och dagvatten: Nej.

Omfattning av gröna miljövärden: Alléer utmed Malmövägen och Sundsvägen som är biotopskyddade enligt det generella biotopskyddet. Ute på åkermarken öster om Mellangård finns en trädrad som eventuellt träffas av biotopskydd. Inom området vid den ursprungliga bebyggelsen finns en allé som träffas av biotopskydd. Det finns även ett par äldre hästkastanjer samt ett äldre träd vid den äldre bebyggelsen som förmodligen hyser arter som är skyddade enligt artskyddsförordningens bilagor. På området finns också en damm som kan hysa skyddade arter. Enligt artportalen finns det rapporter om skyddade fågelarter som har vistats samt häckat inom området. Det är även hög sannolikhet att fladdermöss vistas inom området och har bosatt sig även i byggnader.

Preliminärt behov av utredningar:

Geoteknisk/markmiljö utredning Ja, om planen ska ge byggrätt för ny bebyggelse

Trafik Ja

Översvämning Nej

Naturvärdesinventering: Ja, om planen ska ge byggrätt för ny bebyggelse ([miljöstrategerna meddelar](#))

Vatten- och avloppsutredning: Ja

Dagvattenutredning: Ja

Arkeologisk utredning: Ja, om planen ska ge byggrätt för ny bebyggelse [stäms av i senare skede med LST](#)

Kulturhistorisk utredning: Ja, beroende på om den gamla gårdsmiljön ska förändras eller om ny bebyggelse planeras så att den påverkar denna. Även utformning/förändring av sentida bebyggelse kan behöva ta hänsyn till den gamla gårdsmiljön.

Övrigt: Beroende på typ och omfattning av den verksamhet som ska bedrivas inom området kan utbyggnad av färskvatten-, spillvatten- och dagvattennät behövas.

Området ligger inom riksintresse för kulturmiljövärden och i motivering samt uttryck för riksintresset omnämns bland annat det öppna landskapet, förhistorisk bosättningskontinuitet, fornlämningsmiljöer från bronsåldern samt några mindre gårds- och torpmiljöer.

Beroende på typ av verksamhet kan det även vara lämpligt att se över kopplingarna mellan mellangård och övriga lokaler på Alnarpsområdet.

Bilagor:

Bilaga 1: Ansökan planbesked, inkommen 2018-03-15.

12

Kommunledningskontoret
Kansliavdelningen

2018-05-11

Vår referens:

Direkttel:

Kommunstyrelsen

E-post:

Diariernr:

Er referens:

Förslag om revidering av riktlinjer för användning av sociala medier

Bakgrund

Kommunstyrelsen fastställde 2011- 10-26 § 215 riktlinjer för kommunens användning av sociala medier. Riktlinjerna beskriver mål för användningen, ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och nämnderna, krav på uppdrag, krav på att följa lagar och författningar, krav på att användningen ska ske på ett etiskt och korrekt sätt och ska genomsyras av tillgänglighet och trovärdighet. Riktlinjerna bilägges.

./ Bilaga

Förslaget

Med anledning av att Dataskyddsförordningens ställer högre krav än tidigare lagstiftning på information till den enskilde, erfordras revidering av gällande riktlinjer avseende vilken information ansvarig nämnd ska foga in i sina respektive sociala medier. Personuppgifter föreslås behandlas i sociala medier som längst i ett år.

Nämnden/förvaltningen skall informera i det sociala mediet om

- att det är myndigheten som ansvarar för det sociala mediet,
- vad som är ändamålet och vad myndigheten avser med användningen av mediet,
- vad nämndens avsikt med kommentarfunktionen är,
- i vilken utsträckning inlägg blir tillgängliga för andra användare,
- att inlägg blir allmänna handlingar,
- att publicering av kommentarer innebär att den som kommenterar publicerar sina personuppgifter.
- att personuppgifterna kommer att behandlas som längst 1 år,
- vilka uppgifter som inte får publiceras,
- att myndigheten bevakar inlägg i mediet och måste ta bort sådant som strider mot lag eller är stötande och
- att användare uppmanas att anmäla kränkande kommentarer till dataskyddsombudet.

Utöver ytterligare ett förtydligande, om personuppgifter, föreslås inga andra ändringar av gällande riktlinjer.

Ändringarna är rödmarkerade i bilagt förslag.

Förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

- Reviderade "Riktlinjer för användning av sociala medier" fastställs enligt bilaga.

./ Bilaga

Eva Elfborg
Kanslichef

Bilaga till skrivelse 2018-05-11

Förslag till reviderade Riktlinjer för användning av sociala medier

Sociala medier

Sociala medier är aktiviteter som kombinerar teknologi, social interaktion och användargenererat innehåll. Det kan ta sig uttryck i till exempel Internetforum, bloggar, "Googles Sites" Facebook, Twitter, You Tube, LinkedIn eller Flickr.

Mål med Lomma kommuns användning av sociala medier

- Sociala medier skall vara en av flera kanaler för information från och kontakt/dialog med Lomma kommun.
- Målen för användning av sociala medier motsvarar av kommunstyrelsen, i "Anvisningar för informationsverksamheten", fastställda mål för extern informationsverksamhet, nämligen att
  - främja den kommunala demokratin och utgöra bas för en utökad medborgardialog
  - ge kännedom om kommunen, dess verksamhet, organisation, ekonomi mm samt den service kommunen tillhandahåller,
  - främja kommuninvånarnas intresse och engagemang för den kommunala verksamheten och
  - marknadsföra kommunen.
- Lomma kommun skall ta egna initiativ till informationsspridning och kommunikation via sociala medier. Aktiviteter i sociala medier får inte ersätta information på kommunens hemsida, www.lomma.se.
- Genom att använda sociala medier stärker kommunen sitt varumärke och relationen till kommuninvånarna.

Riktlinjer för Lomma kommuns användning av sociala medier

- **Ansvarsfördelningen**

Ansvarsfördelningen för användningen av sociala medier följer den av kommunstyrelsen, i "Anvisningar för informationsverksamheten", fastställda ansvarsfördelningen för extern information, nämligen att kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar och att varje nämnd/förvaltning har ansvaret inom sitt verksamhetsområde.

Beslut skall fattas av respektive nämnd om vilka sociala medier som skall användas inom ansvarsområdet. Nämnden skall vidare fastställa vad som är syftet med användningen av ett visst socialt media.

Nämndens beslutanderätt kan delegeras till förvaltningschefen.

- **Beslut om uppdrag**

Beslut skall fattas av respektive förvaltningschef om vilka medarbetare som får/skall använda dessa i tjänsten. Särskilt uppdrag skall ges till den enskilde medarbetaren att få använda visst socialt media i tjänsten.

- **Krav vid användning av sociala medier**

Användningen av sociala medier skall

- följa lagar och författningar
- ske på ett etiskt och korrekt sätt och
- genomsyras av tillgänglighet och trovärdighet

Beakta de rättsliga aspekter

- *Följ offentlighets- och sekretesslagstiftningen*

Offentlighets- och sekretesslagen gäller även vid användning av sociala medier.

Tänk på följande.

- Det som medarbetare skriver, i kommunens namn, på sociala medier utgör allmän handling. Det gäller både sådant som skrivs på kommunens hemsida och på externa webbplatser, t.ex. på Facebook, i det fall kommunen skapat en sådan sida. Den medarbetare som, i tjänsten, gör ett inlägg på ett socialt media upprättar en handling hos myndigheten när han/hon skrivit in och skickat uppgiften. Utomståendes kommentarer utgör inkomna handlingar. Offentlighetslagstiftningens reglering om utlämnande av allmänna handlingar gäller.
- Sekretessbelagd information får inte läggas ut på sociala media.
- Registrering erfordras inte av inlägg på sociala media på egen eller externa webbplatser. Inläggen måste däremot vara strukturerade på mediet på ett sådant sätt att de är lätt sökbara, t.ex. i kronologisk ordning.
- *Lagen om elektronisk anslagstavla*
gäller för insändarforum eller chatt på kommunens egen hemsida, där allmänheten bjuds in att komma med kommentarer och när motsvarande funktioner tillhandahålls av kommunen på en extern webbplats, t. ex Facebook.

Detta innebär att det sociala mediet kontinuerligt skall hållas under uppsikt och modereras vid behov.

- Håll uppsikt över insända meddelanden!
- Tag bort sekretessbelagd information!

- Ta bort brottsligt material som innebär hets mot folkgrupp, uppvigling, barnpornografibrott, olaga våldsskildring eller upphovsrättsintrång!

Förvaltningslagens serviceregler

skall beaktas. Det innebär att myndigheten har en skyldighet att, precis som via andra kanaler, besvara frågor som ställs på det sociala mediet där kommunen är aktiv och har bjudit in till kommunikation. Frågor/synpunkter skall besvaras inom två arbetsdagar.

- **Personuppgifter**
skall undvikas på sociala medier. Nämnden är, i egenskap av personuppgiftsansvarig, ansvarig för att det inte förekommer personuppgiftsbehandling i strid med dataskyddsförordningen och svensk följdlagstiftning.
- **Upphovsrättslagstiftningen**
skall beaktas. Källa skall anges när någon citeras.

God etik och gott omdöme

Medarbetare som använder sociala medier i Lomma kommuns namn skall vara medveten om de etiska, moraliska aspekterna.

Dialog och information på de sociala medierna skall genomsyras av tillförlitlighet, tillgänglighet och öppenhet.

Den enskilde skall uttrycka sig korrekt, respektfullt, sanningsenligt, tydligt och begripligt. Det skall klart framgå i vilken funktion medarbetaren uttalar sig.

Tänk på att hålla isär ditt deltagande på sociala medier i tjänsten och privat!

Tänk på att hålla isär privata konton på sociala medier från konton som du använder i tjänsten!

- **Övervakning och moderering**

Varje nämnd/förvaltning ansvarar för att hålla de sociala medier där nämnden/förvaltningen är aktiv under uppsikt och att moderera dessa vid behov.

- Håll uppsikt över insända meddelanden!
- Besvara frågor och inkomna synpunkter inom två arbetsdagar!
- Tag bort sekretessbelagd information!
- Ta bort brottsligt material som innebär t.ex. hets mot folkgrupp, uppvigling, barnpornografibrott, olaga våldsskildring eller upphovsrättsintrång!

- **Förteckning**

Varje nämnd/förvaltning skall föra en förteckning över vilka externa webbplatser som den är aktiv på. Förteckningen skall överlämnas till kommunledningskontoret som publicerar dessa uppgifter på kommunens hemsida.

- **Informera i det sociala mediet**

Nämnden/förvaltningen skall informera i det sociala mediet om

- att det är myndigheten som ansvarar för det sociala mediet,

- vad som är ändamålet och vad myndigheten avser med användningen av mediet,
- vad nämndens avsikt med kommentarfunktionen är,
- i vilken utsträckning inlägg blir tillgängliga för andra användare,
- att inlägg blir allmänna handlingar,
- att publicering av kommentarer innebär att den som kommenterar publicerar sina personuppgifter.
- att personuppgifterna kommer att behandlas som längst 1 år,
- vilka uppgifter som inte får publiceras,
- att myndigheten bevakar inlägg i mediet och måste ta bort sådant som strider mot lag eller är stötande och
- att användare uppmanas att anmäla kränkande kommentarer till dataskyddsombudet.

Kontakta informationsenheten för att få formulering av den inledande texten!

- **Dokumentation av mediet**

För att dokumentera själva mediet skall förvaltningen en gång i halvåret och dessutom inför stora förändringar spara skärmdumpar från de sidor man är aktiv på. Skärmdumparna skall arkiveras hos respektive myndighet.

- **Gallring**

Nämndens dokumenthanteringsplan skall innehålla gallringsbeslut avseende egna och utomståendes inlägg på kommunens sociala medier.

S. 1.2

RIKTLINJER FÖR ANVÄNDNING AV SOCIALA MEDIER

Sociala medier

Sociala medier är aktiviteter som kombinerar teknologi, social interaktion och användargenererat innehåll. Det kan ta sig uttryck i till exempel Internetforum, bloggar, "Googles Sites" Facebook, Twitter, You Tube, Linkedin eller Flickr.

Mål med Lomma kommuns användning av sociala medier

- Sociala medier skall vara en av flera kanaler för information från och kontakt/dialog med Lomma kommun.
- Målen för användning av sociala medier motsvarar av kommunstyrelsen, i "Anvisningar för informationsverksamheten", fastställda mål för extern informationsverksamhet, nämligen att
  - främja den kommunala demokratin och utgöra bas för en utökad medborgardialog
  - ge kännedom om kommunen, dess verksamhet, organisation, ekonomi mm samt den service kommunen tillhandahåller,
  - främja kommuninvånarnas intresse och engagemang för den kommunala verksamheten och
  - marknadsföra kommunen.
- Lomma kommun skall ta egna initiativ till informationsspridning och kommunikation via sociala medier. Aktiviteter i sociala medier får inte ersätta information på kommunens hemsida, www.lomma.se.
- Genom att använda sociala medier stärker kommunen sitt varumärke och relationen till kommuninvånarna.

Riktlinjer för Lomma kommuns användning av sociala medier

- **Ansvarsfördelningen**

Ansvarsfördelningen för användningen av sociala medier följer den av kommunstyrelsen, i "Anvisningar för informationsverksamheten", fastställda ansvarsfördelningen för extern information, nämligen att kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar och att varje nämnd/förvaltning har ansvaret inom sitt verksamhetsområde.

Beslut skall fattas av respektive nämnd om vilka sociala medier som skall användas inom ansvarsområdet. Nämnden skall vidare fastställa vad som är syftet med användningen av ett visst socialt media. Nämndens beslutanderätt kan delegeras till förvaltningschefen.

- **Beslut om uppdrag**

Beslut skall fattas av respektive förvaltningschef om vilka medarbetare som får/skall använda dessa i tjänsten. Särskilt uppdrag skall ges till den enskilde medarbetaren att få använda visst socialt media i tjänsten.

- **Krav vid användning av sociala medier**

Användningen av sociala medier skall

- följa lagar och författningar
- ske på ett etiskt och korrekt sätt och
- genomsyras av tillgänglighet och trovärdighet

Beakta de rättsliga aspekter

- *Följ offentlighets- och sekretesslagstiftningen*

Offentlighets- och sekretesslagen gäller även vid användning av sociala medier.

Tänk på följande.

- Det som medarbetare skriver, i kommunens namn, på sociala medier utgör allmän handling.
Det gäller både sådant som skrivs på kommunens hemsida och på externa webbplatser, t.ex. på Facebook, i det fall kommunen skapat en sådan sida. Den medarbetare som, i tjänsten, gör ett inlägg på ett socialt media upprättar en handling hos myndigheten när han/hon skrivit in och skickat uppgiften. Utomståendes kommentarer utgör inkomna handlingar. Offentlighetslagstiftningens reglering om utlämnande av allmänna handlingar gäller.
- Sekretessbelagd information får inte läggas ut på sociala media.
- Registrering erfordras inte av inlägg på sociala media på egen eller externa webbplatser.
Inläggen måste däremot vara strukturerade på mediet på ett sådant sätt att de är lätt sökbara, t.ex. i kronologisk ordning.
- *Lagen om elektronisk anslagstavla*
gäller för insändarforum eller chatt på kommunens egen hemsida, där allmänheten bjuds in att komma med kommentarer och när motsvarande funktioner tillhandahålles av kommunen på en extern webbplats, t. ex Facebook.

Detta innebär att det sociala mediet kontinuerligt skall hållas under uppsikt och modereras vid behov.

- Håll uppsikt över insända meddelanden!
- Tag bort sekretessbelagd information!
- Ta bort brottsligt material som innebär hets mot folkgrupp, uppvigling, barnpornografibrott, olaga våldsskildring eller upphovsrättsintrång!

Förvaltningslagens serviceregler

skall beaktas. Det innebär att myndigheten har en skyldighet att, precis som via andra kanaler, besvara frågor som ställs på det sociala mediet där kommunen är aktiv och har bjudit in till kommunikation. Frågor/synpunkter skall besvaras inom två arbetsdagar.

- **Personuppgifter**

skall undvikas på sociala medier. Nämnden är, i egenskap av personuppgiftsansvarig, ansvarig för att det inte förekommer personuppgiftsbehandling som kränker enskildas integritet.

- **Upphovsrättslagstiftningen**

skall beaktas. Källa skall anges när någon citeras.

God etik och gott omdöme

Medarbetare som använder sociala medier i Lomma kommuns namn skall vara medveten om de etiska, moraliska aspekterna.

Dialog och information på de sociala medierna skall genomsyras av tillförlitlighet, tillgänglighet och öppenhet.

Den enskilde skall uttrycka sig korrekt, respektfullt, sanningsenligt, tydligt och begripligt. Det skall klart framgå i vilken funktion medarbetaren uttalar sig.

Tänk på att hålla isär ditt deltagande på sociala medier i tjänsten och privat!

Tänk på att hålla isär privata konton på sociala medier från konton som du använder i tjänsten!

- **Övervakning och moderering**

Varje nämnd/förvaltning ansvarar för att hålla de sociala medier där nämnden/förvaltningen är aktiv under uppsikt och att moderera dessa vid behov.

- Håll uppsikt över insända meddelanden!
- Besvara frågor och inkomna synpunkter inom två arbetsdagar!
- Tag bort sekretessbelagd information!
- Ta bort brottsligt material som innebär t.ex. hets mot folkgrupp, uppvigling, barnpornografibrott, olaga våldsskildring eller upphovsrättsintrång!

- **Förteckning**

Varje nämnd/förvaltning skall föra en förteckning över vilka externa webbplatser som den är aktiv på. Förteckningen skall överlämnas till kommunledningskontoret som publicerar dessa uppgifter på kommunens hemsida.

- **Informera i det sociala mediet**

Nämnden/förvaltningen skall informera i det sociala mediet om

- att det är myndigheten som ansvarar för det sociala mediet,
- vad som är syftet och vad myndigheten avser med användningen av mediet,
- i vilken utsträckning inlägg blir tillgängliga för andra användare,
- att inlägg blir allmänna handlingar,
- vilka uppgifter som inte får publiceras och

- att myndigheten bevakar inlägg i mediet och måste ta bort sådant som strider mot lag eller är stötande.

- **Dokumentation av mediet**

För att dokumentera själva mediet skall förvaltningen en gång i halvåret och dessutom inför stora förändringar spara skärmdumpar från de sidor man är aktiv på. Skärmdumparna skall arkiveras hos respektive myndighet.

- **Gallring**

Nämndens dokumenthanteringsplan skall innehålla gallringsbeslut avseende egna och utomståendes inlägg på kommunens sociala medier.

13

KS AU § 78

KS KF/2018:106 - 042

**Förslag till utseende av ombud och uppdrag till ombud inför
förestående årsstämma i Sydsvatten AB****Ärendebeskrivning**

Sydsvatten AB har kallat till årsstämma den 1 juni 2018.

Beslutsunderlag

- Skrivelse 2018-05-04 från ekonomichefen
- Sydsvatten AB, Kallelse till årsstämma, daterad 2018-05-02

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande:

- Kommunstyrelsen utser Robert Wenglén till Lomma kommuns ombud vid årsstämman den 1 juni 2018.
- Kommunstyrelsen uppdrar till kommunens ombud vid årsstämman att rösta och verka för att:
  - Framlagd resultat- och balansräkning per 2017-12-31 fastställs
  - Bolagets resultat hanteras i enlighet med förslag i förvaltningsberättelsen
  - Styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för den tid årsredovisningen omfattar
  - Arvoden till styrelseledamöter och suppleanter samt lekmanrevisorers och dess suppleanter fastställs
  - Bolagsordningens § 8 ändras så att antalet suppleanter uppgår till 15
  - Framlagda förslag till beslut till följd av Båstad kommuns delägarinträde fastställs
  - Notering sker av kommunernas och valberedningens nomineringar av styrelseledamöter och suppleanter
  - Fastställande av nuvarande ägardirektiv

Sändlista

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Ekonomiavdelningen

2018-05-04

Vår referens: Marcus Nilsson
Direkttel: 040-641 11 77
E-post: marcus.nilsson@lomma.se
Diariernr:
Er referens:

Kommunstyrelsen

Förslag till instruktion för Lomma kommuns ombud inför årsstämma i Sydsvatten AB

Sydsvatten AB har kallat till årsstämma den 1 juni 2018. Utifrån granskning av kallelsen och därtill bifogat material till årsstämman i Sydsvatten AB, föreslår undertecknad att kommunstyrelsen ger kommunens ombud vid stämman i instruktion att rösta och verka för att:

- framlagd resultat- och balansräkning per 2017-12-31 fastställs,
- bolagets resultat hanteras i enlighet med förslag i förvaltningsberättelsen,
- styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för den tid årsredovisningen omfattar
- arvoden till styrelseledamöter och suppleanter samt lekmannearevisorer och dess suppleanter fastställs
- bolagsordningens § 8 ändras så att antalet suppleanter uppgår till 15
- framlagda förslag till beslut till följd av Båstad kommuns delägarinträde fastställs
- notering sker av kommunernas och valberedningens nomineringar av styrelseledamöter och suppleanter
- fastställande av nuvarande ägardirektiv.

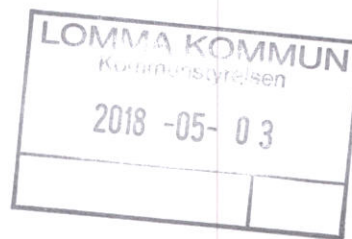
Lomma 2018-05-04

Marcus Nilsson
Ekonomichef

Malmö 2 maj 2018

Till
Kommunstyrelsens kansli i Sydvattens
delägarkommuner samt Båstad kommun
Stämмоombud enligt bifogad lista
För kännedom till styrelse och revisorer

KALLELSE

Härmed meddelas att årsstämma i Sydvatten AB äger rum för de ärenden som finns angivna i bifogad föredragningslista.

När Fredag den 1 juni 2018 kl. 13.00
Lunch serveras från kl. 12.00

Anmäl särskilda önskemål om mat till Marie Nordkvist Persson,
tfn 010-515 10 60, e-post marie.nordkvist-persson@sydvatten.se

Plats Quality Hotel View, Hyllie Stationstorg, vid Sydvattens
huvudkontor, Malmö.

Följande dokument bifogas:

- Föredragningslista
- Ombud årsstämma i Sydvatten AB
- Årsredovisning 2017, inkl. förvaltningsberättelse, revisionsberättelse och granskningsrapport.
- Ersättningsreglemente för förtroendevalda i Sydvatten AB
- Styrelsens redogörelse samt revisors yttrande gällande nyemission Båstad kommun
- Ägardirektiv
- Konsortialavtal inkl. gällande borgensram samt tilläggsavtal Båstad kommun
- Bolagsordning gällande med markerad ändring § 8 Styrelse

Malmö den 2 maj 2018

STYRELSEN

Tid Fredag den 1 juni 2018 kl. 13.00

Plats Quality Hotel View, Hyllie Stationstorg, vid Sydvattnens huvudkontor, Malmö, Malmö.

1 Stämman öppnas av styrelsens ordförande.

2 Val av ordförande vid stämman.

3 Val av sekreterare.

4 Anteckning av de närvarande aktieägarna och fastställande av röstlängden.

Bjöv	77 888 aktier
Burlöv	86 035 ”
Eslöv	165 788 ”
Helsingborg	677 554 ”
Höganäs	129 715 ”
Kävlinge	144 016 ”
Landskrona	217 995 ”
Lomma	103 257 ”
Lund	569 516 ”
Malmö	1 506 587 ”
Skurup	77 276 ”
Staffanstorp	114 123 ”
Svalöv	72 366 ”
Svedala	104 117 ”
Vellinge	176 502 ”
Ängelholm	201 293 ”

5 Godkännande av dagordning.

6 Utseende av två justeringsmän att jämte ordföranden justera stämmans protokoll.

7 Fråga om stämmans behöriga utlysande.

8 Styrelsens och verkställande direktörens årsredovisning.

9 Föredragning av revisionsberättelse och granskningsrapport.

10 Fråga om fastställande av resultat- och balansräkning per den 31 december 2017.

11 Beslut om resultatdisposition.

12 Fråga om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören för den tid redovisningen omfattar.

13 Fastställande av arvoden till styrelseledamöter och suppleanter samt lekmannarevisorer och dess suppleanter.

Nuvarande
Enligt bilaga.

14 Bolagsordning ändring av § 8.

Ändring av bolagsordning § 8 gällande suppleant i styrelsen har varit utsänd för godkännande av ägarkommunerna.

Årsstämman föreslås besluta
att öka antalet suppleanter till 15.

15 Båstad kommuns delägarinträde i Sydvatten AB.

Båstad kommun har beslutat om inträde som delägare i Sydvatten.

Årsstämman föreslås fatta beslut om nyemission av aktier till Båstad kommun med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Skälet till avvikelsen från aktieägarnas företrädesrätt är att Båstad kommun ska inträda som delägare i Sydvatten AB och anslutas till bolagets regionala produktions- och distributions-system avseende vattenförsörjning.

Enligt konsortialavtalet § 9 ska ny delägare förvärva aktier enligt den fördelningsprincip som § 5 reglerar, vilket innebär en fördelning efter folkmängd per 31 december 2017. Förvärvet ska ske till ett pris motsvarande nettotillgångarna i bolaget enligt balansräkning 2017.

Definition nettotillgångar: Eget kapital + 100 % av obeskattade reserver.

Inträdande delägars andel av aktiekapitalet sätts in som aktiekapital genom nyemission. Beräkningen sker utan att förändra nuvarande delägars aktiekapital. Den överskjutande delen bokas som inträdesavgift i resultaträkningen det år den uppstår och ska motsvaras av den del av nettotillgångarna som inte är aktiekapital.

Årsstämman föreslås besluta

att bolagets aktiekapital om 422 402 800 kr ska ökas med 6 919 600 kr till 449 322 400 kr.

att bolaget ska utge 69 196 aktier.

att Båstad kommun har företrädesrätt att teckna de nya aktierna och betala dem med 6 919 600 kr, 100 kr per aktie. Teckning av aktierna ska ske 2018-06-01. Betalning av aktierna ska ske senast 2018-07-10.

att betala inträdesavgift motsvarande 3 884 300 kr.

att de nya aktierna berättigar till andel i vinst från och med nästkommande räkenskapsår.

Aktietecknaren erinras om att bolagsordningen innehåller hembudsklausul.

Båstad kommun tecknar samtliga utgivna aktier på separat teckningslista.

Det antecknas att Båstad kommun har biträtt konsortialavtalet med övriga delägarkommuner i Sydsvatten på samma villkor som dessa.

- 16 Notering av kommunernas och valberedningens nomineringar av styrelseledamöter och suppleanter.

Styrelseledamöter

Håkan Fäldt, Malmö	omval
Yvonne Köhler-Olsson, Malmö	omval
Rolf Hansson, Malmö	omval
Magnus Jälminger, Helsingborg	omval
Anna Ingers, Helsingborg	omval
Elin Gustafsson, Lund	omval
Ronny Johannessen, Lund	omval
Johan Andersson, Eslöv	omval
Pia Almström, Kävlinge	omval
Claes Hedlund, Lomma	omval
Pierre Lindberg, Staffanstorp	omval
Ilmar Reepalu, Malmö	nyval
Elvir Mesanovic, Landskrona	nyval

Suppleanter

Helena Grahn, Malmö	omval
Bulent Özturk, Malmö	omval
Hans Bosson, Helsingborg	omval
Anna Hagerberg, Lund	omval
Roy Wernberg, Landskrona	omval
Henrik Wöhlecke, Eslöv	omval
Magnus Alm, Skurup	omval
Katja Larsson, Burlöv	omval
Linda Allansson Wester, Svedala	omval
Anders Melin, Höganäs	omval
Stefan Svalö, Bjuv	omval
Christer Mars, Vellinge	omval
Jan Zielsinski, Svalöv	nyval
Xx Xxx, Ängelholm	nyval
Xx Xxx, Båstad	nyval

- 17 Revisorer.
- Revisor**
Ernst&Young,
Thomas Hallberg, huvudansvarig
är vald till årsstämman 2019.
- 18 Lekmannarevisorer.
- Lekmannarevisor**
Sten Dahlvid
Cecilia Lindell
är valda till årsstämman 2019.
Lekmannarevisorssuppleanter
Åke Christiansson
Ralf Nymberg
är valda till årsstämman 2019.
- 19 Fastställande av ägardirektiv.
- Nuvarande**
Enligt bilaga.
- 20 Stämman avslutas.

Ombud årsstämma i Sydvatten AB

Kommun	Ombud	Ersättare	Anmärkning
Bjuv	Anders Månsson	Christer Landin	2015–2019
Burlöv	Kent Wollmér	Lars Johnson	2015–2018
Eslöv	Tomas Nilsson	Agneta Fristedt/Lena Persson	2018
Helsingborg	Christian Orsing	Jonny Cato Hansson	2018
Höganäs	Peter Schölander	Ulf Molin	2017–2018
Kävlinge	Johan Ericsson	Ann-Sofie Turesson	2015–2018
Landskrona	Björn O Persson	Jonas Esbjörnsson	2015–2018
Lomma	Bo Nilsson	Jennie Raneke	2015–2019
Lund	Anders Almgren	Louise Rehn Winsborg	2018
Malmö	Tomas Barring		
Skurup	Lena Axelsson	Ann-Helen Nilsson	2018
Staffanstorp	Karin Palmqvist		2018
Svalöv	Tom Jensen	Teddy Nilsson	2018
Svedala	Geir Hansen	Leif Göthed	2015–2018
Vellinge	Hans Cedergren	Lars Olin	2015–2018
Ängelholm	Lars Nyander	Ola Carlsson	2018

Ersättningsreglemente för förtroendevalda i Sydvatten AB

1 Allmänna bestämmelser

1. Dessa bestämmelser gäller för förtroendevalda funktionärer i Sydvatten AB.
- 1.1 Ersättning till förtroendevald kan utgå i form av årsarvode, sammanträdesarvode, förrättningsarvode, ersättning för förlorad arbetsförtjänst och resekostnadsersättning.
- 1.2 Årsarvode utbetalas för styrelsens ordförande och vice ordförande, med 1/12-del per månad under den tid som uppdraget varar. Årsarvodena för övriga funktionärer utbetalas med hälften, eller för den tid som uppdraget varat räknat i 1/12-delar av året, i juni respektive december.
- 1.3 Uppräkning av årsarvoden, arvoden och ersättningar ska ske årligen med förändringen av inkomstbasbeloppet som fastställts av regeringen enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken.

2 Årsarvode

- 2.1 Till förtroendevald utgår årsarvode för respektive funktionärsuppdrag i enlighet med följande:

i.	Ordförande	140 % av inkomstbasbeloppet (86 100 kr ¹)
ii.	Vice ordförande	70 % av inkomstbasbeloppet (43 050 kr)
iii.	Ordinarie ledamot	35 % av inkomstbasbeloppet (21 525 kr)
iv.	Suppleant till ordinarie ledamot	35 % av inkomstbasbeloppet (21 525 kr)
v.	Lekmannarevisor	10 % av inkomstbasbeloppet (6 150 kr)
vi.	Suppleant till lekmannarevisor	10 % av inkomstbasbeloppet (6 150 kr)
- 2.2 I årsarvodet till ordförande och vice ordförande ingår arvode som ledamot.

3 Sammanträdes- och förrättningsarvode

Till förtroendevald enligt § 2.1 ovan utgår sammanträdesarvode eller förrättningsarvode med 2 % av inkomstbasbeloppet för bevistat sammanträde eller endagsförrättning.

Sammanträdesarvode utgår för bevistat sammanträde där protokoll förts och justerats.

¹ Beräknat på inkomstbasbeloppet för år 2017 om 61 500 kr.

4 Ersättning för förlorad arbetsinkomst

- 4.1 Till förtroendevald utgår ersättning för styrkt förlorad arbetsinkomst på grund av sammanträde eller förrättning som föranletts av uppdraget för bolaget med upp till högst 8 timmar per dygn.
- 4.2 För förtroendevald som inte har något anställningsförhållande, men driver aktiv verksamhet som ger arbetsinkomst, ska ersättningen grundas på en schablonberäknad årsinkomst om 180 000 kronor (15 000 kronor per månad). För ersättning över denna schablonnivå krävs att den förtroendevalde lämnar särskilt underlag som styrker förlusten.

5 Ersättning för resekostnader

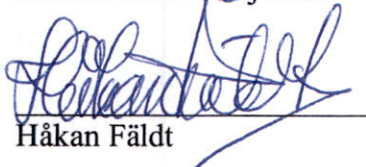
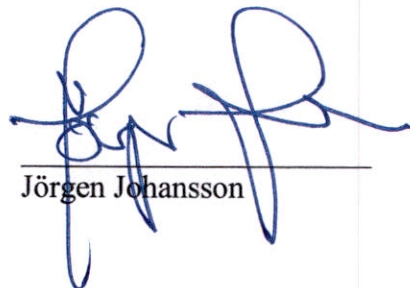
- 5.1 Vid sammanträde eller förrättning utgår resekostnadsersättning till förtroendevald, om resvägen från bostaden eller arbetsplatsen till platsen för sammanträdet eller förrättningen överstiger 5 km.
- 5.2 Resan ska i första hand företas med kollektivtrafik, i andra hand med egen bil och i tredje hand med taxi. Samåkning ska om möjligt tillämpas.
- 5.3 Ersättning utgår för färdbiljett, kostnad för egen bil enligt bolagets resereglemente respektive taxikostnad enligt kvitto.
-

Styrelsens redogörelse enligt 13 kap 6§ Aktiebolagslagen

Styrelsen i Sydvatten AB, 556100-9837, har föreslagit att nyemission av aktier i bolaget skall ske.

Sedan senaste årsredovisningens avgivande har inga händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning inträffat.

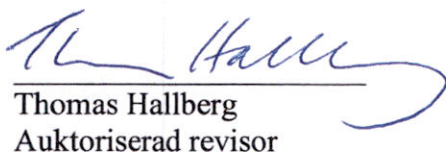
Malmö den ^{9pm}26 maj 2018

Håkan Fäldt
Jörgen Johansson

Revisorns yttrande över ovanstående redogörelse

I egenskap av revisor i Sydvatten AB har jag tagit del av ovanstående redogörelse. Jag har inget att erinra mot den lämnade redogörelsen.

Malmö den 2 maj 2018

Thomas Hallberg
Auktoriserad revisor

Ägardirektiv för Sydvatten AB

1. Bakgrund

Sydvatten AB är ett bolag som bildats i syfte att tillförsäkra delägarkommunernas vattenförsörjning genom av bolaget ägda vattenförsörjningsanläggningar, fram till delägarkommunernas egna distributionssystem. Bolaget har i dag även möjlighet att åta sig andra uppgifter inom vattenförsörjningsområdet åt delägarkommunerna, samt att bedriva viss annan verksamhet inom området.

Sydvatten AB ägs av kommunerna Bjuv, Burlöv, Eslöv, Helsingborg, Höganäs, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Skurup, Staffanstorp, Svalöv, Svedala, Vellinge och Ängelholm.

För bolaget gäller bolagsordning, bilaga 1. Delägarkommunerna har ingått konsortialavtal om verksamheten i bolaget, bilaga 2.

2. Kommunalt bolag som rättssubjekt

Sydvatten AB är ett bolag som ägs uteslutande av kommuner. Kommunalrätten ställer krav på kommunalt inflytande, uppföljning och kontroll över all kommunal verksamhet, även den som drivs i bolagsform. Då kommunerna valt aktiebolagsformen som organisationsform för ifrågasvarande uppgift skall kommunerna därför se till att det finns formella styrinstrument som säkerställer att bolaget utvecklas i för kommunerna önskvärd riktning. Offentlighetsprincipen gäller även kommunala bolag.

Kommunala bolag har till uppgift, inte att bedriva verksamhet i främst vinstsyfte, utan att förverkliga vissa kommunala ändamål. Samtidigt har kommunerna ansvar inom vitt skilda områden, bl.a. i fråga om samhällsplanering och hållbar ekologisk utveckling, inom miljö- och hälsoskyddsområdet, för samhällets infrastruktur- och försörjningssystem samt för skilda välfärdsfrågor i övrigt. Kommunernas skilda ansvarsområden gör att det i olika avseenden måste företas avvägningar mellan skilda intressen. Av dylika skäl måste kommunerna se till att det finns ett fungerande styrsystem över verksamhet som drivs i bolagsform, så att de avvägningar som måste företas görs inom ramen för det demokratiska systemet.

3. Ägardirektiv som juridiskt instrument

Som formellt instrument för att tydliggöra rollfördelningen mellan kommunerna och bolaget har föreliggande ägardirektiv arbetats fram. Ägardirektivet skall antas på bolagsstämman i Sydvatten AB. Ägardirektivet blir därmed enligt aktiebolagsrätten bindande för bolagets styrelse och andra ställföreträdare som har att följa direktivet, såvida det i visst fall inte strider mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen. Det blir också ett ansvar för revisorer och lekmannarevisorer att granska att ägarnas instruktion till bolaget följs vid fullgörande av bolagets förvaltning.

5.2. Kvalitetsmål

Kvaliteten på det vatten som erbjuds är av grundläggande betydelse för samhällets hälsoskydd och välfärd. Bolaget har ansvaret för att det vatten som erbjuds för konsumtion uppfyller högt ställda krav på en god vattenkvalitet.

5.3. Miljöpolicy

Det är styrelsens ansvar att se till att bolaget har en miljöpolicy som upprättats på basis av en ekologiskt hållbar utveckling.

5.4. Jämställdhet och mångfald

Bolaget skall inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja jämställdhet i arbetslivet.

Bolaget skall vidare inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

5.5. Ekonomiska förhållanden

5.5.1. Allmänt

Det är bolagets uppgift att under beaktande av angivna miljömål, kapacitetsmål, kvalitetsmål etc. liksom andra sociala och etiska krav som kan ställas på bolaget, bedriva verksamheten på effektivast möjliga vis i syfte att säkerställa ett gynnsamt pris för konsumenten.

5.5.2. Vissa ekonomiska nyckeltal

Bolaget skall bedriva verksamheten på sådant sätt att verksamheten är tillfredsställande konsoliderad och att ekonomiska nyckeltal i form av bl.a. soliditetsmått hålls på en så tillfredsställande nivå att bolaget kan överbrygga ekonomiska ansträngningar i form av investeringar, haverier etc. och så långt möjligt finansiera sig utan att det utgör en belastning för delägarkommunerna.

5.5.3. Redovisning m.m.

Med hänsyn till att bolaget getts möjlighet att fullgöra vissa uppgifter som kan förutsättas inte vara gemensamma för samtliga ägarkommuner, skall bolaget redovisningsmässigt göra en uppdelning på skilda rörelsegrenar, så att samtliga kostnader i bolagets totala verksamhet kan fördelas på rätt kostnadsbärare utan s.k. korssubventionering.

Bolaget skall till delägarkommunerna överlämna årsredovisningar och delårsrapporter och på begäran även annan ekonomisk information.

För att så långt möjligt förebygga att delägarkommunerna kommer till olika ställningstaganden i väckta frågor åligger det bolaget att proaktivt verka för att frågorna blir föremål för beredning vid ägarsamråd med delägarkommunerna före formellt beslut initieras.

6.3 Kommunernas uppsikt

Bolagets verksamhet står under uppsikt av kommunstyrelserna i ägarkommunerna. Kommunstyrelserna i ägarkommunerna har rätt att själva eller genom därtill utsedda personer när som helst ta del av bolagets räkenskaper och övriga handlingar och att även i övrigt inspektera bolaget och dess verksamhet, om handlingarna inte är av sådan beskaffenhet att bolaget p.g.a. reglerna om offentlighet och sekretess inte kan lämnas ut.

7. Revision

7.1. Auktoriserad revisor

Ansvaret för val av auktoriserad revisor i kommunalt bolag ligger alltid ägarnas/kommunernas val.

Det praktiska arbetet med upphandling av auktoriserad revisor hanteras av bolaget. Frågorna skall emellertid i alla steg i upphandlingsförfarandet från upphandlingskriterier till urval och utvärdering ske i nära samarbete med representanter i det ekonomiska samrådsorganet i bolaget. Det slutliga beslutet fattas sedan på bolagsstämman.

Revisor väljs enligt aktiebolagslagen på fyra år. Omval är möjligt efter utvärdering. Löpande skall förtydliganden till revisor om ägarnas önskemål kunna framföras genom ekonomiska samrådsorganet.

7.2. Lekmannarevisorer

Lekmannarevisorer utses enligt konsortialavtalets bestämmelser. Lekmannarevisorer skall ses som ett bolagsorgan. Därför skall bestämmelse om lekmannarevisorer finnas intagen i bolagsordningen.

8. Bolagsstämma

Kommunfullmäktiges ledamöter i delägarkommunerna har rätt att närvara vid bolagsstämma i bolaget.

Bolagets styrelse har ansvaret för att kallelse till bolagsstämma skickas, i god tid före sista dag för kallelse till ordinarie bolagsstämma enligt aktiebolagslagen, till resp. kommunfullmäktiges expedition i delägarkommunerna. Kommunfullmäktigeledamöter som vill delta skall anmäla deltagande senast två veckor i förväg. Kommunfullmäktigeledamot har yttranderätt i form av rätt att i förväg ställa frågor, med rätt att även delta i härtill anslutna diskussioner.

Kommunerna skall verka för att stämmorna är öppna även för allmänhet och massmedia.

§ 1

Avtalsslutande kommuner

Delägarkommunerna är Bjuv, Burlöv, Eslöv, Helsingborg, Höganäs, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Skurup, Staffanstorp, Svalöv, Svedala, Vellinge och Ängelholm.

§ 2

Samarbetsform

Samarbetet ska ske genom Sydvatten AB, nedan Sydvatten eller bolaget, som bildats år 1966.

För bolaget gäller bifogade bolagsordning med de tillägg eller ändringar som beslutas av bolagsstämman.

§ 3

Bolagets ändamål

Sydvattens uppgift är att uppföra, äga och driva vattenförsörjningsanläggningar för delägarkommunerna samt att förse delägarkommunerna med vatten från dessa regionala vattenförsörjningsanläggningar. Delägarkommunerna svarar var och en för den lokala distributionen. Anläggningarna består dels av produktionsanläggningar och dels av erforderliga tunnelsystem och ledningar för rå- och dricksvatten fram till förbindelsepunkterna för respektive delägarkommun.

Sydvatten ska även kunna sälja vatten till kommun, kommunalförbund eller kommunalt företag som inte är delägare. En sådan försäljning får endast ske under förutsättning att delägarkommunernas löpande behov av vatten är tryggt och att delägarkommunernas intressen i övrigt inte skadas. Styrelsen beslutar i varje enskilt fall om genomförande av en sådan affär.

Sydvatten ska även kunna förvärva och driva delägarkommunernas vattentjänst-anläggningar. Varje sådan affär ska regleras i ett särskilt avtal som bygger på att aktuell delägarkommun svarar för samtliga kostnader som avser dessa anläggningar. Styrelsen beslutar i varje enskilt fall härom.

Sydvatten ska därjämte verka för solidarisk samverkan mellan delägarkommunerna i syfte att uppnå en rationell och långsiktig hushållning med tillgängliga vattenresurser, vilket bör beaktas av delägarkommunerna vid investeringar i deras egna anläggningar.

Sydvattens verksamhet ska präglas av långsiktighet, hög säkerhet och kvalitet samt affärsmässighet, för maximal samhällsnytta.

Handwritten notes and signatures in the bottom right corner, including initials like "CS", "2 (13)", and "ALB".

§ 4

Sydvattens delägare

Sydvatten har bildats för att uppfylla delägarkommunernas skyldighet att ordna vattenförsörjning. Delägarkommunerna är därför överens om att endast kommuner till vilka Sydvatten ska leverera vatten kan vara delägare i Sydvatten.

§ 5

Aktiekapitalet och dess fördelning

Sydvattens aktiekapital uppgår till 442 402 800 kronor. Andelarna i aktiekapitalet fördelas mellan delägarkommunerna efter folkmängd. Vid undertecknandet av detta avtal är andelarna i aktiekapitalet fördelade i enlighet med följande:

Bjuv	1,76 %	Lund	12,87 %
Burlöv	1,94 %	Malmö	34,05 %
Eslöv	3,75 %	Skurup	1,74 %
Helsingborg	15,32 %	Staffanstorp	2,58 %
Höganäs	2,93 %	Svalöv	1,64 %
Kävlinge	3,26 %	Svedala	2,36 %
Landskrona	4,93 %	Vellinge	3,99 %
Lomma	2,33 %	Ängelholm	4,55 %
			100 %

Fördelningen är baserad på delägarkommunernas respektive folkmängd den 31 december 2011, enligt Statistiska Centralbyråns statistik. Delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet ska omfördelas vart tionde år.

Delägarkommunerna är skyldiga medverka till sådan omfördelning av aktiekapitalet som följer vid tillämpning av bestämmelserna i § 9 om nyttillträde av kommun.

Aktie ska vid omfördelningen enligt ovan överlåtas till kvotvärdet (aktiens andel i aktiekapitalet).

Vid ökning av aktiekapitalet ska delägarkommunerna delta i proportion till sina andelar i aktiekapitalet.

§ 6

Förbud mot överlåtelse och pantsättning av aktie

Aktie får inte, utöver vad som uttryckligen följer av detta avtal, överlåtas. Pantsättning av aktie får inte ske.

Handwritten notes and signatures in the bottom right corner, including the number 3 (13).

§ 7

Finansiering

Delägarkommunerna åtar sig att lämna sin medverkan till bolagets finansiering enligt vad som anges i denna paragraf.

Sydvattens investeringar ska finansieras i första hand genom upptagande av lån på kreditmarknaden. Sydvatten får också uppta lån av en eller flera delägarkommuner under förutsättning att så sker till marknadsmässiga villkor.

Samtliga delägarkommuner är skyldiga att vid behov ställa borgen för Sydvattens upptagande av lån inom den borgensram som bolagsstämman har beslutat att begära i enlighet med denna punkt. Borgensramens storlek vid undertecknandet av detta konsortialavtal framgår av bilaga 1.

Varje nytt borgensåtagande ska fördelas mellan delägarkommunerna i förhållande till delägarkommunernas andel i aktiekapitalet.

Sydvatten ska för ställd borgen betala en årlig borgensavgift till delägarkommunerna i förhållande till borgensåtagandet.

Borgensavgiften ska betalas årsvis i efterskott.

Borgensavgiftens storlek ska bestämmas av bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om det har biträtts av delägare med mer än hälften av de avgivna rösterna.

Beslut om att begära utökad borgensram från delägarkommunerna ska fattas av bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om det har biträtts av delägare med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Delägarkommunerna förbinder sig att bifalla en sådan begäran av bolagsstämman och att tillse att nödvändiga åtgärder omgående vidtas. För undvikande av tvivel utgör det ett väsentligt brott mot detta avtal att inte bifalla ett beslut av bolagsstämman om begäran om utökad borgensram.

Sydvatten ska ge delägarkommunerna erforderliga underlag för budgetarbete och ekonomisk långtidsplanering.

§ 8

Fördelning av kostnader

Delägarkommunernas procentuella andelstal i anläggningarnas kapacitet ska bestämmas i förhållande till delägarkommunernas folkmängd vid ingången av föregående kalenderår enligt Statistiska Centralbyråns statistik. Styrelsen kan medge viss jämkning av dessa andelstal med hänsyn till bl.a. att antalet anslutna vattenförbrukare i delägarkommunen är särskilt lågt i förhållande till folkmängden eller att industriförbrukningen är särskilt hög. Andelstalen kan omprövas när särskilda omständigheter föreligger.

Handwritten notes and signatures in blue ink, including the number 4 (13) and various initials.

Sydvattens fasta kostnader ska fördelas mellan delägarkommunerna efter deras relativa andelstal enligt ovan med två decimaler.

Rörliga kostnader, d.v.s. kostnader som varierar med vattenproduktionen på marginalen, ska fördelas efter levererad vattenmängd.

Den ersättning Sydvatten erhåller av delägarkommunerna för del i anläggningarnas kapacitet och för vattenleverans ska motsvara bolagets självkostnader på så sätt att intäkter och kostnader i princip balanserar varandra.

§ 9

Villkor för nytilträdande kommuner

Bolagsstämman beslutar om upptagande av ny delägarkommun.

Kommun som inträder i bolaget efter den [ange nytt relevant datum] ska

1. biträda mellan delägarkommunerna gällande konsortialavtal, och
2. vid nyemission teckna aktier enligt fördelningsprincipen i § 5 till en teckningskurs motsvarande aktiernas andel i bolagets nettotillgångar, baserade på bokförda värden enligt fastställd balansräkning för närmast föregående år.

Ny delägarkommun ska svara för kostnader för anslutningen enligt styrelsens beslut i varje enskilt fall.

§ 10

Vissa bestämmelser om vattenleverans

Sydvattens vattenleveranser till delägarkommunerna ska ske på platser som är lämpliga i förhållande till Sydvattens ledningsnät och det lokala nätets utformning, varvid en totalekonomisk lösning ska eftersträvas.

Tekniska krav i övrigt och andra föreskrifter för Sydvattens leveranser fastställs av styrelsen.

Delägarkommunerna är skyldiga att godtaga vattenleverans oavsett i vilken av de regionala anläggningarna vattnet produceras.

Delägarkommun får inte utan Sydvattens godkännande distribuera vatten från Sydvatten till mottagare utanför kommungränsen.

Handwritten notes and signatures in the bottom right corner, including the number 5 (13) and various initials.

§ 11

Styrelse

Sydvattens styrelse ska bestå av 13 ledamöter med 14 suppleanter.

Styrelsen utses av delägarkommunerna på följande sätt:

	<u>Ledamöter</u>	<u>Suppleanter</u>
Eslöv	1	1
Helsingborg	2	1
Landskrona	1	1
Lund	2	1
Malmö	4	2

Övriga delägarkommuner ska gemensamt utse 3 ledamöter och 8 suppleanter. För dessa övriga delägarkommuner ska det finnas en valberedning med särskild arbetsordning om vilken dessa delägarkommuner ska träffa överenskommelse. Kommun som senare inträder i bolaget ska hänföras till denna grupp av övriga delägarkommuner och biträda överenskommelsen om valberedning, varvid antalet suppleanter ökas med en per ny delägarkommun.

Samtliga delägarkommuner garanteras representation genom minst en suppleant.

Ordning för inträde som ledamot regleras i styrelsens arbetsordning.

Styrelsens uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls året efter det år då ordinarie val av kommunfullmäktige har förrättats i hela landet (d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

§ 12

Revisorer

För granskning av bolagets årsredovisning jämte räkenskaper samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning utses av bolagsstämman en auktoriserad revisor och en suppleant. De två största delägarkommunerna utser vardera en lekmannarevisor och en suppleant.

Samtliga revisorers och suppleanters uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det år då revisorn utsågs (jämlikt 9 kap. 21 § aktiebolagslagen). Lekmannarevisorerna och dessas suppleanter ska utses vid den årsstämma som hålls året efter det år då ordinarie val av kommunfullmäktige har förrättats i hela landet, (d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

Handwritten notes and signatures in blue ink, including initials like "CS", "PB", "UM", and "6 (13)".

§ 13

Bolagets redovisningshandlingar

Från bolaget ska varje delägarkommun i samband med kallelse till årsstämma erhålla avskrifter av de av bolagets redovisningshandlingar som ska behandlas på årsstämma.

Delägarkommunernas revisorer äger rätt att om de så önskar få insyn i bolagets räkenskapshandlingar.

§ 14

Löpande samråd och information

För löpande samråd och information ska finnas:

- 1 Ett *tekniskt samrådsorgan* med en (1) ordinarie ledamot och en (1) suppleant från samtliga delägarkommuner. Ordinarie ledamot och suppleant ska vara antingen i delägarkommun anställd tjänsteman med ansvar för vattenförsörjningsfrågor, eller, i förekommande fall, i extern, helägd eller tillsammans med andra kommuner delägd, driftsorganisation anställd tjänsteman med motsvarande ansvar.

Detta organ ska behandla tekniska och driftsmässiga frågor utifrån en helhetssyn på försörjningskedjan.

- 2 Ett *ekonomiskt samrådsorgan* med sex (6) ordinarie ledamöter och sex (6) suppleanter. Delägarkommunerna Malmö, Helsingborg, Landskrona, Eslöv och Lund utser vardera en ordinarie ledamot och en suppleant. Övriga delägarkommuner utser genom den i § 11 nämnda valberedningen tillsammans en ordinarie ledamot och en suppleant.

Detta organ ska behandla ekonomiska och finansiella frågor av ägarkaraktär, vilket bland annat innefattar framtagandet av styrdokument.

Det tekniska och ekonomiska samrådsorganet ska sammanträda minst fyra gånger varje år. Tjänsteman från Sydsvatten kallar till och ska vara ordförande vid sammanträde.

Vid samrådsorganens sammanträden och övriga arbete ska deltaga de tjänstemän inom Sydsvatten som har ansvaret för Sydsvattens verksamhet inom respektive fackområden.

§ 15

Utövande av rösträtt m.m.

Delägarkommunerna förbinder sig att vid utövande av sin rösträtt på bolagsstämma och genom sina representanter i styrelsen ävensom eljest tillse att bestämmelserna i detta avtal uppfylls.

Handwritten notes and signatures in the bottom right corner, including the number 7(13) and various initials.

§ 16

Avtalsbrott

Delägarkommun som gör sig skyldig till väsentligt brott mot detta avtal, samt inte efter skriftlig erinran därom vidtar rättelse inom sextio (60) dagar efter mottagandet av sådan erinran, är skyldig att på begäran av annan delägarkommun omgående begära utträde ur detta avtal i enlighet § 17 nedan.

§ 17

Utträde

Delägarkommun har rätt att begära utträde ur detta avtal. Utträde ska ske vid den tidpunkt som övriga delägarkommuner bestämmer, dock senast tolv (12) månader efter det att begäran om utträde framställdes.

Övriga delägarkommuner ska inlösa den utträdande delägarkommunens aktier senast på dagen för utträdet. Inlösen ska ske i förhållande till delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet vid tidpunkten för framställan om begäran om utträde. Mot bakgrund av skälen till Sydvattens bildande, ändamålet med Sydvattens verksamhet och uppriktandet av detta aktieägaravtal är delägarkommunerna överens om att lösenbeloppet per aktie vid inlösen enligt denna punkt ska motsvara aktiens kvotvärde, oavsett dess verkliga värde.

Delägarkommun som träder ur detta avtal ska dessutom ersätta Sydvatten för den kostnad, skada och förlust som Sydvatten eller delägarkommunerna åsamkas på grund av att delägarkommunen träder ur avtalet. Om en delägarkommun träder ur detta avtal som en följd av ett väsentligt avtalsbrott ska den utträdande delägarkommunen dessutom ersätta Sydvatten för den kostnad, skada och förlust som Sydvatten eller delägarkommunerna åsamkas på grund av delägarkommunens avtalsbrott.

Om delägarkommunerna inte inom fyra (4) månader efter det att begäran om utträde framställdes kan komma överens om den ersättning som den utträdande delägarkommunen ska betala till Sydvatten enligt denna punkt ska utlåtande om ersättningen inhämtas från en oberoende värderingsman utsedd av delägarkommunerna. Om delägarkommunerna inte inom sex (6) månader efter det att begäran om utträde framställdes enats om vem som ska utses till sådan värderingsman, ska värderingsmannen på delägarkommuns begäran utses av Stockholms Handelskammare.

Värderingsmannen ska bestämma ersättningen enligt bestämmelserna i denna punkt, beräknat per tidpunkten för framställan om begäran om utträde.

Kostnaderna för värderingsutlåtandet från den oberoende värderingsmannen ska till hälften betalas av den utträdande delägarkommunen och till återstående del av övriga delägarkommuner i förhållande till delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet vid tidpunkten för framställan om begäran om utträde.

(ee)
HW
15
8 (13)
Handwritten signatures and initials in blue ink.

Utträde ur detta avtal påverkar inte giltigheten av eventuella avtal mellan den utträdande delägarkommunen och Sydvatten. Utträde ur detta avtal påverkar inte heller giltigheten av åtaganden som den utträdande delägarkommunen må ha gentemot Sydvatten eller annan delägarkommun på grund av detta avtal och som uppkommit före tidpunkten för utträdet.

Vid utträde ska delägarkommunerna upptaga förhandlingar om övriga villkor för den utträdande delägarkommunens utträde ur detta avtal.

§ 18

Avtalets giltighet

Detta avtal träder i kraft då det undertecknats av samtliga parter och gäller till och med den 31 december 2044. Om inte någon av delägarkommunerna skriftligen till övriga delägarkommuner säger upp avtalet senast fem (5) år före utgången av avtalstiden, förlängs avtalet automatiskt med femton (15) år i taget med fem (5) års uppsägningstid.

Om uppsägning som nu sagts sker, upphör avtalet att gälla mellan samtliga parter, såvida inte annat överenskoms.

Delägarkommunerna är överens om att genomföra en gemensam översyn av avtalet vid utgången av den initiala avtalsperioden samt därefter, om tillämpligt, vid utgången av de förlängda avtalsperioderna om femton (15) år.

Om detta avtal sägs upp ska delägarkommunerna upptaga förhandlingar om villkoren för delägarkommunernas fortsatta samarbete i bolaget och bolagets bestånd.

§ 19

Tidigare avtals upphörande m.m.

När detta avtal godkänts och undertecknats av delägarkommunerna upphör det tidigare konsortialavtalet att gälla.

Val enligt § 11 förrättas vid första årsstämma och val enligt § 12 förrättas vid första tillämpliga årsstämma efter avtalets godkännande och undertecknande.

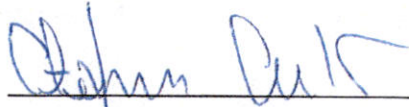

Av detta avtal har delägarkommunerna tagit var sitt exemplar.

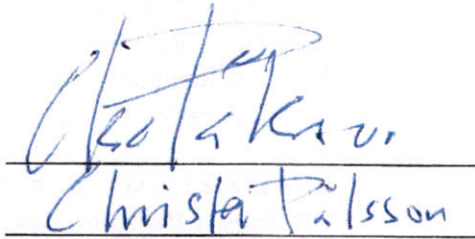
Handwritten signatures and initials in blue ink, including "CS", "UH", "9 (13)", "van", "K", "Ac", "JW", "ce", "H", "N", "A", "E", "M".

Bjuv den 2014-04-30

BJUVS KOMMUN

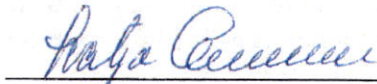
STEFAN SVALÖ
Konsumstyrelets ordförande
Namnförtydligande

Namnförtydligande

Burlöv den 2014-05-08

BURLÖVS KOMMUN

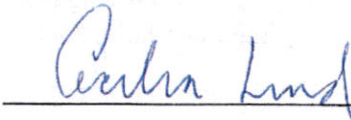
Kaja Larsson
Namnförtydligande

LARS WÄSTBERG
Namnförtydligande

Eslöv den 2014-05-13

ESLÖVS KOMMUN

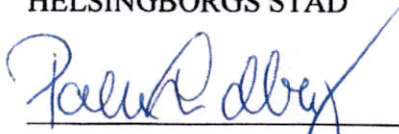
CECILIA LIND
Namnförtydligande

Eva Hallberg
Namnförtydligande

Helsingborg den 2014-05-22

HELSINGBORGS STAD

Palle Lundberg
Namnförtydligande

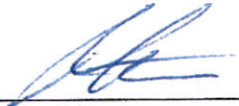

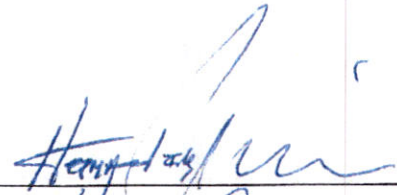
Peter Danielsson
Namnförtydligande

Höganäs den 2014-06-05

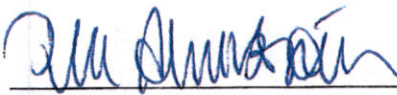
HÖGANÄS KOMMUN

Peter Korärs
Namnförtydligande

Helena Cressin
Namnförtydligande

Kävlinge den

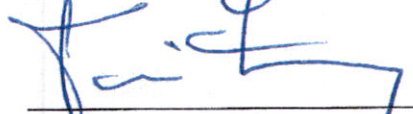
KÄVLINGE KOMMUN

Pia Almström
Namnförtydligande

Namnförtydligande

Landskrona den 2014-06-10

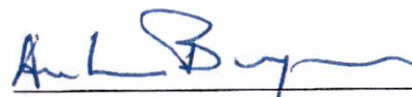
LANDSKRONA STAD

Torvild Strandberg
Namnförtydligande

Susanne Öström
Namnförtydligande

Lomma den

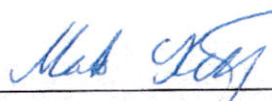
LOMMA KOMMUN

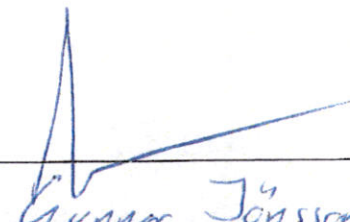

Anders Bergarrn
Namnförtydligande

Namnförtydligande

Lund den 24/6 -2014

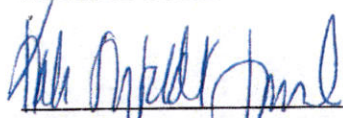
LUNDS KOMMUN

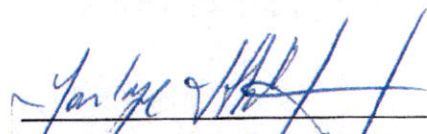

_____
Mats Helander
_____
Namnförtydligande

_____
Gunnar Jönsson
_____
Namnförtydligande

Malmö den 7/7 -14

MALMÖ STAD

_____
Katriin Stenfeldt Järn
_____
Namnförtydligande

_____
Jan-Inge Ahlfridh
_____
Namnförtydligande

Skurup den 10/7 -14

SKURUPS KOMMUN

_____
Namnförtydligande

_____
SKURUPS KOMMUN
Namnförtydligande
Birgitta Sjöberg
Kommunjurist

SKURUPS KOMMUN
Birgitta Sjöberg
Kommunstyrelsens ordförande

Staffanstorps den 14/8 2014

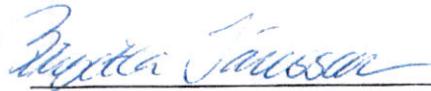
STAFFANSTORPS KOMMUN

_____
Ann Rönell
_____
Namnförtydligande

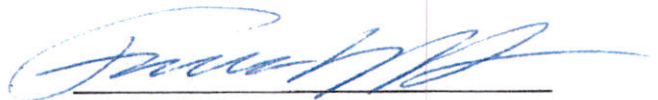

_____
CHRISTIAN SÖNESSON
_____
Namnförtydligande

Svalöv den

SVALÖVS KOMMUN

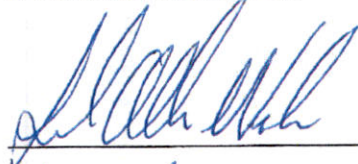
BREGITTA JÖNSSON
Namnförtydligande

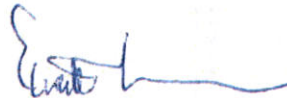
FREDRIK LÖFQVIST
Namnförtydligande

Svedala den 25/8-14

SVEDALA KOMMUN

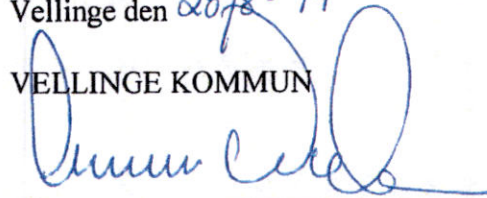
LINDA ÅSTRAND WESTER
Namnförtydligande

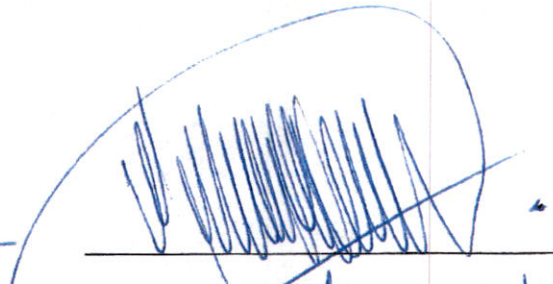
ELISABET LARSSON
Namnförtydligande

Vellinge den 28/8-14

VELLINGE KOMMUN

CARINA WÖBLER
Namnförtydligande
kommunstyrelsens ordförande

Magnus Hedén
Namnförtydligande
kommundirektör

Ängelholm den 2014-09-05

ÄNGELHOLMS KOMMUN

Robin Holmberg
Namnförtydligande

_____
Namnförtydligande

Delägarnas Borgensåtaganden

Borgensåtagandet fördelas efter vid var tidpunkt gällande ägarandel

Delägare	Ägarandel efter nyemission 2012-06-01	Lån EIB 135 Mkr 2002-04-15 2017-04-13	Lån Nordea 220 Mkr 2006-05-31 2016-05-30	Lån SHB 149 Mkr 2010-06-16 2015-06-15	Lån SHB 152 Mkr 2011-04-14 2014-03-01	Lån SHB 121 Mkr 2012-10-01 2014-06-15	Lån SHB 150 Mkr 2013-06-10 2018-06-10	Lån SHB 100 Mkr 2013-06-10 2019-06-10	Lån NIB 67 Mkr 2013-12-11 2023-12-11	Summa borgens- åtagande	Borgensram
Bjuv	1,76%			2 801 200	2 796 800	2 129 600	2 640 000	1 760 000	1 179 200	13 306 800	24 930 200
Burlöv	1,94%	3 105 000	4 730 000	3 099 200	3 100 800	2 347 400	2 910 000	1 940 000	1 299 800	22 532 200	27 490 000
Eslov	3,75%	5 805 000	9 130 000	5 960 000	5 973 600	4 537 500	5 625 000	3 750 000	2 512 500	43 293 600	53 137 500
Helsingborg	15,32%	24 030 000	37 268 000	24 346 600	24 396 000	18 537 200	22 980 000	15 320 000	10 264 400	177 142 200	220 000 000
Höganäs	2,93%	4 590 000	7 150 000	4 663 700	4 666 400	3 545 300	4 395 000	2 930 000	1 963 100	33 903 500	41 518 100
Kävlinge	3,26%	4 995 000	7 920 000	5 170 300	5 183 200	3 944 600	4 890 000	3 260 000	2 184 200	37 547 300	46 195 000
Landskrona	4,93%	7 695 000	11 990 000	7 837 400	7 843 200	5 965 300	7 395 000	4 930 000	3 303 100	56 959 000	69 858 000
Lomma	2,33%	3 645 000	5 676 000	3 710 100	3 724 000	2 819 300	3 495 000	2 330 000	1 561 100	26 960 500	33 100 000
Lund	12,87%	20 250 000	31 328 000	20 472 600	20 504 800	15 572 700	19 305 000	12 870 000	8 622 900	148 926 000	182 367 900
Malmö	34,05%	52 920 000	82 852 000	54 146 600	54 233 600	41 200 500	51 075 000	34 050 000	22 813 500	393 291 200	500 000 000
Skurup	1,74%				2 766 400	2 105 400	2 610 000	1 740 000	1 165 800	10 387 600	25 000 000
Staffanstorps	2,58%	4 050 000	6 270 000	4 097 500	4 104 000	3 121 800	3 870 000	2 580 000	1 728 600	29 821 900	33 000 000
Svalöv	1,64%	2 565 000	3 982 000	2 607 500	2 599 200	1 984 400	2 460 000	1 640 000	1 098 800	18 936 900	23 500 000
Svedala	2,36%	1 350 000	2 002 000	3 739 900	3 754 400	2 855 600	3 540 000	2 360 000	1 581 200	21 183 100	33 441 200
Vellinge	3,99%		9 702 000	6 347 400	6 353 600	4 827 900	5 985 000	3 990 000	2 673 300	39 879 200	60 000 000
Ängelholm	4,55%					5 505 500	6 825 000	4 550 000	3 048 500	19 929 000	46 000 000
Summor	100,00%	135 000 000	220 000 000	149 000 000	152 000 000	121 000 000	150 000 000	100 000 000	67 000 000	1 094 000 000	1 419 537 900

M:\Lån\Borgensåtaganden\Borgensåtagande och borgensavgift

Handwritten signature

Delägarnas Borgensram 2018

Efter bolagsstämman 2016-11-02

Delägare	Ägarandel efter nyemission 2012-06-01	Borgensram
Bjuv	1,76%	44 000 000
Burlöv	1,94%	48 000 000
Eslöv	3,75%	94 000 000
Helsingborg	15,32%	383 000 000
Höganäs	2,93%	73 000 000
Kävlinge	3,26%	81 000 000
Landskrona	4,93%	123 000 000
Lomma	2,33%	58 000 000
Lund	12,87%	322 000 000
Malmö	34,05%	851 000 000
Skurup	1,74%	43 000 000
Staffanstorp	2,58%	64 000 000
Svalöv	1,64%	41 000 000
Svedala	2,36%	59 000 000
Vellinge	3,99%	100 000 000
Ängelholm	4,55%	114 000 000
Summa	100,00%	2 498 000 000

Kommunerna Bjuv, Burlöv, Båstad, Eslöv, Helsingborg, Höganäs, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svalöv, Svedala, Skurup, Vellinge och Ängelholm har träffat följande

TILLÄGGSAVTAL

till gällande konsortialavtal för regional vattenförsörjning genom Sydvatten AB

§ 1. Bakgrund

Kommunfullmäktige i Båstad avser inträda som delägare i Sydvatten AB. Under förutsättning att kommunfullmäktige i samtliga nuvarande delägarkommuner och i Båstads kommun (nedan Båstad) beslutar att ingå detta Tilläggsavtal för Båstads delägarskap kommer årsstämman i Sydvatten AB år 2018 att besluta om och genomföra en riktad nyemission till Båstad och därigenom möjliggöra ett inträde av Båstad som aktieägare i Sydvatten AB.

§ 2. Delägarskap och fördelning av aktiekapitalet

Antalet aktier i Sydvatten AB utökas genom den ovan angivna riktade nyemissionen. Som ett direkt resultat därav kommer varje delägarkommuns andel av det totala aktiekapitalet i bolaget att något justeras.

Antalet nyemitterade aktier till Båstad skall vara sådant, att Båstads andel av aktierna i Sydvatten AB efter tecknandet av de nya aktierna motsvarar Båstads andel av den totala folkmängden i samtliga delägarkommuner (inklusive Båstad) enligt SCB:s statistik per den 31 december 2017. En sammanställning över den nya fördelningen av aktiekapitalet kommer därefter att biläggas detta avtal.

§ 3. Tillträde

Genom (i) samtliga parter undertecknande av detta tilläggsavtal, och (ii) Båstads tecknande och betalning av enligt § 2 nyemitterade aktier, tillträder Båstad konsortialavtalet.

§ 4. Avvikelse från konsortialavtalet

Det antecknas att Båstads inträde i Sydvatten AB, med samtliga delägares samtycke, härigenom sker med villkoret att Båstad, i enlighet med vad som anges i det Avtal om delägarinträde m.m., som ingåtts mellan Sydvatten AB och Båstads kommun, inte ska erlagga några fasta eller rörliga kostnader till Sydvatten AB förrän den planerade överföringsledningen till Båstad är färdigställd och drifttagen.

§ 5. Avtalets omfattning

I övrigt skall konsortialavtalet gälla oförändrat.

§ 6. Giltighet

Detta tilläggsavtal skall för sin giltighet vara beroende av att Sydvatten AB genom årsstämmans beslut år 2018 nyemitterar aktier som i direkt anslutning därtill tecknas och betalas av Båstads kommun. Tilläggsavtalet träder ikraft den dag betalning för samtliga nyemitterade aktier har inkommit på av Sydvatten AB anvisat konto.

Detta tilläggsavtal har undertecknats i ett original för varje delägarkommun och förvaras hos Sydvatten AB.

_____ den _____
Ort Datum

_____ KOMMUN

_____
Underskrift

_____
Namnförtydligande

BOLAGSORDNING FÖR SYDVATTEN AKTIEBOLAG (Rev § 8)

§ 1 Firma

Bolagets firma är Sydvatten Aktiebolag.

§ 2 Säte

Styrelsen ska ha sitt säte i Malmö.

§ 3 Verksamhetsföremål

Föremålet för bolagets verksamhet är att uppföra, äga och driva vattenförsörjningsanläggningar, att därifrån distribuera vatten samt äga och förvalta fast och lös egendom och därmed förenlig verksamhet.

Bolaget ska även kunna förvärva och driva vattentjänstanläggningar och idka därmed förenlig verksamhet.

Bolaget är skyldigt att utföra de uppdrag som bolaget tilldelas av sina ägare. Verksamheten ska bedrivas åt ägarna i ägarnas ställe.

§ 4 Ändamålet med bolagets verksamhet

Bolagets syfte är att bereda aktieägarna och dess medborgare nytta genom att, med iakttagande av kommunal likställighets- och självkostnadsprincip, ansvara för aktieägarnas vattenförsörjningsanläggningar samt att förse aktieägarna med vatten från dessa regionala vattenförsörjningsanläggningar.

Bolaget ska även kunna sälja vatten till kommun, kommunalförbund eller kommunalt företag som inte är aktieägare. En sådan försäljning får endast ske under förutsättning att aktieägarnas löpande behov av vatten är tryggt och att aktieägarnas intressen i övrigt inte skadas.

Likvideras bolaget ska dess behållna tillgångar tillfalla aktieägarna.

§ 5 Fullmäktiges rätt att ta ställning

Bolaget ska bereda aktieägarnas fullmäktigeförsamlingar möjlighet att ta ställning innan sådant beslut i verksamheten som är av principiell betydelse eller annars av större vikt fattas.

§ 6 Aktiekapital

Aktiekapitalet ska utgöra lägst 300 000 000 kronor och högst 1 200 000 000 kronor.

§ 7 Antal aktier

I bolaget ska finnas lägst 3 000 000 och högst 12 000 000 aktier.

§ 8 Styrelse

Styrelsen ska bestå av 13 ledamöter med 14 15 suppleanter.

Styrelsen utses av aktieägarna på följande sätt:

	<u>Ledamöter</u>	<u>Suppleanter</u>
Eslöv	1	1
Helsingborg	2	1
Landskrona	1	1
Lund	2	1
Malmö	4	2

Övriga aktieägare ska gemensamt utse 3 ledamöter och 8 9 suppleanter.

För det fall någon ledamot eller suppleant inte utses av aktieägarna enligt ovan ska dessa ledamöter och suppleanter utses av bolagsstämman med enkel majoritet.

Styrelsens uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls året efter det år då ordinarie val av kommunfullmäktige har förrättats i hela landet (d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

Arbetstagarorganisationerna får utse högst fyra arbetstagarrepresentanter bland de anställda på bolaget vilka har närvaro-, yttrande- och förslagsrätt vid styrelsens sammanträden.

§ 9 Revisorer och lekmannarevisorer

För granskning av bolagets årsredovisning samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning utses av bolagsstämman lägst en och högst sex revisorer med högst sex revisorssuppleanter.

För granskning av om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig utses av fullmäktigeförsamlingarna i Malmö kommun och Helsingborgs stad högst två lekmannarevisorer med högst två lekmannarevisorssuppleanter på följande sätt;

	<u>Lekmannarevisor</u>	<u>Lekmannarevisorssuppleant</u>
Helsingborg	1	1
Malmö	1	1

Samtliga revisorers och suppleanters uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det år då revisorn utsågs (jämligt 9 kap. 21 § aktiebolagslagen). Lekmannarevisorerna och dessas suppleanter ska utses vid den årsstämma som hålls året efter kommunval, (d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

§ 10 Kallelse till bolagsstämma

Kallelse till bolagsstämma ska ske genom brev till aktieägarna tidigast sex och senast fyra veckor före bolagsstämman.

§ 11 Ärenden på årsstämma

På årsstämma ska följande ärenden förekomma.

1. Val av ordförande vid stämman.
2. Upprättande och godkännande av röstlängd.
3. Val av en eller flera justeringsmän.
4. Godkännande av förslaget till dagordning.
5. Prövning av om stämman blivit behörigen sammankallad.
6. Framläggande av årsredovisning och revisionsberättelse samt lekmanna-revisorns granskningsrapport.
7. Beslut angående
  - a. fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen,
  - b. dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen, och
  - c. ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter och verkställande direktör.
8. Fastställande av arvoden åt styrelse och revisor samt lekmannarevisorerna med suppleanter.
9. I förekommande fall, meddelande om aktieägarnas utseende av styrelse-ledamöter samt styrelsesuppleanter i enlighet med § 8 samt lekmannarevisorer och lekmannarevisorssuppleanter.
10. I förekommande fall, val av revisor och revisorssuppleanter.
11. Annat ärende, som ankommer på bolagsstämman enligt aktiebolagslagen eller bolagsordningen.

§ 12 Räkenskapsår

Bolagets räkenskapsår ska omfatta kalenderår.

§ 13 Inspektionsrätt

Aktieägarna äger rätt att ta del av bolagets handlingar och räkenskaper samt i övrigt inspektera bolaget och dess verksamhet. Detta gäller dock endast i den mån hinder inte möter på grund av författningsreglerad sekretess.

§ 14 Hembud

Har aktie övergått till annan, ska aktien genast hembjudas övriga aktieägare genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse. Lösningrätten ska inte kunna utnyttjas för ett mindre antal aktier än erbjudandet omfattar. Åtkomsten av aktien ska då styrkas samt, då aktien övergått genom köp, uppgift lämnas om den betingade köpeskillingen.

När anmälan gjorts om aktiens övergång, ska styrelsen genast skriftligen meddela detta till varje lösning berättigad, vars postadress är införd i aktieboken eller annars är känd för bolaget. Lösning berättigad ska anmodas att, om denne önskar begagna

sig av lösningsrätten, skriftligen framställa lösningsanspråk hos bolaget inom två månader, räknat från anmälan till styrelsen om aktiens övergång.

Anmäler sig flera lösningsberättigade, ska företrädesrätten dem emellan bestämmas genom lottning, verkställd av notarius publicus. Om flera aktier utbjudits samtidigt ska dock aktierna först, så långt det är möjligt, i proportion till tidigare innehav fördelas bland dem, som framställt lösningsanspråk.

Mot bakgrund av ändamålet med Bolagets verksamhet och skälen till Bolagets bildande ska lösenbeloppet per aktie motsvara aktiens kvotvärde oavsett dess verkliga värde.

Om enighet om lösenbeloppets storlek inte kan uppnås, ska talan i sådan tvist väckas vid allmän domstol.

Lösenbeloppet ska betalas inom en månad från den tidpunkt, då lösenbeloppet blev bestämt.

Om inte någon lösningsberättigad framställer lösningsanspråk inom stadgad tid eller lösen inte erläggs inom föreskriven tid, har den som gjort hembudet, rätt att bli registrerad för aktien.

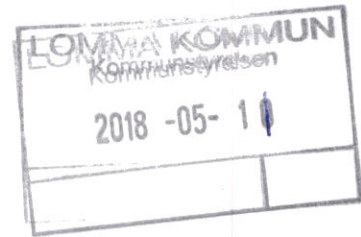
Talan i en fråga om hembud måste väckas inom två månader från den dag då lösningsanspråket framställdes hos aktiebolaget.

§ 15 Ändring av bolagsordningen

Ett beslut om ändring av denna bolagsordning som innebär att vad som föreskrivs i punkt 3, 4 eller 5 ändras, är giltigt endast om det har godkänts av kommunfullmäktige i samtliga aktieägare.

Vid övriga beslut om ändring av denna bolagsordning ska reglerna i aktiebolagslagen (2005:551) tillämpas.

14

2018-05-07

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

Vår referens:

Direkttel: 040-641 10 52

Kommunstyrelsen

E-post: Helena.bjorn@lomma.se

Diariern: KS/KF 2018:25.048

Er referens: Helena Björn

Uppdrag åt ombud inför förestående årsstämma i Kävlingeåns vattenråd

Styrelsen för Kävlingeåns vattenråd har kallat till stämma den 24 maj kl. 09.00. Efter granskning av kallelse och därtill bifogat material föreslår undertecknad att kommunstyrelsen ger kommunens ombud vid stämman i uppdrag att rösta och verka för att:

- ge styrelsen ansvarsfrihet.
- fastställa förbundets balansräkning och medelsdisposition.
- välja föreslagna ledamöter, ordförande, vice ordförande, revisorer med suppleanter och valberedning.
- anta arbetsplan och kostnadsbudget enligt förslag.
- godkänna det av styrelsen gjorda förslaget till utdebitering hos medlemmarna.

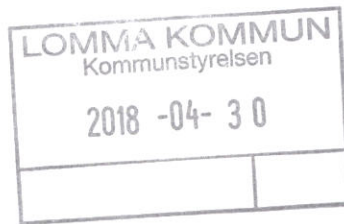
Helena Björn

Miljöstrategisk samordnare

**KÄVLINGSÅNS
VATTENRÅD**

Till Medlemmarna i
Kävlingsåns vattenråd
Enligt sändlista

Kallelse till årsstämma 2018

Medlemmarna i Kävlingsåns Vattenråd kallas härmed till ÅRSSTÄMMA.

Tid: Torsdagen den 24 maj 2018 kl. 09.00

Plats: Håstad mölla, Håstadmöllavägen 293, Lund

Ärenden enligt bifogad föredragningslista

- Program:** kl. 09.00   Årsstämma
Konstituerande styrelsemöte (efter årsstämman)
- Ca kl. 11.30   Visning av Vatten- och fiskemuseum
Svenska Lax- och Laxöringföreningen startade under 1940-talet ett omfattande vatten- och fiskevårdsprojekt i Kävlingsån. Ett av slutmålen var att lax åter skulle vandra upp i Kävlingsån för lek och utgöra en stor resurs för samhället. I slutet av 1940-talet skapade föreningen ett vatten- och fiskemuseum på Håstadmölla som då var en etablerad undersökningssanstalt i södra Sverige.
- Ca kl. 12.30   Vattenrådet bjuder på lunchbuffé
- Ca kl. 13.30   Tömning av fiskfällan
Fiskfällan (smoltfällan) vid Håstad mölla används för uppföljning av fiskbestånden i Kävlingsån. Fällan är i drift årligen under april och maj månad och töms då dagligen varefter fisken räknas och bokförs.
- Ca kl. 15.00   Avslut

Välkomna!

Thomas Quist
Ordförande

Anna Olsson
Vattenrådsmedarbetare

Anmälan om deltagande i stämman och lunchen görs per e-post eller telefon till Anna Olsson. Vid anmälan vänligen meddela om Ni önskar delta i lunchen, samt eventuella allergier/vegetariskt. Anmälan senast 13 maj!

Vattenrådsmedarbetare: ANNA OLSSON
Tekniska förvaltningen
Box 41, 222 37 LUND

Telefon
046-359 52 51

E-mail
anna.olsson2@lund.se

FÖREDRAGNINGSLISTA

Föredragningslista till ÅRSSTÄMMA 2018

1. Stämmans öppnande
2. Val av ordförande att leda förhandlingarna
3. Justering av röstlängd
4. Justering av dagordning
5. Godkännande av kallelse
6. Val av två personer att jämte ordföranden justera stämmans protokoll
7. Föredragning av styrelsens och revisorernas berättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för det år verksamhetsberättelsen avser
9. Fastställande av vattenrådets resultat- och balansräkning samt medelsdisposition
10. Val av ledamöter i styrelsen och ersättare för dessa
11. Val av ordförande och vice ordförande i styrelsen
12. Val av revisorer och ersättare för dessa
13. Val av valberedning
14. Fastställande av styrelsen uppgjort förslag till arbetsplan och kostnadsbudget för det kommande verksamhetsåret 2019
15. Fastställande av styrelsen uppgjort förslag till utdebitering hos medlemmarna för det kommande verksamhetsåret 2019
16. Ärenden som av styrelsen eller medlem hänskjutits till stämman
17. Presentation av Fokus Vombsjön (Linda Parkefelt, Sydsvatten, och Anna Olsson, Kävlingeåns vattenråd)
18. Redovisning av 2017 års vattenundersökningar i Kävlingeån (ALcontrol)
19. Redovisning av pågående arbete inom Vattenvårdsprogram Kävlingeån (Ekologgruppen)
20. Övriga ärenden
21. Stämmans avslutande

Bilagor:

1. Årsredovisning 2017 med förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt revisionsberättelse
2. Förslag till ledamöter i styrelsen samt revisorer
3. Förslag till budget och arbetsplan 2019 för vattenförvaltning, samordnad recipientkontroll och Vattenvårdsprogram Kävlingeån
4. Förslag till utdebitering hos medlemmar 2019 för vattenförvaltning, samordnad recipientkontroll och Vattenvårdsprogram Kävlingeån
5. Recipientkontroll – Rapport från 2017 års undersökningar i Kävlingeån

Bilagorna sänds ut separat vid ett senare tillfälle.

Sändlista

STÄMMOOMBUD 2018

ORDINARIE

Eslövs kommun
Tomas Nilsson

Hörby kommun
Susanne Meijer

Höörs kommun
Fredrik Hanell

Kävlinge kommun
Sofia Lindblom

Lomma kommun
Bo Nilsson

Lunds kommun
Petter Forkstam

Sjöbo kommun
Magnus Weberg

Tomelilla kommun
Lotta Hedström

Sydvatten
Magdalena Lindberg Eklund

VA SYD
Mats Helmfrid

ERSÄTTARE

Agneta Fristedt
Lena Persson

Magnus Lennartson

Lars-Olof Andersson

Jennie Raneke

Christer Wallin

Kent Ivan Andersson

Tina Bergström-Darrell

Markus Holm

REVISORER

ORDINARIE

Anders Thulin, PwC

ERSÄTTARE

Boel Hellberg

VALBEREDNING

Sjöbo kommun
Vakant

Lunds kommun
Christer Wallin

LRF
Stefan Frank

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅDS STYRELSE

LEDAMÖTER

Eslövs kommun
Miroslav Han

Hörby kommun
Gunnar Bergquist

Höörs kommun
Anna Palm

Kävlinge kommun
Thomas Lövskog

Lomma kommun
Alf Michelsen

Lunds kommun
Solveig Ekström Persson

Sjöbo kommun
Thomas Quist

ERSÄTTARE

Håkan Bjelkengren

Kurt Hagenrud

Kenneth Kallin

Jan Svensson

Lennart Nilsson

Per Jacobsson

Carl-Anders Lillås

Tomelilla kommun
Kenneth Strömbeck
Areella näringar/markägare
Håkan Lindqvist
Carl von Friesendorff
Dikningsföretagen
Håkan Olsson
Företag/industrier
Hadil Karim
Peter Ottosson
Sydvatten
Svante Lönnqvist
VA SYD
Hans-Åke Mårtensson
Fiskevården
Anders Eklöv
Ideella naturvården
Nils Englesson

Peter Boström

Per Persson
Hans Ramel

Anders Jönsson

Eva Norrman
vakant

Jörgen Johansson

Bengt Andersson

Anders Persson

ADJUNGERADE TILL STYRELSEN

ORDINARIE

Länsstyrelsen
Pardis Pirzadeh

ERSÄTTARE

Anna Ejserholm

BEREDNINGSGRUPPEN

ORDINARIE

Lunds kommun
Park- och naturkontoret
Anna Helgeson
Sjöbo kommun
Utvecklingsstaben
Eva Nielsen Osterman
Eslövs kommun
Miljö & Samhällsbyggnad
Anna-Carin Linusson
Hörby kommun
Planering och utveckling
Mikael Ulvholt
Höörs kommun
Miljö- och byggmyndigheten
Håkan Bergknut
Kävlinge kommun
Strategiska avdelningen
Patrik Lund
Lomma kommun
Miljö- och byggförvaltningen
Helena Björn
Tomelilla kommun
Samhällsbyggnad
Charlotte Lindström
Sydvatten
Magdalena Lindberg Ekhund
VA SYD
Susanne Johansson
Nordic Sugar
Hadil Karim

ERSÄTTARE

Karl-Oscar Seth

Teknik- och fastighetsförvaltningen
Jesper Andersson

Birgitta Karlsson

Carin Holst

Åsa Abrahamsson

Fredric Palm

Adam Bahr

Markus Holm

Thomas Persson

Eva Norrman

*Krafteringen
Stellan Nilsson
Ekologgruppen
Tette Alström*

Karl Holmström

*Sekreterare
Anna Olsson*

Jonas Johansson

MEDLEMMAR SOM INTE REPRESENTERAS I STYRELSEN

PRIVAT

*Carl von Friesendorff
Jörgen Hansson
Mikael Wehtje*

ORGANISATIONER/FÖRETAG

*Familjen Ramel Godsförvaltning AB
Friluftsförbundet Bjärred-Lomma
Naturskyddsföreningen i Tomelilla
Ö. Kärrstorps-Öveds LRF avd.
Övedsklosters Godsförvaltning
Sydsten AB*

ÖVRIGA

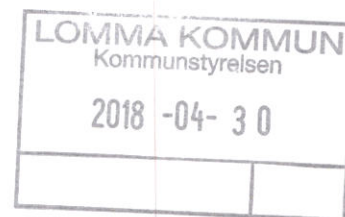
Madeleine Svelander   ALcontrol

**KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD**

2018-05-24

Till styrelsen
Kävlingsån vattenråd

Kallelse till konstituerande sammanträde

Styrelsen för Kävlingsån vattenråd kallas härmed till konstituerande sammanträde

Tid: Torsdagen den 24 maj 2018, efter årsstämman

Plats: Håstad mölla, Håstadmöllavägen 293, Lund

Ärenden:

1. Mötets öppnande
2. Godkännande av dagordning
3. Val av justeringsperson
4. Val av sekreterare och kassaförvaltare
5. Val av adjungerade från:
  - Länsstyrelsen
  - Lunds kommun
  - Eslövs kommun
  - Sjöbo kommun
6. Val av beredningsgrupp med representanter för:
  - Eslövs kommun
  - Hörby kommun
  - Höörs kommun
  - Kävlings kommun
  - Lomma kommun
  - Lunds kommun
  - Sjöbo kommun
  - Tomelilla kommun
  - Nordic Sugar
  - Fortifikationsverket
  - Sydvatten
  - VA SYD
  - Krafringen
  - Sydsten
7. Utseende av firmatecknare
8. Övriga frågor
9. Mötets avslutande

Thomas Quist
Ordförande

Anna Olsson
Vattenrådsmedarbetare

15

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN
Planeringsavdelningen

2018-05-07

Vår referens:

Direkttel: 040-641 10 52

Kommunstyrelsen

E-post: Helena.bjorn@lomma.se

Diarienum: KS/KF 2018:96.042

Er referens: Helena Björn

Uppdrag åt ombud inför förestående stämma i Höje å vattenråd

Höje å vattenråd har kallat till stämma den 29 maj 2018. Efter granskning av kallelse och därtill bifogat material föreslår undertecknad att kommunstyrelsen ger kommunens ombud vid årsmötet i uppdrag att rösta och verka för att:

- ge styrelsen ansvarsfrihet.
- fastställa rådets resultat- och balansräkning samt medelsdisposition.
- välja föreslagna ledamöter med ersättare, ordförande, vice ordförande, revisorer med ersättare och valberedning.
- godkänna det av styrelsen gjorda förslaget till arbetsplan och budget för det kommande verksamhetsåret.
- godkänna det av styrelsen gjorda förslaget till utdebitering hos berörda medlemmar för vattenförvaltning, receptkontroll samt för Höje å åtgärdsprogram 2019.

Helena Björn

Miljöstrategisk samordnare

KALLELSE

2018-04-17

Medlemmar och ombud

Medlemmar och ombud för medlemmarna i Höje å vattenråd kallas härmed till årsstämma 2018

Tid och datum: Kl 09:00, tisdagen den 29 maj

Plats: Medborgarhuset/Biblioteket i Genarp samt Häckebergasjön

Ärenden enligt bifogad föredragningslista.

Välkomna!

Björn Abelson
Ordförande

Jonas Johansson
Samordnare

Program

09:00 - ca 12:00

Årsstämma och konstituerande styrelsemöte samt redovisning av

- *Resultaten från vattenundersökningarna 2017*
- *Aktuella åtgärder i Höje å avrinningsområde*
- *Dennis Wiström, Västerviks kommun (Vinnare av Sjöstjärnan 2017) berättar om deras framgångsrika vattenvårdsarbete.*
- *Per Becker, forskare på Lunds universitet, berättar om sin studie om nätverket av personer kring Höje å.*

Ca 12:00

Vattenrådet bjuder på lunch.

Ca 13:00 - ca 15.30

Exkursion till Häckebergasjön med förevisning av reduktionsfiske och eftermiddagsfika.

Anmälan om deltagande i stämman, lunchen och exkursionen görs per e-post eller telefon till Jonas Johansson.

Telefon: 046-35 68 50 eller e-post: jonas.johansson@lund.se

Vid anmälan vänligen meddela om Ni önskar delta i lunchen och exkursionen så att vi kan beställa mat och fika.

Anmälan senast 15 maj!

Föredragningslista till ÅRSSTÄMMA i Höje å vattenråd 2018

1. Stämmans öppnande
2. Val av ordförande att leda förhandlingarna
3. Justering av röstlängd
4. Justering av dagordning
5. Godkännande av kallelse
6. Val av två personer att jämte ordföranden justera stämmans protokoll
7. Föredragning av styrelsens och revisorernas berättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för det verksamhetsår berättelsen avser
9. Fastställande av vattenrådets resultat- och balansräkning samt medelsdisposition
10. Val av ledamöter i styrelsen och ersättare för dessa
11. Val av ordförande och vice ordförande i styrelsen
12. Val av revisorer och ersättare för dessa
13. Val av valberedning
14. Fastställande av styrelsen uppgjort förslag till arbetsplan och budget för verksamhetsåret 2019
  - *Vattenförvaltning*
  - *Recipientkontroll*
  - *Höje å åtgärdsprogram*
  - *Reparation & underhåll*
15. Fastställande av styrelsen uppgjort förslag till utdebitering hos medlemmarna för verksamhetsåret 2019
  - *Vattenförvaltning*
  - *Recipientkontroll*
  - *Höje å åtgärdsprogram*
16. Ärenden som av styrelsen eller medlem hänskjutits till stämman
17. Redovisning av 2017 års vattenundersökningar i Höje å
18. Redovisning av pågående arbete inom Höje å åtgärdsprogram
19. Övriga ärenden
20. Stämmans avslutande

Bilagor:

1. Årsredovisning 2017 med förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt revisionsberättelse.
2. Förslag till ledamöter i styrelsen och revisorer
3. Förslag till budget och arbetsplan 2019 för vattenförvaltning och recipientkontroll, samt Höje å åtgärdsprogram.
4. Förslag till utdebitering hos medlemmarna 2019 för vattenförvaltning, recipientkontroll samt Höje å åtgärdsprogram
5. Recipientkontroll – Rapport från 2017 års undersökningar i Höje å.

Bilagorna sänds ut separat efter styrelsemötet 2018-05-08

Årsredovisning för räkenskapsåret 2017

Innehåll	Sida
- Verksamhetsberättelse	1
- Förvaltningsberättelse	19
- Resultaträkning	21
- Balansräkning	22
- Noter	23

Den formella delen enligt Årsredovisningslagen s.19-23 omfattas av revisorns granskning. Allt annat är så kallad annan information.

Verksamhetsberättelse

Inledning

Höje å vattenråds verksamhet sträcker sig över fyra verksamhetsområden; Vattenförvaltning, Recipientkontroll, vattenvårdande, renande och flödesdämpande åtgärder inom ramen för Höje å åtgärdsprogram samt Reparation och underhåll i dammar och våtmarker anlagda i det sedan flera år tillbaka avslutade Höjeåprojektet.

Höje å vattenråd inledde formellt sin verksamhet 2010-01-01. Vattenrådet bildades genom ombildning av Höje å vattendragsförbund, vars ursprungliga syfte var att övervaka vattenkvaliteten i Höje å. Sedan 1991 har även ett aktivt vattenvårdsarbete bedrivits av kommunerna i området, först genom Höje å vattendragsförbund och från och med 2010 av Höje å vattenråd, inom ramen för Höjeåprojektet (från och med 2015 Höje å åtgärdsprogram). I och med att vattendragsförbundet ombildades till vattenråd utökades styrelsen med representanter från markägarorganisationer, industri/övriga verksamhetsutövare, fiskevården och ideella naturvårdsorganisationer. För att låta vattenrådets nya organisation finna sina former för arbetet lades under 2010 stor vikt vid organisatoriska frågor och diskussion kring rådets syn på vilka frågor som skulle prioriteras. Dessutom uppdaterades delegations- och arbetsordningen och fattades beslut om dagvattengruppens införande i vattenrådet under 2013. Under 2016 uppdaterades delegations- och arbetsordningen samt togs beslut om att från och med 2017 ha gemensamma möten med Berednings- och Dagvattengruppen. Under 2017 har inga organisatoriska förändringar genomförts.

Vattenförvaltning

Vattenrådet jobbar med vattenförvaltning bl a genom att sätta fokus på vattenfrågorna, informera om vattendirektivet, svara på remisser och söka extern finansiering till olika projekt. Arbetet med vattenförvaltningen finansieras av kommunerna via medlemsavgifter till vattenrådet tillsammans med ett årligt bidrag från Vattenmyndigheten.

Våtmarken och fördröjningsmagasinet på Ladugårdsmarken mellan Lund och Stångby har blivit ett fågelparadis. Sedan våtmarken anlades 2015 har 95 olika fågelarter, varav 19 rödlistade arter, rapporterats in till Artportalen.

Hemsida

Vattenrådets hemsida är en viktig kanal för spridning av information. På hemsidan läggs rapporter, remiss- och samrådssvar, protokoll och minnesanteckningar från styrelsen och Berednings/Dagvattengruppen samt annan information om Höje å ut. Under 2015 gjordes en omfattande genomgång av hemsidan medan hemsidan under 2017 endast kontinuerligt uppdaterats med ny information. Ambitionen med hemsidan är att samla den information som finns tillgänglig om Höje å. På hemsidan finns idag bl a årsrapporter från recipientkontrollen (1978-2016), rapporter från Höjeåprojektet samt väldigt mycket annan information om Höje å och om vattenrådets verksamhet. Bildgalleriet för olika dammar, våtmarker, vattendragssträckor eller andra vattenrelaterade företeelser inom avrinningsområdet har under året utökats med nya bilder.

Hemsidan hittas på: www.hojea.se

Bildgalleriet hittas på: <http://bildgalleri.hojea.se/#!/home>

Projekt - Helhetsperspektiv Höje å

Våren 2014 fick vattenrådet ca 1 800 tkr i stöd från Havs- och vattenmyndigheten till ett projektet Helhetsperspektiv Höje å. Syftet med projektet var att öka kunskapsnivån om Höje å, om området och om processer i ån för att skapa ett tillförlitligt underlag för en bättre förvaltning i en framtid som bland annat kommer att påverkas av klimatförändringar. Sedan 2014 har arbete pågått med att:

- *Ta fram förslag kring framtida förvaltning av dikningsföretagen i huvudfåran samt sträckor som inte är reglerade i dikningsföretag*
- *Genomföra av en hydromorfologisk utredning av ån med tillhörande åtgärdsförslag*
- *Värdera och ta fram förslag på åtgärder för ekosystemtjänster med koppling till skydds zoner och tvåstegsdiken längs vattendragen*

Projektet har redovisades till Länsstyrelsen i Skåne under hösten 2016 och de slutgiltiga rapporterna blev klara under 2017. Alla rapporter och mer information om projektet finns på hemsidan:

<http://hojea.se/Helhetsper-Hoeje-aa.htm>

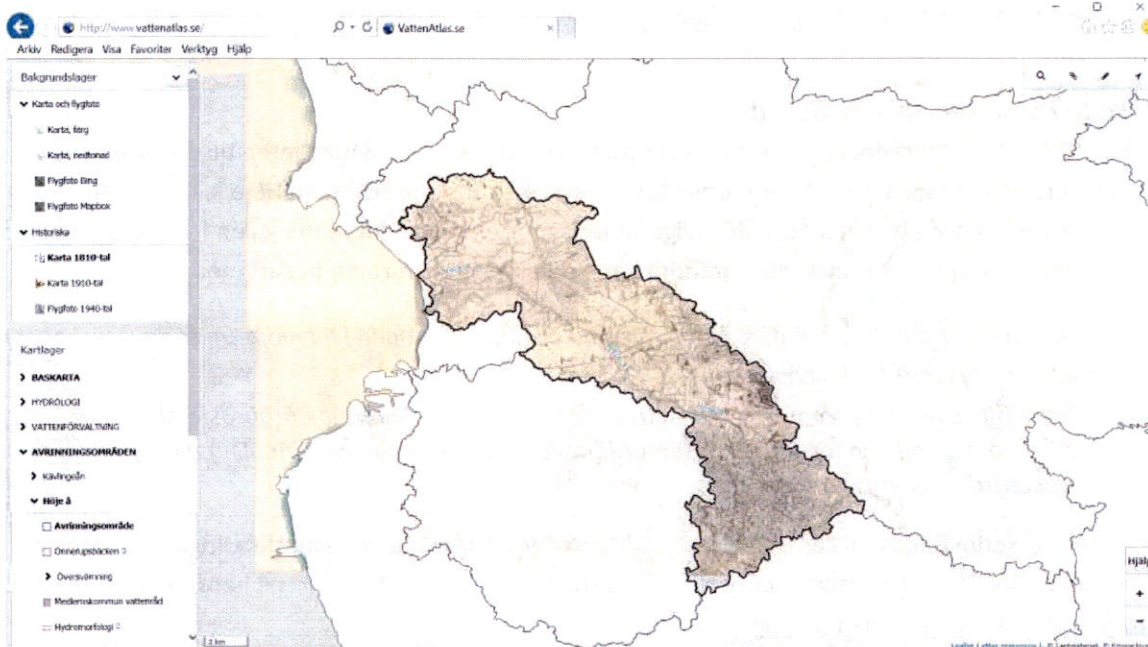
Delar av projektets resultat redovisades vid de nationella vattendagarna i Halmstad i november och mottogs med stort intresse hos åhörarna. Resultaten och slutsatserna från projektet har kondenserats ner till ett mindre antal ställningstaganden som styrelsen beslutar om 2018

VattenAtlas

2014 och 2015 utvecklade Kävlingeåns vattenråd en webbaserad karttjänst för vatteninformation som är fritt tillgänglig på nätet. Efter arbetet i Kävlingeåns vattenråd tog Höje å vattenråd över arbetet och vidareutvecklade VattenAtlas under våren 2016. VattenAtlas har demonstrerats utförligt vid ett antal tillfällen under 2017. En workshop med fokus på tillämpad användning av VattenAtlas hölls i Lund 2017-04-19 med ett 15-tal deltagare. Nytt i VattenAtlas för 2017 är bland annat att den Skånska Rekognosceringskartan från 1812-1820 nu för första gången är tillgänglig för alla på nätet. Den Skånska Rekognosceringskartan är väldigt intressant ur ett vattenperspektiv då den är från tiden före den storskaliga utdikningen av landskapet. Kartan visar således det skånska vattenlandskapet såsom det såg ut innan människan kraftigt hade påverkat landskapet.

För bibehålla tillförlitligheten i VattenAtlas behöver kartan förvaltas. För att formalisera förvaltningen av VattenAtlas skrevs det 2016 ett samarbetsavtal mellan de vattenråd som är del av VattenAtlas. Avtalet sträcker sig från 2017 – 2021 och Höje å - och Kävlingeåns vattenråd är huvudmän för förvaltningen av VattenAtlas. Förvaltningskostnaden är 15 000 kr per år och vattenråd vilket går till att uppdatera underlag och för att åtgärda problem som kan uppstå. För närvarande ingår följande vattenråd i samarbetet om VattenAtlas:

- Höje å vattenråd
- Kävlingeåns vattenråd
- Nybroåns vattenråd
- Sege å vattenråd
- Saxån-Braåns vattenråd

VattenAtlas för b.la Höje å avrinningsområde är fritt tillgänglig för alla som är intresserade av vattenrelaterad information. Nytt i VattenAtlas för 2017 är att den Skånska Rekognosceringskartan från 1812-1820 nu är tillgänglig. VattenAtlas hittar man på www.vattenatlas.se eller via Höje å vattenråds hemsida.

Remisser och samråd

Att svara på remisser och samråd med anknytning till vatten är en viktig aktivitet inom arbetet med vattenförvaltning. Vattenrådet har under 2017 svarat på följande remisser/samråd:

- *Blåplan - Staffanstorps kommun*
- *Dagvattenplan för Lunds stad - VA SYD och Lunds kommun*
- *Fyra järnvägsspår Lund-Flackarp - Trafikverket*
- *Gullåkra skola, detaljplan - Staffanstorps kommun*
- *Prövotidsredovisning - Malmö airport*
- *Sanering av damm på Önnerup 8:18, Lomma kommun – Malmö metallteknik*
- *Socketan, detaljplan – Staffanstorps kommun*
- *Dalby stenbrott ansökan om b.la vattenverksamhet – Sydsten AB*
- *Översiktsplan – Lunds kommun*
- *Översvämningsplan - VA SYD och Lunds kommun*
- *Örestads Golfbana, ansökan om tillstånd till vattenverksamhet m.m. – Habo Golf AB*

Utåtriktat arbete

Vattenrådets kansli brukar informera utåtriktat med föredrag om vattenrådets arbete vid flera tillfällen under ett år. Under 2017 har det blivit tre föredrag där ca 140 personer fick höra om vattenrådets verksamhet. Att vattenrådet blir tillfrågat om att komma ut och berätta visar på att de erfarenheter vattenrådet har och den kunskap som tas fram är efterfrågade runt om i landet samt visar att verksamheten är ledande på sitt område.

- *2017-05-10: Länsstyrelsens konferens "Åtgärdsarbete för bättre vatten i Skåne" (ca 50 personer)*
- *2017-09-29: Österlens vattenråd och Vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån (ca 30 personer)*
- *2017-11-15: Nationella vattendagarna (ca 100 personer)*
- *2017-11-16: Rååns vattenråd (ca 20 personer)*
- *2017-12-19: Vänsterpartiet i Lund (ca 20 personer)*

Kurser, konferenser m.m.

Under året har representanter för vattenrådet deltagit i följande kurser, konferenser eller andra forum:

- *Nationella vattendagarna, Svenska Föreningen för Limnologi*
- *Våtmarksråd för Skåne, Länsstyrelsen*
- *Åtgärdsarbete för bättre vatten i Skåne, Länsstyrelsen i Skåne*
- *Sjörestaureringskonferens, Länsstyrelsen i Östergötland och Havs- och Vattenmyndigheten*
- *Miljökvalitetsnormer för vatten vid fysisk planering och miljötillsyn, Länsstyrelsen*
- *Strandskydd i fysisk planering, Lunds kommun och Länsstyrelsen*
- *Nätverket för jordbruk, skogsvård och landskapsvård, Hållbar Utveckling Skåne*
- *Gör plats för vatten – informationsdag, Länsstyrelsen*

Forskningsprojekt

Höje å vattenråd har under 2017 varit del i ett par olika forskningsprojekt. Medfinansiering från vattenrådets sida sker, om inte annat beslutats av styrelsen, med egen tid, befintlig kunskap och/eller som uppväxling av vattenrådets befintliga medel. De forskningsprojekt som vattenrådet är part i för tillfället beskrivs kortfattat nedan.

Hållbar hantering av urbana översvämningar (SURF)

Projektet, som har beviljats finansiering från forskningsrådet FORMAS, fokuserar på hållbar hantering av översvämningar i urbana miljöer. Översvämningar i urbana miljöer är ett ökande problem och en orsak till detta är klimatförändringar men de huvudsakliga orsakerna har bl a att göra med olämplig markanvändning och otillräckliga åtgärder för att säkra bl a byggnader. För att handskas med problematiken på ett hållbart sätt behöver den övergripande strategin gå från det gamla tänkesättet med hårda åtgärder mot en mer hållbar hantering av urbana översvämningar och att till bygga städer som tål översvämningar. Vattenrådet går in med arbetstid och befintlig kunskap. Under 2017 har det genomförts intervjuer med många personer som på ett eller annat sätt är involverade i arbetet med Höje å. Resultat från denna undersökning kommer troligen presenteras under 2018. Även ett samarbete mellan vattenrådet och vattenrådets konsult Ekologgruppen, som ska arbeta vidare med utredningen om översvämningar, har etablerats med forskare vid Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap på Lunds universitet. Syftet med samarbetet är att ytterligare öka kunskapen om översvämningar i avrinningsområdet.

De djungelliknande miljöerna längs med Höje å vid Källby reningsverksdammar. Resultaten från en av utredningarna inom Höje å helhetsperspektiv visar att det inte är någon nytta ur ett avbördningsperspektiv att röja bort t ex träd i ån på sträckan.

Bekämpningsmedel i grundvatten

Höje å vattenråd har under ett par år samarbetat med Sveriges Geologiska Undersökning och Länsstyrelsen i ett projekt som undersökt halterna av bekämpningsmedel i ytligt grundvatten i avrinningsområdet. Projektet avslutades under 2017 och slutrapporten för projektet finns på:

<http://hojea.se/Grundvatten.htm>

Aktuella frågor

Vattenrådet har som ambition att driva och sätta fokus på aktuella frågor relaterade till vattenvårdsarbetet samt till vatten och vattenkvalitet i Höje å. Under 2017 sattes fokus på följande frågor:

Små dagvattenåtgärder

Vattenrådet har inventerat mindre områden i Lunds, Staffanstorps och Lomma tätorter och tagit fram exempel på små enkla dagvattenåtgärder som kan genomföras samt i en skrivelse tryckt på vikten av att i den lilla skalan tänka på fördröjning av dagvatten.

Mikroplaster

Spridning av små plastpartiklar från konstgräsplaner för fotboll till vattenmiljöerna är ett relativt nyupptäckt problem. Vattenrådet har lyft frågan i medlemskommunerna genom en skrivelse om problematiken till Fritidsförvaltningarna, eller motsvarande, i kommunerna. Resultatet av skrivelsen är att förvaltningarna i kommunerna åtminstone uppmärksammat och börjat fundera på frågan.

Blytak på kyrkor

Ett antal kyrkor i avrinningsområdet, b.la Lunds Domkyrka, har takbeklädnad av bly som gör att regnvattnet från taken innehåller höga halter av bly. Lunds Domkyrka har initierat ett projekt som syftar till att täcka taket med en beläggning som ska förhindra läckage av bly. Vattenrådet skrev även till Länsstyrelsen i frågan. Skrivelsen till Länsstyrelsen gjorde att Länsstyrelsen tog en intern diskussion på hur man ska se på frågan. Länsstyrelsen har både att ta hänsyn till miljömålen "En giftfri miljö" samt ska ta hänsyn till kulturmiljön. Beskedet från Länsstyrelsen blev att man kan acceptera bly som takbeklädnad om vattnet som rinner av taket renas.

Strandskydd vid anlagda våtmarker

Efter det uppmärksamats att Länsstyrelsen i Skåne menar att strandskydd gäller vid anlagda våtmarker har vattenrådet fört dialog med Länsstyrelsen i frågan. Vattenrådets kansli har även frågat samtliga landets länsstyrelser hur de ser på frågan om strandskydd vid anlagda våtmarker. Vattenrådets arbete har lett fram till att Länsstyrelsen i Skåne har tagit upp frågan internt igen och skicka en skrivelse till Miljödepartementet i frågan.

Rapporter

Under 2017 har följande rapporter med koppling till Höje å publicerats:

- *Ålgräsundersökningar i Lommabukten 2017, Toxicon AB på uppdrag av Höje å- och Kävlingeåns vattenråd.*
- *Förstudie till reduktionsfiske i Häckebergasjön. Klara Vatten AB på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Reduktionsfiske i dammen på Ladugårdsmarken. Klara Vatten AB på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Höje å från Genarp till havet - en beskrivning av åns hydromorfologi och närområde. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Dikningsföretagens verksamhet – skötsel och samverkan. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Flödesutjämning och rening av dagvatten från västra Lund. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Kartering av oreglerade sträckor och förslag till åtgärder för en ökad biologisk mångfald. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Kartering av förutsättningar för tvåstegsdike i Höje å avrinningsområde. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Modellering av vattennivåer – jämförelse mellan ett markavvattningsföretags fastställda bottenprofil och dagens åfåra. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Översyn av delaktighet för reglerade sträckor inom Höje å huvudfåra. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Hydromorfologi och dikningsföretag i Höje å – Slutrapport Höje å helhetsperspektiv. Ekologgruppen på uppdrag av Höje å vattenråd.*
- *Kemiska bekämpningsmedel i grundvatten - jämförelse av modellerade och uppmätta resultat i Höje å avrinningsområde - Slutrapport. SGU i samarbete med Höje å vattenråd.*
- *Dagvattenutredning Lund - Modellerade flöden och föroreningstransporter till Höje å. SWECO på uppdrag av VA SYD.*
- *Sjö- och vattendragsplan för Lunds kommun. Jonas Johansson på uppdrag av Lunds kommun.*

Samtliga rapporter som tagits fram på uppdrag av vattenrådet finns att tillgå på vattenrådets hemsida: www.hojea.se

2017 var ett år som framförallt under hösten präglades av mycket nederbörd här illustrerat av högt vattenflöde i huvudfåran vid Värpinge/Trolleberg.

Recipientkontroll

En viktig del i vattenrådets verksamhet är att driva den samordnade recipientkontrollen för Höje å avrinningsområde. Den första samordnade vattenkontrollen i området startade 1969 på initiativ av Länsstyrelsen. Recipientkontrollen omfattar idag undersökningar av både biologi och kemi och används för att bedöma påverkan på sjöar och vattendrag och för att bedöma ekologisk- och kemisk status. Det vattenkemiska basprogrammet ger underlag för bedömningar av tillståndet avseende närings-, försurnings-, syre-, och grumlighetsstatus. När det gäller biologin så undersöks fisk, vattenväxter, bottendjur och påväxtalger inom kontrollprogrammet.

Recipientkontrollen utfördes under 2017 av Ekologgruppen i Landskrona AB. Resultaten av undersökningarna 2017 redovisades kontinuerligt på vattenrådets hemsida, i en årsrapport (som brukar vara klar i april året efter) samt muntligen vid årsstämman i maj. Ekologgruppen har, efter upphandling hösten 2015, uppdraget för genomförande av recipientkontrollen 2016-2018.

2017 var andra året som Höje å vattenråd inte deltog Öresunds vattenvårdsförbunds verksamhet med recipientkontroll i Öresund. Höje å vattenråd genomförde i stället, i samarbete med Kävlingsåns vattenråd, undersökningar av ålgräs i Lommabukten, utanför Höje å mynning. Ålgräsängar är viktiga miljöer för uppväxande fiskyngel, kräftdjur och många andra organismer, ålgräset bidrar även till att binda sand och sediment samt är viktigt för cirkulation av näringsämnen. Resultatet av undersökningarna visade att ålgräset är väl utbredd i området utanför Höje å mynning och att det växer ut till mer än 8 m vattendjup. Djuputbredningen är särskilt intressant då den ger ett mått på vattnets grumlighet vilket i sin tur är en indikator på mängden partiklar (alger och andra partiklar) i vattnet som släcker ut ljuset. Med hjälp av resultaten klassades den ekologiska statusen för ålgräset i Lommabukten utanför Höje å mynning till hög ekologisk status och i Lommabukten som helhet till god ekologisk status.

Bilder på hur det kan se ut i ålgrensängarna på botten av Lommabukten. Foto: Toxicon

Under 2017 har samarbetet med Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) kring bekämpningsmedel i grundvatten avslutats i och med att rapporterna från projektet färdigställdes. Resultaten från provtagningarna visar tydligt att det finns bekämpningsmedel i grundvatten i området men att problemet kanske inte är så utbrett som man eventuellt kunde befara.

Årsrapporter från recipientkontrollen, rapporter från undersökningarna av ålgräs samt mer information om recipientkontrollen finns på: <http://www.hojea.se/Recipientkontroll.htm>

Åtgärdsarbete

Höje å åtgärdsprogram etapp 1

I slutet av 2014 undertecknades samarbetsavtalet för Höje å åtgärdsprogram 2015-2021 av Lunds, Lomma, Staffanstorps och Svedala kommuner. I och med samarbetsavtalet om åtgärdsprogrammet har vattenvårdsarbetet utvecklats och innefattar nu även åtgärder för att stärka ekosystemtjänster och fördröja vatten för att minska riskerna för översvämningar. Nya åtgärdstyper är b.l.a tvåstegsdiken och kalkfilter för att fånga fosfor. De grundläggande målsättningarna, om minskad övergödning och ökad biologisk mångfald och rekreation, från Höjeåprojektet finns dock kvar.

Under 2017 har konsulterna Ekologgruppen och Werc arbetat med sina respektive uppdrag inom åtgärdsprogrammet. De åtgärder som det har jobbat med på olika sätt under året har bland annat varit kalkfilter och fosfordammar, tvåstegsdike, omprövning av dikningsföretag, anläggning av våtmarker samt ett antal utredningar. En av de utredningar som har genomförts har behandlat nivån på och sättet att beräkna den markersättning som betalas ut i samband med anläggning av våtmarker. Det har också tidigare, under 2016, förts en diskussion om att byta ut markersättningen mot ett köp av de ekosystemtjänster som de vattenvårdsåtgärder som genomförs genererar. I slutet av 2017 fick vattenrådet 100 tkr i bidrag från Region Skånes Miljövårdsfond till att vidare undersöka möjligheterna att köpa ekosystemtjänster. Det arbetet kommer att genomföras under 2018.

Stångby vångar/Vallkärratorn

På den åkermark öster om Stångby samhälle som då och då översvämmas planeras att anläggas en våtmark som utformas så att den kan fördröja vatten. Strax uppströms den planerade våtmarken ligger exploateringsområdet Stångby vångar. Vattenrådet har kommit överens med exploatören om att ta fram det kulverterade vattendraget och istället utforma ett öppet vattendrag som även fördröjer dagvatten från exploateringsområdet i översvämningsytor vid sidan av vattendraget.

Åkermarken öster om Örtoftavägen vid Stångby där det under 2018 kommer att anläggas en våtmark som renar och fördröjer både dag- och dräneringsvatten.

Projekteringen har dragit ut på tiden då bl.a på grund av att det varit omfattande samråd med exploatören, VA SYD och Stadsbyggnadskontoret i Lund. Det har under året även hållits ett möte med det berörda dikningsföretaget där det beslutades att fortsätta arbeta med projektering och anläggning samt låta processen med att ompröva dikningsföretaget löpa parallellt med det. Länsstyrelsen har beviljat 1 500 tkr i bidrag till projektet. Entreprenaden beräknas påbörjas så snart marken har torkat upp tillräckligt för att man ska kunna komma ut med maskiner. Sammanlagt beräknas hela anläggningen kunna fördröja ca 11 000 kbm vatten.

T v: En vacker jungfruslända som har svårt att flyga till följd av det myckna regnandet vid Höje å. Jungfrusländor lever större delen av sina liv som larver nere i vattnet. T h: Vattenrådet arbetar med att sätta fokus på olika aktuella ämnen. Under 2017 har frågan om läckaget av plastpartiklar från konstgräsplaner uppmärksammats. Bilden visar avrinningen från en konstgräsplan i Staffanstorp, gummigranulaten på planen kan följa med vattnet till dagvattenbrunnen.

Klara Vatten AB tömmer bottengarnen under provfisket i Håckebergasjön, september 2017.

Våtmarker

Under året har Ekologgruppen arbetat med en våtmark utanför Genarp och en vid Bjällerup. Anläggningen av våtmarken utanför Genarp påbörjades under slutet av 2017 medan våtmarken vid Bjällerup beräknas genomföras under 2018.

Sjörestaurering

Under 2017 påbörjades ett projekt som syftar till att göra ett så kallat reduktionsfiske i Häckebergasjön. Reduktionsfiske är en vedertagen metod för att förbättra vattenkvaliteten i övergödda sjöar såsom Häckebergasjön. Balansen i fisksamhället i övergödda sjöar har ofta en kraftig förskjutning mot dominans av vitfisk (f f a mört och braxen) framför rovfisk som abborre och gädda. Genom att fiska upp så mycket vitfisk som möjligt kan man förskjuta balansen mot dominans av rovfisk vilket genom olika mekanismer förbättrar vattenkvaliteten i sjön. I september genomfördes ett provfiske som visade att det finns stora mängder vitfisk i Häckebergasjön och som även visade att den metod, fasta bottengarn, som användes var väldigt effektiv. Vattenrådet har sökt LOVA-bidrag till projektet, om bidrag beviljas beräknas reduktionsfisket påbörjas under våren 2018.

Förbättringsåtgärder

Förbättringsåtgärder i befintliga dammar och våtmarker var en ny typ av åtgärd inom etapp 3 av Höjeåprojektet II och finns även med i Höje å åtgärdsprogram. Under året har förbättringsåtgärder genomförts i Borgeby (H19) där våtmarken har restaurerats och förstörats. På Ladugårdsmarken (H58) strax norr om Lund genomfördes utfiskning av olagligt inplanterad karp under sommaren 2017. Karpen rör runt i det näringsrika bottensedimentet vilket gör att vattenkvaliteten i dammen försämras. Bedömningen är att det finns en god potential när det gäller förbättringsåtgärder och att verksamheten kan komma att växa i takt med att det blir svårare att hitta lägen för nya dammar och våtmarker.

Den restaurerade och utvidgade våtmarken vid Borgeby (H19) ursprungligen anlagd 1994. Foto: Rebecka Nilsson, Ekologgruppen.

Del av fångsten från utfiskningen av dammen på Ladugårdsmarken. Fångsten bestod till största delen av sarv, abborre och karp.

Dagvattengruppen

Lund, Lomma och Staffanstorps kommuner drabbades alla, i olika stor omfattning av svåra översvämningar i början av juli 2007. Under ett års tid därefter arbetade tjänstemän från kommunerna tillsammans med Länsstyrelsen, MSB, Banverket, Trafikverket, Jordbruksverket m.fl. för att sätta sig in i vidden av problemet. Gruppen, som kallades dagvattengruppen, skrev i september 2008 en sammanfattning av det första årets arbete tillsammans med en sammanställning av vad man önskade för framtiden.

Syftet med arbetet i Dagvattengruppen har efter det varit att, inom ramen för ett samarbete mellan kommunerna, analysera orsakerna till översvämningarna 2007 och studera möjligheterna att hantera de höga flöden som förekommer i Höje å huvudfåra och i biflödet Önnerupsbäcken. Syftet har också varit att se över möjligheterna att samordna befintliga dikningsföretag och deras åtgärder inom avrinningsområdet. Sedan hösten 2013 ingår Dagvattengruppen som en verksamhet i Höje å vattenråd.

Under 2017 har Berednings- och dagvattengruppen till att börja med haft gemensamma möten sex gånger under året. Det dagvattengruppen arbetat med under året är bland annat:

- **Dagvatten- och översvämningsplan** - Svarat på remisser om Dagvatten- och översvämningsplaner för Lunds kommun
- **Gullåkra mosse** - Påbörjat utredning om möjligheterna att magasinera mer dagvatten i Gullåkra mosse utanför Staffanstorp
- **Små dagvattenåtgärder** - Gjort inventeringar och skrivit till kommunerna med förslag på små relativt enkla dagvattenåtgärder.

- **Värpinge dagvattenmagasin** – Påbörjat projektering i samarbete med VA SYD om fördröjningsmagasin för dagvatten från västra Lund.
- **Vallkärratorn/Stångby vångar** – Fortsatt arbetet med planering för och projektering av våtmark/magasin för fördröjning av dag- och dräneringsvatten.
- **Höje å helhetsperspektiv** – Slutfört arbetet med rapporterna i projektet med koppling till dagvatten.
- **Översvämningsutredning** – Påbörjat omfattande komplettering av den utredning som gjordes inom Helhetsperspektiv Höje å samt etablerat samarbete med Lunds universitet i frågan.
- **Värdering av rening av dagvatten** – Påbörjat ett arbete om hur man kan värdera rening av dagvatten på liknande sätt som görs för kväve och fosfor vid anläggning av våtmarker i jordbrukslandskapet.

Sammanlagt kommer de projekt (Stångby vångar och dagvattenmagasin i Värpinge) som dagvattengruppen arbetar med i dagsläget att fördröja ca 16 000 kbm vatten.

Mer information om Dagvattengruppens arbete finns på: <http://hojea.se/Dagvattengruppen-2.htm>

Utredningar

Under 2017 har vattenrådets konsult Ekologgruppen påbörjat arbete med tre utredningar:

- **Gullåkra mosse** – utredning om möjligheterna att fördröja mer dagvatten från Staffanstorps tätort
- **Vallkärrabäcken** – utredning om möjligheterna att som åtgärd låta bäcken utvecklas relativt fritt.
- **Översvämningsutredning** – Utredning om översvämningsområden i avrinningsområdet. Utredningen som påbörjades inom ramen för Höje å helhetsperspektiv byggs på. Ett samarbete med Naturgeografiska institutionen på Lunds universitet har etablerats.

Resultaten från samtliga utredningar beräknas redovisas under 2018.

Reparation och underhåll

Normalt sett är löpande skötsel av en damm eller våtmark markägarens ansvar och i vissa fall får markägaren skötselstöd för arbetet från Länsstyrelsen. I de avtal som tecknats mellan Höjeåprojektets kommuner och markägarna regleras ofta skötsel av dammen eller våtmarken. Större reparationer och underhållsinsatser såsom t ex reparationer av tekniska funktioner som brunnar, regleringar, inlopp och utlopp eller större rensningar av vegetation som är nödvändiga för funktionen i dammarna och våtmarkerna kan bekostas av vattenrådet.

Under 2009-2017 har kommunerna bidragit med totalt 100 tkr årligen till verksamheten. Tidigare år har även miljöinvesteringstöd sökts, och i vissa fall beviljats, från Länsstyrelsen för vissa typer av åtgärder. I det nya Landsbygdsprogrammet är det dock inte möjligt att få stöd till reparations- och underhållsinsatser varför vattenrådet kommer att få bekosta en större del av åtgärderna med egna medel. Den vanligaste typen av arbete är rensning av sediment och vegetation men även mer omfattande reparationer av brunnar och rör kan bli aktuella. Behovet av reparation och underhåll vid dammar och våtmarker som anlagts inom Höjeåprojektet inventeras löpande varje år. Under 2017 har inga reparations- och underhållsinsatser genomförts. En lista på vilket år respektive damm ska inventeras samt mer information om reparation och underhåll finns på hemsidan:

<http://www.hojea.se/Reparation-och-underhaall.htm>

Administration, samarbetsavtal och ekonomi

Administration/projektledning

Vattenrådet har under 2017 haft en resurs på 90 % av en heltidstjänst för projektledning, samordning och drivande av vattenrådets verksamhet förlagd till park- och naturkontoret vid Tekniska förvaltningen, Lunds kommun. Tjänsten är fördelad på de olika verksamhetsområdena vattenförvaltning (50 % tjänst), recipientkontroll (15 %) och Höje å åtgärdsprogram (25 %). I tjänsten som samordnare för vattenrådet ingår bl.a att:

- Ansvara för och hantering av vattenrådets ekonomi
- Ansvara för vattenrådets strategiska planering
- Ta fram förslag på budget, arbetsplan, organisation, delegations- och arbetsordning
- Ta fram årsredovisning inklusive verksamhetsberättelse, bokslut m m
- Diarieföra inkomna handlingar
- Informera utåt riktat om vattenrådets verksamhet t ex med föredrag
- Genomföra konsultupphandlingar
- Sprida information via vattenrådets hemsida
- Ta fram förslag på dagordning till möten samt skriva protokoll
- Ta fram förslag på yttranden i samrådsärenden och remisser
- Ha löpande kontakter med konsult och myndigheter
- Ha kontakter och förhandla med markägare, intresseorganisationer, entreprenörer, diktningföretag och andra samarbetspartners
- Hantera akuta ärenden inom reparation och underhåll
- Bereda ärenden till beredningsgrupp och styrelse
- Bevaka möjligheterna till extern projektfinansiering

Samarbetsavtal

Samarbetsavtalet mellan kommunerna om Höjeåprojektet löpte ut 2014-12-31 och under 2014 arbetades ett förslag till nytt samarbetsavtal fram. Efter beslut i respektive kommunstyrelse undertecknades det nya samarbetsavtalet av samtliga kommunstyrelseordföranden i december 2014. Det nya samarbetsavtalet för Höje å åtgärdsprogram sträcker sig mellan 2015 och 2021.

Styrelse, revisorer och tjänstemannagrupper

Vid årsstämman 2017-05-23 valdes en styrelse för Höje å vattenråd med följande sammansättning:

	<u>Ordinarie ledamot</u>	<u>Ersättare</u>
<i>Lunds kommun</i>	Björn Abelson	Eleni Rezaii
	Carl von Friesendorff	Lars V Andersson
	Birger Emanuelsson	Gunnar Stensson
<i>Staffanstorps kommun</i>	Pierre Lindberg	Agneta Nilsson
<i>Lomma kommun</i>	Jerry Ahlström	Jan Rydén
<i>Svedala kommun</i>	Göran Jepsson	Geir Hansen
<i>VA SYD</i>	Lena Fällström	Klas Svanberg
<i>Dikningsföretagen</i>	Åke Persson	Mariann Blad
<i>Areella näringar</i>	Henrik Tham	Claes Wersäll
	Maria Herneke Walter	Mats Persson
<i>Industri/Övriga</i>		
<i>verksamhetsutövare</i>	Christer Tornéus	Vakant
<i>Fiskevården</i>	Bengt Jönsson	Anders Olsson
<i>Ideella naturvården</i>	Lars-Göran Lillvik	Leif Runesson

Till ordförande valdes Björn Abelson och till vice ordförande valdes Carl von Friesendorff.

Till ordinarie revisorer valdes Anders Thulin, PwC och Gert-Inge Hanshammar, Staffanstorps kommun med Boel Hellberg, PwC och Fred Windisch, Lomma kommun som ersättare.

Till valberedningen valdes Camilla Hansson, Stiftelsen Akademihemman och Christian Idström, Lomma kommun, med Christian Idström som sammanställande.

Vid det konstituerande styrelsesammanträdet 2016-05-23 utsågs följande personer:

Firmatecknare:

Björn Abelson och Jonas Johansson var för sig med Anna Olsson som ersättare.

Samordnare, sekreterare och kassaförvaltare:

Jonas Johansson med Anna Olsson som ersättare.

Adjungerade till styrelsen:

	<u>Ordinarie ledamot</u>	<u>Ersättare</u>
<i>Länsstyrelsen</i>	Vibeke Lirås	Lukas Österling
<i>Lunds kommun</i>	Cecilia Backe	Karl-Oscar Seth
<i>Lomma kommun</i>	Helena Björn	
<i>Staffanstorps kommun</i>		Mathilda Jägryd
<i>Höje å vattenråd</i>	Jonas Johansson	Anna Olsson

Upphandlade konsulter adjungeras vid behov.

Arbetsutskott

Ledamöter:	Björn Abelson(ordförande)	Lunds kommun
	Carl von Friesendorff (v ordförande)	Lunds kommun
	Pierre Lindberg	Staffanstorps kommun
	Jerry Ahlström	Lomma kommun
Adjungerade:	Cecilia Backe	Lunds kommun
	Helena Björn	Lomma kommun
	Jonas Johansson	Höje å vattenråd

Beredningsgrupp:

	<u>Ordinarie ledamot</u>	<u>Ersättare</u>
<i>Lunds kommun</i>	Cecilia Backe (ordf.)	Karl-Oscar Seth
<i>Staffanstorps kommun</i>	Mathilda Jägryd (v ordf.)	
<i>Lomma kommun</i>	Helena Björn	Matilda Gradin
<i>Svedala kommun</i>	Jenny Ahlqvist	
<i>VA-Syd</i>	Susanne Johansson	Cecilia Sjöo

Samordnaren för Höje å vattenråd är ständigt adjungerad till beredningsgruppen.

Upphandlade konsulter adjungeras vid behov.

Konsulter för Höje åtgärdsprogram etapp I 2015-2018

Rebecka Nilsson (Ekologgruppen)

Johan Krook (Ekologgruppen)

Sam Ekstrand (Werec)

Dagvattengruppen:

Markus Wallenås	Lunds kommun
Karl-Magnus Adielsson	Lunds kommun
Helena Björn (ordf.)	Lomma kommun
Boel Lindqvist	Lomma kommun
Urban Linse	Lomma kommun
Mathilda Jägryd (v. ordf.)	Staffanstorps kommun
Peter Norlander	Staffanstorps kommun
Susanne Johansson	VA SYD
Thomas Persson	VA SYD
Jonas Johansson	Höje å vattenråd
Anna Olsson	Höje å vattenråd

Upphandlade konsulter adjungeras vid behov.

Konsult för Dagvattengruppen:

Johan Krook (Ekologgruppen)

Sammanträden under året:

Styrelsen för Höje å vattenråd höll under år 2016 fem protokollförda sammanträden: 7/2, 2/5, 23/5, 19/9 samt 14/11.

Arbetsutskottet sammanträdde: 30/1, 25/4, 5/9 samt 24/10

Årsstämman sammanträdde: 23/5

Berednings/Dagvattengruppen sammanträdde 24/1, 3/4, 13/6, 28/8, 9/10 samt 4/12

Styrelsen för Höje å vattenråd får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2017.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Höje å vattenråds verksamhet sträcker sig över fyra verksamhetsområden; Vattenförvaltning, Recipientkontroll, vattenvårdande, renande och flödesdämpande åtgärder inom ramen för Höje å åtgärdsprogram samt Reparation och underhåll i dammar och våtmarker anlagda i det sedan flera år tillbaka avslutade Höjeåprojektet.

Höje å vattenråd inledde formellt sin verksamhet 2010-01-01. Vattenrådet bildades genom ombildning av Höje å vattendragsförbund, vars ursprungliga syfte var att övervaka vattenkvaliteten i Höje å. Sedan 1991 har även ett aktivt vattenvårdsarbete bedrivits av kommunerna i området, först genom Höje å vattendragsförbund och från och med 2010 av Höje å vattenråd, inom ramen för Höjeåprojektet (från och med 2015 Höje å åtgärdsprogram).

Främjande av ändamålet

Höje å vattenråd utgör en frivillig sammanslutning av kommuner, industrier, vattenavdelningsföretag och övriga, vilka är beroende av, eller engagerade i, vård och nyttjande av vattenförekomsterna inom verksamhetsområdet. Vattenrådets ändamål är att inom sitt verksamhetsområde:

- skapa ett helhetsperspektiv på vattenresurserna,
- utgöra ett forum för samverkan för alla aktörer som berörs av vattenfrågor,
- verka för att värna och förbättra vattenmiljöernas kvalitet så att god ekologisk, kemisk och kvantitativ status uppnås i dessa och ingen försämring sker,
- övervaka vården och utnyttjandet av Höje å med hänsyn till kommunernas, industrins, jord- och skogsbrukets, fiskets, naturvårdens och det rörliga friluftslivets intressen,
- initiera erforderliga planerings- och åtgärdsinsatser för än och vid behov administrera sådan verksamhet samt
- vara kontakt- och rådgivande organ angående kontroll, vård och utnyttjande av vattenmiljön

Vattenrådet jobbar med vattenförvaltning bl.a genom att sätta fokus på vattenfrågorna, informera om vattendirektivet, svara på remisser och söka extern finansiering till olika projekt. Arbetet med vattenförvaltningen finansieras av kommunerna via medlemsavgifter till vattenrådet tillsammans med ett årligt bidrag från Vattenmyndigheten.

2014 och 2015 utvecklade Kävlingeåns vattenråd en webbaserad karttjänst för vatteninformation som är fritt tillgänglig på nätet. Efter arbetet i Kävlingeåns vattenråd tog Höje å vattenråd över arbetet och vidareutvecklade VattenAtlas under våren 2016. VattenAtlas har demonstrerats utförligt vid ett antal tillfällen under 2017. En workshop med fokus på tillämpad användning av VattenAtlas hölls i Lund 2017-04-19 med ett 15-tal deltagare. Nytt i VattenAtlas för 2017 är bland annat att den Skånska Rekognosceringskartan från 1812-1820 nu för första gången är tillgänglig för alla på nätet.

Våren 2014 fick vattenrådet ca 1 800 tkr i stöd från Havs- och vattenmyndigheten till projektet Helhetsperspektiv Höje å. Projektet redovisades till Länsstyrelsen i Skåne under hösten 2016 och de slutliga rapporterna blev klara under 2017. Alla rapporter och mer information om projektet finns på hemsidan: <http://hojea.se/Helhetsper-Hoeje-aa.htm>

Att svara på remisser och samråd med anknytning till vatten är en viktig aktivitet inom arbetet med vattenförvaltning.

Vattenrådets kansli brukar informera utåtriktat med föredrag om vattenrådets arbete vid flera tillfällen under ett år. Under 2017 har det blivit tre föredrag där ca 140 personer fick höra om vattenrådets verksamhet.

Flerårsöversikt (Tkr)	2017	2016	2015	2014
Intäkter	2 727	5 908	3 766	9 212
Årets resultat	116	-176	0	64
Eget kapital	469	354	530	530

Föreningens resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Resultaträkning

	Not	2017-01-01 -2017-12-31	2016-01-01 -2016-12-31
Intäkter			
Övriga rörelseintäkter	2, 3	2 727 358	5 908 010
Summa intäkter		2 727 358	5 908 010
Föreningens kostnader			
Övriga externa kostnader	4, 5	-2 611 613	-6 084 097
Summa föreningens kostnader		-2 611 613	-6 084 097
Rörelseresultat		115 745	-176 087
Årets resultat		115 745	-176 087

Balansräkning	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Övriga fordringar		12 558 601	9 939 329
Summa kortfristiga fordringar		12 558 601	9 939 329
SUMMA TILLGÅNGAR		12 558 601	9 939 329
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Eget kapital vid räkenskapsårets början		353 669	529 756
Årets resultat		115 745	-176 087
Eget kapital vid räkenskapsårets slut		469 414	353 669
Kortfristiga skulder			
Övriga skulder	6	12 089 187	9 585 660
Summa kortfristiga skulder		12 089 187	9 585 660
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		12 558 601	9 939 329

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen upprättas för första gången i enlighet med Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) K2 om årsredovisning i mindre företag. Övergången har inte föranlett några förändringar i jämförelsetalen.

Not 2 Övriga rörelseintäkter

	2017	2016
Ordinarie vattenförvaltning	304 300	300 700
Recipientkontrollavgifter	425 000	418 400
Projektintäkter	1 998 058	5 188 910
	2 727 358	5 908 010

Not 3 Projektintäkter

	2017	2016
Reparation & underhåll	0	361 020
Sege å VSPU/VattenAtlas	0	148 750
Saxån/Braån VattenAtlas	0	100 000
HaV-projekt	0	1 215 489
Höje å åtgärdsprogram etapp 1	1 998 058	3 363 651
	1 998 058	5 188 910

Not 4 Övriga externa kostnader

	2017	2016
Ordinarie vattenförvaltning	231 746	338 682
Recipientkontroll	381 809	556 505
Projektkostnader	1 998 058	5 188 910
	2 611 613	6 084 097

Not 5 Projektkostnader

	2017	2016
<i>Reparation & underhåll</i>		
Direkta kostnader	0	361 020
Konsultkostnader	<u>0</u>	<u>0</u>
	0	361 020
 <i>Sege å VSPU/VattenAtlas</i>		
Konsultkostnader	<u>0</u>	<u>148 750</u>
	0	148 750
 <i>Saxån/Braån VattenAtlas</i>		
Konsultkostnader	<u>0</u>	<u>100 000</u>
	0	100 000
 <i>HaV-projekt</i>		
Konsultkostnader	<u>0</u>	<u>1 215 489</u>
	0	1 215 489
 <i>Höje å åtgärdsprogram etapp 1</i>		
Direkta kostnader	881 912	1 042 040
Konsultkostnader	<u>1 116 146</u>	<u>2 321 611</u>
	1 998 058	3 363 651
	1 998 058	5 188 910

Not 6 Övriga skulder

	2017	2016
<i>Reparation & underhåll</i>	435 642	335 642
<i>Höje å åtgärdsprogram etapp 1</i>	11 653 545	9 250 018
	12 089 187	9 585 660

Lund 2018-

Björn Abelson
Ordförande, Lunds kommun

Carl von Friesendorff
Vice ordf. Lunds kommun

Pierre Lindberg
Staffanstorps kommun

Jerry Ahlström
Lomma kommun

Göran Jepson
Svedala kommun

Lena Fällström
VA-SYD

Lars-Göran Lillvik
Ideella naturvården

Åke Persson
Dikningsföretagen

Henrik Tham
Areella näringar/markägare

Maria Herneke Walter
Areella näringar/markägare

Christer Torneus
Industri/övriga verksamhetsutövare

Bengt Jönsson
Fiskevården

Revisionsberättelse har lämnats 2018-

Anders Thulin
Auktoriserad revisor

Förslag till styrelse för Höje å vattenråd vid årsstämma 2018-05-29

	<u>Ordinarie ledamot</u>	<u>Ersättare</u>
<i>Lunds kommun</i>	Björn Abelson (ordf.) Carl von Friesendorff (v. ordf.) Birger Emanuelsson	Eleni Rezaii Lars V Andersson Gunnar Stensson
<i>Staffanstorps kommun</i>	Pierre Lindberg	Agneta Nilsson
<i>Lomma kommun</i>	Jerry Ahlström	Lennart Nilsson
<i>Svedala kommun</i>	Göran Jepsson	Geir Hansen
<i>VA SYD</i>	Lena Fällström	Klas Svanberg
<i>Dikningsföretagen</i>	Åke Persson	Mariann Blad
<i>Areella näringar</i>	Henrik Tham Maria Herneke Walter	Claes Wersäll Mats Persson
<i>Industri/Övriga verksamhetsutövare</i>	Christer Tornéus	Vakant
<i>Fiskevården</i>	Bengt Jönsson	Anders Olsson
<i>Ideella naturvården</i>	Lars-Göran Lillvik	Leif Runesson
<i>Revisorer</i>	Anders Thulin Gert-Inge Hanshammar	Boel Hellberg Fred Windisch

Valberedningen,

Nn, Lomma kommun, sammankallande

Camilla Hansson, Stiftelsen Akademihemman, Lunds universitet

HÖJE Å VATTENRÅD

Styrelsens förslag till arbetsplan och budget för 2019

Version: 2018-05-08

Godkänd av berednings/dagvattengruppen: 2018-03-26

Beslutad av styrelsen: 2018-05-08

Sammanfattning

Höje å vattenråds verksamhet omfattar områdena *Vattenförvaltning, Recipientkontroll, Höje å åtgärdsprogram (F d Dagvattengruppen och Höjeåprojektet)* samt *Reparation & underhåll*. Varje verksamhetsområde har en egen budget som hanteras separat för respektive verksamhet. Vattenrådets organisation och verksamhet kan successivt förändras t ex genom att nya verksamheter eller projekt startas upp, gamla avvecklas eller genom att nya arbetsgrupper knyts till vattenrådet.

Vattenförvaltning

Vattenförvaltningen är arbetet med genomförandet av vattendirektivet i Sverige och är en av vattenrådets verksamheter. Vattenrådet jobbar med vattenförvaltning bl a genom att försöka sätta fokus på vattenfrågorna, informera om vattendirektivet, svara på remisser samt söka extern finansiering för och driva projekt utanför den ordinarie verksamheten. Den ordinarie verksamheten för vattenförvaltning finansieras av kommunerna i avrinningsområdet tillsammans med ett årligt bidrag från Vattenmyndigheten på 75 tkr. För genomförande av projekt utanför den grundläggande ordinarie verksamheten med anknytning till vattenförvaltningen behöver extern finansiering säkras.

Vattenförvaltningens verksamhet för 2019 föreslås bygga vidare på verksamhetsförslag och arbetsplaner från föregående år med huvudfokus på följande punkter:

- *Temadag om aktuella vattenfrågor*
- *Remisshantering/samråd*
- *Extern finansiering och genomförande av projekt utanför ordinarie verksamhet*
- *Information via hemsida och föredrag*
- *Administration*
- *Samarbete med universitet och högskolor kring examensarbeten och forskningsprojekt kopplade till verksamheten*
- *Övrig verksamhet, t ex nya verksamheter, projekt eller arbetsgrupper*

Tillägg till arbetsplanen och budgeten för vattenförvaltningen kan göras löpande allteftersom initiativ och förslag kommer upp inom vattenrådet och finansiering till projekt kan säkras.

Recipientkontroll

En viktig del i vattenrådets verksamhet är den samordnade recipientkontrollen för Höje å. Den första samordnade vattenkontrollen startade 1969 på initiativ av Länsstyrelsen. Recipientkontrollen omfattar idag undersökningar av både biologi och kemi och används för att bedöma påverkan på samt ekologisk- och kemisk status i sjöar och vattendrag. Det vattenkemiska basprogrammet ger underlag för bedömningar av tillståndet avseende närings-, försurnings-, syre-, och grumlighetsstatus. Beträffande biologin så undersöks fisk, vattenväxter, bottendjur och påväxtalger inom kontrollprogrammet. Provtagningsprogrammet för recipientkontrollen av Höje å för perioden 2016-2018 handlades upp under hösten 2015. Uppdraget tilldelades Ekologgruppen. Under 2018 handlas uppdraget för recipientkontrollen upp för perioden 2019-2021. Budgeten för recipientkontrollen baseras på avtalet för upphandlingen samt uppskattad indexuppräknings. Verksamheten finansieras av VA SYD för Lunds räkning samt av de övriga kommunerna. I och med att Höje å vattenråd lämnat Öresunds vattenvårdsförbund har en undersökning av ålgräs i Lommabukten för åren 2016-2019 handlats upp i samarbete med Kävlingsåns vattenråd. Undersökningarna av ålgräs utförs under den aktuella perioden av Toxicon.

Recipientkontrollen för 2019 föreslås ha huvudfokus på följande punkter:

- *Genomförande av ordinarie recipientkontrollprogram*
- *Genomförande av ålgräsundersökningar i Lommabukten utanför Höje å mynning*
- *Bevakning av oväntade resultat inom recipientkontrollen*
- *Bevakning av eventuella oförutsedda utsläpp till ån*
- *Bevakning av förekomsten av missbildade öringar i ån och i biflöden*
- *Framtagande av förslag på undersökningar och åtgärder till följd av eventuella utsläpp eller oväntade resultat från undersökningar inom recipientkontrollen*
- *Utveckla samarbete med universitet och högskolor kring frågor kopplade till recipientkontrollen*
- *Bevakning av pågående förändringsarbete inom Öresunds vattenvårdsförbund inför eventuellt ansökande om medlemskap*
- *Övrig verksamhet kopplad till recipientkontrollen, t ex koppling till Vattendirektivet*

Tillägg och förändringar av arbetsplanen kan göras löpande allteftersom initiativ och förslag kommer upp inom vattenrådet eller på inrådan av myndigheterna och finansiering till verksamheten finns inom vattenrådet eller finansieras externt.

Höje å åtgärdsprogram

Höjeåprojektet, som avslutas 2014, var ett av Sveriges mest långsiktiga, effektiva och systematiska vattenvårdsprojekt. Målsättningen med projektet var att minska övergödningen, öka möjligheterna till rekreation och stärka den biologiska mångfalden i avrinningsområdet. Mellan 2007 och 2013 arbetade även den s k "Dagvattengruppen" sidan av Höjeåprojektet med utredningar och framtagande av åtgärdsförslag kring höga flöden och översvämningar. Sedan 2013 är Dagvattengruppen en del av vattenrådet och jobbar integrerat i åtgärdsprogrammet.

I åtgärdsprogrammet, som utgör den samlade fortsättningen på både Höjeåprojektet och dagvattengruppens arbete, har arbetet breddats med mer inriktning än tidigare på fördröjning av vatten i syfte att dämpa höga flöden och förstärka ekosystemtjänsterna i området. Mer traditionella åtgärder såsom anläggning av våtmarker och fiskevård finns också med i åtgärdsprogrammet.

De övergripande målsättningarna för åtgärdsprogrammet är:

- Uppnå förbättra den ekologiska statusen enligt Vattendirektivet i vattendragen inom avrinningsområdet och i Lommabukten
- Minska risken för översvämningar inom avrinningsområdet
- Minska tillförseln av näringsämnen till sjöar och vattendrag i området samt till Lommabukten och Öresund
- Återskapa en mer naturlig hydrologi i vattendragen
- Utveckla och förstärka ekosystemtjänsterna i avrinningsområdet
- Skapa och utveckla nya naturvärden samt bevara och förstärka befintliga naturvärden i avrinningsområdet
- Öka de landskapsmässiga värdena i avrinningsområdet
- Bidra till att berörda miljömål uppfylls

Höje å åtgärdsprogramms verksamhet för 2019 föreslås ha huvudfokus på följande:

- Påbörjande av arbetet med etapp 2 (2019 – 2021) av åtgärdsprogrammet
- Övrig verksamhet kopplad till åtgärdsprogrammet, t ex extern finansiering av åtgärder
- Synliggöra arbetet med flödesfrågorna i Höje å
- Utveckla samarbete med universitet och högskolor kring frågor kopplade till åtgärdsarbetet
- VattenAtlas: Förvaltning samt fortsatt utveckling och uppdatering av VattenAtlas
- Påbörja arbetet med förslag på nytt samarbetsavtal fr o m 2022.

Exempel på aktiviteter som ingår i Höje å åtgärdsprogram etapp 2 (2019-2021)

- Anläggning av dammar och våtmarker för flödesutjämning, näringsretention och biologisk mångfald
- Anläggning av dammar och våtmarker för fördröjning och rening av dagvatten
- Utredning av större fördröjningsmagasin för flödesutjämning
- Restaurering av rätade och/eller kulverterade vattendrag
- Anläggning av t ex filter, fosfordammar m m för att minska läckage av fosfor
- Anläggning av lekbottnar och uppväxtområden för fisk
- Åtgärdande av vandringshinder
- Anläggning av anpassade skydds-zoner
- Avfasning av dikeskanter och anläggning av tvåstegsdiken
- Uppföljning av effekterna av genomförda åtgärder
- Reduktionsfiske i sjöar
- Omprövning av dikningsföretag i samband med genomförande av åtgärder
- Anläggning av nya och/eller förbättring av tidigare genomförda rekreationsåtgärder
- Utvecklings- och förbättringsåtgärder i befintliga dammar
- Reparation och underhåll av anlagda dammar och våtmarker
- VattenAtlas – förvaltning av karttjänsten VattenAtlas
- Synliggöra, skapa och/eller förstärka befintliga ekosystemtjänster
- Övriga aktiviteter som för arbetet med åtgärdsprogrammets målsättningar framåt

Reparation och underhåll

De dammar och våtmarker som anlagts inom Höjeåprojektet är inte naturmiljöer i den bemärkelsen att de tillåts ha fri utveckling utan ett visst behov av underhåll, t ex borttagande av sediment och vegetation samt reparation av tekniska delar såsom in- och utloppskonstruktioner är nödvändigt för att funktionen för näringsrening ska finnas kvar.

Normalt sett är löpande skötsel av en damm eller våtmark markägarens ansvar. I vissa fall får markägaren skötselstöd från Länsstyrelsen. I de avtal som tecknats mellan Höjeåprojektets ingående kommuner och markägaren regleras ofta skötsel av dammen eller våtmarken. Större reparationer och underhållsinsatser såsom t ex reparationer av tekniska funktioner som brunnar, regleringar, inlopp och utlopp eller större rensningar av vegetation och sediment som är nödvändiga för funktionen i dammarna och våtmarkerna kan bekostas av vattenrådet. Styrelsen i dåvarande Höje å vattendragsförbund fattade hösten 2008 beslut om riktlinjer för arbetet med reparation och underhåll.

Budgeten för verksamheten bygger dels på årlig kommunal finansiering på 100 tkr och dels på en mer osäker del av statliga LBU-stöd som är nödvändiga för en del av de insatser som behöver genomföras.

Reparation och underhåll för 2018 föreslås ha huvudfokus på följande punkter:

- *Genomförande av nödvändiga reparations- och underhållsåtgärder*
- *Kontinuerlig inventering av åtgärdsbehov*
- *Beredskap för insatser vid behov av akuta reparationsåtgärder*

Höje å vattenråd budget 2019						
Recipientkontroll						
Ingående balans 2018-01-01 (tkr): 290						
Beräknad utgående balans 2019-12-31 (tkr): 222						
					Reviderad	
			Budget	Budget	Budget	Bokslut
			2019	2018	2018	2017
<u>KOSTNADER</u>						
Recipientkontroll Höje å			314	308	308	308
Recipientkontroll Öresund: ÖVF			0	0	0	0
Recipientkontroll Öresund: Ålgräsundersökning			47	88	45	0
Administration			74	93	72	46
Specialprojekt			0	0	0	28
Övrigt			10	10	10	0
SUMMA (tkr)			445	498	435	382
<u>INTÄKTER</u>						
VA SYD			243	238	238	234
Lomma kommun			89	87	87	85
Staffanstorps kommun			89	87	87	85
Svedala kommun			22	21	21	21
Dikningsföretagen			0	0	0	0
SUMMA (tkr)			442	433	433	425
RESULTAT (tkr)			-3	-65	-2	43

Höje å vattenråd budget 2019

Reparation & underhåll

Ingående balans (projektskuld) 2018-01-01 (tkr): 436

Beräknad utgående balans 2019-12-31 (tkr): 136

	Budget 2019	Budget 2018	Bokslut 2017
<u>KOSTNADER</u>			
Entreprenadersättningar	200	300	0
Konsult: Projektering, upphandling, kontroll m m	0	0	0
SUMMA (tkr)	200	300	0
<u>INTÄKTER</u>			
Lunds kommun	58	58	58
Lomma kommun	21	21	21
Staffanstorps kommun	21	21	21
Extern finansiering (LBU miljöinvestering)	0	0	0
SUMMA (tkr)	100	100	100
RESULTAT (tkr)	-100	-200	100

Höje å vattenråd budget 2019					
Vattenförvaltning					
Ingående balans 2018-01-01 (tkr): 181					
Beräknad utgående balans 2019-12-31 (tkr): 108					
			Reviderad		
	Budget	Budget	Budget	Bokslut	
	2019	2018	2018	2017	
KOSTNADER					
Projektledning/Administration	301	374	295	226	
Övrigt	10	10	10	5	
SUMMA KOSTNADER (tkr)	311	384	305	232	
INTÄKTER					
Vattenmyndigheten	75	75	75	75	
Lunds kommun	131	128	128	126	
Lomma kommun	48	47	47	46	
Staffanstorps kommun	48	47	47	46	
Svedala kommun	12	12	12	12	
Övrigt	0	0	0	0	
SUMMA INTÄKTER (tkr)	314	309	309	304	
RESULTAT (tkr)	3	-75	4	73	

Höje å vattenråd Budget 2018						
Höje å åtgärdsprogram etapp 1						
Ingående balans 2018-01-01 (tkr): 11 654						
Beräknad utgående balans 2018-12-31 (tkr): 4 103						
		Reviderad		Reviderad		
		Budget	Budget	Budget	Budget	Bokslut
KOSTNADER (tkr)		2015-2018	2015-2018	2018	2018	2017
Entreprenadersättningar		9 624	13 840	8 000	7 420	749
Ekosystemtjänster/Markersättningar		2 000	4 000	2 000	2 000	0
Skördeskadeersättning		363	500	250	250	0
Konsult: Projektering åtgärder		4 506	3 000	1 745	1 100	747
Konsult: Möten, budget & planering		247	200	70	70	88
Konsult: Information, rapportering		85	150	50	50	3
Konsult: Effektoppföljning		150	400	150	150	0
Konsult: Entreprenadkontroll & besiktning		124	200	120	120	0
Konsult: Specialprojekt/utredningar		690	1 200	386	200	92
Konsult: Dagvattenutredningar		425	100	250	100	51
Konsult: Häckebergasjön reduktionsfiske		1 200	1 200	1 200	0	0
Projektlledning		774	880	270	270	135
VattenAtlas		581	250	60	35	90
Övrigt		172	150	45	35	43
SUMMA KOSTNADER (tkr)		20 942	26 070	14 596	11 800	1 998
INTÄKTER (tkr)						
Lund		9 200	9 048	2 262	2 262	2 362
Lomma		3 310	3 276	819	819	834
Staffanstorp		3 310	3 276	819	819	834
Svedala		406	400	100	100	104
Överföring överskott (Hproj II och Dagvattengrp)		4 011	4 414	0	0	0
Överföring överskott HÅP etapp 1		0	0	0	0	0
Extern finansiering (LBU, LOVA m m)		4 453	8 520	3 000	1 500	208
VattenAtlas		354	0	45	45	60
SUMMA INTÄKTER (tkr)		25 045	28 934	7 045	5 545	4 402
RESULTAT (tkr)		4 103	2 864	-7 551	-6 255	2 404

Höje å vattenråd Budget 2019

Höje å åtgärdsprogram etapp 2

Beräknad ingående balans 2019-01-01 (tkr): 4 103

Beräknad utgående balans 2019-12-31 (tkr): 4 398

KOSTNADER (tkr)	Budget 2019-2021	Budget 2019
Entreprenadersättningar	10 000	2 000
Ekosystemtjänster/Markersättningar	3 000	300
Skördeskadeersättning	400	50
Konsult: Projektering åtgärder	3 000	1 200
Konsult: Möten, budget & planering	200	87
Konsult: Information, rapportering	50	10
Konsult: Effektuppföljning	200	25
Konsult: Entreprenadkontroll & besiktning	150	15
Konsult:Specialprojekt/utredningar	800	200
Konsult: Dagvattenutredningar	600	200
Konsult: Häckebergasjön reduktionsfiske	0	0
Projektledning	840	280
VattenAtlas	200	15
Övrigt	150	50
SUMMA KOSTNADER (tkr)	19 590	4 432
INTÄKTER (tkr)		
Lund	7 099	2 366
Lomma	2 570	857
Staffanstorp	2 570	857
Svedala	306	102
Överföring överskott HÅP etapp 1	4 103	0
Extern finansiering (LBU, LOVA m m)	3 000	500
VattenAtlas	135	45
SUMMA INTÄKTER (tkr)	19 784	4 727
RESULTAT (tkr)	194	295

Styrelsens förslag till utdebitering hos betalande medlemmar för 2019

Alla belopp i kr.

Prisnivå: 2019

Beslutad av styrelsen: 2018-05-08

Vattenförvaltning

Lunds kommun	130 700
Lomma kommun	47 900
Staffanstorps kommun	47 900
<u>Svedala kommun</u>	<u>12 000</u>
Summa	238 500

Recipientkontroll

VA SYD	243 200
Lomma kommun	88 600
Staffanstorps kommun	88 600
<u>Svedala kommun</u>	<u>21 600</u>
Summa	442 000

Höje å vattenvårdsprogram (inklusive Reparation & underhåll)

Lunds kommun	2 366 000
Lomma kommun	857 000
Staffanstorps kommun	857 000
<u>Svedala kommun</u>	<u>102 000</u>
Summa	4 182 000

Sammanställning per respektive betalande medlem

Lunds kommun	2 496 700
Lomma kommun	993 500
Staffanstorps kommun	993 500
Svedala kommun	135 600
VA SYD	243 200
Summa	4 862 500